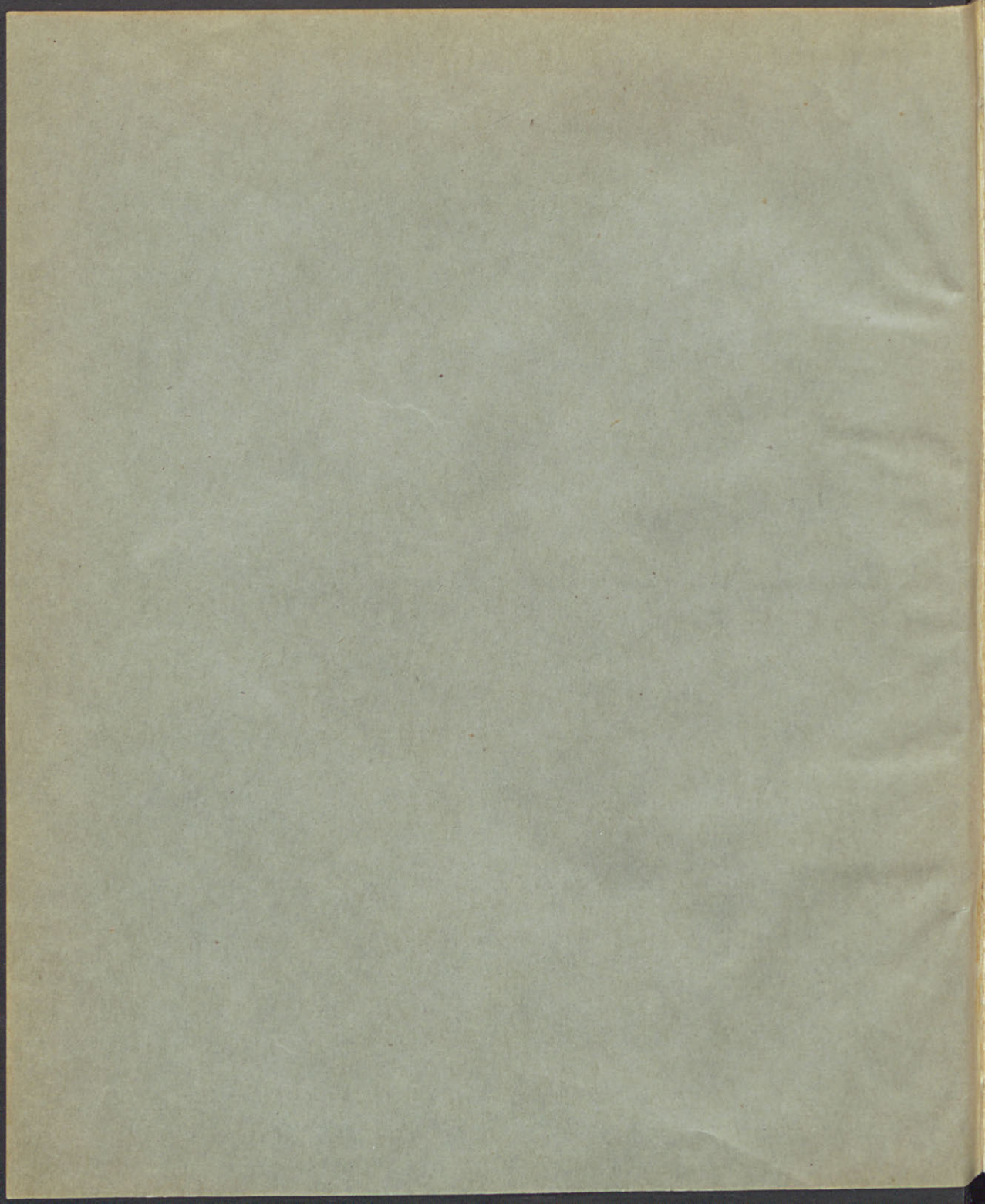

u
L. S. W. G.

FEJEZETEK A CSALLÓKÖZ
NÉPNYELVÉBŐL.

Irta:

Komjáthy István bh.

1939.

A 5077

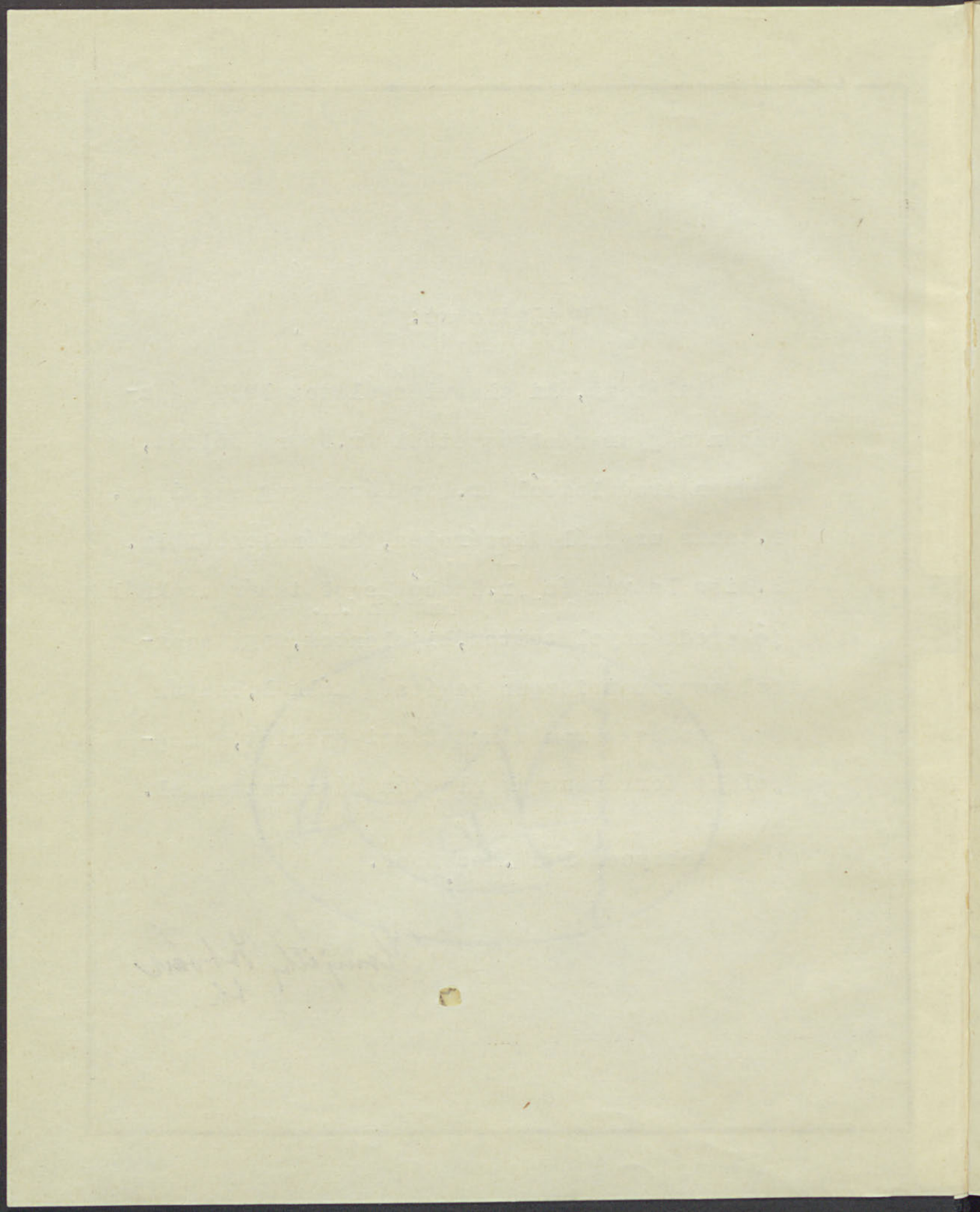

Nyilatkozat.

Alulírott, aki alapvizsgálatot 1939 májusában magyar nyelvészetből Dr. Csűry Bálint, magyar irodalomból Dr. Pap Károly egyetemi ny. r. tanár uraknál dicséretes, történelemből Dr. R. Kiss István és Dr. Szabó Dezső tanár uraknál jó eredménnyel tettem, kijelentem, hogy szakdolgozatomat idegen segítség nélkül, csupán szakprofesszorom utmutatásai szerint, a megjelölt forrásmunkák alapján készítettem el.

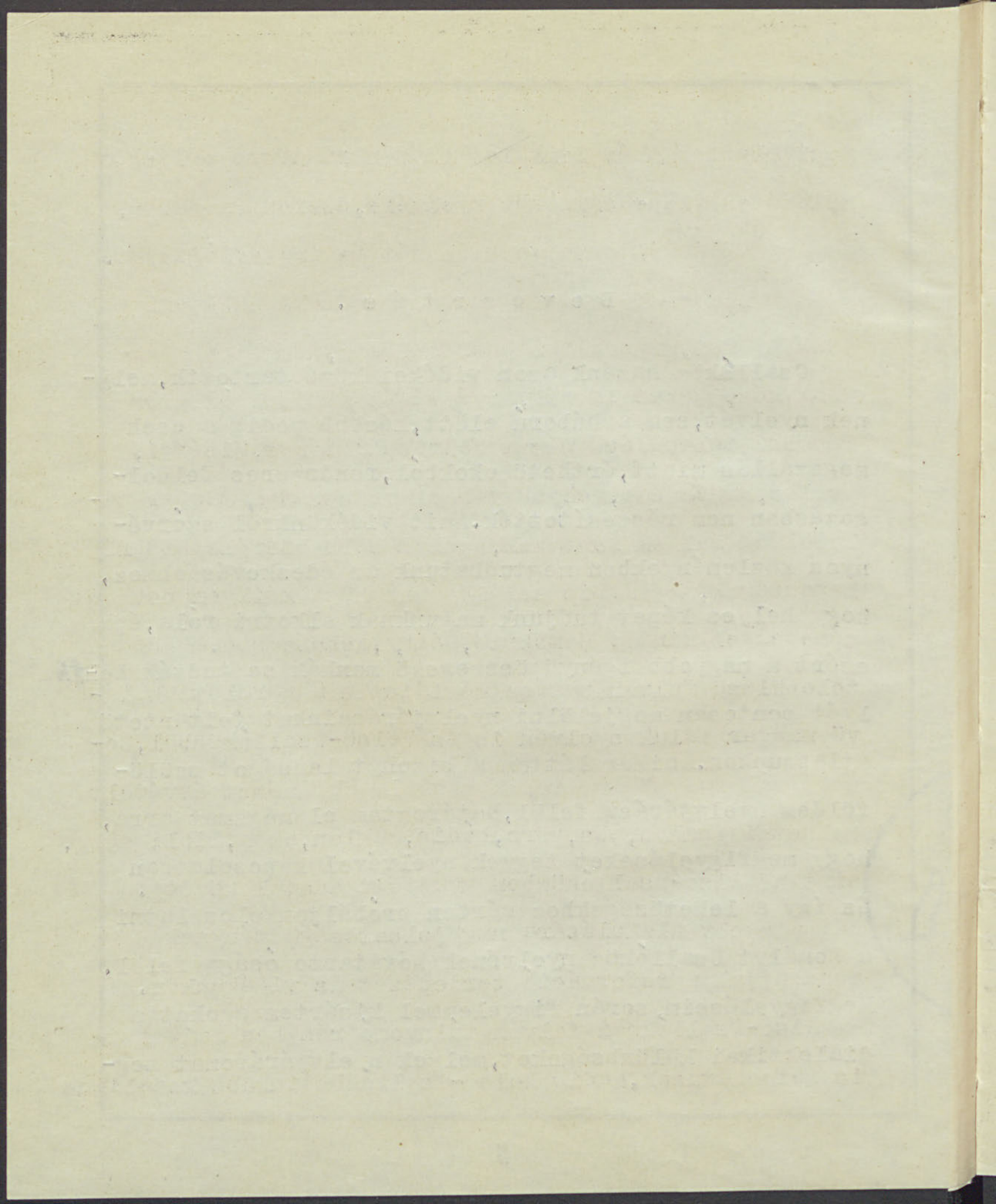
Debrecen 1939. december.

Konjath István
tk.

B e v e z e t é s .

Csallóköz hazánk azon vidékei közé tartozik, melynek nyelvét, sem a háború előtt, később pedig a cseh megszállás miatt, érthető okokból, rendszeres feldolgozásban nem részesítették. Amit vidékünkéről szórványos közleményekben megtudhatunk az édeskevés ahhoz, hogy helyes képet tudjunk magunknak alkotni róla, ép ezért a nagyobb igényű összegező munkák se tudták helyét pontosan megjelölni nyelvjárásainkat feltüntető atlaszunkon. Amikor láttam a bizonytalanságot szülőföldem nyelvjárása felől, határoztam el magamat arra, hogy megfigyeléseket tegyek nyelvével kapcsolatban és így a lehetőségekhez mérten próbáljam eloszlatni a homályt Csallóköz nyelvének hovatarozósága felől. Megfigyeléseim során figyelemmel kísértem azokat a dialektikai különbségeket, melyek nyelvjárásomat meg-

különböztetik köznyelvünktől,illetőleg irodalmi nyelvünktől,továbbá módomban volt nyelvjárásomat,a Csallóközzel közvetlen szomszédos két vidék nyelvével összevetnem.Az összegyűjtött anyag és a szomszédos vidékekkel való összevetés alapján Csallóköz nyelvének hovataratózósága felől bátrabb ítéletet mondhatunk és a további,szükséges részletkutatás is gyorsabb menetben,biztosabb talajon indulhat el,hogy a még hátralevő munkát befejezze.Kutatásom során szükségesnek tartottam a nyelv vizsgálata mellett,Csallóköz történetére,földrajzi viszonyaira,a foglalkozás megoszlására,néprajzára is behatóbb studiumokat szentelni,mert ezek szorosan összefüggnek a nyelv fejlődésével és sok esetben rávilágítottak,értékes adatokat szolgáltatottak,az egyes nyelvi tények megfejtéséhez.

Main body of faint, illegible text, possibly a list or a series of entries, arranged in a structured format.

C s a l l ó k ö z .

Csallóköz hazánk legnagyobb szigete. Az Óreg-Duna és a Vág-Duna között elterülő, több mint 1800 km²-nyi területű szigetet értjük alatta, bár mint Bátky Zsigmond, Csallóköz településföldrajzának komoly kutatója, mondja, ezt a vizekkel történő, szinte iskolás körülhatárolást, úgy a fiziografiai, mint az összetettebb szempontok alapján dolgozó tájrajzi megállapítás egyaránt önkényesnek tartja. Bátky figyelmeztetését annál inkább megszivlelhetjük, mivel az általunk vizsgált kultúrterület határait épen nem geológiai alakulatok szabják meg, miként ez Csallóköz nyelvével kapcsolatban nyilvánvaló is. Tehát már itt eldönthetjük, ami később majd kétségtelenné válik, hogy nem beszélhetünk egyszerűen "csallóközi-nyelvjárásról", mert olyan önmagában nem létezik, hanem inkább Csallóköz

Section header in the center of the page, possibly a title or chapter heading.

Main body of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

vidékének nyelvéről, mely a szomszédos területekkel, hol nagyobb, hol kisebb mértékben megegyezik. Ha történetére vetünk pillantást, ez mind inkább világosabb lesz előttünk.

Hazánk régi vízviszonyai seholsen szembetűnőbbek, mint éppen Csallóközben. A XIV. sz. előtti Csallóközt a Duna-ágak keresztül-kasul szelték és megszámlálhatatlan apró szigetre tagolták szét. Ezek az ágak, feltöltődés útján, mind inkább elsekélyesedtek és lassan-lassan szárazzá váltak, úgyhogy ma Csallóköz egy egységes szigetetk alkot. A két szélső ág, mely annak idején is határolta vidékünket, időközben szerepet cserélt, még Marsili térképén az északi, érsekujvári Duna ág van, mint fő-ág feltüntetve, idők folyamán ez mind inkább elsekélyesedett és szerepét a mai Öreg-Duna vette át. Tehát még a magyarok megtelepedése idején is, inkább délnek volt nyitottabb vidékünk mint felészaknak. Éppen ez a felFedezés indított arra a feltevésre, hogy a kultúrhullámzás útját inkább dél felé keressem, mint fel északnak, ahogy régebben tették.

Tájunk, ahogy a régészeti kutatás megállapítja, már nagyon régi időben lakott terület volt. Immár kétségtelen, hogy a honfoglalás alkalmával Csallóköz is megszállták eleink, habár elsőfoglalásu birtok kevés volt Csallóközben. Bátky Zsigmond tanulmányából szerezhetünk erre vonatkozólag felvilágosítást. Bátky tanulmánya a Földrajzi Közlemények 1918. évfolyamában jelent meg: Néhány vonás Csallóköz településföldrajzához. címen. A tanulmány Csallóköz tájismeretéből indul ki és az emberi telepeknek a természeti adottságoktól való determinált voltát bizonyítja. A Duna áradásaitól való félelem, a vizellátás problémája, a föld minősége mind beleszóltak az első települések életébe és így magyarázható, hogy Csallóköz egyes helyein egymást érik a kis falvak, míg más helyeken hatalmas térségeket csak gyéren betelepülve találunk. Tehát könnyen magyarázatát adhatjuk a szigeten levő községek összezsufolódásának, mert a nedves ingoványos részek alkalmatlanok voltak a megtelepedésre, márpedig lápos, nedves részek, "hanok", még mindig elég gyakoriak

~~CONFIDENTIAL~~

[The following text is extremely faint and appears to be bleed-through from the reverse side of the page. It is largely illegible but seems to consist of several paragraphs of typed text.]

Csallóközben. A természet megszabta településforma, vidékünkön sajátosan magyar, rajszerű község megoszlás, melyre ugyszólván alig találunk példát más vidékeinken. A szigetségi viszonyok csupán egy-egy nemzeti, vagy családi telepet türtek meg egy helyen, s csak a kitartó munka és szorgalom tette lehetővé, hogy idővel a víz eltüntetése által, nagyobb megtelepülések is létesülhessenek Csallóközben. Éppen ezért vidékünk telve van 6-700 lelkes kis falukkal és a nagyobbak sem haladják túl a pár ezernyi lélekszámot. A magyar honfoglalóknak nagy küzdelmet kellett vívnia Csallóközben, hogy a vizeket visszaszorítsák és a szárazföldet juttassák diadalra. Állattartásra, ruházkodásra, építkezésre, táplálkozásra, közlekedésre, halászatra, vadászatra a csallóközi ember hosszú évszázadokon keresztül a nedves rétek, nádasok, hanok, öntésföldek, füzesek, folyómedrek, mocsarak és tavak kezdetleges előnyeit használta fel.

Bátky szerint az első foglalási birtokok is csak kisebb tagokban fekhettek, mert amikor Szt István

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

felállítja a várispánságokat, köztük a fenyegető nyugat ellen a fontosabb pozsonyit, s a kevésbé fontos Komáromit, Csallóköz túlnyomó része királyi birtok volt, s e királyi birtokokra kezdik telepíteni az előkelő, katona várjobbágyokat /a szent király igazi szabadjait/, továbbá a várkörül alkalmazott különféle népeket, mint udvarnokokat, tárnokokat, madarászokat stb /Udvarnok, Tárnok, Madarász csallóközi felu nevek ma is/. A XII. XIII. sz-ból származó várjóság összeírásból tudjuk, hogy ekkor már Csallóköz sűrű telephálózattal volt megszállva, s a mai pozsonyi részből mintegy nyolcvan, a mai komáromi részből, mintegy húsz községben a két várispánság kötelékébe tartozó népek laktak. Mindebből világosan kitűnik, hogy Csallóköz már a honfoglalás utáni legrégebbi időben szinmagyar lakossággal telepítetett be, ami kétségtelen döntő fontosságú tény vizsgálódásunk sorsára vonatkozólag.

A csallóközi magyar települők életére nézve, csak később válik nagy jelentőségűvé a terület sziget volta.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Jelesen akkor, midőn a történelem folyamán, különböző támadások érik országunkat, egyes vidékeit teljesen kipusztítva, a többi vidéknek is erősen megváltoztatva eredeti képét. A tatár és török dúlások, majdnem elkerülik vidékünket, illetőleg, csak szélein bolygatják meg lakosságát, de sehol nem bolygatják meg olyanmire, hogy az eredeti településen lényegesebb változásokat idéznének elő. Ezen utóbbi felismerés nagyon fontos számunkra, mert így világos, hogy későbbi betelepülések nem zavarták természetes fejlődésében népünk nyelvét, hanem az zavartalanul fejlődhetett sajátos adottságainak megfelelően. Sőt állandó kitelepülések történtek Szigetköz vidékei felé, úgyhogy ebből a szempontból is érdekes volna a nyelvi kölcsönhatásuk utját kikutatnunk.

Nem érdektelen szempontunkból, ha figyelembe vesszük, hogy kik is voltak közelebbről a mai csallóközi magyarok ősei. Már fentebb említettük, hogy Csallóközöt a honfoglaláskor megszállották. Ezt helynevei is minden kétséget kizáróan bizonyítják. Lél

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

— ol

nevű helység bizonyítja, hogy Lél törzsnek birtokai voltak Csallóközben, továbbá az oklevelek tanúságot tesznek a Koppány birtokok felől, melyek mind Alsó-Csallóközben, tehát Komárom körül terültek el, míg viszont az északi, nagy kiterjedésű, pozsonyi részen ilyen hatalmas nemzetségeket nem találhatunk. Bátky gyanítása szerint, a pozsonyi Felső-Csallóköz későbbi jobbágy eredetű település. Csallóköznek ilyenképpen már a régi időben megvan a kétfelé való tagozódása, Komárom, illetőleg Pozsony felé való orientálódása, melynek bizonyára nyelvük fejlődésére is kihatással kellett lenni, amint az a nyelvi kutatás során szintén beigazódott a két rész nyelvi különbségeiben.

Nagyon figyelemre méltó az a körülmény, hogy Csallóköz várjobbágyai a tatárjárás után mind jobban összeolvadnak a nemességgel, egész falvak nyernek nemességet és így a nemesi kúriák és nemesi községek mind inkább elszaporodnak vidékünkön és a lakosság életmódját és nyelvét is erősen befolyásolják. A ne-

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects undertaken and the results achieved. The report concludes with a summary of the work done and a list of the names of the persons who have been engaged in the work.

The work done during the year has been of a very satisfactory nature and has resulted in the completion of a number of important projects. The progress made has been due to the co-operation and assistance of the various departments and the staff of the institution.

The following is a list of the names of the persons who have been engaged in the work during the year:

Mr. A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

mesi életforma és lelkület erősen ráütötte bélyegét különösen Alsó-Csallóköz nyelvére, csufondárosabbá, magabízóbbá változtatva stílusát és frazeológiáját.

Az idegen betelepülők^{ök} közül meg kell említeni a bessenyőket, kiknek mai ivadékai Bős, Padány és Várkony községeket lakják, továbbá észak Csallóközben a későbbi településű német falvakat: Forcs, Misérdi, Csölle, Bruck stb, melyek valamikor szintén magyar településű helyek lehettek, csak később cserélődött ki lakosságuk, még ma is találkozunk köztük ilyen nevű németekkel mint : Gombkötő, Sággy, Fekete stb. A német településű falvak hatása meglátszik a körülöttük lévő magyar faluk nyelvén is és Felső-Csallóközből, Somorjáról gyűjtött adataim^{or} sokkal több német átvételt lelhetni /puhab, pös, pörc, bódis, zaklan, ampa, kibli stb/, mint az Alsó-Csallóközben gyűjtött adatok között.

A nyelv alakulására nagyjelentőségű ténynek mondhatjuk a reformáció terjedését is vidékünkön. Míg az Alsó-Csallóközi falvak túlnyomó részben mai napig is reformátusok, addig Felső-Csallóköz inkább katolikus

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

?

jellegű. Most nem kutatjuk e vallási megoszlás okát, /bár hivatkozhatnánk a koppányos Alsó-Csallóköz ellenzéki, és az inkább jobbágyos Felső-Csallóköz régi-egyházhoz hű magatartására/, csupán nyelvi szempontból figyelve e tényt, megállapíthatjuk, hogy fontos különbséget jelent e vallási megoszlás is. Míg Alsó-Csallóköz nyelve túlnyomólag "í"-zű, addig Felső-Csallóköz inkább archaikus, amit az ősi "l" megőrzése, az "í"-zés gyér volta, és számos más ősi sajtóság megőrzése bizonyít.

Ha a csallóközi magyarok foglalkozását nézzük, azt látjuk, hogy ma majdnem kivétel nélkül földművelők, de romjaiban még mindig megtaláljuk az ősi foglalkozás némelyikét. Ilyen ősfoglalkozásnak vehetjük, a közvetlen harmincas évek után az utolsó szapi aranyosó emberrel kihalt, aranyászatot, mely ma már bizony csak a falubeliek emlékében él és Somorján a Csallóközi Múzeum őrzi az utolsó aranyász hátrahagyott szerszámaint /L. 193. old. ábrái/. Az aranyászatnak a Duna szabályozása vetett véget. A régi vízviszonyok szinte

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

C
I

kinálták arannyal teli homok fövenyüket az arany-
mosásra, ma az ágak már nagyobb részt eltűntek, az
arany pedig súlyos voltánál fogva a Duna fenekére
merült. Csallóköz helynevei és dülönevei még pár
helyütt fennen hirdetik, hogy a régi Aranykertben
aranymosással is foglalkoztak / Aranyos falu, sza-
pi Aranyász-csatorna, pozsonyeperjesi Aranyerdő,
illésházi Aranyász-dülő stb/.

Majdnem ugyan ezt mondhatnánk el a halászatról
is, mely szintén magyar ősfoglalkozásnak számíttandó.
Ősi, népi halászási mód mind ritkább vidékünkön.

A csallóközi magyarok régebben messze földön ne-
ves halászok voltak. Ma már igazi halászcsaládokat
csak a Duna melléki falvakban /Szap, Medve/ találha-
tunk, beljebb Csallóközben már csak mellékesen, vagy
csak kedvtelésből halásznak. A régi halász-szer-
számok lassan feledésbe merülnek, bár még mindig
elég változatos halász-szerszám készletük. Sők ősi
szerszámot találhatunk, de lassan ezek is mind el-
kallódnak és velük együtt lassan a szókins is fele-

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

désbe merül. Kutatásaim során különös figyelmet szenteltem a halászatra, mivel a mezőgazdaság mellett, nagy fontosságot tulajdonítok eme ősi foglalkozás szókincsének és magyar, ősi kifejezésmódjának, gyűjtött szavaim nagy hányadát a halász-nyelvből merített szavak alkotják.

A harmadik kimutathatóan űzött ősfoglalkozás a vadászat. Vidékünkön régebben a halászzal szoros kapcsolatban volt. Gyakran a halászzal a vadászat is együtt járt, mert hiszen a nádakban, mocsarakban kitűnő költő és búvóhely kínálkozott vízi szárnyasoknak és más nemesebb vadaknak /szarvas, őz, fácán, kócsag, daru stb/ egyaránt. Így a halászat és vadászat, közös lelőhelyük lévén, egyfoglalkozás számba mentek a csallóközi ember számára. Meg is leljük a pákász személyében a halász-vadász ember típusát, akinek ladikjában a halász-szerszámok mellett íjja is ott pihent, hogy a kínálkozó alkalommal használhassa. Ma már a vadászat majdnem kizárólag úri kedvtelés, a régi foglalkozás híre is jóformán eltűnt.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

A vizek kiszorulása után, lassan minden régi foglalkozást kiszorított a mezőgazdaság. Ezzel együttjár az állattenyésztés, szövés-fonás, vizimalom ipar, melynek maradványa képen még mindig láthatni egy két vizimalmot /Kolozs néma, Csicsó, Körtvélyes stb./. Szógyűjtésben a halászat szókincese mellett a mezőgazdaság szókincsének szenteltem különösebb figyelmet.

Csallóköz nevének eredete.

Csallóköznek még a neve is vízszigetségi viszonyaiban leli magyarázatát. Nevével kapcsolatban sok találgatás és naív etimologizálás látott napvilágot napjainkig. Pedig már nagyon régi okleveleink emlegetik mai nevén, így például Apácaszakállasról azt mondja az egykoru, 1267-ből való oklevél, hogy az a Csalló és a Vág közén fekszik. Ebből az adatból is látszik, de később több oklevéli bizonyíték is van rá, hogy a Csalló egy folyó volt, mely a Vág folyóval együtt határolta szigetünket.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

7
= 3

Okleveleinkből megállapítható, hogy a Csalló folyó a pozsonyi részen volt egyik ága a Dánának, a legnagyobb valószínűség szerint az, amelyik a Dunába Verecknye táján szakad, s mely ezt Püspöki-Csölle-Miséró Szemet községek határán átfolyva Guthor táján az Öreg-Dunával összekötötte. Az 1822. évi Mapa archid. strigoniensis-en ez az ág még név nélkül jelezve volt. Csallóköznek a Csalló folyó + köz-ből való származtatását már megtalálhatjuk Bél Mátyás Not. Hung. című nagyszabású művének II. kötetében a 219. oldalon. Ugyan ő, még Cselle, Csölle nevű falutól is származtatta, melynek állítólag Csalló alakja is volt. Lugossy az Új Magyar Múzeumban, Csallóköz nevét a 'sárfészek'-ből származtatta, azon megfontolás alapján, hogy valamikor valóban sárfészek volt. /Csallóköz - Csarlóköz - Sárlóköz' s ez utóbbi 'sároló - sározó'-ból származott volna. Természetesen ennek a meghatározásnak azonnal láthatjuk nagy hangtani tévedéseit, úgy hogy tudományos szempontból ez a nézet ma már tarthatatlan/.

Ipolyi Arnold a Magyar Mythológia c. könyvében

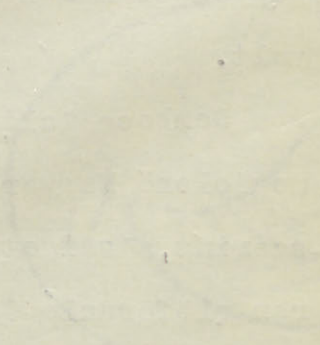
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

szintén foglalkozik a kérdéssel és az Aranykert elnevezéssel ellentétben a "sellő"-ből próbálja megfejteni Csallóköz nevét.

Magának a Csalló folyónévnek az eredete is szintén sok vitára adott alkalmat. Bél a "sarló"-ból származtatta /a szigetet pozsonynál körülfogó Dána-ág sarló alakja után/. Beke Ödön a Nyr. XLII. 255. lapon szintén hasonló megfejtés mellett kardoskodik, szerinte a következőképen képzelhetjük el a fejlődést: Csarlou - Csallou - Csalló, másrészt csarlou - csarló - csalló és - Sallóköz. Wertner Mihály szerint, /ugyan csak a Nyr.-ben/, a Csalló hely és családnév volt.

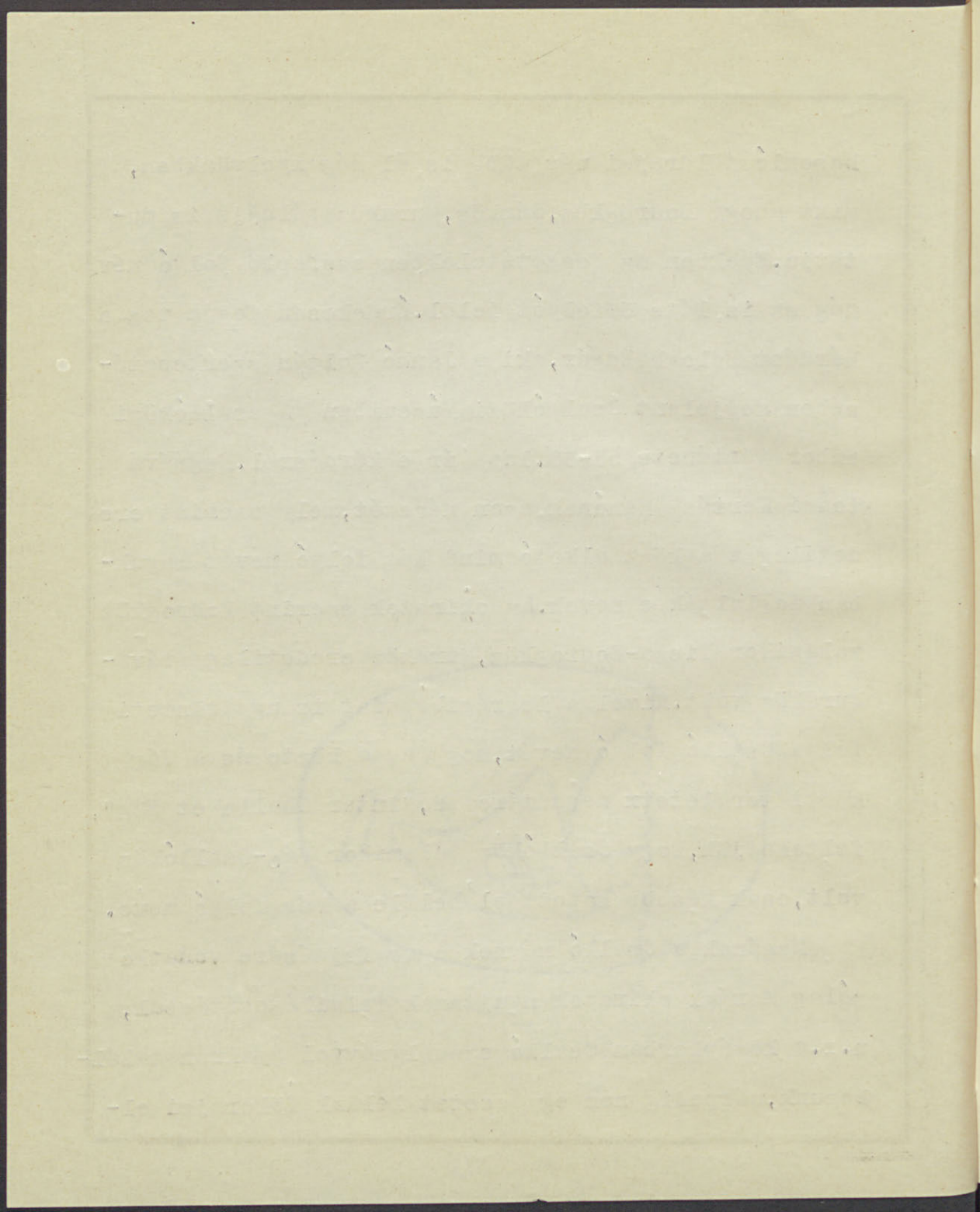
Gombocz Zoltán és Melich János szerkesztésében megjelenő Magyar Etymológiai Szótár 1916. évi füzetében szerint, a sziget, nevét a középkori oklevelekben gyakran előforduló Csalló folyóról kapta. Az összetétel utótagja a régi magyar "kuzu-küzü", a mai magyar köz. Az ehhez hasonló földrajzi nevek alakulása már megvolt a magyar nyelvben a honfoglalás előtt is. Ehhez

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

hasonló földrajzi név több is él még nyelvünkben, mint ahogy Bodröngköz, Sárköz, Muraköz példája is mutatja. Ezekben az összetételekben szereplő folyó név még ma is létező folyót jelöl. Érdekesen fogja meg a kérdést Balogh Edgár, aki a Jankó Zoltán szerkesztésében megjelent Csallóközi Múzeumban /A csallóközi ember története, 55-68. lap/ ír e kérdésről. Magáévá teszi Kerész Manónak azon nézetét, mely szerint eredetileg * a közt alkotó mind két folyó nevét magukban foglalták e nevek. Az okiratok szerint Bodröngköz valamikor Tisza-Bodröngköz, Muraköz eredetileg Dráva-Muraköz volt. Mivel a legrégebbi adat is úgy tünteti fel a Csalló folyó nevét, hogy az a közte és a Vág közti területet meghatározza, "inter Challo et Wag", feltehetjük, hogy Csallóköz valamikor Vág-Csallóköz volt, csak később kopott el belőle a Vág folyó neve.

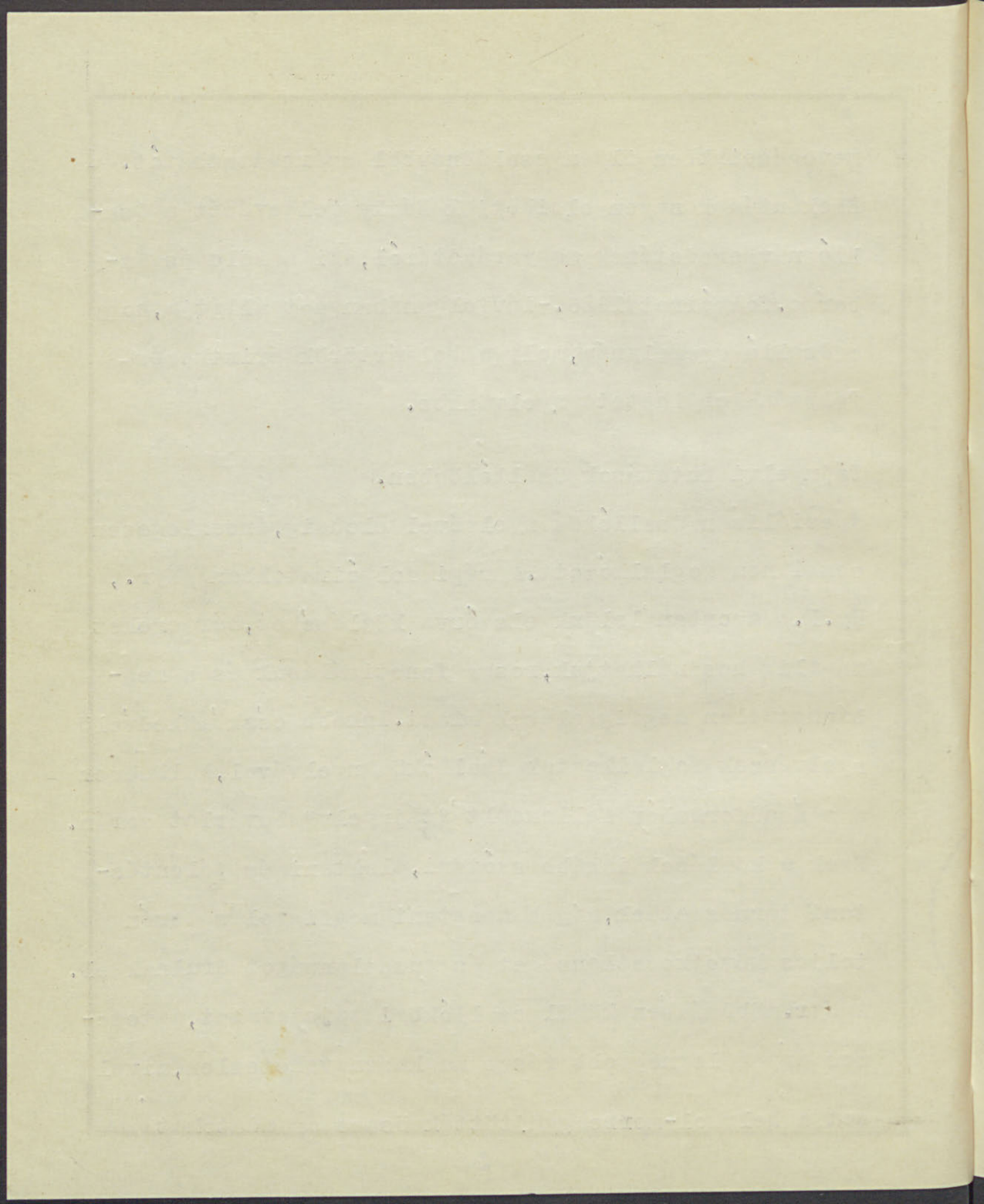
Magának a Csalló névnek a megfejtésére vonatkozólag a régi okiratok nyújtanak felvilágosítással, u. i. a középkorban Csalló személynévvel gyakran találkozunk, márpedig nem egy esetet lelünk földrajzi el-

nevezéseinkben ilyen családnévből származtathatót. Ezek után könnyen elhíhetjük Bátky feltevését a Csalló név eredetének magyarázatáról, aki a Föld és Ember c. folyóirat 1926.-i évfolyamában azt állítja, hogy a Csalló személynév, mely a bolgártörök érintkezés folytán kerülhetett nyelvünkbe.

Tájnyelvi kutatások Csallóközben.

Speciálisan Csallóköz nyelvével eleddig, érdemlegesen senki nem foglalkozott. A régi folyóiratokban /Nyr., Ny.F./ azonban lelünk elszórva közléseket, bár ezeket ma alig használhatjuk, rossz fonetizálásuk és a megbízhatatlan megfigyelések miatt. Inkább csak műkedvelő nyelvészek foglalkoztak Csallóköz nyelvével, különösen a századfordulón fellendült "tájnyelv" buvárlat során. Ezek a közlések inkább szótani, alaktani és jelentés-tani természetűek, míg a hangtani megfigyelés terén teljes következetlenséget és tudatlanságot árulnak el. A Nyr. több ízben közöl csallóközi tájszavakat, a tetemes anyag legnagyobb része ma hasznavehetetlen, mivel sem a helyhol-merre gyűjtötték össze az adatokat,

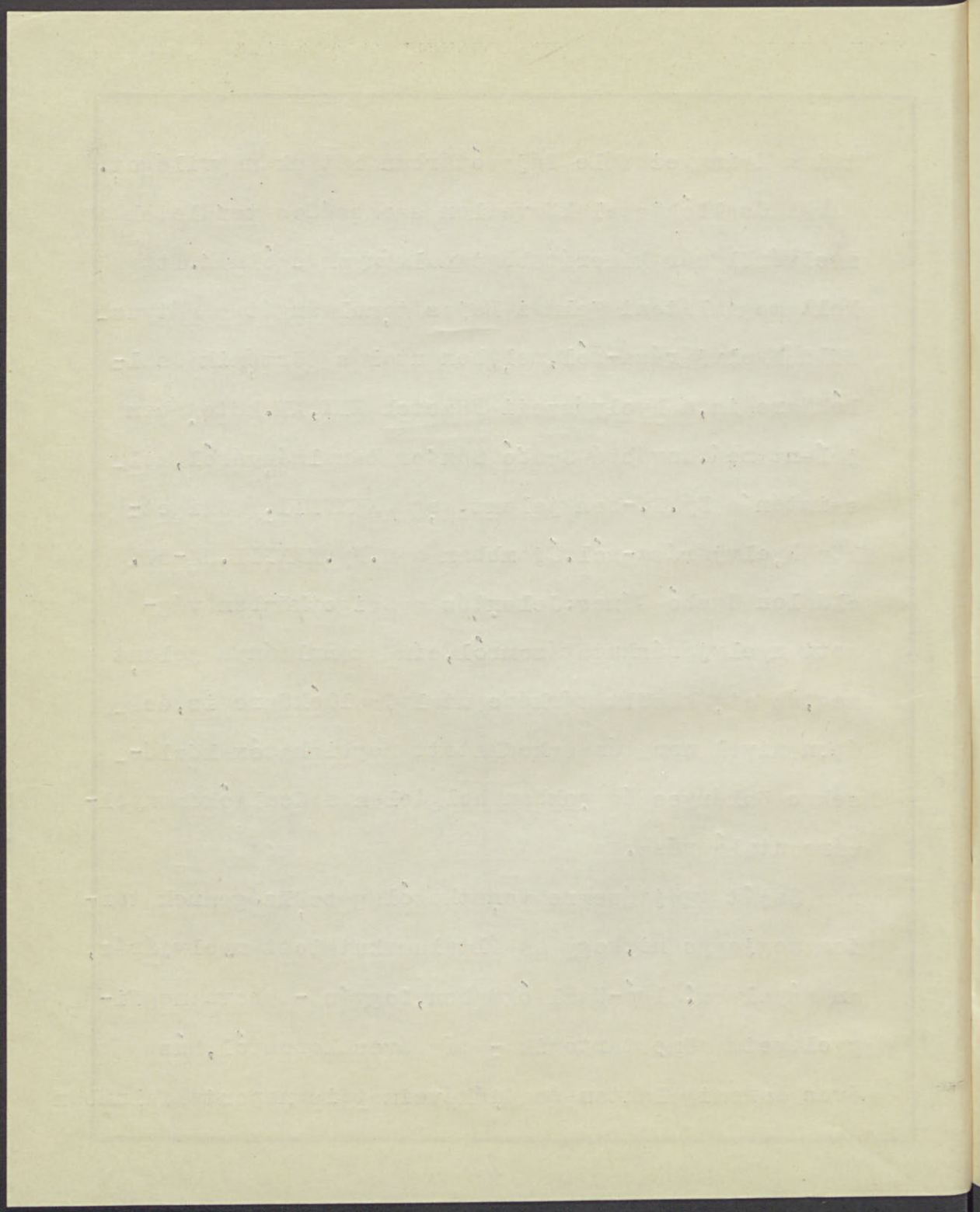
sem pedig az, hogy kitől gyűjtötték, egy esetben sincs feltüntetve. Mégis szükségesnek tartom az eddigi közlések megjelölését, annál is inkább, mert egyik másik közlés figyelemre méltó és sokban megegyezik saját megfigyeléseimmel. Kőrész Kelemen a Nyr. I. 231, 278. oldalán betűrendes szótárában több mint 360 adatot közöl, Földes Gyula Bacsfán végzett gyűjtéséből a Nyr. XVI. 47, 91, 140 oldalon, vagy 110 adatot ad közre, Radics Béla Nyr. XVII. 287. Alsócsallóközi gyűjtését közli, Molnár Béla a Nyr. XII. 143. Patonyszélről közöl pár adatot, Kertész Manó: Csallóközi nyelvjárások² címen közöl pár oldalas írást a Nyr. XLI. 411. Benne röviden Ekecs község nyelvében észlelhető tótos sajtásokkal foglalkozik. Reitzer Ignác a Nyr. XXX. 301 oldalán, Fejér Józsefnek pedig a Nyr. XV. 432, 477 oldalán közölt betűrendes szótárában már magyarázatokat sőt példamondatokat is találunk. Scheiber Mariska Tárnokról közöl adatokat a Nyr. VIII., ugyan ebben a számban közöl még Nagy Gyöző is egy betűrendes szógyűjtést, Csaplár Benedek kéziratos gyűjtésének ada-

— Gyula
= ? Nye

tai a Szinnyi-féle Tájszótárban láttak napvilágot.

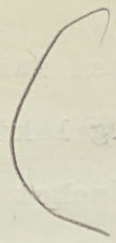
A Csallóközzel közvetlen szomszédos területek nyelvéről már kimerítőbb tanulmányok szólnak. Itt kell megemlíteni Zolnai Lajos tanulmányát a Mátyus föld Nyelvjárásáról, melyben utalás történik Csallóközre is, a Nyelvészeti Füzetek XIX, XX. kötetében jelent meg. Továbbá Szabó Sándor tanulmányáról, mely szintén a Ny. F.-ben jelent meg /XXXVIII./ Szigetköz Nyelvjárásáról. Újabbban a M. Ny. XXXIII. 54-~~87~~. oldalon Szabó Dénes: Jelentés a Szigetközben végzett nyelvjáráskutatásomról, című tanulmánya jelent meg, az ott közölt térképe utal Csallóközre is, de épen mivel nem támaszkodhatott megbízható közlésekre, önkényes és sokban helytelen a Csallóköz nyelvére utaló rász.

Saját gyűjtésekre vonatkozólag szükségemnek tartom megjegyezni, hogy az általam kutatott nyelvjárás anyanyelvem. Alsó-Csallóközben, Bogyán - ahova megfigyeléseim zöme tartozik - tíz éves koromtól, húsz éves koromig laktam és diákéveimet is naponta falumban

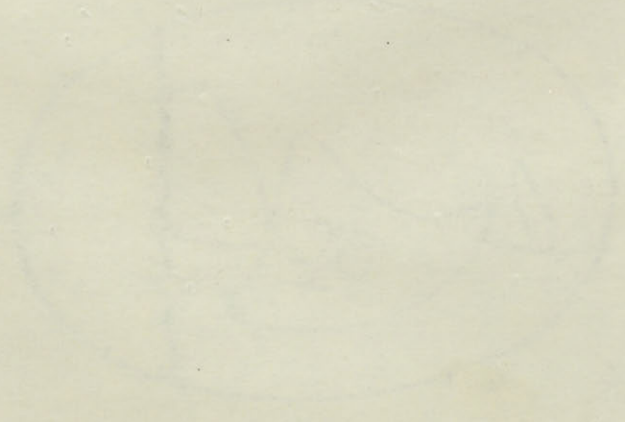

töltöttem ~~Saluban~~. Felső-Csallóközben, Somorján három évig laktam, ahol szintén elég alkalmam nyílt megfigyeléseket tenni. Adataimat csallóközi parasztemberek²től gyűjtöttem, különösen köszönettel tartozom Farkas Péter bogyai gazdának, akinél a mezőgazdaság csinjával-binjával ismerkedtem meg, továbbá Szabó János szapi halásznak, és Csiba László tejfalusi gazdának tartozom különös köszönettel. Dolgozatomban csak olyan adatokat közlök, melyeket saját magam gyűjtöttem, vagy saját fülemmel hallottam.

The first part of the paper is devoted to a discussion of the
 various methods which have been proposed for the determination of
 the rate of reaction between a solid and a liquid. It is shown that
 the most reliable method is that of measuring the change in weight
 of the solid as the reaction proceeds. This method is applicable to
 all cases in which the solid is insoluble in the liquid and the
 reaction product is soluble. It is also applicable to cases in which
 the solid is soluble in the liquid and the reaction product is
 insoluble. The method of measuring the change in weight of the
 solid is described in detail and the results of a series of
 experiments are given. It is shown that the rate of reaction
 increases with the surface area of the solid and with the
 concentration of the liquid. The rate of reaction also increases
 with the temperature. The results of the experiments are compared
 with the theoretical predictions and it is shown that they are in
 good agreement.

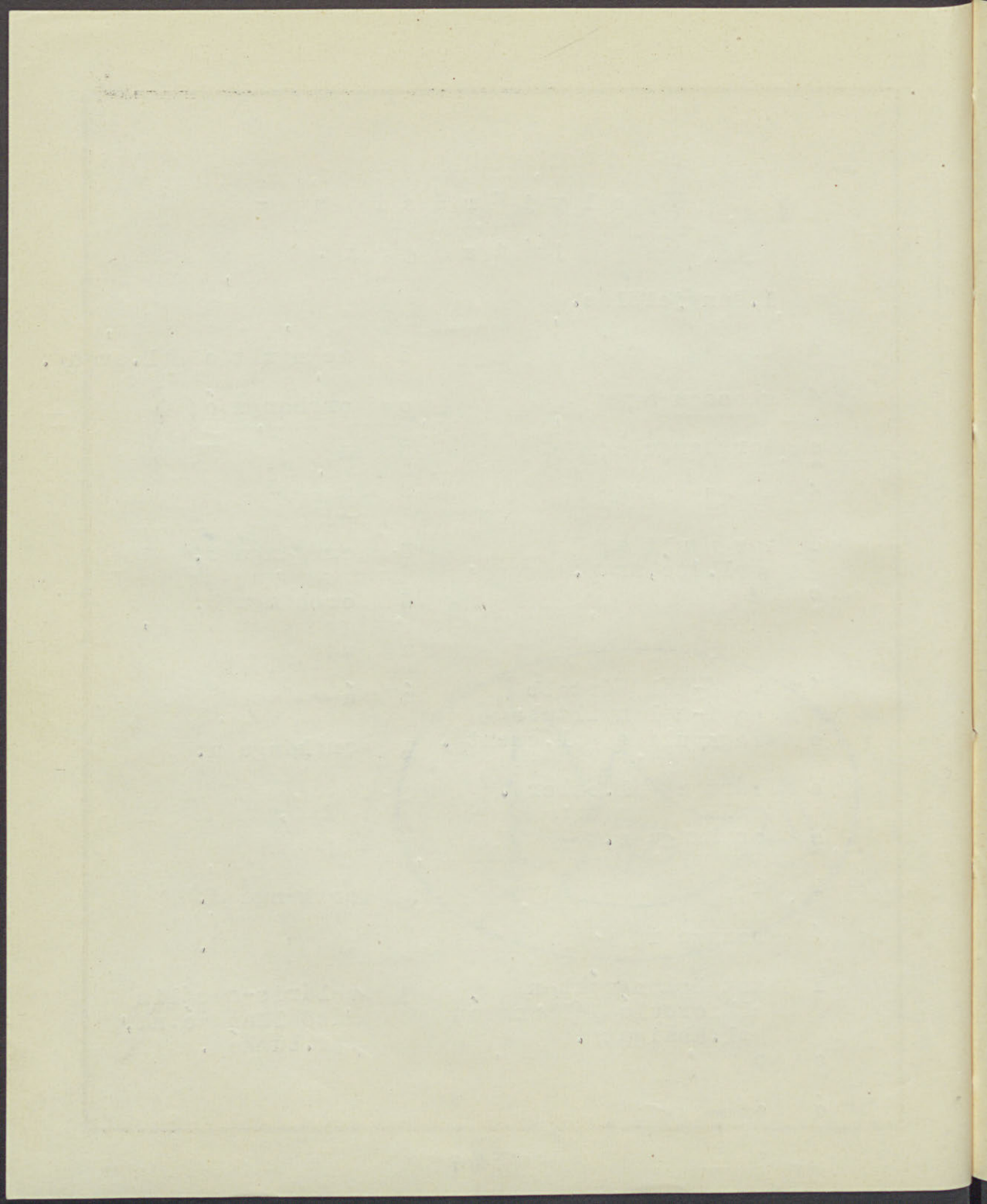
2 —

Nyelvjárási sa-
játságok.

1. Hangjelölés.

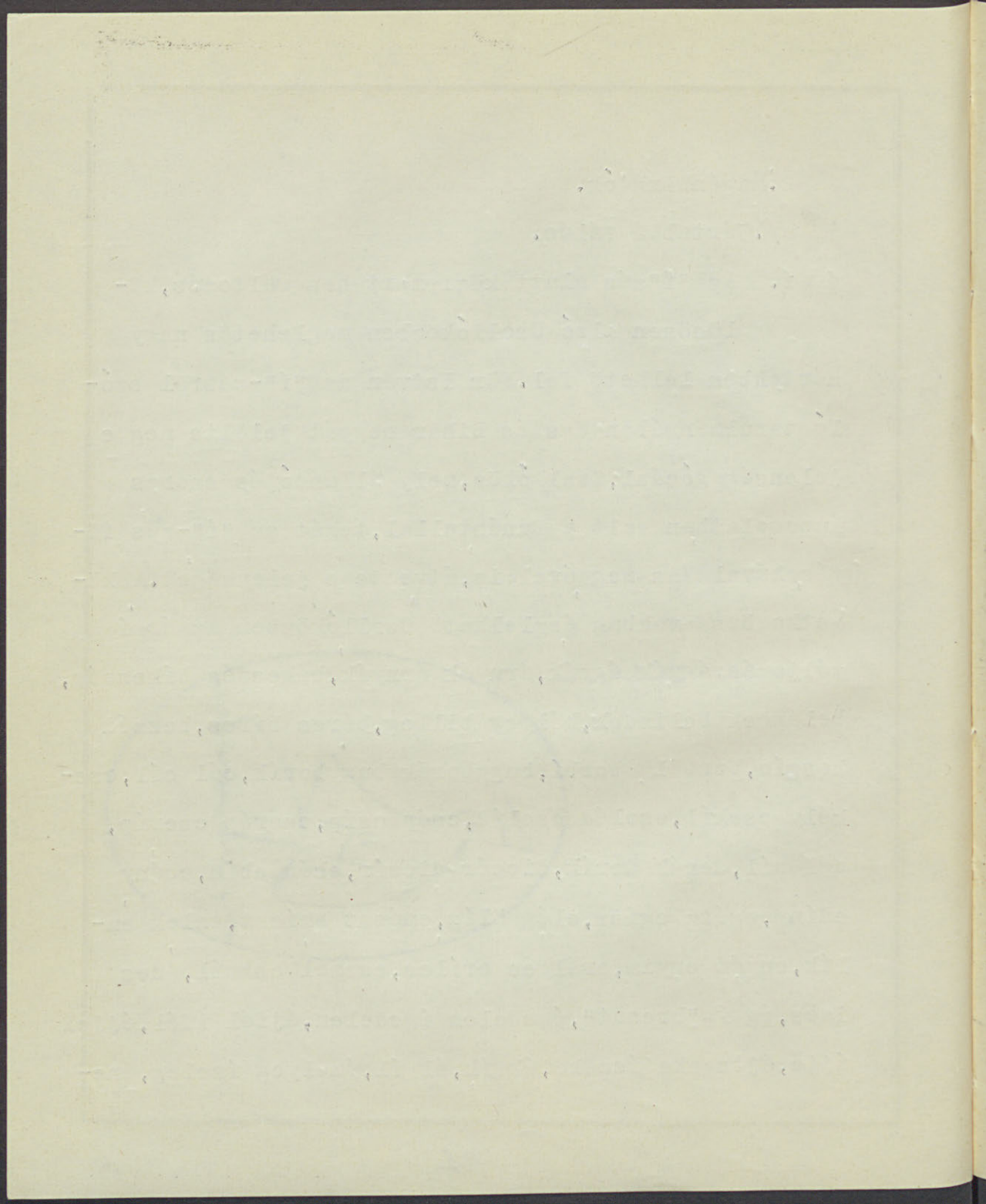
a	= <u>á</u> ;	ö	=megnyult o /pl. <u>ö</u> va <u>u</u> /;
á	=hosszú <u>á</u> ;	o	=orrhangu <u>ó</u> ;
~a	=orrhangu <u>á</u> ;	ö	= <u>ö</u> ;
á	= " <u>á</u> ;	ö	= <u>ö</u> ;
~á	=megnyult <u>á</u> , */pl. <u>á</u> só, <u>á</u> ra/;	ö	=orrangu <u>ö</u> ;
e	= <u>e</u> ;	ö	=orrhangu <u>ö</u> ;
é	= <u>e</u>	u	= <u>u</u> ;
é	=az é-nél zártabb az í-nél nyiltabbhang;	ú	= <u>u</u> ;
ē	=megnyult <u>e</u> /pl. <u>ē</u> ment/;	u	=orrhangu <u>u</u> ;
ë	=zárt e /pl. <u>emb</u> er/;	ü	= <u>ü</u> ;
~e	=orrhangu <u>e</u> ;	ü	= <u>ü</u> ;
i	= <u>i</u> ;	ü	=orrhangu <u>ü</u> ;
í	=hosszú <u>i</u> ;	ü	= " <u>ü</u> ;
~i	=kettőshangzóknál előforduló félhangzó; /pl. <u>ab</u> áigat/;	ŷ	=veláris-nasális mássalhangzó:nk, /pl. <u>bu</u> gkó/.
o	= <u>o</u> ;		
ó	=hosszú <u>o</u> ;		

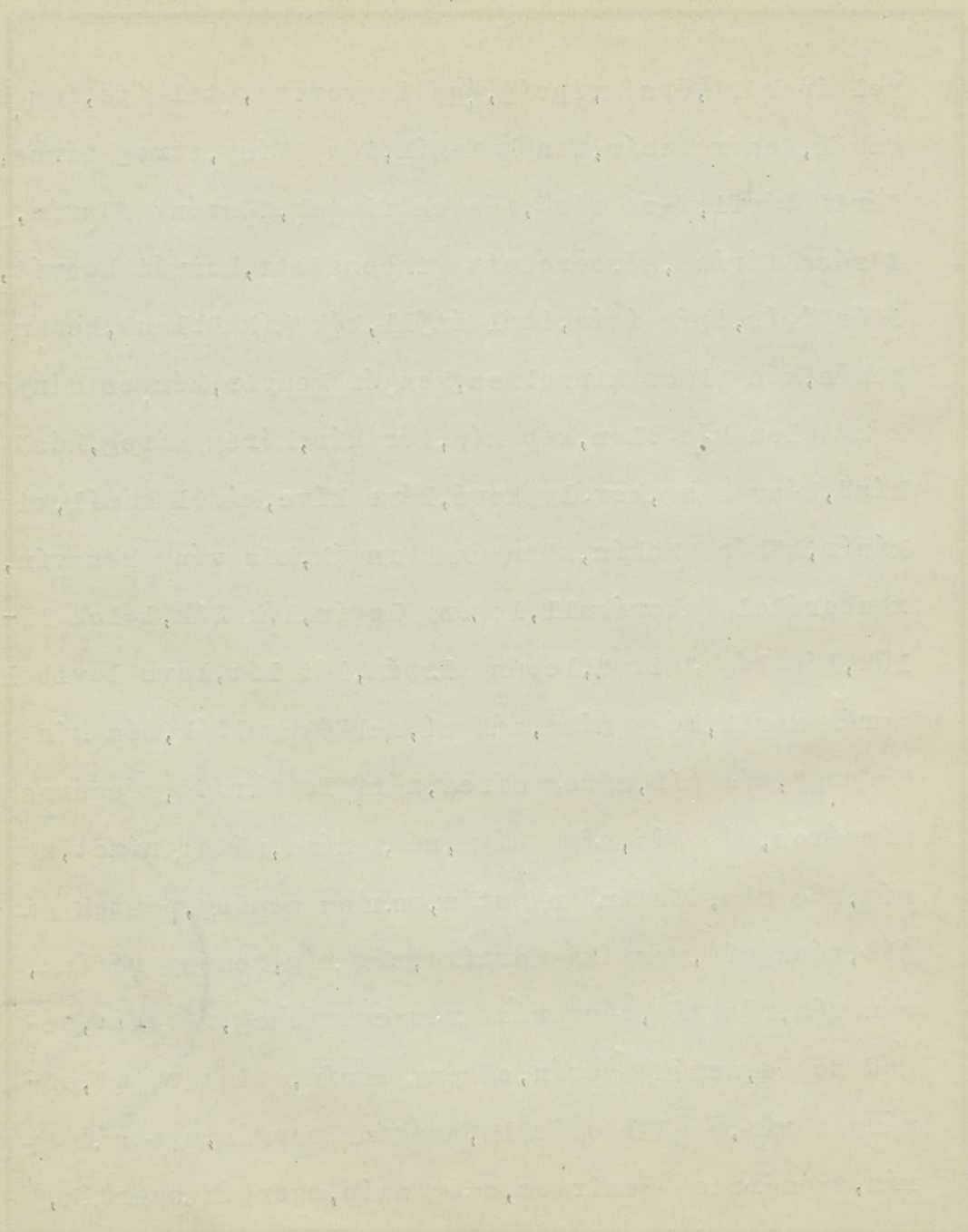
2. Magánhangzók.

a/. Zártabbá válás.

é > í. Az "í"zés alatt közismert hangváltozás, különösen Alsó-Csallóközben meglehetősen nagy mértékben lelhető fel. Für István az "í"-zésről szóló tanulmányában Vas és Bihar megyét jelölte meg e jelenség gócaul, Csallóköz, mely állandó és szoros kapcsolatban volt a Dunántullal, tehát az "í"-zés főfészkeivel Vas megyével is, átvette e jelenséget. A következő szavakban észlelhető Csallóközben az é > í változás: ágyék ágyík, árnyék árnyík, békesség bíkesség, beléndek belindék, bélyeg billég, béres bírés, beszéa beszía, borbély borbí, bugyborék bugyborík, cél cél, csekély csekíl, cseléd cselída, csép csíp, cserép cseríp, dél díl, derék dírík, dicsér dicsír, ebéd ebída, edény edíny, egész egísz, elég ölíg, emészt emísz, emlék emlík, enyém enyim, erélyes eríles, eszmél eszmíl, édes idés, ég íg "brennt", égedelem ígedelem, éjfél ífél, éjjel íjjē, éjtszaka íccaka, ék ík, él íl, émelyeg ímeleg, énet

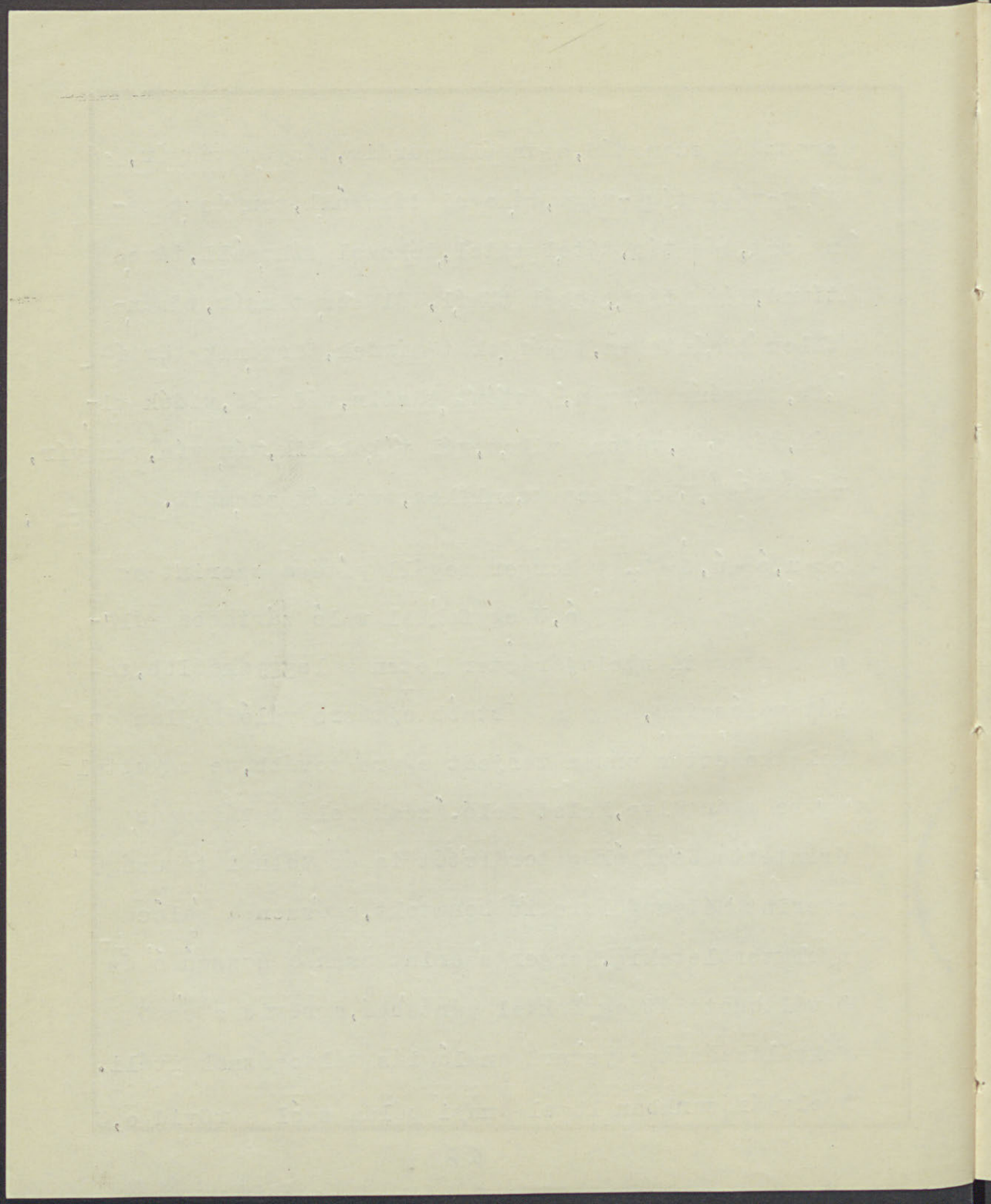

kel ineküll, épség, ípsíg, ész íszrevesz, étel ité, fazék
fazík, fehér fehir, fenék feník, fény fíny, féreg fírég,
férfi fírfi, fésű físzű, fészek físzek, fösvény fösvin,
fürész fírész, gémbéredett gimbéredett, husvét husvít,
ígér ígír, ígéz ígíz, ítéll ítíll, kék kík "blau", kemény
kemín, kényelmes kínyelmes, kenyér kényír, kényes kínyés,
kénytelen kíntelen, kép kíp, kér kír, kéreg kíreg, késő
kíső, kész kiesz, kevély keví, kéve kive, kímél kímíll, kísér
kísír, kökény kökín, környék környík, köszvény köszvín,
kukorékol kukoríküll, legény legín, lék lík, lélek lí-
lék, lép líp "Mitz", lepény lepén, lét lít, leve leviből,
marék marík, mégy mész, méh mí, mellék mellík, mén mín
"Pferd", mér mír, méreg míreg, mérföld mírföld, mészáros
mészáros, méz míz, négy nígy, néma níma, német nímet, né-
nép, néz níz, nőstény nyöstín, penész penísz, péntek pí-
ték, pénz píz, portéka portíka, rég rígy, remény remíny,
rém rám, rés rís, rész rísz részeg ríszeg, rét rít, se-
géd segíd, serény sérín, sörény sörín, sötét sötét, sö-
vény sövín, szédül szíduáll, szegény szegín, szekrény szek-
rín, szemérmes szemírmes, szép szíp, szerdék szerdík,

szomszéd szomszíd, szurdék szurdik, tányér tányír,
 tégy-végy tígy-vígy, tékozol tíkozúll, tenyészt te-
 nyísz, tégp tít, tétel títet, tékozol tíkozúll, téved
 tíved, tévő tívő, tökél tókíl, tölcser tőcsír, tömén-
 telen tömintelen, tömérdek tömírdek, történik törtí-
 nik, törvény törvín, tüstént tüstin, véd víd, vidék vi-
 dik, vég víg, vékony víkon, vél vílekedik, vén vín, vér vír,
 véső víső, Zsemlékes Zsemlíkes, zombék zombik.

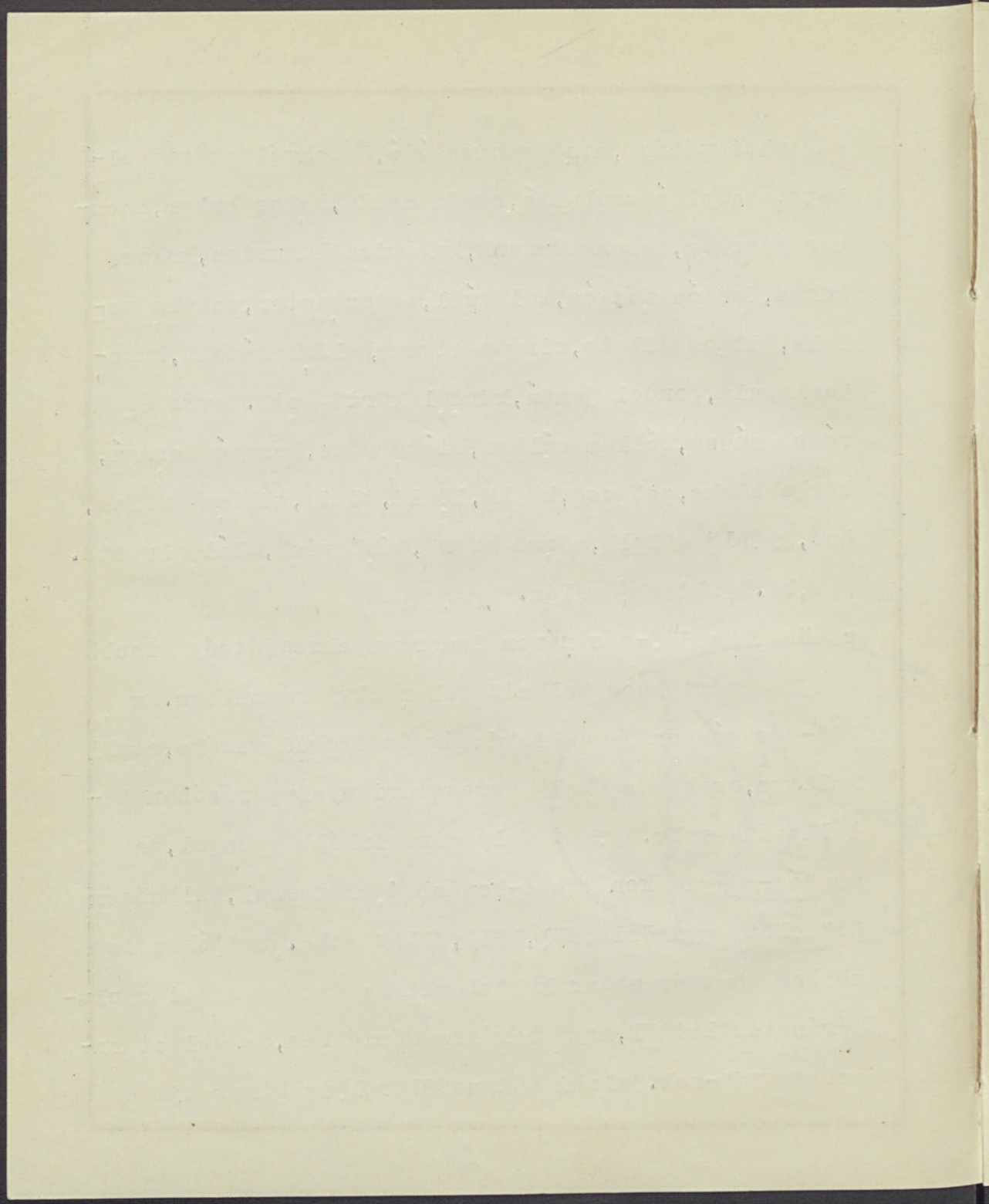
o > u, ó > ú, ö > ü. Horger megállapítása szerint az
 ó, ö egyfokkal való zártabbá válá-
 sa a nyugati nyelvjárásterületen a leggyakoribb, te-
 hát valószínű, hogy a zártabb ejtésre való hajlam ott
 keletkezett s onnan terjedt egyre tovább, de egyuttal
 egyre gyöngülve, kelet felé. Észak felé e változás
 érintette Csallóköz területét is és Zolnai tanúsága
 szerint Mátyusföldre is behatolt, egészen a palóc
 nyelvterületekig. Horger szerint csak a hosszú ó és
 ö változott át egyfokkal zártabbá, a rövid o és o
 fokváltozását egyszerű analógiás változásnak itéli.
 Nyelvjárásunkban közel annyi példa szól a rövid o, ö

zártabbá válása, mint a hosszú ó, ö fokváltozása mellett: csobolyó csobulló, csoda csuda, bokor bukor, bucskor bucskor, dorong durong, kukorica kukurica, kokas kukas, fojtós fűtős, tol túll, ostor ustor, oskola uskola, Vilmos Vilmus, cirmos cirmuskoldul kúdull, kupola kupula, gondol gondú, kürtől pürtü stb. Továbbá: rózsa rúza, róllam rúllam, mióta müte, hernyó hérnyú, börke bürke, csó csü, kő kü, lő lü, tő tü, töllem túllem, ő ü, gyöplő gyöplü, söprő söprü, visó visü, alól alú stb.

b/. Nyiltabbá válás.

e > ö Az "ö"-zés néven ismert nyelvcsajátáság kisebb mértékben lelhető fel nyelvjárásunkban. Az "ö"-zés gócpontja a Kiskunság és Szeged vidéke, ettől keletre, csak a székely kereszturi nyelvjárásában találkozunk vele. Nyugat felé mind inkább gyengül, de az "e"-ző vidéken többé-kevésbé előfordul, különösen "l" előtt gyakori /föl, köll, fölhő stb/. Csallóköz is többek közt ép abban különbözik az északnyugati nyelvjárás területtől, hogy bár kis mértékben, de helyet enged az "ö"-nek. Zolnai Mátyusföldről is kimutatja az

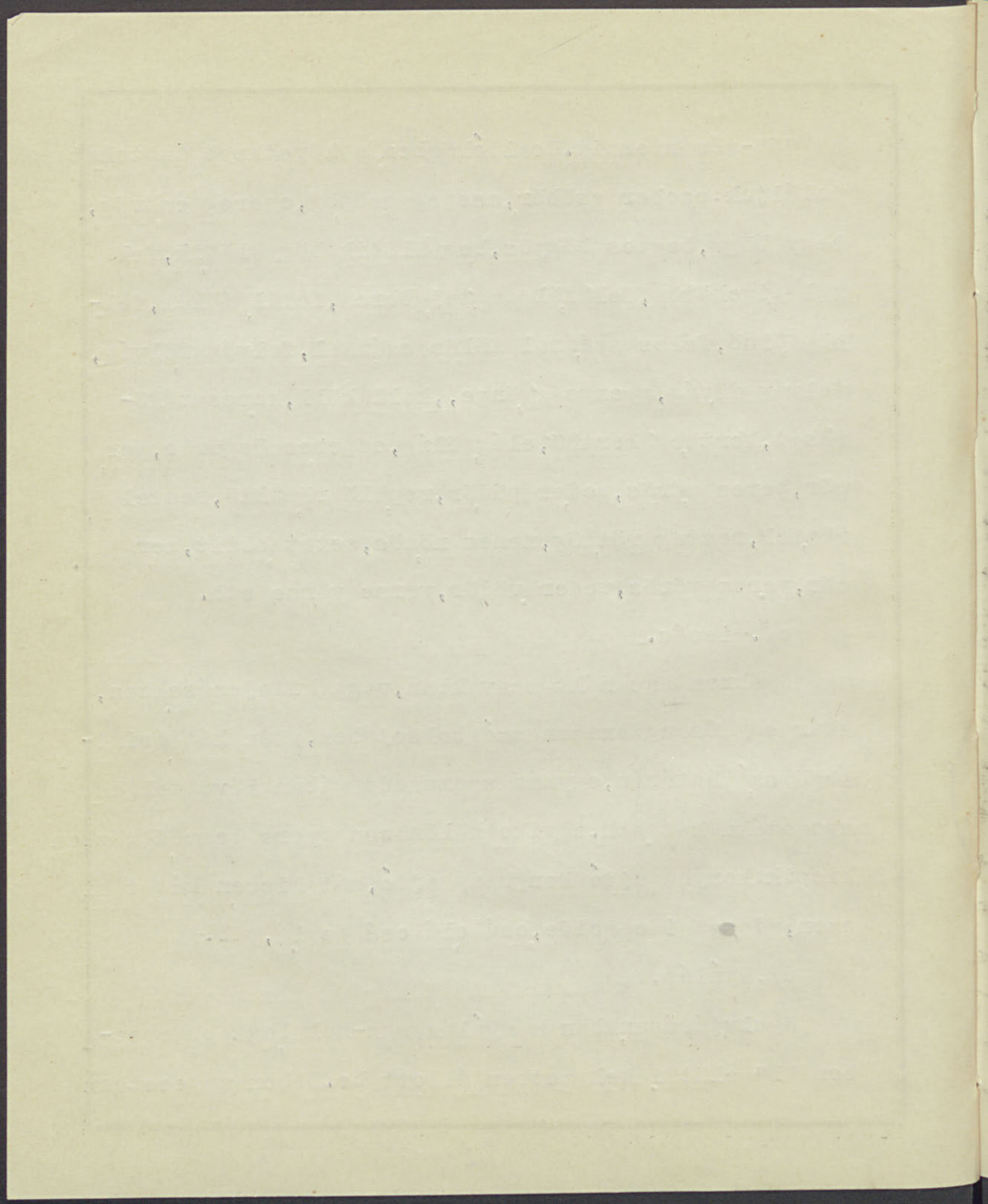
az "ö"-zés nyomait.Csallóközben a következő adatokat találjuk:cseber csöbör,csepeg csöpög,csereg csörög, begy bögy,begyes bögyös,begyülödik bögyülödik,fel föl /igekötő/,fel föl /a tej bőre/,felül fölül,fel-
hő fölhő,feles számmal fölös számmal,felvég fölvíg,
felvág fővág,gyenge gyönge,,kell köll,kereszt kö-
rösz,t,kerthez kerthő,elég ölig,esperes öspörös,per
pör,peres pörös,peder pödör,repülő röpullő,restel
röstel,retteg röttög,nemes nömös,setét sötít,ser
sör,veres vörös,veder vödör,verse vörse stb.

c/.Kiesés.

Gyakran használt szavakban,vagy kifejezésekben,
akár egy és ugyanazon szó belsejében,akár két érint-
kező szó határán, egymás szomszédságában lévő telje-
nyomatéku két mgh.egyike különösen gyors beszéd közben
kiesik:konyha ajtó konyh/a/ ajtó,hát hiszen há /t h/
szén,addsza ide acide,csá elé csá /e/lé, stb.

d/.Nyúlás.

Nyelvjárásunkban a nyúlás, mgh-nál legtöbb eset-
ben "l" előtti helyzetben állott be.Ebben az esetben

majdnem kivétel nélkül minden alkalommal. Tehát: alsó
 āsó, alfa āfa, alvég āvíg, alszeg āszeg, alma óma, almárium
 ómárjom, asztal asztā, alj ājj, aljas ājjas, alku āku,
 álldogál ádigáll, belső bēső, bolt bót, bölcső böcső,
 balha bóha, csalán csóván, gyümölcs gyümöcs, gondol gon-
 dú, holnap hónap, kuldús kúdús, köldök kődök, kulcs kúcs,
 külső kűső, hallgat hāgat, hold hód, holt hótt, hült hüt
 molnár mónár, nyelv nyēv, nyeldekľő nyēdekľő, nyalja nyājja,
 polgár pógár, restelkedik röstēkēdik, sülve sűve, szilva
 szíva, szolga szóga, tölgy tőgy, völgy vőgy, ültet ütēt,
 zöld ződ, zöldel ződē stb. Továbbá: gerendely girindül
 girindű, pendely pintül pintű, tavaly tavā, zsendely zsin-
 dül zsendű, stb.

i, u, ü szintén megnyúlik bizonyos esetekben: csipás
 csípás, dícsér dícsír, csunya csúnya, gunár gúnár,
 buza búza, huyos húgyos, gyikos gyíkos, ige íge, ígér
 ígír, ígéz ígíz, irigy írígy, kíván kíván, pipa pípa, si-
 ma síma, pikos síkos, vidám vídám, utál útáll stb.

e/. Labializáció.

Néhány esetben a köznyelvi "i" labializációját

]

$\frac{u}{w}$

$e(?)$

help problem: $\frac{a!}{a!} > 0$

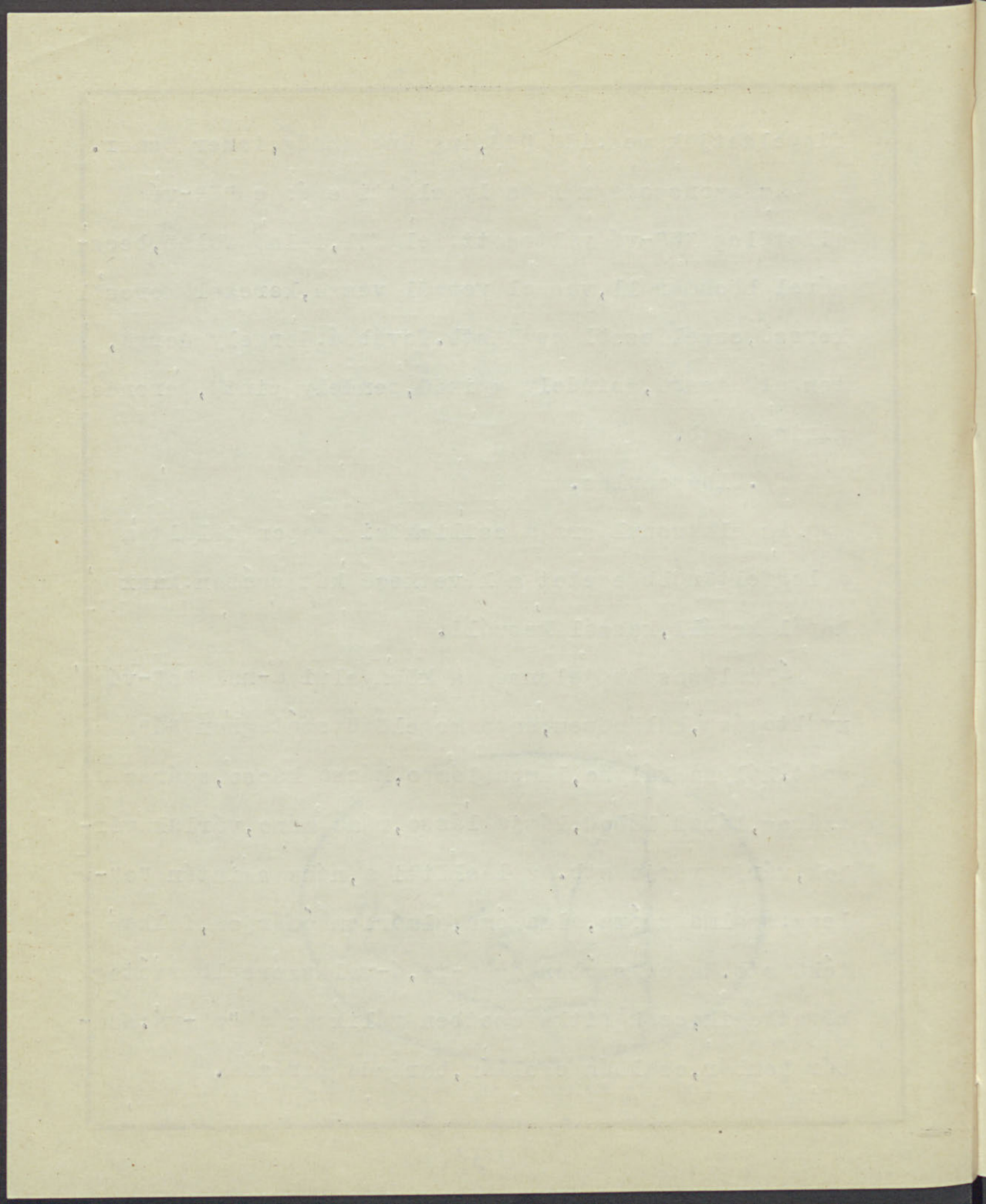
figyelhetjük meg: idő üdő, ing üng ümmög, ismer üsmer.

Az azonszotagu l és ly előtti e és é "ö"-vé
illetőleg "ü"-vé változott: fel föl, felhő fölhő, becs-
mérel böcsmérüll, veszel veszöl veszű, keresel keresöl
keresű, eszel eszöl eszű stb. Továbbá: Gergely Gergű,
tengely tengű, zszindely zszindű, pendely pintű, gerendely
girindű stb.

f/. Elhasonulás.

Az elhasonulásra a csilizközi Szapon találtam
a legfeltünőbb esetet a következő két szóban: ~~kapál~~
kapál kapáll, kaszál keszáll.

Általánosabb jelenség a köznyelvi a-nak "o"-vá
váltása, különösen, ha a megelőző szótagban "á"
volt: kályha kályho, lámpa lámpo, kácsa kácsó, száraz
szároz, lábad lábod, látja lássó, máma mámo, várlak vár-
lok, várja várjo stb. Az l' előtti a', néha szintén "o"-vá
lesz: szalma szóma, alma óma, almárium ómárjom, falka
fóka stb. Ha egyszóban az a'-ra, á'-val szereplő szótag
következik, csak ritka esetben válik az 'a' "o"-vá: ham-
bár hombár, csallán csollán, barázda borázda.

d/.Rövidülés.

Néhány falunévben az á megrövidülését tapasztaljuk:
Bácsfa ʒacsfa, Doborgáz Doborgaz, Nádasd Nadasd.

3. Mássalhangzók.

a/.Nyúlás.

Az egész csallóközi nyelvjárás területen szembe-
tűnő a magánhangzók közti 'l' megnyúlása: háló hálló,
félek fíllek, legelő legellő, baromélő baromillő, sóla
rúlla, szólok szollok, tőle tülle, vetelő vetéllő stb.
Szóvégén: kapál kapáll, kaszál kaszáll, boronál boronáll
ádigál ádogáll. Tövébbé megnyúlik az 'm' a következő
esetben, Felső-Csallóközben: űng ümmög.

b/.Rövidülés.

Rövidüléssel nagyon kevés esetben találkozunk, a
csallóközi nyelv inkább nyújtó, mint rövidítő: orr ór,
arra āra, állomás álomás, áll ál, varr var, forr for,
száll szál, stb.

c/.Kiesés.

Gyakran a szó belsejében, néha a szó végén törté-

= 2

nik a kiesés: olyan oán, hordnak hornak, azt hittem
asz ittem, most nem mos nem, az alma a alma / az "az"
névelő⁴ z-je majdnem kivétel nélkül elmarad/, lökd ki
lök ki, lépj be lép be, fájdíjtja fájdíjja, azt se asse.
Különösen gyakori a t és d-re végződő, dupla msh-os
végű szókínál: most mos, mert mer, azért azér, mindjárt
mingyá. Néha az r is kiesik: hamar hama. Leggyakoribb
kiesést a képzők és ragok végső msh-nál észleljük:
házhoz házho, kerthez kerthé, házból házbú, kapáért ka-
páér, kertben kertbe, házban házba, kezemmel kezemme,
ötször öccő⁴, stb.

rl > ll Gyakori jelenség, hogy egy mgh és msh. között
álló msh. s rákövetkező ~~msh.~~ pótlónyújtás a
következtében esik ki. Rl > ll: tarló talló, örleni őrlé-
nyi, sarló salló, barlang ballang, sárlik sállik, várlak
vállak, parlag pallag stb. Dl > ll: padlás pallás.
Némely esetben a szó elejéről eltűnik a 'z' vagy a 'h':
zabla abla, zászló ászló, zacskó acskó, zubbony ubbony,
husung uzsánk, hümmög ümmög.

foşya mi e?

d/.Palatalizáció.

Vidékünkön az 'n' palatalizációját találjuk, különböző helyzetekben: csinál csinyáll, asszon asszony, egyes-
nes igényes, Jolán Jolány, Kálmán Kálmány, kéneső kiny-
eső, ken keny, fon fony, káplán káplány, kappan kappany,
paplan paplany, rokon rokony, szappan szappany.

f/.Depalatalizáció.

Az 'ly' depalatalizációja szintén megtalálható Csallóközben, bár Alsó-Csallóközben kisebb mértékben mint északabbra.

Felső-Csallóközben a következő esetekben figyel-
hető a 'ly' depalatalizálódása: Folyó foló, gólya góla,
golyó goló, fogla foglya, hely hel, mellyik mellik, mág-
la máglya, helyes heles, hályog hálog, vályog válog, goly-
va golvaselyem selēm, lyány lány, lyuk luk, király királ
dereglye deregle, gereblye gereble, vályu válu stb.

En a könyvben ajkás?

S z z ó t á r .

A.Á.

1. a ~ mutató névm., a latin "en". Látod? ott a!

2. a ~ isz. "nem, dehogya, a tagadás, nem-tetszés kifejezésére". Elmentél? a! dehogya.

a ba ~ fn. "flanel". Vö. ababélés. /Sm/.

ababélés ababélís /-t, -e/ fn. "abaflanelből készült kabát bélés". /Sm/.

a bajdos abāidos mn. "kétszeres, búza és rozs keverve". /SM/.

abajgat abāigat /-ok, -ú, -tam, -tá, abāigass!/ ts. i.

1. "piszkál, bolygat, babráál". 2. "hajszol, nyaggat".

Ne abāigass!

abákása /-át, -ája/ fn. "hurkalében főtt kukorica kása".

abál abáll ts. i. "ruhát főz". Addig abád aszt a ruhát, míg tiszta nem lesz!

Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to its low contrast and orientation.

21

abálé ~ fn. "a megfőtt disznóaprólék leve".

abázol abázúll /-ok, abázúsz, -útam, -útá, abázújj/ ts.

ú. "pocsékol, elpocsékol, szétszór". Né abázúd má
aszt a szénát, hisz alig tart benne!

ablak ~ /-ot, -ja/ fn. 1. "fenster". 2. "halászhálón lévő"
lyuk". /Szp/.

abriktol abriktúll /-ok, -ú stb/ tr. i. "megver, megdön-
get, jól ellátja a baját". Jól ē abriktútam má,
tanú belülle.

abrak ~ /-ot, -ja/ fn. "futter".

abrakol abrakúll /-ok, -ú/ ts. i. "abrakka l etet"
/jószágot/.

abrakoló abrakulló fn. "kb. két köbméter űrtartalmú
faláda, melyben az állatok eleségét készítik".
Rendszerint a polyvásszínben tartják a répavágó
és szecs kavágó közelében.

abrakostarisznya ~ fn. "futtersack".

abroncs abrincs fn. "reif". Ver lé a abrincsokat, szít-
szégyük a hordót.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

— akshin
=

abrosz^{sz}/-t,-a/ fn.1."asztalterítő".2."a nádtető a-
latt lévő vékony rőzse burkolat"./Sm/
ács! isz."a cigányt hallgatásra intő szó".
ácsingózik^{sz}/-ok,-ú stb/ ts.i."vágyakozik valami
után".Héjábó ácsingózú utánno,nem kapod meg.
acsakó l.zacskó.
ádigáll l.álldogáll.
ág^{sz}/-at,-a/ fn.1."zweig".2."zacken" /pl.szigony,
vagy villa ága/. *(l. 189. old. XXVI. ábra c.)*.
ágas ^{sz}/-t-a/ fn."ággal bíró,ággal ellátott" /pl.
az aranyász szerszámját,az aranyosót alátá-
masztó fa;a kút ágasa;a leceshorog ágas fája;
a parittyá ágasa;a halfogó^{sz}-szák villás része
stb/. *(l. 193. old. XLVIII. ábra 2. , 192. old. XLIII. ábra a.)*.
agglegény aglegín fn."nőtlen férfi".
aggszűz agszűz /-et,-ek/ fn."öreg kisasszony".Szé-
mírmes ^{sz}mind a agszűz.
agy ^{sz} /-at,-a/ fn."a kerék középső része,melyből
a küllök sugárszerűen szétágaznak".
ágy ^{sz} /-at,-a/ fn.1."bett".2."virág v.veteménygrupp".

↑

————— *franklini cordis!*

————— ||

agyabugyál agyabugyáll /-ok,-ú/ ts.i."elver,el-
dönget".Jól ē/agyabugyáto.

agyag ~/-ot,-ja/ "sárga tapasztó föld".Vízzel,poly-
vával keverik és a vályogfalak,sövénykeríté-
sek,háztövek betapasztására használják.

agyagol agyagúll /-ok,-ú stb/ ts.i."elver,eldönget"

agyagos ~mn."agyagot tartalmazó föld".

agyar ~-t,-ja/ fn.l."a kandisznó kiálló szemfoga".
2."átvitt értelemben:emberi fog".Azír van agya-
rad ho rág-gyá!

agyarkodik ts.i."feni a fogát valakire".

ágyék ágyík /-ot,-a/ fn."lende".

aha isz."igen,hogyne!".Aha! má eszembe jutott.

áhítatos ~mn."szemérmes,szende".Olyan áhítatos kí-
pet vá^gsz,min Kis Gábor malaca.

ahun l. ahol.

ahol ahun hsz."ott".Annyit kerestem,nos ahun van a!

aj isz.Aj de szíp!

ajha ājha isz.Ājha! igazán nem hittem vóna!

akácfa agácifa /-át,-ája/ fn."akazienbaum".

102 has

akad^v/_{-ok, -ú} stb/ tn.i.1."akaszkodik".A gyökérbe
 akatt a hálló.2."rátalál,rálel".Álló naptya
 keresem,nos végre ráakattam.

akadékoskodik akadikoskodik tn.i."gáncoskodik".

akármí akarmi ~~mm~~ hsz."bármí".Akarmi légyek,ha ném
 igaz.

akaszkodik^{ts}.i."belecsimpaszkodik,ráakad".A mánd-
 limba akaszkodott a bógáncs.

akaszt^v/_{-ok, -ú} stb/ ts.i.1."felfüggeszt".A szegre
 akasztottam a istrángot.2."odavág".Ustorra jót
 a nyakábo akasztottam.

akasztófa^v/_{-át, -ája} fn."a hálók szárítására szol-
 gáló 2-3 méter magas faállvány"

akkurátus akkurátos mn."pontos,rendes".Akkurátos
 kis fírész é!

akol akú fn."juh istálló".Ījjére beterehellünk a
 akúba.

alacsony alacson mn.1."niedrig".Még alacson a vetís.
 A tietek csak oan alacson ház! 2."gyarló,rossz
 természetű".Alacson ember! /gyarló/.

— alam alam

k p

— 2

ny

= j b

alacsonyodik alacsonodik /-ok,-ú stb/.tn.i."kisebbedik".Má sokat alacsonodott a víz.

alam ω -ot,-ja/ fn."az állatok pihenőhelyén lévő trágyás szalma".

alamol almúll /-ok,-ú stb/ ts.i."az állatok pihenőhelyére szalmát,polyvát hány".

alamuszi ω mn.1."lusta,álomszuszék".Ó te alamuszi, meddig piszmogsz vele?! 2."alattomos,ravasz". Vigyázz,mer igén alamuszinak láccik!

alanyjár ω -t,-ok/ mn."lanyha" pl.ember."bárgyú."

alattság alaccság /-ot,-ja/ fn."ladik,vagy csónakvontató kötél"./Szp/

alé ω fn."olaj".Vö.aléjoskorsó,aléslepény./Sm/

aléjoskorsó aléioskorsó fn."olajos edény"./Sm/

aléslepény aléslepín fn."olajos tészta étel"./Sm/

alj ājj fn.1."valaminek a feneke,alsó része".Vigyázzotok a koci ajjábo töttem a kosarat!

2."gyökeres,hináros vízfenék".Nappā ajja kba

bújik a hal./Szp/.3."kert alatti rész".Kert-

ajján gyütt haza,nēm merte mutatnyi a kípít.

— — — — —
/ —

— — — — —
itt v. itt ^{mk}

— — — — —
itt's (?)

4."valaminek a selejtes része,szemete".Ne abba
a körtíbü vígy,a má csak ajja! 5."a fák alatt
lévő területrész".Talász szívát a fák ajján
amennyi csak kö.6."a szoknya alsó része".Úszik
a szoknyád ajja!

aljas ajjas mn."gonosz,elvetemedett",Ha ēcsápēm
a_szt a ajjast kitekerēm a nyakát!

alkalmatosság ~fn."alkalmas szállító készség"

/pl.tragacs,szekér,épen ami kell/.

alku ^{alku} ~fn."egyezkedés,adásvétel alkalmával".

állat ~ /-ot / fn."tier".

álldogáll ádigál /-ok,-ú stb/ tn.i."hosszan áll,
céltalanul ácsorog".Annyit ádigátunk a lábunk
is lēkopott.

állít állítt /-ok,-ú stb/ ts.i.1."stellen".2."kug-
libabákat felállogat".3."oszlopot ás".Harmic
oszlopot má álítottunk,mék kö vaty harmic.

állítás állíttás /-t,-a/ fn."stellen".2."csapdák,
állatf fogó török kivetése,rendesen olyan he-
lyekre,hol tanyázni szoktak az állatok".3.

a cinná allopat, a pelda allit

v. 31. lap: ampávo (?)
v. \bar{o} , v. \bar{a} ?

"falak felhúzása, az u.n. falállítás építkezés-
nél". 4. "a kuglizónál a bábuk felállógatása".
állító állított fn. "a kuglizásnál a bábukat felálló-
gató gyerek". A állítottónak attatok-e má?
állogat álogat /-ok, -ú stb/ ts. i. "gyakran állít,
állítgat". A dögököt né álícsd fő! /eldöntött
kugli bábút/.

állott álott mn. "állás következtében megromlott,"
/pl. víz, hal stb/. Oan álott hal szaga vót neki.
alma óma fn. "apfel".

almásrétes ómásrítés fn. "almával töltött tészta".

almárium ómárjom /-t, -a/ fn. "nagy, két ajtós szek-
rény".

álomtarisznya ~fn. "álomszuszék". Ó té álomtarisznya,
má mēgin alszú!

alvég álvíg fn. "a falu alsó része, a felvéggel szem-
közti faluvég". Alvígen vót dógom. /Szp/.

ampa ~ fn. "vizes kanna". A kisebbik ampáva hozzá!

andalog ~ /-ok, -ú/ tn. i. "nem siet dolgozni, csak huz-
za az időt". Né andalogj, mer a nyakad közé vágok

da > a'o
v. 31. l.

andung ándung fn."kedv, neki-szánás".Nincs sèmmi
ándungom hozzá.

ángyi ∞/-t,-ja/ fn."ágy, sógornó".

Antal Antā férfi szn.

anya ∞/-át, anya, annyávā stb/ fn."mutter".

anyameder ∞ fn."a patak, vagy folyó eredeti medre".

anyaméh anyamí fn."mutterbiehe".

anyatej anyaté fn."müttermilch".

apacs ∞/-ot,-a / fn."vezérfa az öregháló végén".

Nr. Az apa_{cs} tartja egyensúlyban a hálót, és a végére erősített kő pedig az alsó szélét a hálónak lehúzza a víz fenekére, az apacsra szerelt kötélnél fogva huzzák azután partra, vagy a ladikba a hálót. L. (187. old. XIX. ábra), (193. old. LI. ábra).
apacskő apacskű fn."a vezérfa végére szerelt kő nehezék." (l. 193. old. LI. ábra b.).

apacsúr ∞ fn."a vezérfa villája, mely az apacskövet körülfogja" (l. 193. old. LI. ábra c.).

apad ∞ tn. i. "decreasco". Apad a Duna, meleg nyár lesz.

apadt apatt mn. "lesoványodott, rossz bőrben van".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines appearing as small clusters of characters or dots. The overall appearance is that of a document page where the original text is too light to be read accurately.

apatyú 1.apacs

aprószemű kukorica aprószemű kukorica fn."cse-
mege kukorica".Nr.Az aprószemű kukoricát
pattogatják ki télen vasárnap délutánonként,
* pattogós kedvelt téli csemege.

aranyász ~ fn."aranyosó ember".Nr.Csallóközben
egész napjainkig aranyásztak, az ősz foglalko-
zás nevét őrzik ma is Aranyos falu neve, a szá-
pi aranyász csatorna, a pozsonyeperjesi Arany-
erdő és az illésházai Aranyász dűlő.

aranyász szerszám ~ fn."aranyász készség".A kö-
vetkező részekből áll:1.aranyosó,két lábbal
alátámasztott,léc szegéllyel ellátott desz-
ka készség,melyre felül a saragla alul pedig
a posztó van felszerelve.2.saragla,vékony
ágakból készített szűrőkészülék.3.posztó,
fekete darva vászon,az arany-szemek felfo-
gására szolgált.4.köpőce,két liter űrtartal-
mú fa meregető kanál.5.híballó,kivájt kis fa-
teknő a fővény megvizsgálására.6.ásó.7.nézőlapát
8.taliga. (L. 193. old. XLVIII/a, b. ábrák).

arasz araszt /-ot,-ja/ fn."a kinyújtott hüvelyk-
és kisujjal kimért hosszúság".

araszol a-rasztúll /-ok,-ú/ ts.i."kinyújtott hü-
velyk- és kisujjal mér".

arasztos ~ mn."arasznyi".Egy arasztos vót az egész.

arat ~ /-ok,-ú stb/ ts.i."gabona-éréskor kalászos
növényt kaszával levág".

aratórész aratóríz fn."az aratásnál az arató mun-
kásoknak járó gabona mennyiség".Nr.A kaszás kap-
ja minden tizedik,vagy tizenegyedik kévét és
abból fizeti ki a felfogadott marokszedőt és a
kötözőt is.

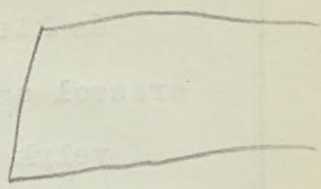
argoválódik argovállódik /-ok,-úx stb./ tn.i."na-
gyon válogat valamiben,semmi se tetszik neki"./Sm/.

árgyéhus ~ fn."felindulásakor,káromkodáskor használt
kifejezés,a rosszat,vagy ördög^{sz} jelképezi".A
szent árgyéhusát,máj megmutatom én neki!

árnyék árnyík fn."schatten".

armeládforma armelátforma mn."nyomoruságos,szegény
/pl.ember/"./Sm/.

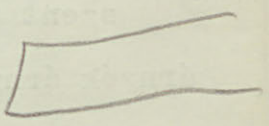
Handwritten text, mostly illegible due to bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, mostly illegible due to bleed-through from the reverse side of the page.

antay = kard?

Handwritten text, mostly illegible due to bleed-through from the reverse side of the page.

árpa arpa /arpát, arpák, arpája stb/ fn.1."gerste"
→ /növény/.2."a szemhéj szélén támadt vörös ke-
lés".Árpa nyött a szemibe.

ártány ∞ fn."herélt sertés".

arzsag ∅-ot,-ja/ fn."hosszú bot"/pizskafa féle/".

Vö.megarzsagol./Sm/.

asszony asszon fn."feleség".No asszon ezt jól mek-
csinátod!

aszik ∞/-ok,-ú/ tn.i."soványodik".

ászló l.zászló.

asztag ∞/-ot,-ja/ fn."gabonakévékből összerakott
hatalmas kévekazal".

asztagrakó ∞fn."az a munkás, aki az asztagot rakja".

asztagköz ∞fn."a két asztag között lévő hely ahova
a cséplőgépet állítják".

asztalfia ∞fn."asztal fiók".

átabotában átobotábo hsz."rendetlenül, összevissza"

Csak oan átobota munka a!

átabotál átobotáll tn.i."keresztül kasul jár"./Sm./

— gy

átaljában átujjába hsz."bizonyos összegért tetszés
szerinti ideig elvégezhető munka".

atka ~/-át,-ája/ fn."tenyér nagyságú agyagos mész-
képződmény".

atkás fenék ~fn."csökös,gyökeres vízfenék".Nr.Az
ilyen fenék sok galibát okoz a halászoknak,merő
állandóan elaksztja és kilyuggatja a hálót.

atkás föld atkás föld fn."agyagos mészképződmények-
kel teli talaj".

átkozódik átkozulódik /-ok,-ú stb./ tn.i."átkot
szór".Valami förtelmessen átkozulódott.

avult avított mn."öreg,elkoptatott,elvéstelt /pl.ruha,
lószerszám,bútor stb.".Vót ety avított ruhám e
küttem a szabóho.

avvaló vagyok ~kif."azt gondolom ,abban vagyok".

Avvaló vagyok,csak csinátassuk még a istállót.

azért azír ~hsz."darum,daher".Azír oan disznó e is
mer a apyátú látto.

ázott ürge ~fn."csurom vizes".No té is ázott ürge
vaty.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher. There are two large handwritten marks resembling the letter 'L' on the page.

B.

bábafonafésű bábofanafísiú fn."takácsmácsonya".

Dipsacus sativus.Vk.

bábál bábáll /-ok,-ú, stb/ ts.i."őriz valakit".Mit

bábállod annyira,jó fíjj ēviszi a ördög!

babesipedő bapcsipedő fn."bableves"./Sm/.

babirkál babirkáll ts.i."fogdos,babrál valamit"./Sm/.

babonás_{mn}."ördögös ember"./SM./

ba-bos_{mn}."pettyes".

babrál babráll /-ok,-ú stb/ tn.i."pizsmog,totlász".

babramunka babramuzka fn."aprolékos,látszatja nélkü-
li munka".

babuzsgat_{ts}.i."becéz,szeretetével elhalmoz" /pl.

anya a kis gyermekét/.

babuka_{fn}."kis gyerek".

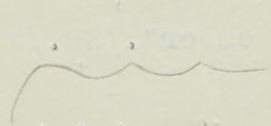
bádog_{fn}."pléh".

bádogós_{fn}."vas iparos".

bagoly bagó fn."eule".

bágyadt bágyatt mn."matt".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

 F. M. ...

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

- bágyadt hal bágyatt hal fn."levegőre került hal".
- Nr.A bágyatt halat a halászok a nagybárka harmadik rekeszébe az ispitába dugják*.
- bajol \vee -ok,-ú/ tn.i."vesződik valamivel".
- bajusz bajucc fn."schnurbart".Szíp hegyes bajucca vót neki, meg kő anyyi.
- bak \vee fn.1."hím állat /pl.kecske,öz^{||} stb/"2."négy lábú gazdasági szerszám".1.fűrészbak.
- bakafántos \vee mn."kötekedő".
- baktató \vee /-t,-oja/ fn."földmérő szeszám /nagy körzöhöz hasonlít/"Sm.
- balin \vee fn."halfajta".Aspius rapax.Őn.
- balinháló balinhálló fn."hatvan,hetven méter hosszú húzó hálló, a balin fogására használják".
- balogsüti baloksüti mn."balkezes".
- bálvány bálván fn.1."az állóbárka oldalait borító vastag deszkák".2."a kapu oldal oszlopai".Kapubálván.
- banda \vee /-át,-ája/ fn."összetartozó munkás csoport /pl. aratásnál/".

Συνολικά 2 φύλλα, 4 φύλλα 2

F

banyáskodik √/-ok,-ú stb/ tn.i."pletykáz, fecseg".Sm.

barack boroc /-ot,-ca/ fn."aprikose".

barackfa borocfa /-át,-ája/ fn."aprikosenbaum".

barackmag borocmag /-ot,-ja/ fn."aprikosenkern".

bárka √-át,-ája/ fn."fából készült, rendszerint re-
keszekre osztott halktartó".Fajtái:nagybárka,
nyargalóbárka.Szp.

barkácsoló barkácsulló /-t,-ja/ fn."ezermester, olyan,
aki mindenhez ért".

barkozás √/-t,-a/ fn."egy fajta halászási mód, a
táplít, vagy ághegyhálót egy ágasfa segítségével,
mint kétkaru emelőt emelgetik".Szp.L.

barok √/barkot, barkokot/ fn.L.barkozás.

barom √/-ot,-a/ fn."jószág, szarvasmarha".

baromelő baromillő /-t,-je/ fn."barom legelő, barom
legeltető hely".

baszkurál baszkuráll ts.i."bizergál, babrál, fogdos".

bászli √ mn."együgyű, félénk".

baszó √/-t,-ja/ fn."szántáskor el-elhagyogatott
keskeny tarló csík".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten notes in the bottom right corner, consisting of two horizontal lines with the letters 'm' and 'b' written to their right.

baszogat ∞ /-pk,-ú stb/ ts.i."piszkál,babrál".

Annyit baszogatta aszt a gépet,hoty eromlott.

Bátor ∞fn."ökör és kutya név".

bátya bátyta fn."bizalmas megszólítás".Há Imre

bátyta hová megy?

baúgat ∞/-ok,-ú stb/ ts.i."ugat".Egísz ijjē annyit

baugatott ez a dög,nem tuttam al~~u~~nyyi.

bazsarózsza bazsarúzsza /-át,-ája/ fn."pünkösti ró-
zsa,Paeonia officinális".

beakaszt ∞/-ok,-ú,stb./ ts.i.l."az evezőt a ladik
kolompján lévő vágógúzsba tűzi".2."befüggeszt
a ruhát a szekrénybe".

beáll beál /-ok,-ú stb/ tn.i.l."megkezdődik".Má
beát a rosszidő.2."befagy,bebörzik".Beát a víz
lehet csuszkorányi#.

bebaszik ∞ ts.i."rossz eredményt hoz,rosszul végzē-
dik".A fagy ugyan bebaszott a vetísnak.A z
idén bebaszott a termís /nem termett semmi/.

bebugyál bebugyáll ts.i."betakargat,bepólyál".Jól
bebugyátam itet,még né fázzík szégín.

for view?

!?

== ?

becsmérel böcsmérüll /-ök,-ű stb/ ts.i."fitymál,le-
becsül".Né böcsmérüd,mer köröszttű gázúllok a
lelkeđen!

becsű böcsű /-t,-je/ fn."érték megállapítás".

becsül böcsüll /-ök,-ű stb / ts.i.l."becsben tart,
"valaminek az értékét megállapítja".

becsület böcsület fn.l."ehre".2."szüzesség".Ē jác-
cotta a böcsületit /elvesztette/.

bedagad ~tn.i.l."daganat ~~kevetkeztében~~ elfödődik"/
pl.szem,orr stb/.2."a bárkán lévő lyuk össze-
ereszkezik".3."csónakon,teknőn levő hasadás,rep-
pedés víz által való bedugulása".

begy bögy /-öt,-e/ fn."csecs.emlő".Szm.Nem fér a
bögyibe.

begyes bögyös mn."csecses,melles".Jó bögyös lán vót
az a Mari!

begyeskedik bögyösködik /-ök,-ű stb/ tn.i."mutogat-
ja magát,diszeleg".

begyülődik bögyülődik /-ök,-ű stb/ ts.i."foglala-
toskodik valamivel".

— dss

~~44~~ Peldamondat Kol- ? ←
Enc. 7y magyon ketővámsal
látatll.

== pécis (?)
pédzi (?)

behajt behājt /-ok,-ú stb/ ts.i.l."krümmen".2."zá-
logba ejt"./Pl.tálosban lelt jószágot/.Gergű
libáit behājtotta a kerüllő.3."istállóba terel".
Ha megittattá hājcs be a ökrököt!4."legeltetésből
hazaterel".Behājtottá má?5."kissé becsuk,betesz"
Hājcs be a ablakot!6."befizettet".Behājtom én
rājta,csak rám kő bíznyi.

behásít behasított /-ok,-ú stb/ ts.i."a liba úszókáját
bevágja,ezzel különbözteti meg a többitől".

béka béka /-át,-ája/ fn.l."frosch".2."ló lábán lé-
vő bőrkeményedés".3."a felsőkar kiduzzadó izma".
Mit ~~piszmag~~ pislogsz uty mind a béka.Kuruttyúll
mind a béka.

békanyál békanyál /-at,-ja/ fn."vizi moszat,Spiro-
gyra".

békanyúzó békanyuzó /-t,-ója/ fn."fanyelű bicsak".

bekap √ /-ok,-ú stb/ ts.i.l."befal".Tíz gombócot
bekaptam egyhujjába.2."horogra kerül".Má péciz,
mingyá bekapja /t.i. a hal a horgot/.3."hamar
elfogyat".4.Bekapta a legyet.4 A megáesett nőből/

— németül

békavirág békavirág fn."gyermekláncfű, Taraxacum officinále".Sm.

bélebüszödt bélebüszött mn."rossz kedvű".Sm.

belső bēső fn."baloldalról befogott ló".

berdó ~ mn."bolond, eszelős".Vk.

beriaszt ~/-ok, -ú stb/ ts.i."a szökni akaró halat visszariasztja a hálóba".Beriasztottam, pedig máj
ēfutott má!Szp.

Betyár Betyár fn."ökör név".

bevet ~tn.i.l."a földbe magot szór".2."sütésre váró
kenyeret kemencébe rak".

bezzeg bēzég hsz."nun".A föl^hötű bezzeg megijett.

bibi ~fn."fájós seb a testen".

biccent ~ tn.i.l."sántikál".2.bólint a fejével".

biceg bicég tn.i."sántikál".Nē bicégj itt előttem!

bickes bickēs mn."sántító, sántikáló".

bicsak ~/-ot, -ja/ fn."ócska, fanyelű kés".Sz.Fére

bicsak gyün a kés! Madi bicsak zöd a nyele, ki-
bököm a szeméd veled!

biggyedt biggyett mn."rátartó, elbizakodott".Sm.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

bikfic ~ fn."tréfásan kisgyerek".No té kis kikfic
csupa maszat vaty!

bizergál bizergáll /-ok,-ú stb/ ts.i."piszkál,babrál".

Mindig bizérgász valamit,maraggy má éccér vesz-
tég!".

bizgat ~/-ok,-ú, stb/ ts.i."fogdos,bolygat".

bueskor bueskor /-t,-a / fn."nagyobb cipő".Csupa
sár a bueskorod!Vigyázz a bueskorodra!

bóda ~/-át,-ája/ fn."a kormányzó lapát végén levő
fogóka".Szp.

bódáz ~/-ok,-ú, stb/ ts.i."mozgat,helyre igazít".

Bódázd helire a hordót.Vk.

bódé búde fn.fga tákolmány,faház".

bódis ~/-t,-a/ fn."nyeles edény"/= a malomhajóból,
vagy dereglyéből merik vele ki a vizet/".Sm.

bodzafa ~ fn."holunderbaum".

bodzafapuska ~ fn."durranó játékszer"/= a bodzafa
belét kitolják,azután az úgy nevezett tolóval
egy csöpü golyót préselnek az egyik végébe,majd
egy ujjal a másik végével az előbbit kilövik".

Y-1.

bpdzakása ~ fn. "étel; a bodza virágját zsirban préz-
livel megsütik".

bodzás ~ mn. "dagadt, megvastagodott". Oan bodzás a
lábom, alig tudok járni.

bodzavirág ~ fn. "holunderblüte".

bódul bódull /-ok, -ú, stb/ tn. i. "eltéved". Ébódutunk
asz' ittük sosé írünk haza. 2. "elkábul".

bogárzik bugárzik tni. "szaladgál, szétszalad". Ébu-
gárzottak a marhák.

boglya bagla /-át, -ája / fn. "nyolc-tíz kupacból
álló kúpalaku /széna, vagy lóhere/ rakás".

bók ~ fn. "az eke és a kocsi közé akasztható rúd,
melynél fogva azt a lovak húzzák". Sm.

bóklászik ~ /-ok, -ú, stb/ tn. i. "csavarog, bócorog".
Mindig bóklászik soha nincs otthon.

bókony bókon fn. "könyökfa a ladik belsejében". Szp.
(E. 186. old. XV. tábl. 3.)

bokorfa bukorfa fn. "fűz-bokor". Amoda a bukorfához
köttyük a ladikot. Szp.

bókós ~ /-t, -a/ fn. "tetű". Sm.

bolha bóha /-át, -ája/ fn. "két végén kihegyezett

10

10

— dt

— ?

Ron helpen van
a pildawondat
= ? miert e ?

fadarabka' /gyerekjáték, bottal ütögetik/" .Sm.
 balházás bóházás fn."játék közben egy kis fadarabkát
 ütögetnek a gyerekek, az egyik a földre fektetve
 elüti a másik igyekszik elfogni". Sm.
 balházik bóházik /-ok,-ú/ tn.i."a balhával játszik".
 bolt bót fn."üzlet, kereskedés".2."üzletkötés".Ebbű
 sē lész bót látom má! Jó bótot csinátunk.
 boltbeli bótbeli fn."fűszeráru".
 bolthajtás bóthajtás fn."wölbung".
 boltos botos fn."kereskedő".
 boltosdi botosdi fn."boltost játszó gyerek játék".
 bolyog bolog /bolgok, bolgú stb./ tn.i."csavarog".
 Bolog min zsidóba a fájdalom.
 bomhé ~ mn."hülye, ütődött".Ó te bomhé! Sm.
 bóna ~fn."rossz szokás, tulajdonság".Mindíg van valami
 bónájo.Jó ember a tekintetēs úr, csak bónás ēty
 kicsit.
 bónás ~ mn."bárlond, önfejú".Oan bónás vót ē egisz íle-
 tibe, nem hajtott a jó szóra.
 bónéfa ~ fn."a kece háló fakerete".Szp.(L. Asirel. xxvii/6. oldal).

— m b
= @ mient
 proun
— k k

bónékö bónékü fn."a kece háló fakeretének alján
lévő kö nehezék".Szp.Ű.131 old. XXXVIII/e ábrák).

bordásfűrész bordásfűrész fn."säge".Részei:1.a
fűrész a fogakkal / = a tulajdonképeni vas, fűrész-
fogas rész/.2.borda, a keresztfával és a kötél-
lel, melyben a csaptatófa van besodorva.3.a
fogó / ennél fogva huzogatják/.

borító burítottá fn."vesszöböl font hordozható ko-
dsárféle, mely alatt a csibéket, vagy a kotlóst
fogva tartják".

borjú bornyú fn."kalb".Km.Mindén tehény a maga bor-
nyát nyājja.Szm.Bámüt min bornyú a újkapura.Hé
é még ki bornya fija?!

borjújászol bornyújászú fn."krippe".Nr.Rendszerint
az istállónak egyik sarkába van beállítva.

borotva bérötva fn."rasier, messer".

borotválkozik bérötvékozik /-ok, -ú, stb/ tn.i."sich
rasiern".

borsó ~/-t, -ka/ fn."bab".Sm.

borsószik ~/-ok, -ú stb/ tni."borzong".

Handwritten signature or initials, possibly "H. J. ...".

Handwritten signature or initials, possibly "H. J. ...".

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

bors ~ fn. pfeffer". Kicsi a bors, de erős. Erős mind
a bors. Borsot tör a ora alá. /Mérgești/.
borsos ~ mn. l. "drága áru". Borsos árat fizettem érte.
2. "fűszeres, borosos étel".
borsoshajtovány borsoshajtován fn. "étel, megborsozott, hajtogatott kalács". Sm.
borsoska ~ fn. "mézeskalács".
borsoskás ~ fn. "mézeskalácsos".
borsoz ~ /-ok, -ú stb/ ts. i. "borssal fűszerez".
botratekeres ~ fn. "étel, finomabb tésztát vastag botra tekernek fel és így a 'rédliben' megsütik, mikor kihül, a botot kivesszik és a tésztát tejszinhabbal töltik". Sm.
botal botúll /-ok, -ú stb./ ts. i. "a botlófáknak hajtás ágait levágja".
botulófa botlófa /-át, -ája/ fn. "az olyan fa, melynek évente levágják az ágait /fűz, nyír, jegenye stb/.
bökle ~ fn. "halfajta, Alburus lucidus". Szp.
bökéköl bökéküll /-ök, -ú stb/ tn. i. "rókázik, hány".
Annyit ittak, ho egész íjje bökékútek.

2
to lain 'ventes'?

böllér ~ fn. "disznó ölö kés". Csó.

böngé böngé fn. "szüret, vagy gyümölcszedés után
elmaradt szőlő, vagy gyümölcs".

böngészik böngészik /-ek, -ű stb/ ts. i. "elmaradt gyü-
mölcsöt szed".

bönget bönget /-ek, -ű stb./ ts. i. "ostor végére kö-
tött követ elhajít".

böntörke ~ /-ét, -éje/ fn. "ördögszekér, Eringiem cam-
pestre". Oan kicsi, még éveszik a böntörke árnyí-
kábo. Vk.

böntörködik ~ /-ök, -ű, -ttem, -tté, -ník, böntörkögy!
tn. i. "veszekedik, hüncutkodik".

börzenkedik börzenkedik /-ek, -ű stb/ tn. i. "duzzog,
felingerelve szól".

börzik ~ tn. i. "kicsit befagy". ~~Exhibörzik~~

bubnic ~ /-ot, -a/ fn. "búvárkacsa". Bf.

buborka l. ugorka.

bucka ~ fn. "kis domb, kiemelkedés". A homok buckán
túl száncsá még!

buda ~ fn. "árnyékszék, w. c.". Bf.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and includes some lines that appear to be underlined or separated by dashes.

budunka ~fn."bedugható vízhordó faedény".Vlk.

bufa ~/-át,-ája/ fn."hátbaverés,hátbaütés".Oan

bufát adok,hoty eszidűsz!

bufáz ~/-ok,-ú stb/ ts.i."hátbaver,hátbaütöget".

buga ~fn."üres mákfej".

buglya bugla fn."bóbita".

buglyás buglás mn."bóbitás".Ó te buglás tyúk!

búgatyú ~/-t,-úja/ fn."bugatható gyerekjáték" /egy fadarabba két lyuk van fúrva,melyen keresztül madzagot fűznek,a madzagot bepörgetik és azután húzogatják két végét,közben a fadarab búgó hangot ad/".

bugyborékol ~~bugy~~buríküll tn.i."buborékot hány,buborékot idéz elő".

buggy ~fn."ruhának bőreahagyott része"/pl. a vállban vagy a térdnadrág alján stb/".

buggyos ~mn."bő,bőrrhagyott".

bugyog ~tn.i."lassan előtör"/pl.a forrás a föld alól/".

bujtogat bújtorgat ts.i."fölbíztat,fölbujt".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

[Handwritten mark]

mir baba

[Handwritten marks]

bukákol bukáküll /-ok,-ú stb/ tn.i."~~fuldokol~~".Má

bukákút mire kihúzták.

bukdozik bugdozik tn.i."gyakran esik,botorkál".Egísz

úton csak úty bugdoztunk, oan sötít vót.Mék má-

mo zörö~~het~~,bukdoznak a föl~~hök~~.

bukli ∼ fn."bukta,kelt tészta".

buksza ∼ fn."pénztárca,bugelláris".

bumfordi bunfordi mn."bamba,elmaradott".

bunkó ~~bun~~kó mn."visszamaradt,elmaradott".Ó te os-

toba ~~bun~~kó.2."vastag bot".3."nagy bog,csomó".

bunyk ∼ fn."elvetemült,rossz formájú".

buri! "liba csalogató".Buri-buri-buri!

búvalbaszott búvābaszott mn."szomorú,kedvetlen".

Födúztad a orod, oan vaty min ety búvābaszott.Csó.

büdösbanka бүдөзsbayka fn."upupa epops".

büdösbörök бүдөзsbürök fn."Conium maculatum".

bügecs ∼ fn."kis erdő".Bf.

bürke ∼ fn."perzselt disznóbőr barab".

Büszke ∼ fn."ló és kutyanév".

büzöl büzüll tn.i."szagol,szaglász".

— ?

—

—

C.

cafat \surd -ot, -ja/ fn. "rongyos ruha, lelógó rongy".

Cafatokban ~~lógott~~ lógott a ruha rájta.

cafatos \surd mn. "lerongyolódott, elázott".

cammog \surd /-ok, -ú stb/ tn.i. "lassan jár". Cammog,
mind a medve.

cefet \surd mn. "rosszaló erkölcsi érték jelző". Ó te
cefet!

celőke \surd /-ét, -éje/ fn. "hosszú lécs /pl. dióverés-
hez/".

cemende ceménde mn. "korholó, szidó szó". No tē ce-
mēnde, köllött a verís?

cicerél cicéréll ts.i. "párzik" /kakas, pulyka stb/.

cice \surd fn. "a bujocskásdi játéknál a fogó neve".

cicfarok \surd fn. "Achilea".

cifra \surd /-át, -ája/ fn. "könyv illusztráció". Ebbē
a könyvbē nincs cifra!

cigánykodik cigánkodik tn.i. "hazudik". Né cigánkoggy!

cikkad l. szikkad.

cimbál cinbáll /-ok, -ú stb/ ts.i. "húzogató".

híest csajbok an vrodalvni alaktz

ciri! isz."liba hívogató".Ciri! ciri! ciri! Sm.
cirokseprű ciroksöprű fn."cirkölesből kötött seprű,
hirszenbesen".

coki! isz."kutya noszogató".Coki! coki! te!
cók-móg ~fn."összevagdalt hús cafat".Sm.
culla ~ fn."cókmók,holmi".Bf.
culék ~ fn."szulák,gyövíótény".
cupáka ~/-át,-ája/ fn."atka,agyagos föld".Sm.
cupákás ~ mn."atkás,agyagos","záklás kenyér".Sm.
curhó ~mn."piszkos".Bf.

Cs.

csá! isz."kacsa hívogató".Csá! csá! csá!
csajbók csájbó /-t,ája/ fn."a leveles répát pusztító
ormányos bogár".
csajbókárok csájbóárok fn."a répaföld szélén vont
keskeny,hosszú árok".
csajbókszedő csájbószedő fn."az a gyerek,aki az
árokba hullott csajbókot összeszedi".
Csallóköz ~hn."Pozsony és Komárom közt elterülő
az Öreg-és Kis-Duna által határolt sziget.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

csallóközítütyűmn."a csallóközi ember csúfneve".

csádé ~ /-t,-ja/ fn."savanyú széna".Sm.

csáklya csákla /-át,-ája/ fn."kampós végű hosszú rúd".

csákliz ~ /-ok,-ú stb/ ts.i."ellop,elcsen".Ēcsáklizta elüllünk.

csalán csóván fn."Urtica dioica".

csáli! isz."az ökröket balra terelő szó".Csáli hó!

csángotyú csángotyú fn."a szánkóhoz és a rúdhoz erősített tartó fa".Szh.

csánki huszár csánki huszár /-t,-ja/ fn."a volt csehszlovák agrárpártiak csúfneve".

csapház ~ fn."koresma".

csaplár ~ fn."kőrcsmáros".

csapófa ~ fn."egyenesre gyalult,félméteres lécs,melylyel a mérőedények /méc,fertál,szapu/ tetejéről csapják le a felesleges gabona szemeket".Sm.

csarabol csarabúll ts.i."kér,kunyerál,elkér".Ēcsarabúllom tülled aszt a kést.Héjábó csarabúllod nēm adom!

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and appears to be a list or a series of entries. A horizontal line is visible across the middle of the page, possibly indicating a section break or a change in the text.

csatak ~ /-ot,-ja/ fn."sáros,vizes út".

csatló ~ fn."emelő^rrúd".Sm.

csattantó ~ fn."gyerekek falraverős játékának egyik figurája".

csecs csöcs fn."a korsó ivókája".

csecce ~ mn."szép,helyes".Csecce baba! csecce!

cseléd cselíd fn."szolgalegény,béres".

csemete csömöte fn.1."kis gyerek".2."növendék fa".

Jövö^rre kiütettyük a csömötéköt!

csép csíp fn."dreschflegen".

cserebogár cserebó fn."maikäfer".

csereklye cserekle fn."nád csomó".Ősszel a vízből kiálló náda^t levágják és ezt azután tüzelésre használják".

cserép cseríp fn."scherbe".

cserepes cserpes mn.1."cseréppel fedett".2."kiszáradt,kicserepesedett föld".3."láztól felpattogzott száj".

cserfes csörfös mn."beszédes,csacsogó".Szm.Ó te csörfös Kati!

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

csergő csörgő fn."csergő gyerekjáték".

csergősbot csörgősbot fn."a betlehemet játszóknak botja,melynek felső végébe vaskarikák vannak erősítve".

cserpes l.cserepes.

csetres csetrös mn."vizes,lamos,nedves".Bf.

csettegető csöttégető fn.1."nyersolárj motor,cséplésnél használják".2."gyerek játék" / = egy fél dióhéjra keresztben vékony zsineget feszítenek ki,s azon gyufaszálat csapnak keresztül.A dióhéj egyik vége ki van vájva,itt billegtetik a gyufaszálat,melynek másik vége csettegető hangot ad/.

cséza ~ fn."úri hintó".

csi! isz."csibe hívogató".Csi! csi! csi!

csibrik ~/-et,-je/ fn."kis edény,vizivásra szolgál".

csibuk ~/-ot,-ja/ fn."pipa".

csig^{ga}iga csigaliga fn."schnecke".

csigaliga l.csigabiga.

csigaház ~ fn."a csiga meszes kagylója".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

csigatápli ~/-t,-ja/ fn."az emelő halászat egyik szerszáma" /_egy hosszú rúd végére szerelt csigán erős kötél van átvetve,melynek végén félkörívben meghajtott két fa-abroncs tartja a hálót. A halász a csiga által emelgeti és süllyeszti a vízbe szerszámját."(L. 186 old. xvi.ábra.)

csigeszt ~/-ek,-ű stb/ tn.i."csittít".Bf.

csík ~/-ot,-ja/ fn."hal fajta,Cobatis fossilis".

csíkász ~/-t,-ok/ fn."csík fogó ember".

csikarittyú ~/-t,-ja/ fn."népi körhinta" /_Egy földbe ásott henger,melynek tengelyén 10-12 méter hosszú rúdat forgatnak,az ülő végen kötélen lógó ülökével.Az egyik végét a legények forgatják körbe,a másik végére pedig a körhintázó ül".Bf.

csikarittyúz ~/-ok,-ú stb/ tn.i."körhintán körbe forog".Bf.

csikkas csikkas /-t,-a/ fn."csikfogó szerszám".

Részei:1.szája,2.nyaka /_a száj mögött hátra felé keskenyedő rész/,3.viszája /_kis csonka

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

new city

kúphoz hasonló kosár, melyet belülről a csíkkas-
torkába illesztnek/, 4. hasa /- a kas középső dop-
ború része, ahol a csíkok megszorulnak/, 5. vala-
ga, 6. vörcsöke /- a valag nyílásába illesztett
szalma csutak, melynek kihúzása után kiüríthetik
a csikkaszt. Dk. (l. 188. old. XXII/a, b, c, ábrákat).

csikmák ~ /-ot, -ja/ fn. "tészta".

csikó ~ /-t, -ja/ fn. "füllen".

csikófog ~ /-at, -a/ fn. "a ló tejfoga".

csikóláb ~ fn. "a kis gyerek orrából lógó takony".

csikor ~ fn. "fagy". Bf.

csikorog ~ tn. i. "frieren".

csikkaszt l. sikkaszt.

csilla ~ fn. "imitt-amott növe sás". Bf.

csimbók l. cserebogár.

csincsár ~ /-t, -ja/ fn. "zsombékos hely". Sm.

csincsáros ~ mn. "iszapos". Sm.

csipet ~ fn. "kicsi". Ety csipet gyerek /kicsi/.

csipetnyi ~ mn. "pici, pindurka". Csak ety csipetnyi

petről van má!

2
Nem do the hō

crit ala

esiport ~ /-t,-ok/ fn."hant,göröngy,zököres".Sm.
 esiporttörő esiportörő /-t,-je/ fn."kis hengeres
 sulyokban végződő tömőszerszám".Sm.
 esir esír /-t,-ja/ fn.1."az elhullott gabona szem
 hajtása".2."a kisgyerek nemi szerve".
 csira csíra /-át,-ája/ fn."burgonya hajtás".
 csirázik csírázik tn.i."csirát ereszt,csirát hajt".
 csirikukorica csirikukurica fn."aprószemű kukorica".
 csiripiszli ~ /-t,-je/ fn "kőttés,szaladós".Csó.
 csiroz csíroz /-ok,-ú stb/ ts.i."burgonya hajtást
 tördel" /megtisztítja a burgonyát hajtásától/.
 csirra hajt csírra hajt tn.i."a csira hajtáson le-
 geltet".Csírra hajtottam a libákat.
 csona ~ fn."malac".
 csona! isz."malac hívogató".Csona! csona ne!
 csonó l.csona.Sm.
 csór ~ /-ok,-ústb./ ts.i!"elcsen,ellop".Csórtá tülle
 ómát?
 csorba ~ mn."a borjúfogát elhullajtott tinó neve".
 csorkola l.koresolya.

— talan csorog?

csórmányfa csórmánfa fn. "Prunus padus". Szh.

csoroszlya csoroszla /-át, -ája/ fn. "az eke gerendelyére függőlegesen ráerősített kés alakú éles vas, mely a kemény földben az eke számára kis árkot hasít". Szm. Vín csoroszla /öregasszony/.

csosszant ~ mn. "sovány, aszott".

csótozó ~ mn. "rosszban sántikáló, lézengő, naplopó".

csoszrog csosszog /-ok, -ú stb/ tn. i. "nehezen jár, cipőjét a földön csusztatja".

csobolyó csubulló fn. "kőkorsó".

csóva ~ fn. "egy marok szalma".

csóvál csóváll /-ok, -ú stb/ ts. i. "jobbra, balra ingat, lóbál /pl. fejet, farkat/".

csök ~ fn. "kivágott fának a töve". Nr. Rarsangkor a vénlányoknak az ajtaját csökkel rakják be. A farsangi dörék ~~ix~~ /alakoskodók/ is csököt húznak, ha az elmúlt évben nem ment lány férjhez a faluban?

csökös ~ mn. "csökkel teli". Itt csökös a Duna feneke.

csölle ~ fn. "kis hajócska". Bf.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs within a rectangular border.

?

csömöcsing ~ /-et,-je/ fn."szemölcs".

csömesög ~ /-ök,-ű stb/ tn.i."cupog"/pl.a sár,ha
gyűrődnek benne#.

csömíny csömí fn."darázs".

csömíny fészek csömí físzék fn."darázs fészek".

csömör ~ fn.1."abscheu".2."korholó,szidó szó".Ó té
csömör disznó,minek ittá megín!

csömörlni csömölleni tn.i."megundorodni valamitől".

Mekcsömöllöttem tülle.

csöpögő ~ -t,-je? fn."eresz,csurga".

csöpü ~ fn."kender kóc".

csöpü csöpüll tn.i."valakit szid, minden rossznak
elmond".

csöpürágó ~ fn."szórszálhasogató, mindenben hibát
találó".

csördít ~ /-ek,-ű stb/ ts.i."ostorral durrant"/pl.

Karácsonykor, jelezve a pásztorok jövetelét/".

csuka tör ~ fn."népies halász szerszám".Egy hosszab
bot végére lószörből,vagy drótból egyszerű har
kot kötnek és ezt huzzák rá a veszteg álló csukára.

(L. 192. old. XI.V. ábr.)

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly mirrored across the page.

csurga ~/-át,-ja / fn.1."eresz,pléh csatorna".Nya-
kamba dütt a csurgábú a víz.2."a kugli golyó
futtató csatornája".

csuri ~fn."veréb".Ó te ázott csuri!

csurogva jönhsz."a víz sodrán ereszkedik csónak-
kal".Szp.

csuszkora ~fn."sikosra csuszkált keskeny jégpálya".

csutak ~/-ot,-ja/ fn."összefogott szalma csomó,mely-
lyel valamit súrolnak".

csutakol csutakúll /-ok,-ú stb/ ts.i."szalma csomó-
val dörzsöl"/pl.sáros lovat,hogy fényes legyen
a szöre/".

csutka csutkó /-t,-ja/ fn.1."a kukorica cső csupas-
torzsája".2."a gyümölcs kocsánya,amelyben a
mag van".Almacsutkó.

csühű!~isz."malacc hazjto szó".Csühű ne!

csüntörög ~/ök,-ű stb/ tn.i."nyüglödik".É mindig
a anyyán csüntörög!

csürhel~~lyuk~~csürhelik fn."a tekézéshez hasonlatos
gyerekjátéknál az a labda számára vájt lyuk".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly mirrored across the page.

csürhézés ~ fn. "golfszerű játék, húsz, huszönöt
gyerek játsza, hosszú botokkal egy labdát ütö-
getnek. A játék maga úgy megy végbe, hogy egy
központi lyuk körül eggyel kevesebb lyukat
vájnak mint ahány játzó van, a játék kezdetén
mind bedugják botukat s középső lyukba mire va-
laki feldobja a labdát és erre mindenkei lyukat
keres magának, akinek nem jut az hajtja a labdát
és arra igyekszik, hogy gazdátlan lyukra talál-
jon, vagy sikerüljön beterelni valamelyik játé-
kos lyukába a labdát. Ha sikerült akkor a másik
játékos a csürhe hajtó.

csürhézik ~ /-ek, -ü stb/ ts. i. "csürhelyukat játszik".

D.

darabos ~ mn. "derék". Sm.

dáridó dálidó fn. "hejehuja, mulatság". Naty dálidó
vót tenna p náluk.

dárdaszigony dárdaszigon fn. "egy szakájú szűró ha-
lász szerszám". [L. 189. old. XXVI. ábra 3.]

— gonku

darvag ~/-ok, -ú stb/ tn.i. "borozgat, szótlanul időgál".

dél díl, v. dí, fn.1. "mittag".2. "ebéd". Díre meglé-
szünk vele!

derce ~ fn. "kenyér gyürke". Sm.

dercés ~ mn. "zökörös, érdes". Sm.

dereglye deregle fn.1. "nagyobb vizi jármű".2. "szál-
lításra alkalmas gazdasági szerszám".

deregye ^{deresje} ~/fn. "étel, barátfüle".

derék derík mn. "erős, formás, testes". Derík éty ményecs-
ke a Mári hugom!

deres ~ mn.1. "dérlepte".2. "ősz haj". Deres má a fejem
is a sok gondtú.3. "fehér ló". Ugyancsak szíp ló
az a deres.

devla dévla /-át, -ája/ fn. "ördög". Szm. Üssön beléd
a dévla!

díb-dáb ~ fn. "dirib-darab".

dicsér dicsír /-ek, -ü stb/ ts.i. "loben, rühmen".

l.dob ~/-ok, -ja/ fn.1. "trommel".2. "a kuglizó végső

— bōdōn

~~szkázott~~^{beder-} része, ahova a golyó felszalad". 3. "A
cséplőgép henger alakú, verőlécekkel ellátott
rész, mely a beléje eresztett kalászból a
szemeket kicsépeleli".

2. dob \sim /-ok, -ú stb/ ts. i. "hajít, lódít". Dobott é \bar{t}
hantot utánno, nyugoggyík biki \bar{v} !

dobogó \sim fn. "az árkokon átvezető kis fahíd".

dobvarsa döbvörse fn. "az állító halászat vidékünk-
ről lassan kivesző szerszámja" /két fa abroncs-
ra szerelt háló, elől-hátul nyilással, úgyhogy
két oldalról mehetett bele a hal, csendesebb
Duna ágakban használták/* Sm.

docska \sim /-át, -ája/ fn. "dróttal kötegekbe préselt
szalma".

docskáz \sim ts. i. "szalmát présel".

dokány dokán fn. "kis kabát". Adide a dokányomot.

döböny döbön fn. "zsírtartó edény". Hónap disznót
ölünk mossátok \bar{e} a döbönyököt.

dödölle \sim fn. "étel, kanalazható kukoricakása".

döf \sim ts. i. "szarvával megsúr".

$$= \bar{e}?$$

a cîmb dörz, a pelda dörz

— niest \bar{o} ?

T

dög ~fn.1."állati hulla".2."vészes, betegség".3."el-
döntött kugli baba".

dögnek való ~mn."nagyon beteg".Nem gyógyull é még,
dögnek való # má! =

dögös ~mn."beteges".

döngölő döngülő fn."kender finomító gép".Sm.

dörgécs dürgencs fn."Acerina cornua".

dözs ~fn."zaj, lárma, kiabálás".Reggelig dözsütünk a
kocsmábő.

dromedár dromédál mn."tagbaszakadt".Naty béhémót,
dromédál ember vót.

dudorász ~/-ok, -ú stb/ tn.i."dudol, dalolgat".

dudu ~fn."öregasszony".Sm.

dudus ~mn."helyes, szemre való"/pl.lány/"Sm.

dug gyug /-ok, -ú stb/ ts.i."rejt".E gyugta valahová!
2."leplez".Mit gyuggatod!

durmó ~mn."vastag, kövér"/pl.ember/".

dünnög ~/-ök, -ú stb/ tn.i."magában mormol".

dünnögő ~mn."mormogó".

dürgencs l.dörgécs.

Megyei alá

E,É.

ebéd ebíd /-et,-je/ fn."délre elkészített étel".

ecetfa ~/-át,-ája/ fn."ailantus".

edény edín fn."gefäss,geschirr".

édes idēs mn."lieblich".

édesgyökér idesgyökér fn."glycyrrhiza akácfélének
a gyökere,télen kedves csemegéje felnőttek,gye-
reknek egyaránt".

1.ég íg tn.i."bremen".Íg min hājdēnt Bogya.Még-
ígettem a nyēvem.Egísz nap íg a gyomrom.

2.ég ~/eget,égen/ fn."himmel".Fejivē a eget verte.
Éktelen magos embēr.Egísz ētakarták a eget,a
fölhők.

égedelem ígedelēm fn."nehéz gond".

эгész egísz mn."totus,ganz".

егérfa l.эгерfa.

эгерfa эгерfa fn."Almus glutinosa".Vk.

эgevény ígevín fn."agyagos,szikes rossz föld".

egyéb эгyíb névm."anderer".

... .. = m

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

egyéjjelijafagyás egyíjjelijafagyás fn."vékonyka jég,
amennyire egy éjjel befagy a víz".Vikön mind a
egyíjjeli fagyás.

egyel ägyell /-ek,-ű stb/ ts.i."ritkít"/pl.répát,
mákot/".

egyeneslajtorja igényeslajtorja fn."hosszú létra".Sn.

egyívású egyivású mn."egyíidős, egyíkorú".

éh eh /ehem,ehit,ehenn,ehűjj!/ fn."éhség,hunger".

Ehén hānánk,ha ez a kevés nēm termétt vóna.Még
nē ehűjj ~~az~~ úton!

ehēs l.éhes.

éhes ehēs mn."hunrig".Ehēs mind a farkas.

éjfél ífél fn."mitternacht".

éjjel ~~éjjē~~ hsz."éjszaka".

éjszaka íccaka /-át,-ája/ fn."nacht".Sötít íccaka
vót,mire hazaírtünk.

ék ík /-et,-je/ fn."keil".

eke ~/-ét,-éje/ fn."pflug".Tartozékai: A.taliga;

1.igényesvezér /z a taliga egyenes,rövid rúdja/

2.állító /görbe kilyuggalt vas,szabályozó szereppel/.

... a ...

van?

... a ...

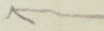
... a ...

... a ...

... a ...

... a ...

... a ...

2 mék ni er?
meg?

3.szeg, /ezzel rögzítik az eke-állítót az egye-
nes-vezérhez/, b.eke; 4.ekeszarv, 5.ekefej. 6.eke-
~~xsarok~~, 7.kormándeszka, 8.szántóvas, 9.csoroszla,
10.girindül, 11.üstöke, 12.bók. Sm.

ekecsinap ~ fn. "a hold csufondáros neve".

ekelő ~ -vat, -ova/ fn. "két ágú fa, melyen útközben a
ekét csusztatják".

elágazik elágozik tn.i. "két vagy több ágra szakad".

elagyagol elagyagúll ts.i. "elver, eldönget".

elángyorodik éángyorodik tn.i. "ellanyhul", "elkedvet-
lenedik".

elbitangol elbitangúll ts.i. "elpocsékol, kárba vesztet".

Né bitangúd aszt a jószágot!

elég ölig mn. "satis, genug".

elég szép ölig szép mn. "általában szép, igen szép
helyett használatos kifejezés". Mék kő annyi, ölig
szípek a vetísék /nagyon szépek/.

élek-halokfű ílek-halokfű fn. *Potentilla anscina*.

elél ^{elíll} (tn.i. "fortleben". Avvā mék elíl harmic évig is.

élelmes ílelmes mn. "szemes, mindent észretevő". eppel".

[Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

Wahy? niert?

?

elemezne ~ mn. "elhagyatott, rendetlen". Igen elemez-
ne vaty, rendbe tēhetnéd magad!

eleségtartó eleségtartó fn. "az istállóban deszkák-
kal elrekesztett, egy-két négyzetméternyi rész,
ahol a takarmányt tartják" /pl. szénát, herét/".

elevensövény elevensövín /-t-je/ fn. "fagyal, Ligustrum
vulgáre".

eliszkol elizsküll tn. i. "elszalad, elhordja az irhá-
ját". Úty elizskút, alig látnyi má!

ellik ~ tn. i. "fiat szül" /pl. tehén, kecske, kanca,
disznó, de külön is mondják: csikózik, borjazik,
malacozik, kölkezik stb. /".

elsőház esőház fn. "a ház utca felőli szobája, az
u. n. vendégszoba".

elő ~ fn. "kaszálásnál egy-egy kaszavágással rendre
döntött gabona, vagy széna".

előfőgat ~ fn. "a fecskendő elé fogó gazda lovai".

előhasá ~ mn. "az elsőre befödözött anyaállat". Előha-
sira görgött.

elszúr észúr ts. i. "elrejt eltüntet". Észúrtátok a pipám.

1860

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

eltér ētér tn.i."elfér".Szerivē ētérnek égymás mel-
lett.

eltökél ētökíll tn.i."rászánja magát,elhatároz".

elvan ēvan tn.i."eltávozott,távol van".A Feri ēvan
hazūrū.

elvár ēvár ts.i."vár,szivesen lát".Ēvárjuk az urat.

elvétt ēlvítt ts.i."elhibáz,elszalaszt".A sógor
alaposan ēvítette a dógot.

émelyeg ímélyég tn.i."kevereg,undor miatt hányto-
rog /gyomor/".

emészt emísztt ts.i."verdauen".Emíszti a míreg.

emlék emlík /-et,-je/ fn."andenken".

enyém enyim birt.névm."mein".

ének ínek fn."egyházi vallásos ének".

énekel íneküll ts.i. "singen".

erdőlleni ∞ ts.i."erdőt vágni,erdőt irtani".Erdől-
lenik vótunk. *Sm.*

ereszkedik ∞ tn.i.1."sich herablassen".2."dombról
szánkázik".A töttísrű ereszkéttünk.

ereszt ∞/-ek,-ű stb/ ts.i."enged,bocsát".

ereszték ereszték /-et,-je/ fn."a házfedél kinyu-
ló, felfeletti része". Aggasd a ereszték alá
aszt a fűzér kukoricát.

eresztés eresztís fn."méh rajzás". Két eresztís is
lész idén. Tréfásan: Hányadik eresztís? /hány-
dik gyerek/.

erszény erszín fn."pénztárca".

esett esött mn."beteges, görnyedt vállú". Ó té esett
lílék.

esküdt eskütt fn."a községi tanács tagja, elöljáró".

esperes öspörös fn."az egyházmegyét kormányzó pap"
/ref./.

eszkábál észkabáll /-ok,-ú stb./ ts.i."összetákol,
összedrótoz /pl.széteső hordót stb/.

eszköz ~ /-t,-e/ fn."kocsi v.szekér egypár lóval,
vagy egypár ökörrrel". Má csak hat eszközre va-
ló van kinn.

eszmél eszmíll /-ek,-ü stb./ .tn.i."felébred, vissza-
nyeri öntudatát".

essze l.össze

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

étel itē fn."ennivaló".Csak büzlögeti a jó ítet.
etet etet /-ek,-ű stb/ ts.i.l."állatot,embert táplál".2."a szétbontott kévéket a cséplőgép dob-
jába eregetá".

etetés etetís fn."a jószág /ló,ökör/ megetetésének
ideje".Má mingyá itt a etetís.

etető etető fn."az a munkás,aki a dobba eregetá a
gabonát".

évődik ívődik tn.i."játszik vele,boszantja".Mit
ívöcc azzā a gyerékkē!

evező evédző /-t,-je/ fn." a csónakot hajtó szer-
szám".Megkülönböztetünk:1.kormándzóevedzöt
/a kormányos evezője/,2.vágódzóevedzöt,/a hú-
zō ember evezője/.Szp.(l. 186. old. XVII. ábra).

F

fabatka ~fn."kis fadarabka".

facér ~mn."munka nélkül való,lógós ember".

fakép fakíp fn.Km.Fakípné hatta min Szen Pál a olé-
hokot.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

new jo'

falka foka /-át,-ája/ fn."egykelésű, egy két lúd vezetése a alatt lévő libák".

fallál falláll tn.i.l."meddő marad, nem üzekszik".
2."időt lop, időt fecsérel".

falraverő ~ fn."gyerekjáték, falon való labdázás".

fanyelvű fanyēvű mn."hallgatag, néma". Ó tē fanyēvű

fapénz fapíz fn."értéktelen, semmit érő holmi". Szm.
Bolonnak fapíze, ha ēveszik sē bányo./Arra mōndják, aki összevissza fecseg és felelősségre úgy sem vonható/.Csó.

fapina fapinna /-át,-ája/ fn."vetelő, schütze". Csó.

far ~ fn.l."a ló hátulsó fele". 2."a szekér hátulsó fele". Dobd ē a farát annak a szekérnek. Összetételben: l.farmatring /a parádásló szerszámján az a rész, melyet a ló farka alá húznak/. 2.

fartőke /a ladik hátulján lévő fa szegély/
(L. 186. old. XV. ábr. 2.)

farag ~ /-ok, -ú stb/ ts.i."schnitzen".

faragószék ~ /-et, -je/ fn."fabak, melyen a faragandó rúdat megszorítják és a kézvonóval kifaragják".

farol farúll tn.i."a szekér vége kicsúszik".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines appearing to be centered or indented. The characters are too light and blurry to be accurately transcribed.

farsangol farsangúll tn.i."hóval meghajigál".

fattyaz ~~ts.~~i."fattyúhajtásokat tördel"/pl.a kukoricánál/.

fattyú ~~v/~~ -t-,fattya/ fn.1."törvénytelen gyerek".

2."kisgyerek".Ó té rossz fattyú!3."a kukorica oldalhajtása".

fecske föcske /-ét,-éje/ fn."schwalbe".Nr.Ha a fecskék csapaxtosan szállnak, ősz lesz.- Ha valaki ostorral levág a fecskék közül, annak a tehéne véres tejet fog adni.- Az első fecske megpillantásakor ezt kiabálják a gyerekek:"fecskét láttam szeplőt hánytam".

fejbész fejbisz ts.i. "fejbever".Mit fejbiszű mindig!

fejkötő főköttő /-t,-je/ fn."az asszonyok fejrevalója".Cifra főköttőt vettem a vásáron.2."a lovak kötérből való fejrevalója".

fejkötőtartó főköttőtartó fn."talpas,15-20 cm.magas faállvány,a tetején lefelé hajló nyulványokkal"
/A fejkötőket tartják rajta/.Sm.

— ket
= with (?)

fejőszék fejőszék /-ét,-je/ fn."fejésnél alkalmazott, kis, négylábu szék".
 félidős ~ mn."középkorú" /pl. ember 35-40 év, malacnál 3-4 hónap/ *v.k.*
 félkéz fékés fn."a gyerekek labdajátékának, a falra verősdinek egyik figurája".
 felmer főmer /-em,-ed stb/ ts.i."vizet kihány /pl. csonakból/".
 félnederes fénederes mn."félbolond, eszelős".
 felvág fővág /-ok,-ú stb/ ts.i.1."felaprít, felhasogat,"
 Fővágom aszt a keveset magam is, nem oan sok fa
 2."nádpálcával elver".Ténap Pétyót fővágta
 a tanító.3."kerékkel feljárja a sáros utat".
 4."késsel felhasít".Éty meccíssē fővágta.
 fenékhorg ~ fn."a horgászó-halászat fontos szer-
 számja, áll egy hosszú inból, melyre sorjában
 horg patonyok vannak szerelve" (L. 191. old. XLV. ábr.)
 fentő ~ fn.1."hagymafonat".2."segítő-halászszer-
 szám, a vasmacska elődje, kis horgas fa, melynek segít-
 ségével a fenékhorgot huzzák ki a vízfénékről".

man

fertály fërtál fn."régi űrmérték,a szapu egynegyed
része".

fésűs fíűs mn."bóbátás"/pl.a galamb/.

fésűsgalamb fíűsgalamb fn."bóbítás fejű galamb".

fészek fíűzek fn.1.^{1. 'Nest.'}"madarak tanyája".2."kapával
vágott kis gödör,melybe a krumplit űltetik".

fészkel fíűkel tn.i."fészke van,fészket rakott és
most ott tanyázik".

fészkelődik fíűkelődik tn.i."izeg-mozog,nyugtalan-
kodik".Fíűszkelődik,mind a tojó galamb.

finak ~ fn."régi űrmérték,a fél mérű 1/10 része".

firtat ~/-ok,-ű stb/ ts.i."faggat,kérdez".Mit fir-
tatod annyit,hamā megöregszű.

fogás ~fn.1."zsákmány" /pl.ha-1/.Jó fogás vót,érdé-
més vót bevetnyi a hállót.2."kézhez álló,alkal-
mas",De jó fogás esik ezen a kapán.4."többféle
étel feltálalása".Az ű lakodalmábű nyóc fogás
ebíd vót.

fojtós fuűtós mn."fanyar ízű".Fuűtűskörtít ettem.

Furesa űdű,firiss a szél,mégis fuűtűs.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mirrored across the page.

fogószak ~fn. "segítő-halászszerző, a megfogott hal bárkából való kiemelésére szolgál". (L. 191. old. XXVI. ábra)

forgat ~/-ok, -ú stb/ ts. i. 1. "tarlóra szánt". 2. "villával megforgatja a széna rendjét". 3. a "valakire haragszik". Forgatta rám a szémit, mind a dühös bika. 4. "megpörget" /pl. tánc közben a legény a lányt/.

forhont ~mn. "ráérő, munkán kívül eső" /pl. ember, szerző/.

formáz ~ts. i. "hasonlít valakire". Formázták egymást min két pókatozás.

forró foró mn. "nagyon meleg, sötét". De forón süt a nap. Má foró az a víz, hallom, hogy susstorog.

forróság foróság fn. "melegség, láz". Kiverte a foróság. Foróságom van.

fortély forté fan. "titok, nyitja valaminek". Mindennek megvan a maga fortéja. Fortéjos ember.

föld föld fn. 1. "az egész földgolyó". 2. "egy hold föld". Kimentünk a födre. 3. "a gyerekek labdajátékának a falraverősdinek egyik figurája".

— talan: följande

namn i lög

fönt lábbik fő lábbik tn.i. "felkerül a víz színé-
nére" /pl.faxdarabka stb/.

früstököl fölöstökül ts.i. "reggeliz".

fukszi ~/-t,-ja/ fn."Fukszia".

funtoska ~fn."kis pohár"./Sm/

furt ~hsz."állandóan,mindíg".Furt mondtam neki,de
nem hajtott a szóra.

furton furt ~hsz."szakadatlan,megállás nélkül".Fur-
ton furt kérdező tüllem.

fülke ~fn."szoba szeglet".

fürel ~/-ek,-ű stb/ ts.i."szalmát takarmányt leeme-
lés nélkül taszít le","tamszigál,tolakodik".Sm.

fürelődik ts.i."taszigál".Sm.

fűrészbak fírészbak fn."fahasábok fűrészelésénél
alkalmazott szerszám".

fűrész fírész fn."säge".1."egyszerű,rámás fűrész",
2."nagyfűrész" /két felfelé álló fogantyúval
a végén/.

fűrészfel fírészüll ts.i."sägen".

fűrészfog fírészfog fn.sägenzahn".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly centered.

fűrészpor fírészpor fn. "ságespanä".

fütyölék ~fn. "fél zsák búza, általában megkezdett
zsák gabona". /Sm/.

fűzér ~fn. "kukoricafonat". Nr. A megfosztott kukori-
cát hosszú fűzerekbe fonják, és azután kiakaszt-
ják száradni. A gyenge levelű, vagy beteg kukori-
ca a "hulló", melyet a jászolba hajítanak. Szeren-
csés az, aki "fias" kukoricát lel, mert az szeren-
csés lesz.

G.

gabul ~/-ok, -ú stb/ ts. i. "tépáz".

gádor ~fn. "léses, rácsos kerítésrész"

gádzsó ~fn. "nagyon buta".

gajmó gājimó fn. "görbe végű bot" / pl. szántásnál a
giz-gaz felkapdosására használják/.

ganci gánci fn. "darából készült, túrós, tejeles étel".

gangos gāygos mn. "büszke, öntelt".

gazse ~fn. "cigány csufondárosan".

gazsulál gazsuláll tn. i. "hízeleg, dörgölőzik valaki-
hez". Né gazsulájj neki annyira!

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly centered.

gatyá ~/-át,-ája stb/ fn.1."bőszáru,vászon lábra-
való" $\frac{1}{2}$ a férfiak nyári öltözete/.Részei:a/ a
két szára,b/ üllepe $\frac{1}{2}$ a két szár találkozása az
alfel alatt/.c/korca $\frac{1}{2}$ derekán levő szegélye,
melybe a madzgot húzzák/.d/madzaga $\frac{1}{2}$ kötőszá-
lagja/.e/rojt $\frac{1}{2}$ diszítés a két szár alján/.2.
"tollas lábú galamb,vagy tyúk".3."vastaggörzsű
faelágazás".

gatyáz ~ts.i."haboz","elódáz".Nő gatyázz annyit!

geda gēda fn."kecske".Gēda ne!

gém gem fn."ardea cinea" /Szp/.

genyó gēnyó fn."gledicsia termésének a bele" $\frac{1}{4}$ a
gyerekek szalonnás,édeskés kásáját megeszik/.

gereblye gereble fn."fogakkal ellátott,hosszúnyelű
szerszám,hárításra használják".Megkülönbözte-
tünk:a/kisgereble $\frac{1}{2}$ vasfogakkal/,b/nagygereble
 $\frac{1}{2}$ fafogakkal/.

gerendely girindű fn."az eke központi rúdja,mely
az eketalyigára támaszkodik".

gezemice ~ fn."összehányt gyom,szalma".

Königshri
alate: gubanc
gubancos

= ?

gobonc gubanc fn. "összecsomósodott haj". Megfíshetnéd a gubancodot.
goboncos gubancos mn. "kócos, összekuszált hajú". De gubancos az a csikó.
 golyva gojva fn. "kropf".
 golyvás gojvás mn. "kröpfig". Gojvásgamlamb.
 gónó ~ mn. "hülye, gyengeelméjű". Sm.
 göcse ~ fn. "vicinális vonat". Gútai göcse.
 gömbölyűborsó gömbölűborsó mn. "zöld borsó". Sm.
 gönc ~ fn. "gunya, kopott ruha". Fővette a göncit.
 görgő ~ fn. "hordócsúsztató gerenda".
 görhöny ~ fn. "kukoricalisztből készült lepény". A kukorica lisztet forróvízzel leöntik és a tésztát tepsiben kisütik, zsírt nem tesznek közé.
 görög ~ tn. i. "párosodik /disznó/".
 göthös göttös mn. "beteges, hüléses". Szm. Göttös min a cigán malaca.
 grániktápli gránittápli /-t, -ja/ fn. "az emelő halálszat szerszámja". L. csigatápli.
 gubacs ~ fn. "a tölgy levelén támadt csomós daganat".

— ?

~~~~~ nem elég.

= ? gyöpot?
gépelési hiba?

gubanc l.gobonc.
 guggol guzsgull tn.i."kauern".
 gumat ~fn."a ló nyakába akasztható szerszám".
 gumihusár ~fn."kerékpároskatona".Sm.
 gúnárnyakú ~mn."hosszúnyaku".
 gurdinál ~tn.i. "sirdogál".Sm.
 guriga ~fn."karika".
 gurigáz ~tn.i."katikázik, karikát hajt".
 gurguláz ~tn.i."torkot öblöget".
 gúzs ~fn.l."a ladikon levő fül, melybe az evezőt
 akasztják" Vágógúzs.2."vesszőből való kötél".
 (l. 196. old. xv. ltr. 4.)
 guzsgull l.guggol.
 gülűszemű ~mn."nagy szemű".

Gy.

gyalogfa ~fn."a fabotolásnál nyert vastagabb ág".
 gyarló gyalló mn."tökéletlen".
 gyep gyöp /-öt,-je/ fn."rasen".Begyöpösödött a fejed.
 gyepet tör gyöt tör. "gyepet felszaggatt, felszánt".
 gyeptörés gyöptörís fn.l.gyepet tör

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Luca

gyia isz."ló indító szó".

gyíkos ~mn."fürge, tetterős".

gyökérhajtás gyükerhajtás fn."a fa gyökeréről fel-
növő hajtások".

gyug l.dug.

gyuggat ~/-ok, -ú stb/ ts.i.l."ültet"./pl.hagymát/
2."elrejt, eldug".Ne gyuggasd!

gyujt gyütt ts.i."zünden".

gyujtáskor gyüttáskor hsz."lámpagyujtáskor".

gyujtós gyüttós fn."gyujtáshoz szükséges szalma,
vagy rózse csomó".

gyüge ~mn."têhetetlen".

gyüjt gyüjt /-ök, -ű / ts.i.l."kupacokba hányja a
széna rendet".2."zusammenhäufen".

gyülölködik gyüloködik tn.i."haragoskodik, dühös
valakire".Ez a Julcsi mindig gyüloködik.

gyürke ~fn."a kenyér kiforrott vége".

H.

hab ~/-ot, -ja/ fn."tajték".A gőzös habot vágott a

Dunán!

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and includes some punctuation marks like commas and periods. A small horizontal line is visible on the right side of the page.

hábárló ~fn. "rövid, kivájt fateknő". Sm.
 habos ~mn. 1. "recésre kapált kaszaél". 2. "tajtékos".
 hadécsol hadécsúll tn. i. "hadonász, gesztikulál".
 hadnagy ~fn. "bíró, polgármester". Sm.
 hág ~tn. i. 1. "lép. tapos". Ráhágott a lábomra. 2. "pá-
 rosodik" /pl. kecske, csödör stb/.
 nahajnye ~isz. "a gyerekek csufolódo' szava".
 hajcúhej háj_hcúhé fn. "hűhó, láрма".
 hajhé ~fn. "összehordott kévesor".
 hajlóz ~tn. i. "a tó jegét hajlítja".
 hajsz isz. "az ökröket jobbra terelő szócaska".
 hajt hájt /-ok, -ú stb/ ts. i. 1. "terel" /pl. tehenet,
 lovat/. 2. "kazal fület hajt", /kazalrakáskor,
 a kazalmester egy-egy ujján sornál a sarkakon
 nagy szalmacsomót hajt össze, miáltal emelet-
 szerűen növeli a kazlat./. 3. "irányít" /pl. lo-
 vat a gyeplűszárral/. 4. "forgat, működtet" /pl.
 köszörűt, bostát, szecskavágót/. 5. "sarjadzik",
 Hajt má a fű is.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with some lines appearing as small clusters of characters. The overall appearance is that of a document page with very low contrast or significant fading.

hajtovány hājtován /-t,-nya/ fn."hajtogatott kalács!"

háló hálló fn."a kerítő halászat fontos szerszáma".

Részei:1.ín / a háló erős felső kötele/,2.lé-
hész /a belső kötött része/,3.apacs /a végén
lévő vezérfa/(L. 193. old. 21. ábrn).

hálózacskó hállóacskó fn."a halak tartására szol-
gáló zsákszerű háló".

hálódorong hállódurung fn."erős dorong,melyen a
a hálót a tanyára viszik".

hálókötötű hállókötötű fn."hosszabb fa tű,hálók kö-
téséhez". (L. 189 old. XXVII. ábra).

hám /-ot,-ja/ fn."lószerszám","pfedergeschirr".

Részei:1.szügyellő /a ló szügyét takaró erős szíj/;
2.szügykarika /a szügyellőn lévő karika,melybe
a rúd tartólánca kerül/;3.nyakszíj /a szügy-
karikától a ló marjáig nyúló szíj/;5.izzasztó
/a ló hátán,és két oldalán nyugvó erős,sárga
posztó/;6.hámkarika /két karika az izzasztón,
melyekbe a kantárszárat húzzák/;7.istrángtáska
/ebbe van helehúzva az istráng kötele,hogy a

— let

— ?

vi. hidobras

ló oldalát le ne nyúzza/;8.istráng ~~7~~ a hámtás-
kától a kiséfákig nyúló erős kötél,melynél fog-
va a ló húzza a kocsit/.

han $\sim$ fn."mocsaras,zombékos hely".

hangász hangász fn."cigány".

hangos hangos mn."zajos".Hangos hurka $\frac{1}{2}$ a melyik-
nek rosszul mosták ki a belét/.

hangya hangyál fn."ameise".

happog $\sim$ /-ok,-ú stb/ ts.i."elkaparint".Ehappogta
elüllem.

hárít hárított /-ok,-ú stb/ ts.i.1."lehullott faleve-
let söpör".2."az útból eltol,elhárít".3."szét-
szort gabonaszemeket összehidor".

hegyett hegyétt hsz."felett".Az erdő hegyétt röpüt.
hějja l.híja.

hembölgő fn."henger".Sm.

hentergőzik hendergeőzik tn.i."henteregt".

herél heréll ts.i.1."nemzőképességétől megfoszt".

Kiherílek! 2."levelet időnként leszaggat" $\frac{1}{2}$ pl.
a paradicsomról/.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

— halkon hokkan

herécül herécüll tn.i."párzik" /pl.kakcsa,kakas/.
 heveteges hevetegés mn."heves".Igén hevetegés em-
 bér vót,furt pörüködött.
 hetlekotla~mn."böbeszédű".Ó az a hetlekotla,ammit
 lotyogott,nem bírtam vígít várnyi.
 hévizál~tn.i."időt tölt,időt lop".
 hibázik~tn.i."hiányzik".Hibázik egy fogam.
 hidas~fn."nagyobb fajta disznóól".
 hédegleves~mn."megalkuvó,szenvtelen".
 hidróvas~fn."piszkavas".
 himbáló hibálló fn."aranyász szerszám" (L. 193. old.XIX. tábl.).
 hodvas~fn."csapóvas".
 hombár~fn."tartály"/pl.búza,liszt stb/.
 hókk~fn."egy emelés,egy fogás".Ety hókkā átvisszük.
hókkán~hsz."halgatagon,lefojtottan".Hókkán beszít.
 Szm.Ety szót sē szót,aszt is hókkán monta.
 honkor hoykor fn."alkony".Csó.
 honkorodik hoykorodik tn.i."alkonyodik".Csó.
 hoportyagos~mn."behorpadozott oldalú,pléh edény".
 hopp!~isz."az esést kísérő indulat szó".

2
9

Walt Whitman

hordás ~fn. "a jószágnak a mezőről való betakarítá-
 sa". 2. "hófúvás". 3. "a Duna által partra hányt ho-
 mok, kavics" /pl. hordás föld/.

hórukk! ~isz. "az egyszerre emelésre ösztönző szó".

hová há hsz. Há mész má mégin?

hógöli ~mn. "ostobán fecsegő, hóbölgő".

hökkentyű ~fn. "domb-domb, zökörös". Hökkentyűs út.

hönbölgő l. hembölgő.

hörbész ~tn. i. "kiabál".

höröget ~tn. i. "csunyán kiabál, lármoz".

hujja ~fn. "megszakítás nélküli munka". Egyhujjába
 csinyájuk.

hujjás ~tn. i. "megismételtet, újraközdet".

hulló ~mn. "a lehántott levelű, félre dobott kukorica".

huncutka ~/-át, -ája/ fn. "pofaszakál".

husáng uzsánk fn. "ütleg, dorong".

huszít ~ts. i. "felbiztat" /pl. valakire ráküldi a ku-
 tyát/.

húzás ~fn. l. "egy kerítés a nagy halászhálóval".

hüvelyk hüvök fn. "kukoricacsó".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly illegible due to fading and low contrast.

I,Í.

ídesgyökér l.édesgyökér.

iglicetüske ~ fn. "Quonís spmosa" L.

ignác ~ fn. "a düledező kazalt megtámasztó rúd". Bf.

indít ~ ok, -ú/ ts. i. "abschicken". Útnak indítottam.

Ném indít ez a ló, hējábo verēm.

ing ümmög fn. "hemd". Sē üngöm sē gatyám. Sm-

ipa ~ /-át, ipa/ fn. "apósa, feleségének az apja".

iperedik ~ tn. i. "összeszedi magát, fejlődik. Lassan

iperedik ez a fa!

ircsik ~ mn. "eleven, virgone gyerek".

istenkedik ~ tn. i. "rimánkodik, könyörög". Annyit is-

tenkedétt, vígre is attam néki.

iszik ~ /-ok, -ú stb/ ts. i. "szomját oltja". Iszik a

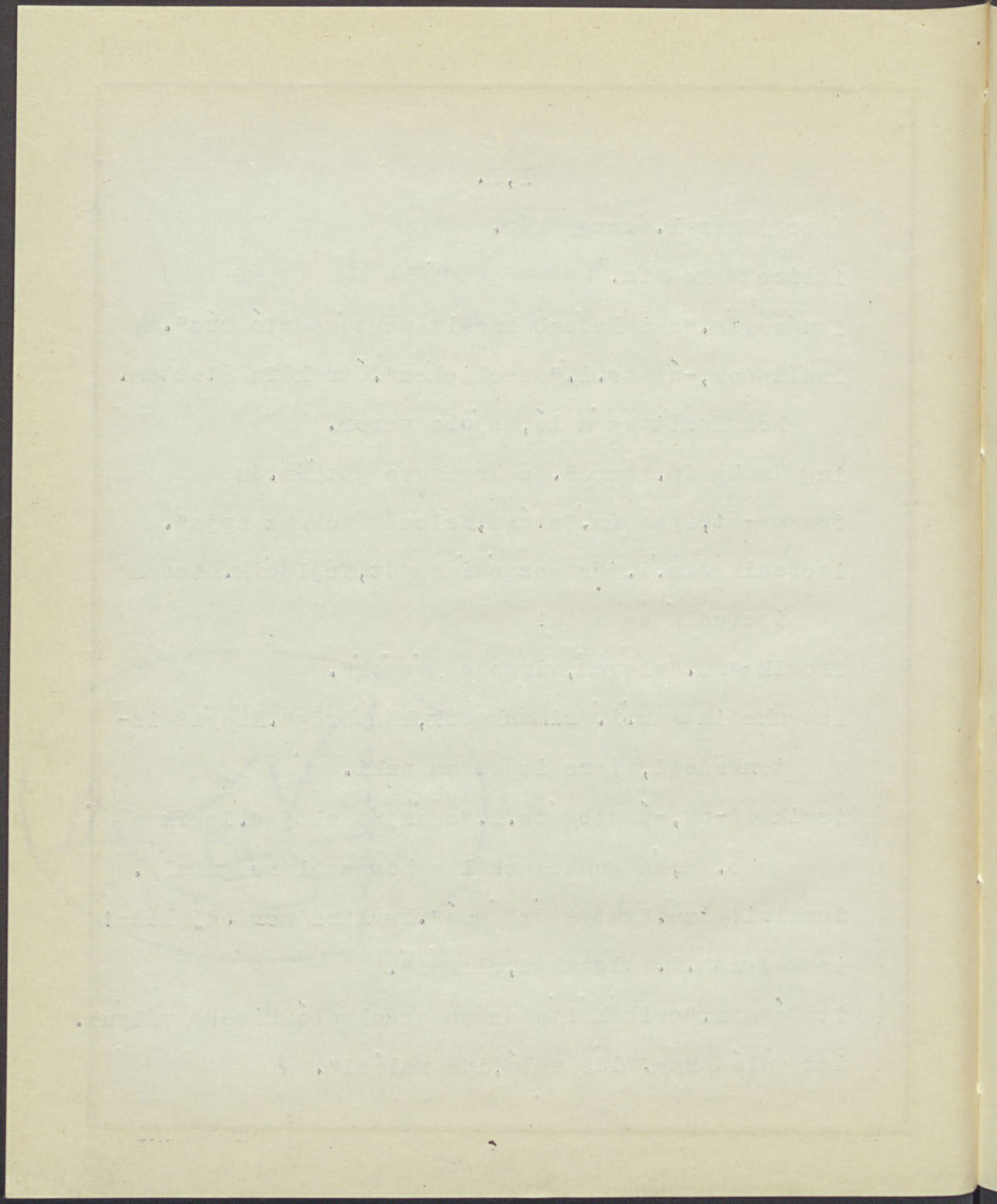
gomb. /z, ha gombozásnál a kör szélére gurul/.

iszkiri! ~ isz. "kutya üző szó". Iszkiri, mer báj lész!

iszkol ~ tn. i. "elszalad, elinal".

itató ~ fn. "csibék itatására szolgáló kisebb vályú".

itt való ~ hsz. "ide való, ide valósi".

J.

jankli jankli fn."kiskabát".Sm.

járom ~/-ot, járma stb/ fn."joch".Részei:1.nyakfa
 1/2.a járomnak az ökör nyakára feszülő fája/,2,
 3,béfa /függőlegesen álló két fa,mely a nyak
 fát és az allát egymáshoz köti/.4.āfa 1/2.a nyak
 fával párhuzamos fa/ 5,6.járomszög 1/2.az ökör nya-
 kát két felől a járomba záró vass pálca.7.kis-
 szög 1/2.a járomot a rúdhoz erősítő vasszeg/.

jártat ~/-ok,-ú stb/ ts.i."lépésben vezet,lépésben
 ha-jt /pl.lovat/.Mégjártantom a lovat.Mit jár-
 tatod a szád!

jászol jászú fn."krippe".Részei:1.lába 1/2.két-két le- 11/
 vert oszlop,melyen a fenékdieszka nyugszik/,2.fe-
 neke 1/2.a jászol alját elzáró deszka/,3.ódaidesz-
 ka.1/2.a szélén erős prémmel/,4.háccsó fal 1/2.a já-
 szol falhoz eső,eldeszkázott része/.

jólta ~rt ~/ok,-ú / ts.i."jól lakat"/pl.libát /.

jópipa ~fn."kicsapongó,ledér".Az éty jó pipa!

jószág ~fn.1."állat,állomány".2."lábon álló gabona".

~~~~~ Pella
Kellene!

— ?

—
—

K.

kabla ~ mn. "sedre, kapkodós". Sm.

kacinbál kacimbáll ts. i. "egyenet".

kácsi ~ fn. "kenyér". Vk.

kahicsol kahicsúll tn. i. "köhög, köhécsel".

kajdász kájdász tn. i. "kiabál, lármáz". Átkájdászott
a kerítísén. Egísz nap kájdászu!

kajlaszarvu kájlaszarvú mn. "görbe szarvú" /pl. tehén/.

kajmol kájmúll ts. i. "elcsen, ellop".

káka kákó /-t, -ja/ fn. "gyékény", "Tipha latipholia"

kákabélű kákóbélű mn. "gyenge gyomru". Sm.

kákics ~ fn. "Taraxacum officinále".

kalamus ~ fn. "író toll". *Szk.*

kalattyú ~ fn. "kelep, kerepelő".

kalattyúll ~ tn. i. "kelepel".

kalbász kóbász fn. "hússal töltött, fűszeres disznó
aprólék". Hoószú kóbász, rövid prédikáció.

kalbásztöltő kóbásztöttő fn. "kalbász töltő szerszám".

kalbászos lepény kóbászos lepín fn. "kalbásszal meg-
hintett, kelt tészta".

— hog' erdsük
ert: "elöl kivagott lab-
ravaló" ? ~~(2)~~

- kalbászos leves kóbászos leves fn."bab leves".
- kallantyú ~fn."faretesz".
- kalótya ~mn."hülye, bolond". Kalótya szégín!
- kamarás komorás fn."a közbirtokossági vagyoni keze-
löje". Sm.
- kamuti ~mn."bamba, buta". Ó te kamuti, csak má ne lát-
nálak. Csó.
- kangatya kangatya /-át, -ája/ fn."elől kivágat~~ly~~^{ly} bő-
száru, vászon lábrax való" $\frac{1}{2}$ a férfiak nyári öltö-
zete/.
- kantár kantár /-t, -ja/ fn."a ló fejét borító szer-
szám". Részei: 1. zabla /abla/ a vaskarikákkal,
melybe a kantárszár kerül, 2. szemző $\frac{1}{2}$ a ló sze-
mét eltakaró bőr/, 3. álzó $\frac{1}{2}$ a kantárt a ló álla-
alatt összetartó szíj/.
- kantároz kantároz tn.i."kantárral felszerszámoz".
- kantárszár kantárszár fn."a zablához két oldalt
hozzáerősített szíj, melyhez a hámkarikán túl
a gyöplű szárok kapcsolódnak".
- kanyarít ~tn.i."ível" /~~pl~~ a jégen/.

kapot

hacken, hauen

kapál kapáll ts.i. "vádál" /pl. a ló a lábával/. 2. "vetemény földet porhanyít".

kapca ~/-át, -ája/ fn. 1. "négy~~szög~~szögletes rongy" /harisnyát helyettesít/. 2. "harisnya". Csurom víz a kapcám. Födörzsüte a kapca a lábom.

kaptat ~tn. i. "járásközben egyik lábát magasra emeli" /pl. a ló/.

karattyol karattyúll tn. i. "fecseg, hetlektláz".

karcsairózsa karcsairúzza fn. "Tagetes".

karcsű karcsú fn. 1. "nádkerítés mellé állított támasztó karó". 2. "vékony derék".

káré ~fn. "kétkerékű kocsi". Sm.

karéjsó karésó mn. "szélső" /pl. karésó ház/. Sm.

karmizsál karmizsáll ts. i. "lekarmol, karmol".

kárókatona ~fn. "kormorán" /vizi madár/.

kas ~/-t, -ok, -a stb/ fn. 1. "csík fogó szerszám". L. 189. XLV.
csíkkas. 2. "szalmából font méh köpű". 3. "vesszőből font kocsiderék".

kaska ~fn. "kis kosár". Sm.

kástéjos kástéjos mn. "elrontott". Kástéjos gyomor.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by a large, faint watermark or ghost image in the center of the page.

kasza \sim /-át, -ája/ fn. "sense". Részei: a/kaszanyél
/fa nyél, melyre a kaszapenge van erősítve/, a
nyélen: 1. kisfogla /a kisebbik szögletes fogan-
tyú, melyet balkézrel fognak/, 2. natyfogla /a na-
gyobbik szögletes fogantyú, melyet jobbkezrel
fognak/, 3. kaszadeszka /- penge/, 4. háta /- a ka-
szadeszkára ráhajlított fok/, 5. hegye, 6. sarka,
7. kamrikája /- lapos vaskarika, melyet a nyélre
húznak, hogy a sarkat jól a nyélbe szorítsa/, 8.
állítója /- kis vaspánt, mellyel a kasza szögét
szabályozzák/, 9. hajtófa /- a lekaszált jószágot
rendre hajtó gereble/.

kaszaborsó \sim fn. "bab". *szk.*

kaszakalapács \sim fn. "kasza élesítő kalapács".

kaszak^ó kaszak^ü fn. "kasza fenő kö".

kaszál kaszáll /-ok, -ú stb/ ts. i. "mähen". Mit kaszász
a lábodda? /csámpás/.

kaszni \sim fn. "két ajtós szekrény".

kászulódik \sim tn. i. "feltápászkodik, felkel".

kátyu kátyú fn. 1. "kaszakötartó". 2. "híg sár". *Sm.*

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

— 2

kávédaráló kávédarálló fn.1."kaffeemühle".2"döcögő vicinális vonat".

kazal kazā /-t,-ja/ fn."magasra rakott széna, szalma, vagy here csomó".

kazalfenek kazāfekék fn."a kamzal alá rakott szalma ágyazás".

kazalljuk kazālik fn."kazalban fűrt üreg".

kazalmester kazāmestēr fn."a kazlat rakó munkás".

kazalmetsző kazāmeccő fn."kazal vágó készség".

kazaltő kazātő fn."a kazal alja körös-körül".

kebel √/keblit, keble/ fn."a mell és az ing közötti hézag".Bedugta a keblibe.

kecmereg kecmereg /-ek,-ű stb/ tn.i."bukácsol".

Csak kecmeregtünk a lambá.

kell kö tn.i.1."brauchen".Nem tom kö-e?,3."sollen".

kend √/kenték/ fn."ihr,Sie".Kenték oszt egyűjjenek.

kenyérmellévaló kenyírmellévaló fn."szalonna".Csó.

kepe √fn."kereszt".Nr.4 lekaszált gabonát kévékbe

kötik,azután a kévétet kepekben rakják össze,

egy kepe = 18 kéve.

kerék?

~~kerék~~
kerék

kerék ω /-et, kereke/ fn. "rad". Részei: a/ agy; b/ kü-
lű; c/ tãp; d/ sín.

kerégyártó kerégyártó fn. "bognár".

keresztbőrfa körösztbőrfa fn. "tartófa, melyen a
vendégoldal nyugszik". 34.

keresztül-kúcsul körösztü-kúcsú hs. "uber kreuz
und Quer". Körösztü-kúcsú mént mindénén.

kese ω mn. "világos szürke" /pl. malacx/.

keszkenő keszkenyő fn. 1. "fejre való kendő". 2. zseb-
kendő". Adide a keszkenyömet!

keszőce ω fn. "paszírozatlan főzött szilva".

késztet kízstet /-ek, -ű stb/ ts. i. l. "útnak indít".
Ēkízstettem a ebíddē. 2. "noszogat, ándít".

kétszeres kéccérés fn. "rozzsal kevert búza vetés".

keverő ω fn. "kanál" /pl. moslékkeverő, keverőkanál/,
2. "a gyerekek játékának, a falraverősdinek egyik
figurája".

kéve kive fn. "garbe" /búza, rozs stb/.

kévekötő kivekötő fn. "hegyes fadarab, kévét kötik vele".

kévevastaga kivevastaga fn. "vamstagabb faág".

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

1860

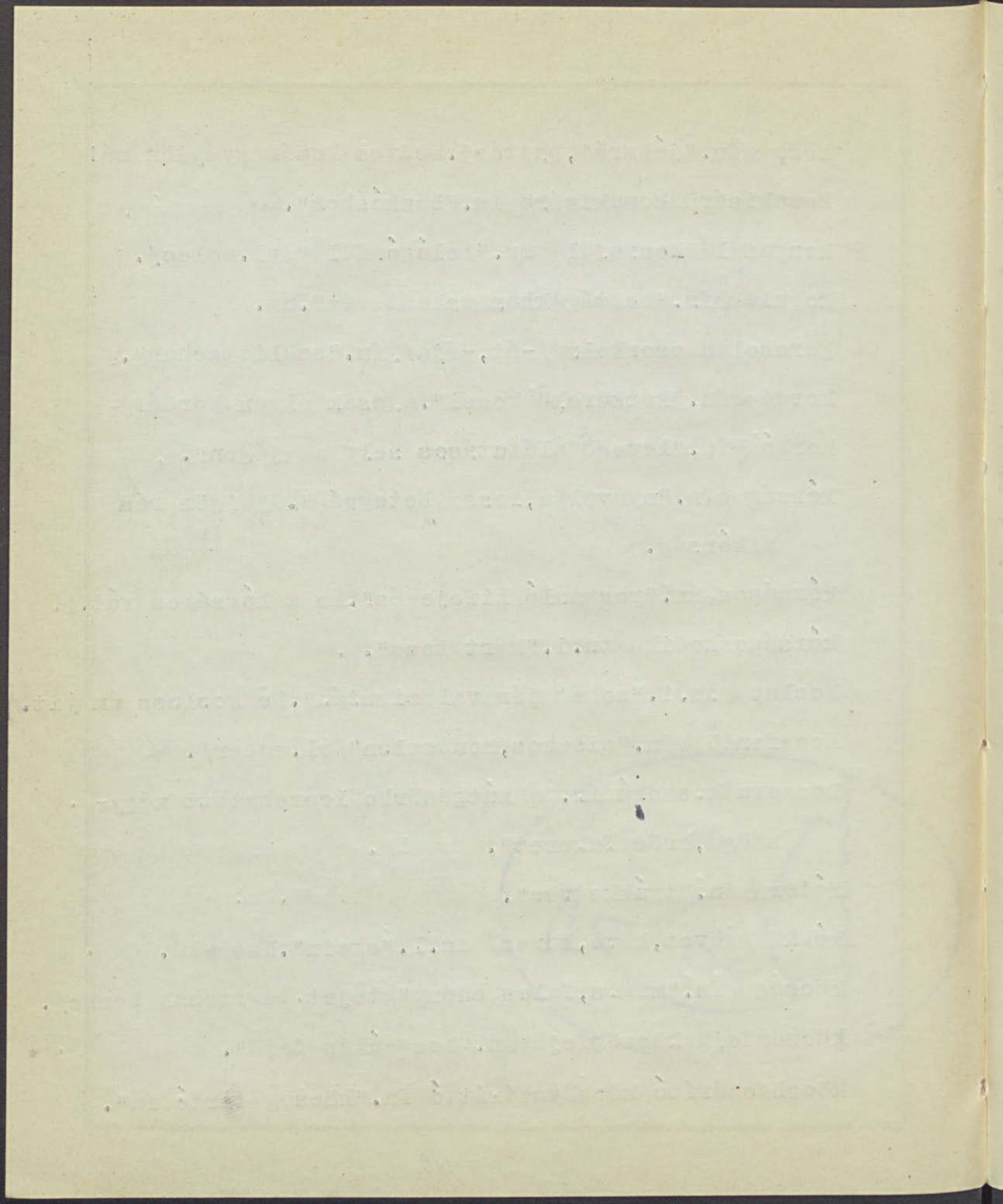
1860

1860

kézvonó kézvonyó fn."kézi faragó szerszám".
 kéztülső kéztűső fn."jobb oldalról befogott ló".
 kiáll kiál tn.i."befejezi az iskolába járást".
 kibli ∞fn."vizeskanna".Sm.
 kicsiny kicsin fn."kisgyerek".Vigyázz a kicsinre!
 kihajt kihajt /-ok,-ú stb/ ts.i.1."kitéregtet"/pl-
 jóságot legeltetni/.2.tn.i."kisarjadzik".
 kimenyül kimenyűll tn.i."kificamlik".Kimenyűt a
 kezem.
 kinézet kinízet fn."külső alak".Kinízetire nem rossz.
 kivált kivátt mn."palozsna tojás".
 koca ∞fn.1."törvénytelen gyerek".2."malac".3." a
 kereső halászat szerszáma".(L. 191. old. XXV/1/a f. e. ábrák).
 kocsi ∞fn."vagen"./A kocsi elé mindig lovet fognak/.
 kodál kodáll tn.i."kotkodácsol".Né kodájj annyit!
 kódémos kódémus mn."rögeszmés bolond".Sm.
 kókad kókkad tn.i."elpilled".Kókkatt ember./beteg/.
 koldús kúdús fn."nincstelen, szegény".
 kolonty ∞fn."nagy csengő"./A vezér tehén nyakán van/.
 kolontyol kolontyűll tn.i."kolompol, csönget".

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It
 is followed by a detailed account of the
 various industries and occupations of the
 people. The third part of the report
 contains a list of the principal towns and
 villages of the country. The fourth part
 contains a list of the principal rivers and
 streams of the country. The fifth part
 contains a list of the principal mountains
 and hills of the country. The sixth part
 contains a list of the principal lakes and
 ponds of the country. The seventh part
 contains a list of the principal forests
 of the country. The eighth part contains
 a list of the principal minerals of the
 country. The ninth part contains a list
 of the principal animals of the country.
 The tenth part contains a list of the
 principal plants of the country. The
 eleventh part contains a list of the
 principal birds of the country. The
 twelfth part contains a list of the
 principal insects of the country. The
 thirteenth part contains a list of the
 principal fishes of the country. The
 fourteenth part contains a list of the
 principal reptiles of the country. The
 fifteenth part contains a list of the
 principal amphibians of the country. The
 sixteenth part contains a list of the
 principal mollusks of the country. The
 seventeenth part contains a list of the
 principal crustaceans of the country. The
 eighteenth part contains a list of the
 principal sponges of the country. The
 nineteenth part contains a list of the
 principal fungi of the country. The
 twentieth part contains a list of the
 principal lichens of the country. The
 twenty-first part contains a list of the
 principal algae of the country. The
 twenty-second part contains a list of the
 principal bacteria of the country. The
 twenty-third part contains a list of the
 principal viruses of the country. The
 twenty-fourth part contains a list of the
 principal protozoans of the country. The
 twenty-fifth part contains a list of the
 principal plants of the country. The
 twenty-sixth part contains a list of the
 principal animals of the country. The
 twenty-seventh part contains a list of the
 principal birds of the country. The
 twenty-eighth part contains a list of the
 principal insects of the country. The
 twenty-ninth part contains a list of the
 principal fishes of the country. The
 thirtieth part contains a list of the
 principal reptiles of the country. The
 thirty-first part contains a list of the
 principal amphibians of the country. The
 thirty-second part contains a list of the
 principal mollusks of the country. The
 thirty-third part contains a list of the
 principal crustaceans of the country. The
 thirty-fourth part contains a list of the
 principal sponges of the country. The
 thirty-fifth part contains a list of the
 principal fungi of the country. The
 thirty-sixth part contains a list of the
 principal lichens of the country. The
 thirty-seventh part contains a list of the
 principal algae of the country. The
 thirty-eighth part contains a list of the
 principal bacteria of the country. The
 thirty-ninth part contains a list of the
 principal viruses of the country. The
 fortieth part contains a list of the
 principal protozoans of the country.

koma ~fn. "jóbarát, pajtás". Kedves komám gyűjön má!
 komakisérő komakisíró fn. "bunkósbot". Cs.
 konyafülű konyafülű mn. "lelógó. fülű"/pl. malac/.
 kopula ~fn. "holtágakban rekedt víz". Sm.
 koresolya csorkola /-át, -ája/ fn. "schlittschuh".
 kordé ~fn. "kétkerekű kocsi". A csak olyan kordé!
 korhó ~fn. "levegő aláfutásos hely a jégen".
 kórság ~fn. "nyavalya, rossz betegség". Gyűjön rád
 a kórság!
 kórságos ~mn. "rosszaló kifejezés". Az a kórságos vót!
 kórságoskodik ~tn. i. "kárt tesz".
 koslat ~tn. i. "sokat jár valami után". Nő koslass annyit!
 koszfentő ~fn. "piszkos, rendetlen"/pl. ember/. B.
 koszoru koszorú fn. "a kútgödörbe leeresztett négy-
 szögű, erős fakeret".
 kóter ~fn. "tyúkhetrec".
 kő kü /küvet, küve, küves/ fn. l. "stein". Kaszakü.
 köcsög ~fn. "magas, füles edény"/tejet tartalmaz benne/.
 köcsögfejű köcsögfejű mn. "hosszúkás fejű".
 köcsögszárító köcsögszárítottó fn. "köcsög tartó fa".

köhíd kühíd fn. "vizes éren, árkon átvezető, lecöve-
kelt, rőzséből készített, felül kavicssal meghor-
dott híd". Doborgazon: köhídi dülő, Nagylégen:
kőhidalja. *Bf.*

kőkorsó kükorsó fn. "nagy füles korsó" /csobolyó/.

kölesön köccsön fn. 1. "kölesön pénz". 2. "zu leihen".

költ kött ts. i. 1. "az áztatóból kiszed" /pl. lent, ken-
dert/, 2. "álmából felébreszt". Kötöttem, de nem
ibrett.

kömörödik tn. i. "fagy". Megkömörödött a föld. *Bf.*

könnyedivel könnyedivé *hsz.* "szerivel, módjával".

köpőce *v/-ét, -éje/* fn. "nagy méretű merítőkánál" (*1931. LXIV.*)

köpönyegesgombóc köpönyegésgombóc fn. "töltött káposzta".

körtvély körtí fn. "birne".

Körtvélyes Körtíjés fn. "Dunai kikötő, Somorja alatt"

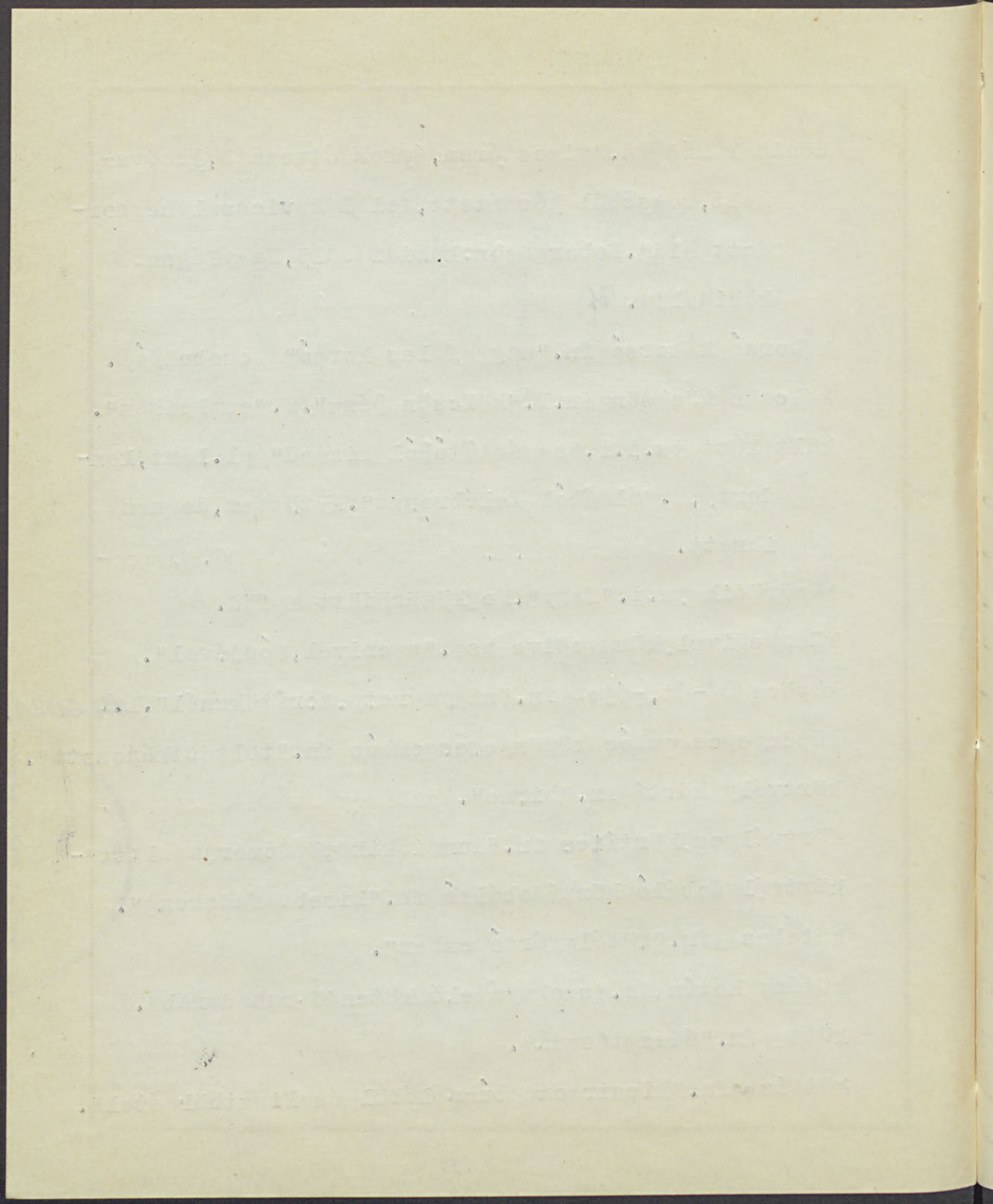
körtvélydobáló körtídobálló fn. "kisebb fadorong".

köteles *v* fn. "kötélgyártó ember".

kötény kétín fn. "szoknya elé kötendő ruhadarab".

kött *v* fn. "édes tészta".

köttís *v* fn. "kicsirzott búza *v* léből és lisztből *v* ^{Regiált} étel".

krumpli kurumpli fn."burgonya".

kubli ~ fn."vakablak". Sm.

kuburc ~ fn."sárkemence". Sm.

kuckó ~ fn."a szoba egyik szöglete". Eriggya kuckóba.

kujtorog küitorog tn.i."bolyong, csavarog".

kukkó ~ fn."csallóközi ember".

kulcsos kúcsos fn."font kalács". /lakodalmakkor/

kunéroz ~ -ok, -ú? ts.i."csúfol, gúnyol". Nő kunéroz!

kupac ~ fn."kis szalma, vagy széna csomó".

kupula ~ fn."tölcsér alakú gödör a víz fenekén". Sm.

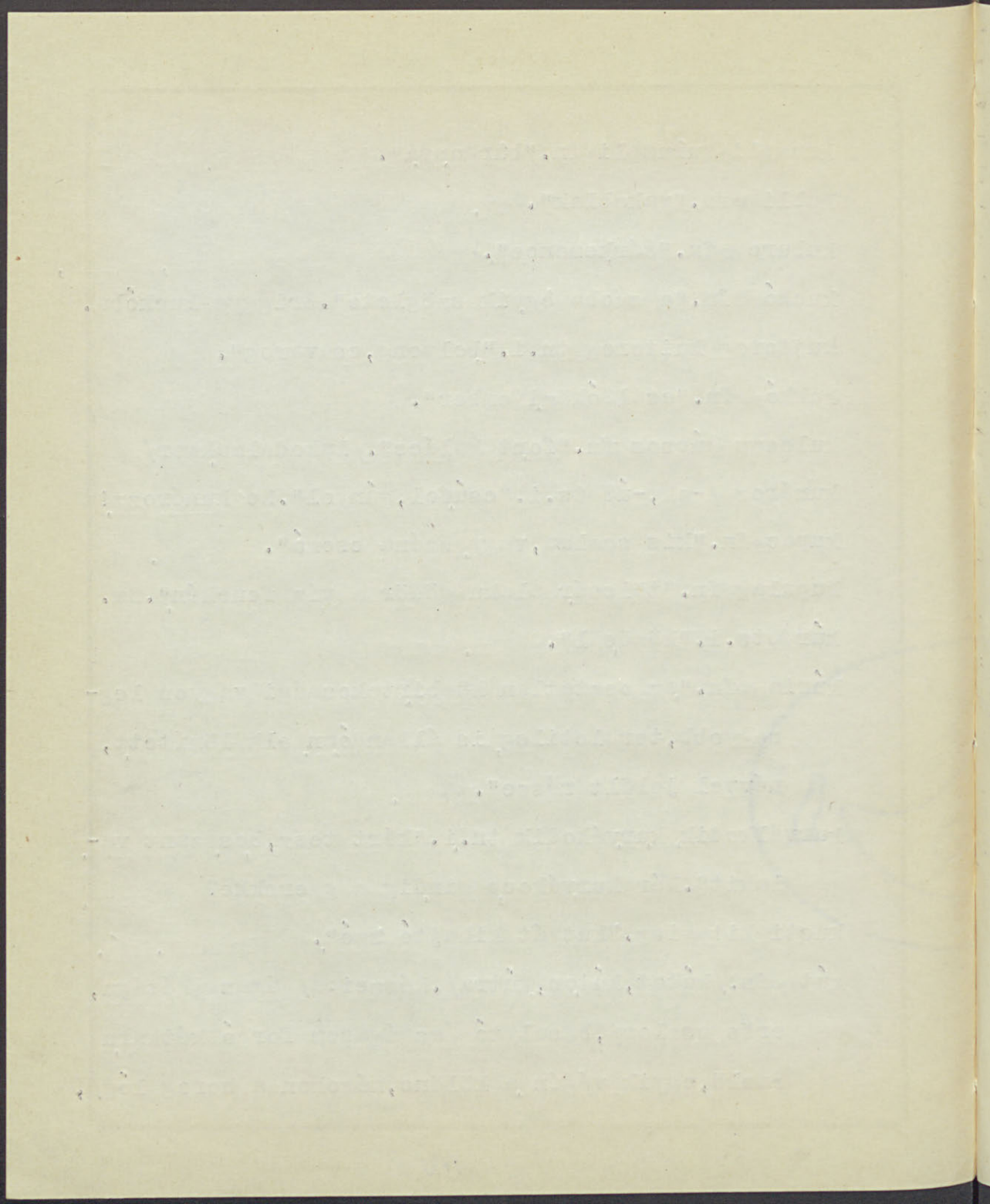
kúr ~ ts.i."közösül".

kúria ~ fn."az osztatlan közbirtokossági vagyron leg-
nagyobb, területileg is állandóan elkülönített,
névvel jelölt része". Bf.

kurvátkodik kurvátkodik tm.i."kárt tesz, bosszant va-
lakit". MÉR kurvákooc mindig a gyerekké?

kusti ki! ~ isz."kutyát kihajtó szó".

kút ~ fn. /kútat, kúton, kútra/. Részei: a/ ágas /kétágu
erős oszlop/; b/ sulytó /az ágasom forgó kétkarú
emelő, egyik végén a kölönc, másokon a horog lóg/;

B/ horog /hosszú lécs, végére horgas vas van
 erősítve/; d/káva /a kút kerítése/; e/ kútgö-
 dör /a kút üreg fala/; f/koszorú /négyzetes
 fakeret, mely a kútgödör fenekén a téglá sze-
 gélyt tartja/; g/kölönc /a súlytó végére kötött
 kő nehezék/.

kútágas l.kút.

kútdomb kuddomb fn."a kútkörüli magas domb".

L.

lábító ~fn."víz fölé nyuló deszka állvány".

lacsak ~fn."sáros, szennyes víz". Csupa lacsak vaty!

ládafia ~fn."asztal fiók", "öreg ruhás láda".

ladik ~fn."evezővel hajtott vizijármű". (l. 180 old. M. ábra).

laftika ~fn."kétkerékű kocsi".

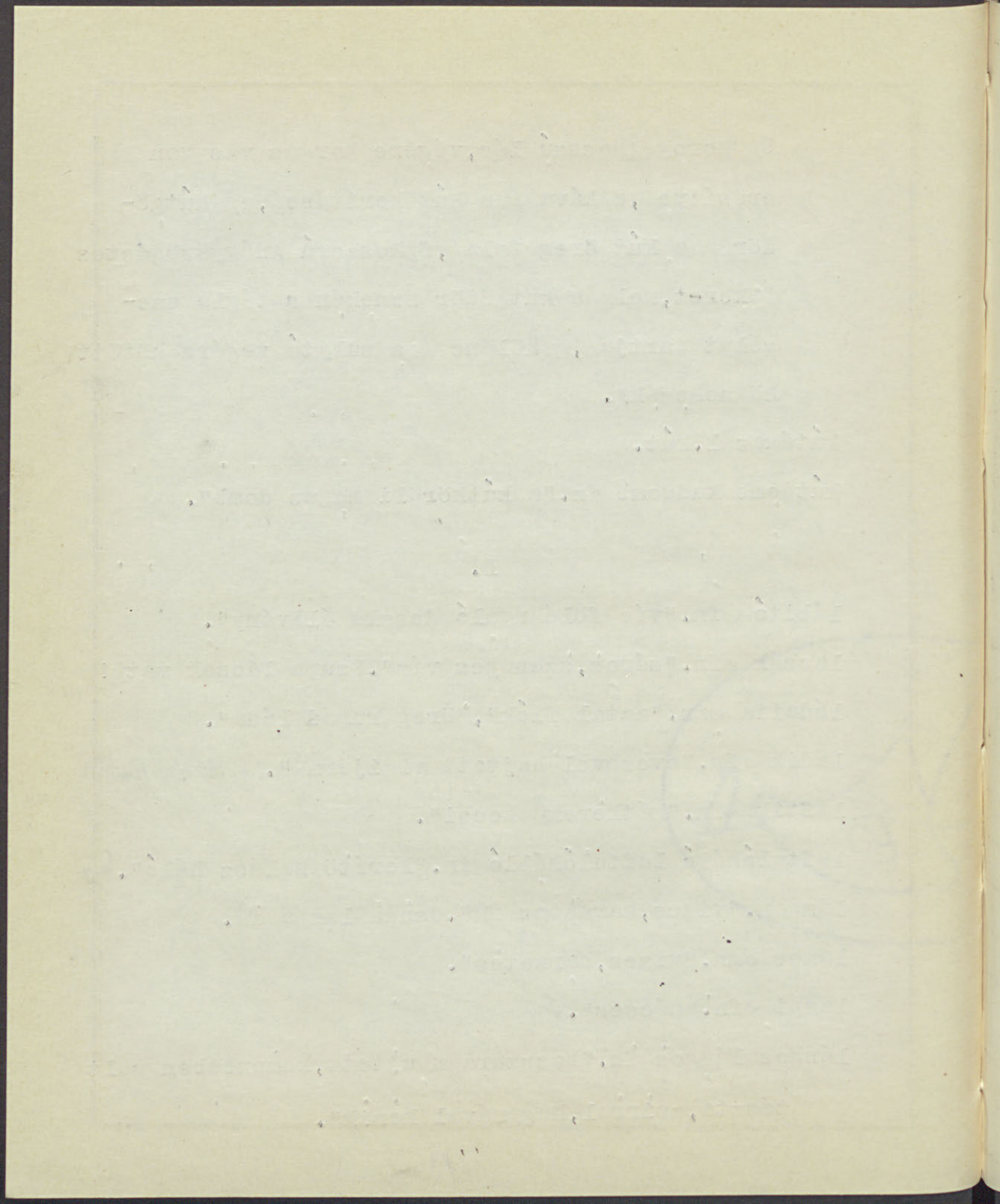
laftulóháló laftulóhálló fn."kerítő halász háló". l. 180

lam ~fn."vizes, harmatos fű". Csupa lam a fű.

lamos ~mn."vizes, harmatos".

lampi ~fn."mécses". l. 180

lángos lángos fn."hosszúra nyújtott, kemencében sült
 tészta, zsírral, hagymával kenik".

lapos *vfn.* "kiszáradt tó, vagy folyómeder".
 lappogó *mn.* "sunyi, megbújó". Csunya, lappogó ember.
 laska *vfn.* "krumpliból és lisztből készült lepény".
 látat láttat *fn.* "eredmény, siker". Nincs láttattya
 a munkánnok.
 latymatag *mn.* "kövér".
 leánysom leánsom /-ot, -a/ *fn.* "berberis".
 leceshorog *vfn.* "horgászó halászat szerszáma". Áll
 egy kétágú fából, melyre a zsineg rá van csavar-
 va. A fát a parthoz rögzítik. (E. 132. old. XLII. ábr.)
 lefetyül lefetyüll *ts.i.* "nyelvével szedi be a vizet".
 /pl. a kutya/. Né lefetyűjj!
 leffencs *vfn.* "fecsegő, sokat beszélő". Té kis leffencs!
 léhés léhís *fn.* "a háló kötött része". I.
 लेकरवáz *ts.i.* "kurvának nevez". Jól लेकरवáztam itet.
 leppencs *vfn.* "lepke". *sm*
 leszlesz *vfn.* "motorosvonat".
 letymetyütyü *mn.* "bolond, féleszü".
 levezik levedzik *ts.i.* "folyik, csöpög". Levedzik a orpd.
 levelezik leveledzik *ts.i.* "levelet hajt".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

levet ~ts.i."megelőz valakit"/pl.iskolában szor-
 galma árán valakit megelőz/.Imrét is levetette.
 li!li!li! isz."kis liba hívogató szó".
 lidércke ~fn."lidérc láng".
 liggat l.lyukgat.
 lik l.lyuk.
 limány limán fn."keréknyomban rekedt víz".Sm.
 lipityő ~fn."ruhaderék".Sm-
 lippogó ~fn."harmonika".Bf.
 lityi-fityi ~fn."csekélység".Lityi-fityi holmi.
 lóca ~fn."deszkából készített ülőpad".
 locska ~mn."fecsegő".Ó te kis locska szájú.
 locskol locsküll /-ok,-ú stb/ ts.i."szöktet,vizet
 csapdos".Belocsküllöd a ruhád!
 locs-pocs ~fn."víz,sáros víz".Csupa locs-pocs letten.
 lódögiben lódögibé hsz."gyorsan,sietve".Lódögibé
 köllött csinányi a forgatást.
 lófog ~fn."fogváltás után a ló állandó foga".
 lófogukukorica lófogúkukurica fn."nagy szemű kukorica".
 lófrál lófráll /-ok,-ú/ tn.i."ödöng, szaladgál".Sm.

lóg vtn.i."csüng, függ".Attú függ amitú lóg.

lóhere lóher fn."Trifolium pratense".

lombáros vmn."időszaki süket".*Bf.*

lotyogtat vts.i."kiöntöget, kicsorogtat".

lő lű /lűvök, lűvű stb/ ts.i."schiessen".Annak má
lűttek./meghalt/.

löcslábú vmn."kifelé álló lábú".

lőbül lőbüll ts.i."a víz, partot csap".*Exp.*

lőbülés lőbülís fn."hullámozás".*Exp.*

lődörög vtn.i."céltalanul járkál".

lucskos vmn."vizes, sáros".Ronda, lucskos üdő, mindig
esik.

lúdfi vfn."liba".Sm.

lűttyög vtn.i."lassan megy himbálja magát".

Ly.

lyuk lik fn.1."loch".2."a krumplinak kapával vágott
kis gödre, ahova belepotyogtatják".Km.Bolon lik-
bú bolon szél fúj.

lyukas likas mn."löcherig".

lyukgat liggat ts.i."lyukasztat".

er kann bleiben.

M.

- maci ~fn. "kis csikó". Maci ne! maci! maci!
- macsgál macsgáll ts.i. "feleslegesen összefogdos".
- macskásodik ~tn.i. "összegabajodik".
- macskás ~mn. "összecsomósodott"/pl.a lánc/.
- magló ~fn. "anya-lúd, vagy anya-kacsa".
- málé ~fn. "keményre sült kukorica-kása".
- mamuszka ~fn. "papucs". *feh.*
- mándli ~fn. "kiskabát".
- maradhat marhat tn.i. "bleiben". Itt marhat nállunk.
- marakodik ~tn.i. "veszekedik, verekedik".
- marci ~fn. "kenyér". *Sw.*
- marhat l.maradhat.
- marok ~fn. "egy marok buza" /amennyit a marokszedő egy fogásra nyalából/.
- marokszedő ~fn. "az a munkás, aki a markot szedi".
- mártó ~fn. "főzelék". *Sw.*
- mártogat ~tn.i. 1. "ételből gyakran márt". 2. "le, fel emelget"/pl.a falusi körhintánál/.
- masina ~fn. "cséplőgép".

= reif werden, reifen.

masináz ~ts.i."csépel"/búzát, rozsot stb/.
 mázsáló kosár mászálló kosár fn."halmérő" készség" (187. old. 21.)
 méc ~fn."régii űrmérték"/két méc egyenlő. egy szapural%.
 megagyagol megagyagúll ts.i."elver, eldönget".
 megarzsagol megarzsagúll ts.i."bottal ver". Sm.
 megbán megbán ts.i."bereuen, bedauern". Rígen meg-
 bántom én aszt má!
 megbegyez mögbögyöz ts.i."csecsét megfogdozza".
 megborjazik megborjadzik ts.i."ledől" /pl.a rosszul
 rakott szénás szekér/, 2."borjut ellik"/tehén/.
 megdob mékdob ts.i."kövel meghajít". 2."hállót víz-
 be vet". A forgóvízné mékdoptuk a hállót. Szp.
 megdobbant mékdobbant ts.i."megüt, megkondít".
 megérik ~~mégírik~~ ts.i.l."reif reisen" /pl.gabona/.
 2."horogra akad". /a tányérhorogra, ha haml akad
 akkor a piros, "érett" fele fordul felfelé/. Szp.
 megesik mëgesik tn.i."teherbe esik".
 megetet mëgetet ts.i.l."füttern", 2."megmérgez".
 megfullad mëkfullad tn.i."erstickt werden". Mëkful-
 latt a buza szeme.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

?

meghimbál mēkhimbáll ts.i."meghintáztat,megmozgat".
 megigéz mēgígíz ts.i."szemével megront,babonáz".
 megkurvul mēkkurvúll tn.i."kurvává lesz".Mēkkurvút
 ez a ló,két éve nēm fo~~g~~ fiat!
 meglett^{mn.}"erős,derék".Jó meglett ember.
 megneszel mēneszel ts.i."észrevsz,felfigyel".
 megpikked mēkpikket tn.i."megromlik" /pl.a hús/.
 megszed mēkszēd ts.i.l."összegyűjt".Mēkszette a
 babot.2."meggazdagszik".Jól mēkszette magát.
 megszent mēkszent ts.i."észrevesz megélt".
 megszorul mēkszorúll tn.i.l."szűkében van valami~~ket~~".
 2."megáll,megbúvik".Mēkszorút a nap a buzábo.
 Mēkszorútam a csöpögő^o alatt.3."megfeszül".Mēk-
 szorút a íkem.Mekszorút nyakán a hurok,
 megtér mēktér tn.i.l."elfér".Sok jó ember mēktér
 kis helyen.2."visszakanyarodik,megfordul".
 meguszik mēguszik tn.i."vizbe esik".
 megültet mēgültet ts.i."kotlóst ültetx a tájásra".
 méh míhe fn."beine".Sok míhe röpdécsüll ére.
 méhkas mīkas fn."szalmából font méh kosár".

The first part of the document
 describes the general principles
 of the system, and the
 various methods of
 application. It is
 divided into three
 parts, the first of
 which is devoted to
 the theory, the second
 to the practice, and
 the third to the
 results. The first
 part is the most
 important, and
 contains the most
 valuable information.
 The second part is
 also very important,
 and contains many
 interesting details.
 The third part is
 the least important,
 and contains only
 a few general
 remarks. The whole
 document is written
 in a clear and
 concise style, and
 is well adapted for
 use as a text-book
 in a school or
 college. It is
 also well adapted
 for use as a
 reference work.
 The author has
 done his best to
 make this work
 as useful as
 possible, and
 trusts that it
 will be found
 to be so.

melák mëlák mn. "hórihorgas ember".

melasz mëlasz fn. "cukorrépából nyert édes takarmány".

mellé! ~hsz. "az ökröt a rúd mellé terelő" szó.

mellszet mejjeszt /-ek,-ü stb/ ts.i. "tollat szaggat".

mellpor melpor fn. "mellbe vágás". Kapsz éty melpor

mendikál mëndikáll tn.i. "verset mond" /pl. Karácsony-

kor a gyerekek/.

mendikáló mëndikálló fn. "verset mondó gyerek".

meringülöszák meringüllöszák fn. "haltartó háló" (l. 190. old. 221.)

miling milink ~fn. "az emelő hamlászat szerszáma".

Részei: a/ nyele /- erős fa dorong/ körme /- a

nyél végére erősített fa abroncs/ ,c/- hálója

/a körmök közé erősített háló/ (L. 183. old. XXVIII. ábr.)

mióta müte hsz. "seit vann", "seitdem". Müte nem láttalak".

módiklál módikláll tn.i. "ödöng, szédeleg".

móna ~fn. "cölöpös vizi malom". /Vajkán: Gödörmóna, düllő/

mond mond tn.i. "jár a szája". Mond mindig, nem áll he

a szája soha.

mony ~fn. "penis".

monyas ~mn. "csödör csikó".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

- mór √fn. "vályog".
- more √fn. "a cigány gúnyneve".
- mórfal √fn. "vályogból rakott fal".
- móring √fn. "hozomány".
- móring levél √fn. "a hozományt megállapító írásos szerződés".
- móringol móringúll tn.i. "házassági szerződést köt".
- mórrakás √fn. "vályog rakás".
- mórvető √fn. "vályogvető cigány".
- mórtégla √fn. "vályogból égetett téglá".
- morzsol morzsúll ts.i. "a tengeri szeméit ledörzsöli".
- morzsolószék morzsullószék fn. "kis, négy lábú szék végébe vaspenge van szerelve, melyen a tengerit csutkójáról lemorzsolják".
- morzsolt kukorica morzsútt kukurica fn. "ledörzsölt kukorica szem".
- mög √/möge/ fn. "tehén nemiszerve".
- mulya mula mn. "mafla, ügyefogyott".
- murci √fn. "forrásban levő csipős must".
- mutyorgó √mn. "lassu, szöszmötölő".

= 97

muzsikafa \simeq fn. "platán". *Platanus orientalis*. Bl.
müte l. mióta.

N.

nadrág \simeq /-ot, -ja/ fn. "hose". Részei: a/ két szára;
b/ üllep /₌ott, ahol a két szár találkozik/; c/a
kengyē /₌a két szár végén/; d/ térgye /₌a nadrág
térdet érintő része/; e/ nadrágszíz; f/ korca
/₌a szíz járata/.

nagyháló natyhálló fn. "a kerítő halászat legnagyobb
szerszáma", /80-100 méter hosszú/.

nagybárka natybárka fn. "nagyobb fajta haltartó" (L. 120. old. 4. sz.)

nádgesztence nádgesztence fn. "nád kéve csomó".

napa \simeq fn. "anyósa" /feleségének az anyja/.

náspángol náspángúll ts. i. "elver, eldönget".

nászura \simeq fn. "fia feleségének az apja".

nekivaló fn. "a ruha anyaga". Vettünk nekivalót.

nemme \simeq fn. "idős asszony, néni".

neszez \simeq ts. i. "észrevesz, figyel^ő /pl. a ló/.

nézőlapát \simeq fn. "az aranyász tisztító szerszámja".

noszol noszúll ts. i. "biztat, noszogat".
(L. 193. old. x LVII/4. sz.)

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

nödögél nyödögéll tn.i."lassan nől,gyarapszik".
nösténygatya nyöstíngatya fn."elől kivágott,bőszá-
rú,vászon lábravaló"/= a férfiak nyári öltözete,
numera √ fn."számjegy".

Ny.

nyakigláb √ fn."dióverő pózna". Csó,

nyám-nyám √ fn."tehetetlen,élhetetlen.Né lígy olyan
nyám-nyám.

nyámnyila √ mn."mafla,mulya".

nyanya √ fn."édesanya".

nyárihederincs √ fn."kis csikó".

nyargalóbárka nyargallóbárka fn."kisebb haltartó". Csó/19. oldal
XXXV

nyavieskol nyaviesküll tn.i."nyávog".Né nyavieskujj
mindíg a fülembé!

nyeffencs √ fn."nyafogó,siánkozó".Té kis nyeffencs!

nyilas √ fn."a közbirtokossági erdőnek,osztályra
kijelölt,kimért része". Bf.

nyilhúzás √ fn."sorshúzás" / = a közös közbirtokossági
erdő levágásra kijelölt részének,az oktálok
közt való felosztása során,A "nyil" -egyik vé-

nyi (?)

~~ny~~

= -ot

gén faragatlan a másik végén jellel ellátott
fapálcika /vessző/, mely megfelel az ugyan olyan
jellel ellátott 'nyilasnak/. *Bf.*

nyíl nyíll tn.i. "szűköl, sír". Nyílnak a malacok.
nyiszlet mn. "sovány ember". Őan nyiszlet mék a szél
is éfujja.

nyitás fn. "a szőlő tavaszi munkája".

1. nyom v /-ok, -ú stb/ ts.i. 1. "drücken". 2. "üt, vág".

Jót nyomott a orára. 3. "szorít, kisajtol".

2. nyom v /-t, nyoma/ fn. 1. "stapfen". Szm. Éty nyomon
mentek l = egy irányban/. Nyoma veszett l = eltűnt/.

nyomórúd v fn. "hosszú rúd, mellyel a szénás szekeret
lekötözik".

nyő nyű /nyüvök, nyűsz, nyű, nyűtt, nyűne, nyűjjön!/ ts. i.

1. "tövestül feltép". Hónap nyűjjük a kendért!

2. "visel, koptat". Má enyűtte a pantallóját.

nyusz! nyusz! isz. "nyul csalogató szó".

nyühül nyühüll ts. i. "vonszol, hurcol".

nyühölödik nyühülödik tn. i. "a kadékoskodik".

nyűszül nyűszüll tn. i. "szűköl, enni kér" /pl. a kutya/.

мысль и
смысла!

nyű /nyüvet,nyüve/ fn."féreg,tetű". Nyüves a fejed.

o,ó.

ólálkodik ólákodik tn.i."rosszban sántikál".

olló ~fn.1"schere".2."a tetőzetet tartó,hegyes szögben záródó gerenda".

óma l.alma.

ópatkó ~fn."rég, öregpatkó".Ópatkót vert a küszöbre. *Bf.*

ordacs ~mn."fekete,sötét színű".Ordacs macska /fekete/.

orrtőke ortőke fn."a ladik eleje".(L.186.old.xv.ébr.1.)

óruha ~fn."avult,öreg ruha". *Bf.*

ostor ustor fn."geissel, knute".Részei: a/ nyele,

a nyélnek van: 1/nyaka,2/ gombja, b/ ustor

/folyton vékonyodó bőrszík/ felsővégén van a

tőgye /vékony,erős zsineg,mellyel az ostort a

nyél nyakához erősítik/;közepén van a dőréka,

végén pedig a sugár;c/sallang /az ostor nya-

kán levő bőr diszítés/.

ószerszám ~fn."öreg,kopott szerszám". *Bf.*

osztály osztál fn."a vágásra váró közbirtokossági

erdő felosztása a társtulajdonosok között".
ottvaló ~ hsz. "odavaló, odavalósi". Ottvaló embertű
hallottam.

Ö, Ø

ő ű /űtet, űneki, űvele stb/ szem. névm. l. ^{egyszerűen} "harmadik
személyű névmás". Ű hozta ide a szalmát. 2. "meg-
szólítás". Ű is onmajd gyűtt.

ökrész ökrisz fn. "ökörpásztor".

öntés öntís fn. l. "a Duna által összehordott árad-
mány föld". 2. "a megtrágyázandó földre hányt
ganaj kupac". *fn.*

öntéspart öntíspart fn. "süllyedős, csekély part"-
ördöglő ~ /-ovat, -ova/ fn. l. csikarittyú.

őrháló őrhálló fn. "állító halászat szerszáma".

öss ~ fn. "kurtanemes, kispasza". Vk.

össze össze hsz. "zusammen". Ésszeütötte a bokáját.

összeáll összeál tn. i. "összetapad, összeragad". Má
dobálodhatunk összeál a hó. 2. "vadházasságban
él". Mék tavā összeát vele.

összepasztít összepaszított ts. i. "összeilleszt".

P.

pacsmag ~ fn. "kigyúrt cipő". Sm.

padlás pallás fn. 1. "épület mennyezet". 2. "a száj felső része". Méksütötte a leves a számpallását.

3. "vízfenék". Itt sekil, itt má man pallás.

páholy páhó fn. "ácstepep, fakereskedés".

pajkos pàikos mn. "öntelt, büszke". Pf.

pajta pàita /-át, -ája/ fn. "gazdasági eszközök számára emelt épület". Részei: a/kapu /= áll két szoborból, melyek felső végén van a forgó kapusarok/; b/retéc /egy oszlopra erősített lánc, mely az egyik kapuszár lyukán keresztül fűzhető, a láncba kis fapöcök, a telek jár bele/; c/oldala /nádból, vagy rőzséből/; d/gerendázat, részei: 1. szelemen /= a felső gerenda/; 2. olló /= a tetőt szögben tartó gerendák/; 3. kötés /= az oszlopokat és gerendákat erősítő könyökfák/; e/ a tetőzet, részei: 1. fedőfák /= a nádat tartó keresztbe fektetett lécek/; 2. abrosz /= a nád alatt a fedőfákra szétterített, vékony rőzse ágyazás" /

1. "The first step in the process of the development of the human mind is the acquisition of language. This is a process that begins at birth and continues throughout life. The child learns to use language to communicate with others and to express their own thoughts and feelings. This process is essential for the child's social and emotional development. Without language, the child would be unable to interact with others and would be severely limited in their ability to learn and grow. Therefore, it is crucial for parents and educators to provide a rich and supportive language environment for the child. This includes talking to the child frequently, reading to them, and encouraging them to use language in various contexts. By doing so, we can help the child develop the skills and confidence they need to succeed in life.

3.füldeszka / = a tetőt oldalról beszegő deszka
szegély/.Sm.

pálmafa \surd /-át, -ája/ fn."jegénye", Populus pyramidus.

palozsna \surd fn."záptojás".Mégmaracc palozsnánok.

pámpál pámpáll tn.i."féllábon ugrál".*Cio.*

pantalló \surd fn."hosszú nadrág".

panyó \surd fn."csalánruha".*Bf.*

papkéve papkíve fn."a kereszt felső kénéje".

paptető \surd fn."paró tüskés hal".Acerina cernua.

para \surd /-át, -ája/ fn."a halászháló parás-inán levő
fadarab".

parádésló \surd fn."úri hintó elé fogott ló".

pasasér \surd fn."személyszállító hajó".Még min pasasér!

pászéntos passzéntos mn."hozáilló".Pászéntos kis
csizmát csinyátottam.

patalléroz \surd /-ok, -ú/ tn.i."sétifikál".

patél patéll ts.i."mos", "sulykol" /pl.zsákot, fehér-
neműt, hogy tiszta legyen/.

patélószék patéllószék fn."magas négy lábú mosószék".

patélófa patéllófa fn."mosófa".

1875

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

paterka ~fn. "könnyű fogas, apró fogakkal". sm.
 patka ~fn. "kiugró rész a kemence alján".
 patony paton fn. "a horogmadzagnak a dugótól a
 horogig terjedő része". (l. 192 old. XL. évf. 3.).
 pecs pöcs fn. "férfi és női szeméremtag", "nadrág
 slice". Nyitva a pöcsöd!
 pej pēj mn. "sárga". Pēicsikó.
 pékli fn. "rőzseköteg". Hónap péklit vágunk.
 pelleg pellég /-ek, pellegű/ tn. i. "sétifikál, járkál".
 pemet ~fn. "kemence seprő, szénoltó csutak". Nr. Hosz-
 szú pozna végére lombesomót, vagy kukoricahéjat
 erősítenek, melyet vízbe mártanak és úgy söpri-
 ki vele a tüzes kemencét s oltják a parazsát. ~~4~~
 pendely pintű fn. "hosszú, női ing". Kiláccott a pin-
 tüle. Mék pintüle se vót neki.
 petrence petrénce /-ét, -éje/ fn. "kis szénakupac".
 petrezselyem ~~petre~~ zsirom fn. 'petersilie'.
 pezsűl pözsűll tn. i. "árad, pezseg". Pözsűll a Duna.
 pilinke ~fn. "két végrőn kihegyezett fácska, melyet
 a játszó gyerekek földre fektetve ütögetnek". ~~Sm~~

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

pilinckézés pilinckézís fn."pilincke játék".
 pilinckézik *v*tn.i."pilinckével játszik".
 piliszka *v*mn."sovány".
 pille *v*fn."lepke".
 pimpimpáré *v*fn."pitypang", *Taraxacum officinale*.
 pintű ["]*v*l.pendely.
 pippany pippan fn."aranyka".
 pirinkó *v*mn."igen kicsi".
 piros *v*mn.1."rot".2."sötét vörös".Piros lovat vëttem.
 pislákol pisláküll tn.i."gyengén világít,pislog".
 piszle *v*mn."kis pisze"/kisgyerek becéző név/.
 pitli *v*fn."pipa". *Sm.*
 pitvar pittar fn."keskeny kapualj". *Sm.*
 pitykő pitykű ["]fn."apró golyó".
 pitykövez pitykűvez tn.i."golyóz".
 plajbász pëlëibász fn."ceruza".Adide a pëlëjbászom.
 poca *v*fn."sertés,disznó".
 poca ne! *v*isz."malac csalogató szó".
 pocik *v*fn."egér". *Szm.*annyi a dógom min pociknak
 gyerëkagybo.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

-g

- pocó ~ fn. "kiscsikó". Sm.
- pocó! pocó ne! ~ isz. "csikó csalogató szó".
- poeskol poesküll ts. i. "szid, leázid".
- pofa ~ /-át, -ája/ fn. 1. "száj". Fokd be a pofád!
 2. "a gyalupadon levő satu". 3. "a harapófogó feje". 4. "az oldalrészét érintő kugligolyó".
- pókos ~ mn. "kövér" / pl. ember /.
- pokla ~ fn. "a tehén, disznó méhlepénye".
- pókmacska ~ fn. "szőrös hernyó".
- pókos ~ mn. "esomós lóláb".
- polyva polva fn. "spreu".
- polyvásszín polvásszín fn. "az istálló mögött lévő szalmatető, rőzse oldalu helység, ahol a polyvát és szénát tartják".
- polyváz polváz ts. i. "polyvával meghint" / pl. csapófogó det /.
- popotyí ~ mn. "kicsi, pici". Pöttöm, popotyí ember.
- porgolát ~ fn. "vesszőből font sövény". *94.*
- poszáta ~ mn. "vékonydongájú". Poszáta ember.
- posztó ~ fn. "az aranymosóra felszerelt vászondarab"
 Rossz posztó / rossz gyerek / . (l. 133. old. XLVII/4. ábr. 3.)

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

prohibe l. tronel

tronel hoc

potyogtat potyoktat /-ok,-ú/ ts.i."krumplit ültet"
 pózma l.pózna.
 pózna pózma fn."hosszú rúd".
 pöfeteg *v* fn."kása". *Sm.*
 pöngőág pöngőág fn."száraz galy".Nr.Az erdőben a
 csősz, vagy a szegényemberek szedegetik össze,
 a csősz a gajmósbótjával a fáról le is törheti *Sm.*
 pöre pöle fn."dugvány, hajtás". *Sm.*
 pörölködik pörüködik /-ök,-ű stb/ tn.i."sürög-forog"-
 pörge *v* mn."karikalábú".
 pöre *v* mn."mezítelen, rosszul öltözött".
 pörsenés pörsenís fn."pattanás".
 pös *v* fn."hosszabb karó" /botulás után kapják/.
 pöszmet *v* fn."rözszetöredék, fahulladék". *Sm.*
 prém *v* fn."a ladik szélén huzódó faszegély" (C. 126. alól. X. ábr. 7.)
 próbál trószáll tn.i."probieren".Mektrószátam, de
 nem ment séhugyan.
 prósza *v* fn."kukoricalisztből készített sütemény".
 Nr.A kukoricalisztet forróvízzel leöntik, zsírt
 tesznek közé és tepsiben kisütik.

~~_____~~

= gid

= pufnadrag

= l ~~(f)~~

prüszköl trüszküll tn.i."niesen".Trüszkút túlle.
 pudvás √mn."odvas,taplós".Pudvás reték.
 puffancs √fn."kelt tészta".
 puffant √/-ok,-ú/ ts.i."ráüt,odavág","puskával lö"
 Odapuffantottam neki.Közibük puffantottam.
 puffantó √fn."zátonyos,örvényes víz".Mékdopjuk a
 hállót a puffantóba.
 puffnadrág √fn."térdnadrág".
 pruszlík √fn."női mellény".Védd fő a pruszlídol.
 puha √mn.1."weich /pl.toll,fa stb/,2."deszkát nem
 érintő kugli dobás".Puhát dobott.3."gyenge".
 puhab √fn."süldő legény".Sm.
 pukkantyú √fn."halhólyag".
 puliszka √fn."kukoricalisztből vízben főzött pép".
 pulutyka √fn."olaszfőzelék".
 pulyka póka fn."indian".
 pulykaméreg pókamíreg fn."emésztő düh".
 pulykatojás pókatojás fn."trthühnerei".
 puruttya √mn."rendetlen".Te ronda puruttya.
 puzmog √ts.i."sugdolozva beszél,mérgelődik".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines, with varying degrees of clarity and contrast. Some words are difficult to discern due to the low resolution and fading of the ink.

putra ∞ mn. "rendetlen". Sm.

putri ∞ fn. 1. "árnyékszék". 2. "a cigányok lakóháza".

R.

rács ∞ /-ot, -a/ fn. 1. "gitter", 2. "etető a lóistállóban, 3. "kenyértartó rács" / = erős fogakkal egybe
rótt két dorong, melyet négy végénél láncsal a
gerendákhoz erősítenek. A kenyereket két-két
záp közé, függőlegesen, egymásmellé állítják".

ragya ∞ fn. 1. "rozsdás folt". Ragyás kípű. 2. "nyári
napsütésben hulló eső". Esik a ra-gya.

ráér ráír tn. i. 1. "van ideje bőven". Szm. Mékhanyi se-
írnék rá most.

ramaty ∞ mn. "rendetlen, piszkos". Ramaty idő.

ráta ∞ fn. "a megmunkálendő földterület arányosan
elosztott része".

rátehenkedik rátehenkedik tn. i. "rádől, reakönyököl"

rátukmál rátukmáll ts. i. "erőszakkal elfogadtat, rá-
erőszakol". Héjába vót minden, csak rámtukmáto.

rávaló ∞ fn. "pénz, ára valaminek". Na vóna rávaló
vennék is.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

rend rēnd fn.1."ordnung",2."a lekaszált herének, szénának,lucernának stb.a sora".Rendēn ázott a széna.

régimódi ríгимódi mn."régi divatu,öreg".

régiöregék rígiöregék fn."az elhalt öregek,akiket még emlegetnek,akikre még emlékeznek".

rékas, fn."elmosatlan,szennyes edény".Sm

rékul réküll ts.i."fazekat,edényt használ /nem bepiszkít/, úgyhogy rékas lesz".Minek mēk ēty tányírt rékúnyi? még ēsszük a húst is a levesēsēn.

rendes rendēs mn.1."alacsony víz,melyben jól lehet halászni".Má rendēs víz van,halászhatunk! 2."mennyiségi jelző:jókora".Rendēs adagot kapott. 3."szép,csinos".Jó,rendēs kazāt raktak.

rentyül rentyüll tn.i."csunyan táncol".

restya rēstya fn."lapos pléh gomb".A gombozásnál a gyerekek kedvelt gombja,mert jól lehet a lyukba irányítani.

részes ríszes fn."az a munkás,aki a feldolgozott termény egy részét kapja munkabérül".

részesarató ríszarató fn."az a munkás, aki az ara-
 tásnál a kialkudott tizedik, vagy tizenegyedik
 kévét kapja".
 részesföld ríszesföld fn."elvégzett munka fejében
 élvezett földterület".
 reterát rötérát fn."árnyékszék".
 rétes rítes fn."töltött tészta"/pl.mákosrétes, diós-
 rétes stb/.Nyúlik mind a rítestészta.
 retesz retec fn."tolós zár".Nr.Áll egy tologatható
 vaslemezből és egy négyszögletesre kalapált és
 a faoszlopba bevert vas szegből".
 rettenetes röttenetös mn.l."borzalmas, hajmeresztő".
 Röttenetös látván vókt, borsószik a hátom túlle.
 2."igen nagy, óriási".Röttenetös níp gyüt össze.
 retyemutya ~ fn."holmi".
 rezgő rözgő fn."brisa media".
 ribanc ~ mn."rendetlen erkölcsű".
 rima ~ fn."kurva, szajha".
 rípul rípúll ts.i."koptat, visel".Minek rípúllod a
 ruhád.Az újszérszámot rípúllom, a ríginék lészakátt
 a csattya.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

rohattsarok rohatsarok fn."a Duna felőli oldal"
/innen jön az eső/.Má fölhözik a rohatsarok!
rohattszegle rohatszegle fn.Sm.l.rohattsarok.
rostokol rostokúll tn.i."hiába várakozik".Röggelig
ott rostokút,mék sē sorozták a lovakot.
roszog ~tn.i."lassan megy".Roszoksz min rossz ló.
rózombók rozumbók fn."rokonság"/tágabb értelemben
vett család/.
röpdécsöl röbdécsüll tn.i."repked".
rúd ~/-at,rúggya/ fn."stange".
rúdal rúdall ts.i."leköt,megeerősít"/ a szénássze-
keret a nyomórúddal lekötözi,hogy le ne borul-
jon a jószág/.
rúdazókötéll ~ fn."a nyomórúdat lerögzítő,erős kötéll".
rusnya ~mn."csunya".Tē rusnya béka!
rúzsom ~fn."a pásstorok természetbeli fizetése".Cső.
rűszöl rűszüll /-ök,-ű stb/ ts.i."ruhát koptat".
rűtyöl rűtyüll ts.i."himbál,hintáztat".Rűtyüllli
a víz a ladikot.Nē rűtyűd annira magad.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly centered.

S.

saggyás ~fn. "két-három éves erdő sarj".

saraglya saragla fn. "lótető készség" /zápokkal /fogakkal/ összeerősített két rúd, melyet az istállóban, a jászol fölött, a falra erősítenk, etetéskor a szénát, herét idehányják fel a lovaknak/. 2. "a koci elejét és hátulját elzáró alkatrész" 3. "kőzi szállító eszköz", 4. "az aranymosó szűrő szer számja". (l. 153. old. XLVII/c.).

sárcsa l. szárcsa.

savanyu savanyó fn. "pejsli".

secska l. szecska.

seftés seftís fn. "sietség, gyorsaság". Naty seftíssē gyütt ~~ám~~ a boszorkán.

segláb segláb fn. "búbosvöcsök". Sm.

segre segre hsz. "hátra". Segre út. Seggüllő víz / az olyan víz, mely a kanyarban hátra felé folyik/. Seggē mēnt kifelé.

sellenc ~fn. "szélvédő kerítés". Sm.

senye ~mn. "herélt állat" /pl. kappan/. Sm.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

seszinü sészínü mn. "határozatlan világos szín".
 sifonér ~fn. "egyajtós szekrény".
 siska ~fn. "farsangi fánk".
 sódér ~fn. "apró kavics". Sm.
 sóla ~fn. "ócska, nagy cipő". Sm.
 sondor ~fn. "csontforrasztó ember". Sm.
 sor ~/sora/ fn. "tudománya, módja". Naty sora van annak.
 sömlék sömlík fn. "zsombékos, lápos hely".
 sömlékes sömlíkés mn. "lápos, zsombékos".
 sőre ~mn. "sedre, bolond". Sm.
 sörény sörín fn. "mähne".
 sötétedik sötítillik tn.i. "sötétlik, feketít". Má
 alúrú sötítillik, hamā este lesz.
 sövény sövín fn. "vesszőből font kerítés".
 srót ~fn. "megőrült kukorica, vagy árpa liszt".
 sűg ~ts.i.1. "flüstern". 2. "sziszeg" /pl. a nád, a Duna stb/.
 sűgő ~fn. "a Duna fenekén fekvő fatörzs". Sm.
 sűgőz ~ts.i. "a Dunából fát, vagy csöket fog ki". Sm.
 sukk ~/-ot, -ja/ fn. "akkora hosszúság, a mekkorát az
 ember két ökle és a kinyújtott öregúj kitesz".

sulyok sujok fn. "ütő, döngető szerszám" /, erős, kis
 fahenger oldalába vastagabb fanyél van ereszt-
 ve, a hengeres, kalapács formájú szerszámot, ék
 vagy fejsze beverésénél alkalmazták/.
 sunyint ~tn. i. "pislant, összekapja a szemét".
 sunyó ~fn. "a bujócskásdinál az a fiú, akinek az el-
 bújtakat meg kell keresni".
 sunyorgat ~tn. i. "pislog, rángatja a szemét". Né sunyor-
 gass, mer rád vágok!
 supa ~fn. "fáskamra". Sm.
 supi ~fn. "ágy alatt lévő fiók". Sm
 susnyó ~fn. "vékony vessző". A télén susnyóvá tűzelliünk.
 süldő süldő fn. 1. "2-3 hónapos malac, vagy nyúl". 2.
 "tizenhat-tizennyolc éves lány, vagy legény".
 suly sül fn. "tüdőbaj". Őssön beléd a sülz!
 sűrűkóró sűrűkóró fn. "zea mais", "csaxlamádé".
 süsitek ~fn. "búbospacsirta". Sm.
 sütet ~fn. "egy sütésre való mennyiség". Két sütet
 kényír se ölig má! /két kemencére való/.
 sváb ~fn. "felsőfalusi német". Szm. Buta sváb!

Sz.

szabodik ~ tn. i. "hasad, síró hangot ad" / pl. hasadó
kötél, rongy stb/.

szaka ~ fn. "a halászhorog ^{íziszom} (szakálás vége)" (l. 189. old. XXVII. ábra 6.).

szakajtó szakajtó fn. "kenyérkosár, zsompor". Éty sza-
kájató szívát hoztam.

szállás szálás fn. "a disznóól előtti elkerített rész".

szalma szóna /-át, -ája/ fn. "stroh".

szalmacsutak szómacsutak fn. "összemarkolt szalma
csomó" / az állatokat dörzsölik le vele/.

szalmakazal szómakazā fn. "strohschober".

szalmaszál szómaszál fn. "strohalm".

szánkó szánkó fn. "schlitten". 2. "a csónak ^{alsó,}
^{csúszkato} ~~abroncs~~ fája". (l. 186. old. XV. ábra 6.).

szánt ~ ts. i. "pflügen".

szapoly szapol fn. "vízhányó lapát" (l. 188. old. XXV. ábra).

szapu ~ fn. "az ürmérték egysége". /₂ egy szapu két méc,
és négy fertály".

szapul szapúll ts. i. l. "hátamögött szid, csepül". 2.
"ruhát mos".

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

szárazétel szárazítē fn."tésztás féle".

szárcsa sárcsa fn."fulica atra".

szarv ~ fn."cornu". Szíp szarvája van ennek a tehénnek.

Mékfokta a ekeszarvát.

szarvas ~ fn."cervus", 2."kifli".

szecska sēcška fn."apróra vagdalt zab, vagy árpaszal-
ma" / vízzel, korpával, répával keverve, mint ab-
rakot adják az állatok elé/.

szecskavágó sēcškanvágó fn."häkselmaschine".

szecsku l.szöcske.

szederfa szédérfa fn."eperfa".

szeder szédér fn."eper".

szedrészik szédéríszik ts.i."epret szed".

szegés szegís fn."a Duna erosiója" / = a sodrába eső
partí részt állandóan fogyasztja, és ezáltal Csál-
lóközben nem egy esetben falukat / Doborgaz, Vajka /
veszélyeztet/.

szeglő ~ fn."házsarok".

szélesen szílésen hsz."erősen, melegen". Szílésen sü-
tött a nap, jó meleg vót.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line.

Handwritten text line at the bottom of the page.

szemrevaló szemrevaló mn."hegyes, takaros". Szíp

szemrevaló teremtís vót.

szénakóró ~fn."csalamádé". Sm.

szerével szerivē hsz."mérsékletesen, csinján, mód-
jával".

szerdék szerdík fn."aludtej". Szm. Úty níző ki min
kifordított szerdíkes tál.

szerha szerha fn."szalma, vagy nád háztető".

szerhaverő szerhaverő fn."lapos végű, kis fasulyok,
mellyel a nádat a szerhába bevergetik".

szesztár szesztár fn."a nagybárka két végén levő
üres helyiség".

szikkad cikkad tn.i."kissé megszárad"/pl.sár/.

szilánk szilájk fn."keskeny szántó föld".

szilke ~fn."kispohár".

szilva szíva fn."pflaumen".

szilvafa szívaafa fn."pflaumenbaum".

szilvalekvár szívalekvár fn."pflaumenlekwar".

szilvágombóc szívaágombóc fn."krumplitésztába so-
dort szilva".

1870. "The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

"The first of the year."

színlő szíllő fn."simitó fejsze".
 szivárvány szivárván fn."a szivókút vízszűrője".
 szlopál szlopáll ts.i."üvegből bort iszik".
 szóllongat szólongat ts.i."meg-meg szólít".
 szöcske szécsku fn."grashüpfler".
 szölevény szölevín fn."szederindával benőtt sűrűség".
 szörcsög ~ tn.i."csunyan, szürcsölve eszik". Szörcsög
 a bakancsom, éhes.
 szőrén-szálán szörin-szálán hsz."nyomtalanul" Szörin-
 szálán étűnt.
 szőriszarka ~ fn."örgébics".
 szőrlabda ~ fn."szarvasmarha szőréből gyúrt labda"
 / = az összegyűjtött szarvasmarha szőrt megáztat-
 ják, azután összenyomkodva madzaggal befonják/.
 szúr ~ /szúrok, -ú stb/ ts.i.1."stechen".Vélláví far-
 ba szúrta.2."rejt, rejteget".Mándliba szúrta a
 pízit.
 szurdik ~ fn."a házak közt levő keskeny átjáró".Sm.
 szuszú ~ fn."kutya".Szuszú ne!
 szürke ~ mn.1."grau".2."világos, hamuszínű"/pl.ló/.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

T.

tahó ~mn. "lompos, csunya ember".

tala ~ /-át, -ája/ fn. "tehén".

tálas tálos fn. "konyhakredenc".

talyiga taliga fn. "egykerékű, szállító eszköz". (L. 193. old. l.)

talyigaút taligaút fn. "keskeny gyalogút".

tambura ~fn. "pengetős hangszer".

támgál tángáll /-ok, -ú stb/ ts. i. "támogat, segít".

támogat ~ts. i. "valamit megtámaszt", "a csónakot
tovább segíti evezővel".

tányérbél ~~ntányírbél~~ fn. "napraforgó", "sonnenblume".

tányérhorog tányírhorog fn. "parthoz rögzített ho-
rog". (L. 192. old. XL. ábra)

tápész ~mn. "hülye, báméskodó".

tapicskol tapicsküll ts. i. "vizet szöktet, pancsol".

tapitnya ~mn. "élhetetlen, ügyetlen".

tápli ~fn. "az emelő halászat szerszáma". All: 1./

táplinyél /₂hosszú rúd/, 2/. tápliköröm /₂ fa ab-
roncsok, 3/. hálló. (L. 190. old. xxxiii. ábra).

tápliszájú ~mn. "nagyszájú".

tapogató ~ fn. "a tapogató halászat szerszáma" [nagy
 vessző borító/.L. 188 old. XII. ábr.).
 tappancs ~ fn. "láb, boka". Szédd a tappancsaid!
 tarajásfodor tarajosfodor mn. "húzott fodor".
 taritopos ~ mn. "ügyetlen". Sm.
 tarló talló fn. "a kalászos növények hegyesbötve".
 tarlózik tallózik ts. i. "tarlón kalászt szed".
 táskásostor táskásustor fn. "karikásostor".
 tasli ~ fn. "nyakleves".
 téglás ~ mn. "vörösses színű"/pl. téglásgalammb, téglás
 lúd/.
 tégy-végy tígy-vígy fn. "kockajáték".
 tehén tehény /tehenyek, tehenye/ fn. "kuh". Km. Tehény
 is a maga bornyát nyájja. Úgy át rájta a ruha,
 min tehényén a gatyá.
 tehenes tehenyes fn. "tehénpásztor". Má túlküll a te-
 nyes, réggē van.
 tehénkedik l. rátehenkedik.
 teher teri fn. l. "last". Lédűt a szekér, naty terivē
 vótak. 2. "rakomány". Éty terivē hoztunk.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

tej té /tejet, teje/ fn."milch".Kifutott a té.Sz.
 Van mit apríttanyi a tējbe.Tējbe-vajba fürösz-
 tötte.
 tekereg tekerég tn.i."csavarog,kóricál".Tekeréksz
 ahejétt,ho dógozná!
 tekerőmuzsika~fn."verkli".
 telek~fn.1."házhely,belsőség".2."kis fapöcök" /re-
 teszt alkot a pajta~ajtó záróláncával/.
 telleget telléget tn.i."integet".Tellégetnek a
 kis gólyák.Sokáig tellégettünk utánno.
 tencs~fn."egy csomó,egy marok"/pl.szénából, szal-
 mából/.
 tente! tente! isz."altató szócska".Tente baba! tente!
 térdepel térbetyüll tn.i."knieen".Annyit térbetyüt
 kilukatt a harisnyájo.
 terel terell ts.i."hajt"/pl.libát,kacsát,aprómarhát/.
 Előbb tereté ki oszt má mégin itt vaty.Né te-
 rejj annyira,csupa hab a ló!
 teri l. teher.
 térít~ts.i."visszaterel".Térizsd még a marhákot!

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

teritőfa ~fn. "háló teregető lécz".
 tetésteli ~hsz. "telisteli". Tetésteli rakta a kocsi-
 tévő tívő fn. "kemence ajtó" /- agyagból készült ko-
 rong, melyet a kemence lyuka elé állítanak, hogy
 ne füstöljön/.
 tézsla ~/-át, -ája/ fn. "az eketaligához csatolt rúd".
 tíbláb ~/-ok, -ú/ tn. i. "motoszkál, útjában áll vala-
 kinek". Itt tíblápsz mindig a lábam alatt!
 tikfi ~fn. "tyúk". Sm.
 tikmony tíkmony fn. "tyúktojás".
 tillál ~ts. i. "cibál, ráncigál".
 tímön tímön fn. "kormánydeszka". /A csónak, vagy bárka
 farára erősített deszka lap, melyet ide-oda moz-
 gatnak, aszerint merre irányítják a járművet/.
 tinós ~fn. "tinópásztor".
 tipod ~tn. i. "lépked, gyúródik". Egísz dilután sárba
 tipottam.
 tizedes tizedës fn. "kisbíró, dobos".
 tócsa ~/-át, -ája/ fn. "eső után hátramaradó pocséta".
 toklász ~fn. "a gabonafélék szálkás héjja".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly mirrored across the page.

tokmány tokmán fn."kaszakötartó".
tokos ~ mn."tołsarjakkal telt bőrü".
tollaneheze ~ fn."sulytalan".Nem vót rá₁ta más csak
a tollaneheze!
tol tom ts.i."drücken".Tomnya kö a taligát nēm hí-
nya.Jól mēktomtám a kordét.
tombászik ~ tn.i."jég hátén tutajoz".
tom l.tol.
tompa tonka mn."stumpf".
tonka l.tompa.
top ~ tn.i."lép".Toptam ety nagyot.
topán topány fn."cipő,lábbeli".Lukas a topányom.
toplaki ~ mn."buta".
toppantyú ~ fn."lópata".
toronyirány toronyirán hsz."egyenes","árkon bokron
át".Toronyirán gyüttem.
totolász ~ ts.i."motoszkál,matat".Nē totolássz any-
nyit,inkább csinájja má valamit!
totyka ~ fn."kis kancsó".
totyog ~ tn.i."öregesen jár,cammog".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and paragraphs, but the characters are too light and blurry to be transcribed accurately.

töhöli ~ mn. "ostoba ember".

tökmagozik ~ ts. i. "tökmagot eszik".

töke ~ fn. 1. "disznó ölö asztal". 2. "fatuskó".

tökevakaró l. vakaró.

töltés töttís fn. "gát, védősánc". A töttísén átrángos-
suk a ladikot.

tömőfa ~ fn. "föld sulykoló szerszám" / = nyeles, kis
fahengerben végződő ütleg, faltömésnél használ-
ják/.

tönkölő ~ fn. u. a. mint a tömőfa. Sm.

törek ~ fn. "apróra zúzott szalma".

törekrosta ~ fn. "nagyszemű rosta".

törköl törküll ts. i. "varra. Éromlik a szeméd, ha fur-
ton furt csak törkűsz!

törökszekfű törökszekfű fn. "dianthus barbotus".

törömlökös ~ mn. "eszélős".

töszlök ~ mn. "mafla, estelen". Ó té töszlök Jancsi!

tragacs ~ fn. "egykerekeű, kézi szállító szerszám". Ré-
szei: a/fogója, b/karja, c/zápjai, d/kereke, e/lába,
f/oldala. A tragacs a gazdaságban nélkülözhetetlen.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs within a rectangular border.

trampli ~ mn. "csámpás".

trószál l. próbál.

trüszköl l. prüszköl.

tukmál tukmáll ts.i. "ráerőszakol valakire valamit".

tuligál tuligáll ts.i. "tologat". Né tuligád aszt a
tragacsot a sémmibe./feleslegesen/.

tulsóféli túsóféli mn. "dunántúli". Beszíggyirű láttem
túsóféli.

tulsófél túsófél fn. "Dunántúl". Hónap megyünk túsó-
fére kaszányi.

turkáltfodor turkáttfodor fn. "krause".

túroszacskó föld túrósacskó föld fn. "háromszög ala-
kú föld".

tüttő ~ fn. "kicsit ütődött lány".

tűzsér ~ fn. "hal tartó zsineg". /l. 192. old. XL. ábra b. /.

Ty.

tyúkász ~ fn. "tyúk kereskedő".

tyúkászsapka tyúkássipka fn. "lahajtható szélű bőr-
sapka".

tyúkászesomó tyúkácsesomó fn. "díszes esomó a szíj-
ostoron".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter. The words are too light to transcribe accurately.

U, Ű.

ubbony l. zubbony.

ugorka buborka fn. "gurke".

ugrik ~ /ugrok, ugrú stb/ tn. i. "előjön, előbújik" /pl. a hal a vízben lévő gyökerek közül/. Mámo lusták vótak a halak, ném ugrottak. 2. "springen". 3. "párosul, fedez" /pl. bika/.

újkor űjkor hsz. "tavasszal". Űjig csak kitartunk.

umberdo ~ fn. "sótartó".

úsztat ~ ts. i. "állatot fürdet". Úsztatnyi háitottak.

úsztató ~ fn. "kis, hal tartó bárka".

uzsánk l. husáng.

Ű, Ű.

ülőpad ~ fn. "a ladik deszka ülése". (l. 186. old. XV. ábra 5.)

űkő ~ fn. "tyúkülő". Sm.

ültetésfa űtetésfa fn. "fiatal, növendék fa".

ültetvény űtetvín fn. "fiatal erdő, gyümölcsös".

ümmög l. ing.

ütödött ~ mn. "kicsit hülye". Űtödött vót szegín.

ütöméta ~ fn. "ütögető labdajáték".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

V.

- vájlókosár v^äilókosár fn."kenyérkosár, zsompor".
- vájol váiol ts.i."kenyeret kosárba tesz".
- vakarcs ~fn.1."kimaradt tésztából sütött kenyér",
2."apró hal".
- vakaró ~fn.1."nyeles, fogas pléh szerszám, állatok
szőrének tisztántartására".2."tökevakaró"/két
végén felfelé hajló vaspenge, mellyel disznóölés
után a véres tökét levakarják/.
- valaska ~/-át, -ája/ fn."kis fejsze".
- vályú válú fn.1."wassertrog".2."a köszörű kő alatt
lévő kis víztartó".Öncs vizet a köszörűvályúba!
- vándorló vándulló fn."vándor ember, koldús".
- varacskosbéka varacskosbéka fn."varangy".
- vartyog ~tn.i."vartyogó hangot ad".Né vartyog^ái any-
nyit!
- vasláb ~fn."háromlábú vasállvány" /a tűzhelyen lá-
bosokat állítanak rá/.
- vasvarju vasvariú^í fn."kék varju".
- vatalé ~fn."kis hordó"/ aratók viszik benne a vizet.

The first part of the paper is devoted to a general
 introduction of the subject, and to a statement of the
 objects of the present investigation. It is then shown
 that the theory of the present investigation is
 based on the following principles:—
 1. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 2. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 3. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 4. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 5. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 6. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 7. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 8. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 9. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—
 10. That the theory of the present investigation
 is based on the following principles:—

vatyog ~ tn.i. "beszél, gagyog".
 vedel vedell ts.i. "iszik". Vedētünk egész nap.
 veleszta ~ fn. "a lekaszált gabona rendje".
 vendégoldal vendígódā fn. "a szekéren levő két ol-
 dalrúd" / = takarulásakor szerelik fel, hogy ezál-
 tal több férjen a szekérré/.
 verázsol verázsúll tn.i. "virraszt".
 veres vörös mn. "rot". Szm. Vörös kutya, vöbös ló, vörös
 embér éty sē jó.
 verespacsi vöröspacsi fn. "kézreütösdi" / = két játékos,
 az egyik arra igyekszik, hogy társa kezére üssön,
 ha elhibázza az ütést, azaz a másik el tudja
 kapni kezét, akkor a szerep felcserélődik/.
 vermel verműll ts.i. "télre földbe ás" / pl. répát,
 krumplit/.
 vernyog vėrnyog tn.i. "nyivákol".
 vessző ~ fn. "rute".
 vesszőkosár ~ fn. "fűzvesszőből font kosár".
 vesszőseprű vesszősöprű fn. "vékony ágakból készí-
 tett udvar-seprű".
 vesszőhárka ~ fn. "haltartó kőszög". / 1. 188. old. XI. ábra/.

1870

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

vetél vetéll ts.i.1."búzás,árpás stb.zsákot szájá-
val lefelé fordítva kiüríti".2."kenyeret kemen-
cébe rak"

vetelő vetéllő fn."schütze,weberschiffchen".

vetkőzik vetkőzik ts.i."szőrét,tollát hullatja".

vicsorít ~tn.i."fogát mutatja".

vicsorog ~tn.i."nevet,nevetgél".Egész nap vicsorog-
nak,ahelétt,hoty dógoznának.

víl vill tn.i."szarvával verekszik"/pl.tehén,ökör/.

villázat vëllázat fn."egy villahányás" /széna,szal-
ma/.Nr.A szénagyűjtésnél először vëllázatba
hányják a rendét,ezután petrencékbe,majd baglák-
ba hordják össze.

vincároz ~tn.i."ficánkol".

vindely vindü fn."zsiros bődön".

virogat ~tn.i."virraszt".

visogat ~/-ok,-ú/ tn.i."kiabál,visítózik".

visza ~fn."a varsa hátrafelé szűkülő bejárata" *ll. 188 old. xciv. (old)*

visszúton ~~ja~~ visszúton hsz."visszafelé".Viszúton gyűtt.

vízenballagó vizénballagó fn."galuska".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly centered.

vízhajtás vízshajtás fn."oldal sarj" / a beoltott
alanynak vadhajtása/.

vizitök vízitök fn"Nimpha alba".

vizuton vizúton hsz."gyorsan".Vizúton gyüttünk.

vonyogó ~ fn."hegyes, kampós végű szerszám, a kazal-
ból huzgálják ki vele a szalmát".

vonyogóz ~ ts.i.1."kazalból szalmát huzogat".2."rán-
cigál, rángat"/= ha a futóbogra fogott pár ló nem
egyszerre indít, ha nem hol a kéztüdő, hol a
belső rántja a kocsit/.

vödör ~ fn."eimer".1."a kút merőedénye".Szalad min
vödör a kútba.2."vizhordó kánna".Hozz két vödör
vizet a kanálisbú.

vöröspacsi l.verespacsi.

vörse ~ fn."a rekesztő halászat szerszáma".Részei:
a/szája, b/viszája / = visszafelé türemlő bejárta/
c/hagyása / = rekesze, ahol a halak megfogódnak/ (l. 180. old. x.)

vörsök ~ fn."vesszőből font kalitka, tyúk, kacsák
szállítására".

vörsök ~ fn."a vesszővarsa végét elzáró szalmacsomó".
(l. 182. old. xiv/ábr. 6.)

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Z.

zabigyerek zabigyerek fn."törvénytelen gyerek".

zábor ~fn."retesz,zár".

zacskó acskó fn."säckel,bentel".Dohánacs-kó.Túrós-
acskó.

zajgat zäigat /-ok,-ú/ ts.i."nem hagy békén".Né
zäigass mindig,lílékzenyi sé írek rá.

zajol zäiull ts.i."zsivalyog".

zaklan ~fn."evezővánkos".

zák-lás ~mn."sületlen kenyér".

zászló ászló fn."fahne".

zököres ~fn."göröngy".

zököresös ~mn."döccenős,göröngyös" /pl.eső után
felszáradt kocsiút/.

zöld zöd fn."fű,vetés" /általában mindeh fűféle,
melyet az állatok megesznek/.Zödet vót szénnyi.

zöldár zödár fn."tavaszi áradás".

zörög ~/zörgött,zörögne stb/ tn.i."klirren".Km.

Ném zörög a haraszt szél nekü.

zubbony ubbony fn."kis ingforma ruhadarab" /= a kis-
gyerek öltözete/.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

zubogat ~/-ok, -ú/ tn.i. "zuhogtat". A malomkereke
zubogott, aszt hallod.

zúgat ~ts.i. "eszközli, hogy zúgjon". Neki zúgattyák
a vizet a zátonnak.

zuhé ~fn. "zaj, lárma" /a Dunán úszó hajó zaja/.

Zs.

zsákol zsákull ts.i. "zsákot hord". Zsákútam öleget
íletembe, zsákúhat má más is.

zsemlyeszínű zsemleszínű mn. "sárgás vörös".

zsémbel zsémből tn.i. "zsörtölődik, magában morog".

Zsemlékes Zsemlíkés tfn. "tó Alsó-Csallóközben".

zsibbad semmed tn.i. "esrtarren" /pl.láb/.

zsiborog ~tn.i. "nyüzsög".

zsidó ~mn. 1. "fukar, spekuláns ember". 2. "jude". Bótos
zsidó.

zsinór sinór fn. "vékony kötél", "egyenes dobás a
kuglizón". Etymásután három zsinórt dobott.

zsíros ~mn. 1. "zsírozott, zsírral megkent". Zsíros a
kalapod. 2. "gazdag". Jó zsíros paraszt. 3. "jól
termő föld". 4. "hízott disznó".

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to its low contrast and blurriness.

zsivány zsiván fn."rabló","kapzsi,ravasz".Zsiván
embér.

zsiványosdi ~fn."rabló játék".

zsozsó ~fn."herélő ember".

zsömlék ~fn."zsombékos,lápos hely".

zsömlékes zsömlíkés mn."zsombékos".

zsuga ~fn."kártya".

zsugáz ~tn.i."kártyáz".

zsugorgat ~ts.ű."rejteget,takargat".

zsugorodik zsügörödik. tn.i."összerándul,összegör-
nyed".

zsuppol zsuppáll ts.i."szalma-tetőt csinál".

zsügörödik l.zsugorodik.

Pótlások:

fejkötőháló főkötőhálló fn."emelő halászszerszám".
/L.187.old.XX.ábra/.

horog ~fn."horgászó halászat szerszáma".Részei:l.
nyele,2.parája,3.patony,4.szakállastű./L.192.old.XL./
lepő ~fn."a tapogató halászat szerszámja"./L.187." XVIII.

pendelyháló pintűhálló fn."a dobó halászat szerszámja".
/L.191.old.XXXIV.ábra/.

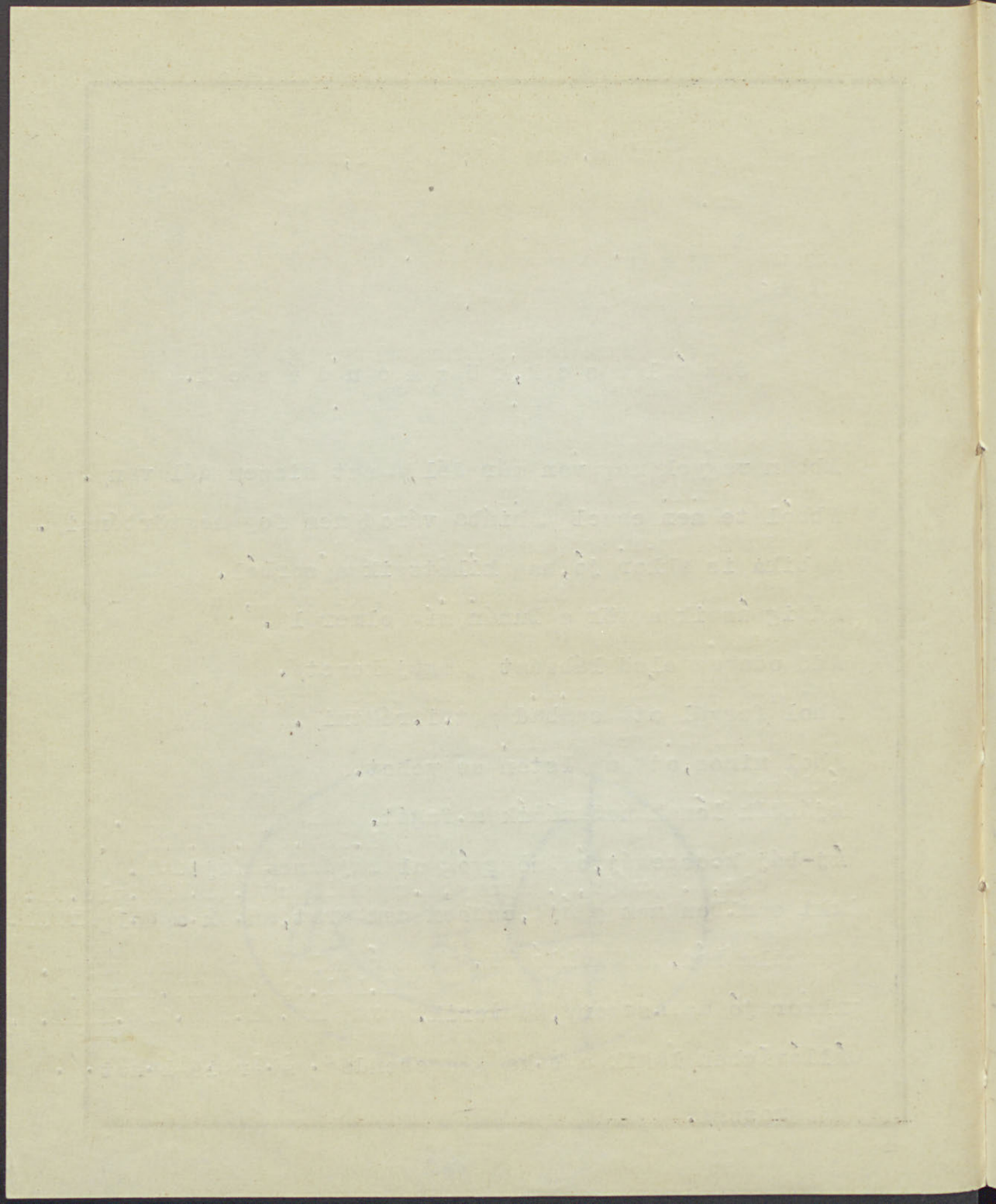
vágóhorog ~fn."segítő halász,szerszám"./L.188.old.XXIX./.

szolgabot szógabot fn."támasztó bot"./L.192.old.XLV/.

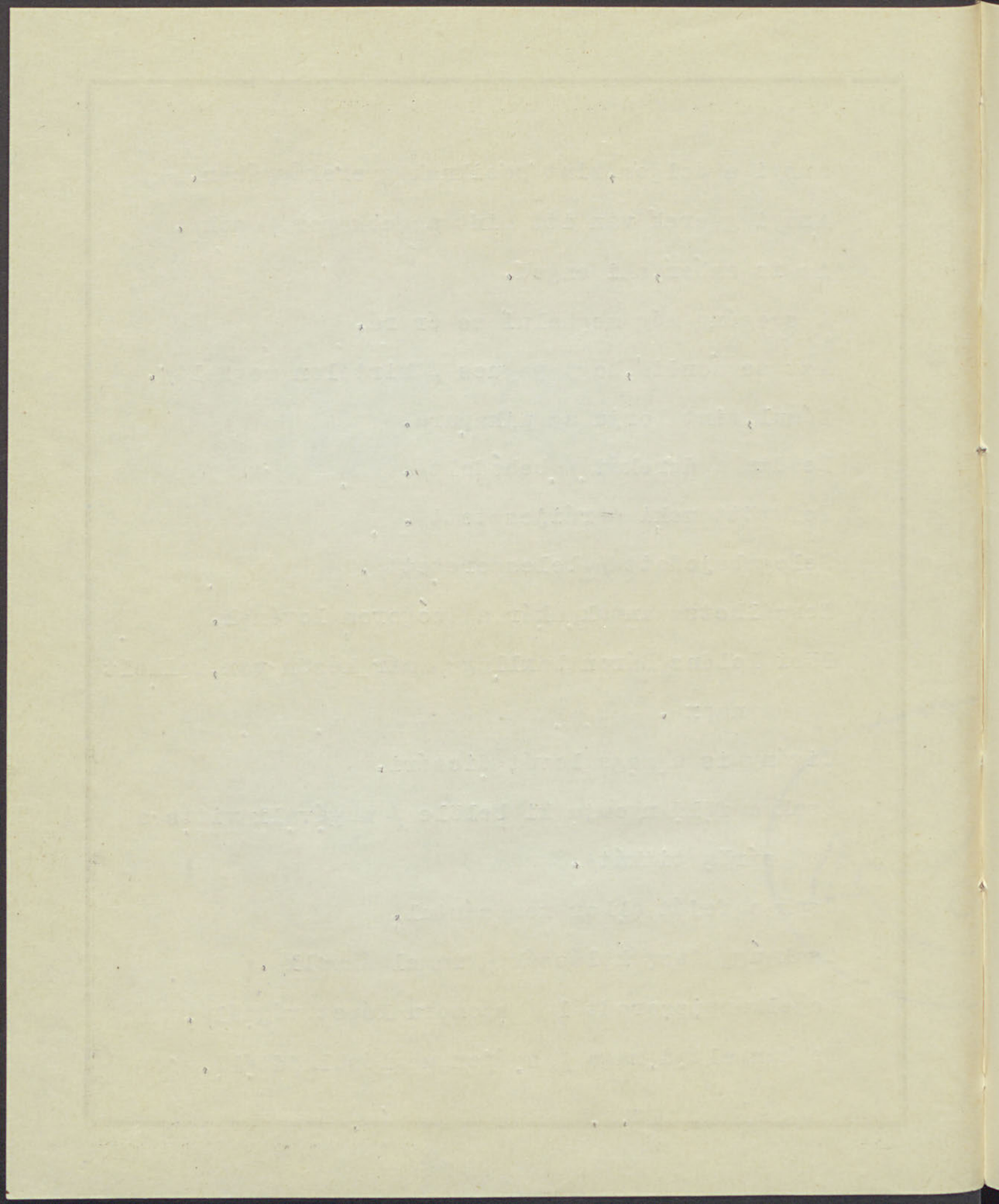
Kinds fonetikisan Jawa

S z ó l á s o k, k ö z m o n d á s o k.

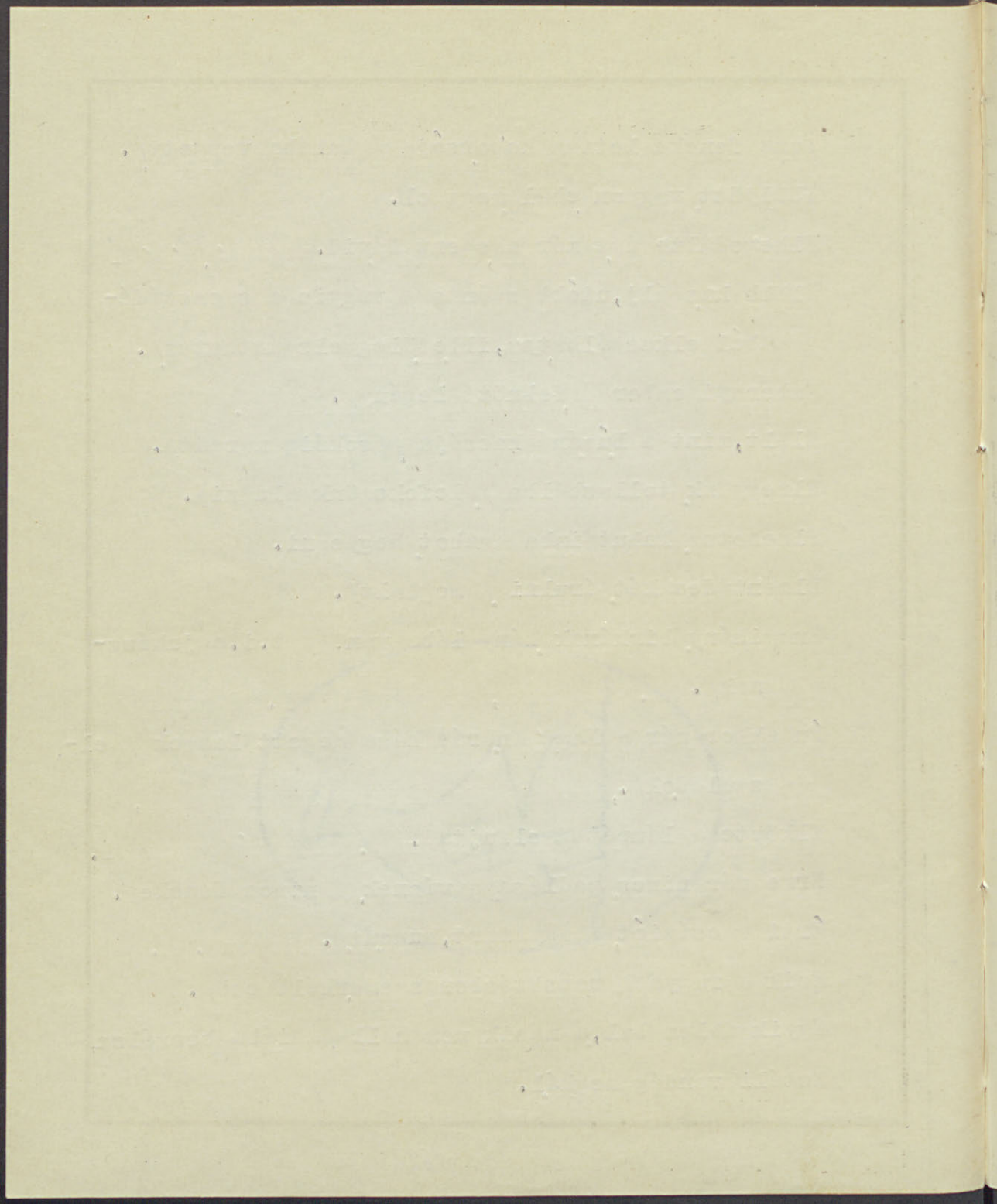
Abban vagyok, meg van már dél /-azt hiszem dél van/.
Abból te nem eszel /-hiába várod nem fog megtörténni/.
A bika is akkor jó, ha kilátszik a sorból.
Addig úszik a tök a Dunán, míg elmerül .
Add oda az első lábadat /-adj kezet/.
Ahol feszül ott szabad /-t.i.ráütni/.
Ahol nincs, ott az Isten se vehet.
Ajándék lónak nem nézik a fogát.
Áj-báj kecskeháj, ha meggyógyul majd nem fáj!
Aki szélben nem gyűjt, esőben nem arat, annak a dolga
elmarad.
Akkor jó az asszony, ha verik.
Állóvízben lakik a béka /- a csendes ember is lehet
rossz/.

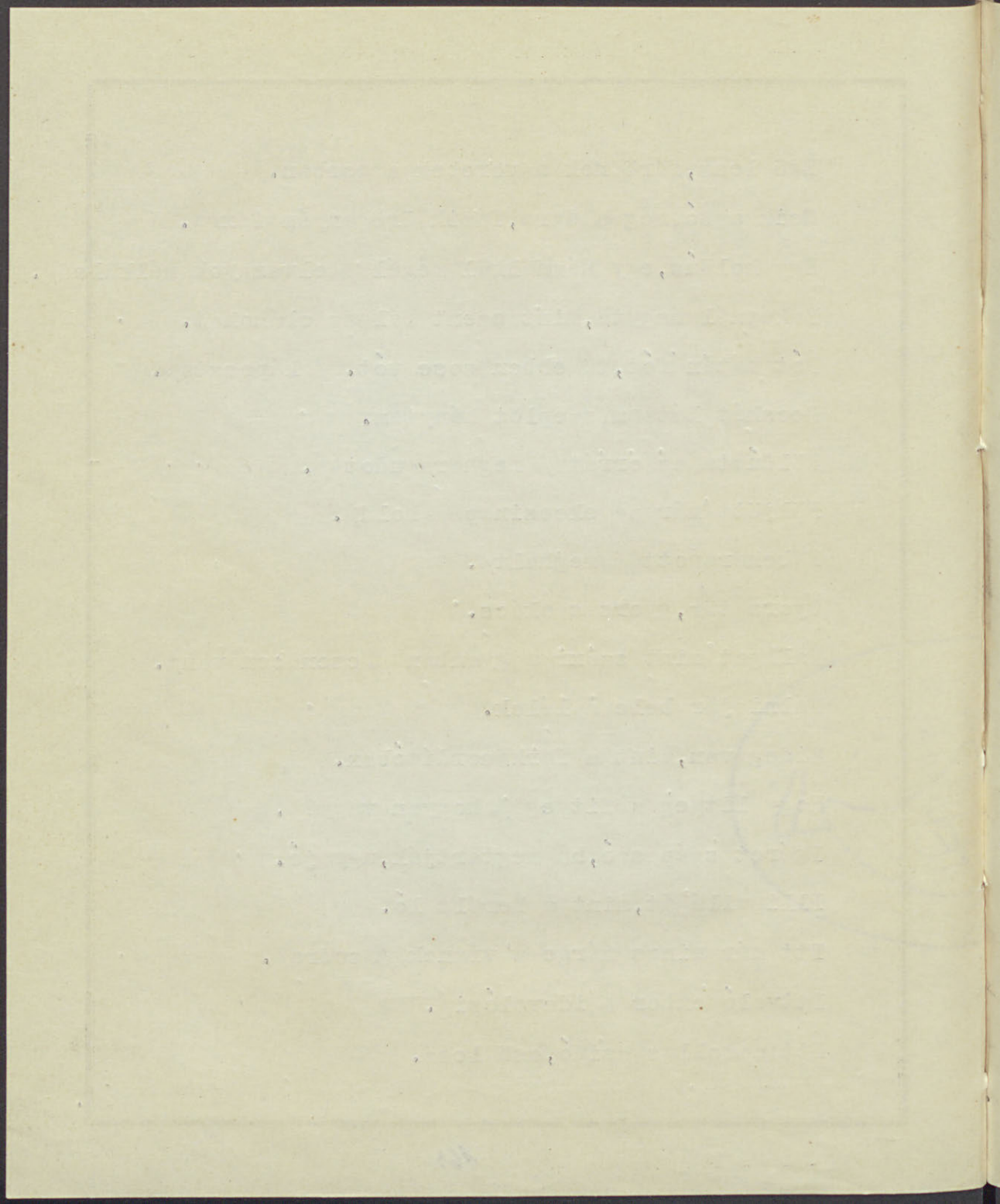
Annyi a dolgom, mint pociknak gyerekágyában.
Annyi gyerek van itt mint az ebkapor / = sok / .
Az is ember, aki enged.
A szegény még meghalni se ér rá.
Azt se mondta, hogy papucs / = hirtelen meghalt / .
Bámul, mint borju az ujkapura.
Beadta a derekát / = behódolt / .
Befűtött neki / = ráijesztett / .
Belegabajodott / = beleszeretett / .
Beszélhetsz annak, akár a sógorom lovának.
Bősi koldus Báron bamllag / = már későn van, felkelt
a nap / .
Cigány is a maga lovát dicséri.
Csak a föld nyomja ki belőle / = magávalk vitte a
sírba titkát / .
Csak a fejét, akkor nem sántul.
Csak úgy tessék, lássék / = immel ámmalk / .
De elkámpicsorodtál / = szomorú képet vágta / .
De kinyaltad maga / = szépen megfésülködött / .

Duna feneke lett a koporsója / = Dunába veszett / .
Ebüljött vagy on ebül megy el.
Elhegedülte azt már a szent Dávid.
Előbb kaszálj, utóbb szánts / = vagyis: a szomszédé-
ból elkaszálhatsz, illetőleg elszánthatsz / .
Embernyi ember / = felnőtt legény / .
Elült, mint a Búzáné kacsája / = sokáig maradt / .
Elmegyünk tollasbálba / = lefekszünk aludni / .
Elmehetsz kukutyinba, zabot hegyezni.
Elment deszkát árulni / = meghalt / .
Ennyihány birkának hány lába van? / = t. i. a juhász-
nak / .
Én akkor már a Nagy András háza megett leszek / = el-
szaladok / .
Elköpte a lámpát / = elfujta / .
Erre már nincs padlása a víznek / = nincs feneke / .
Érti a csíziót / = agyafurt, hüncut / .
Esik a ragya / = napsütésben szemerkélő eső / .
Egyik fülem bal, a másik nem hall / = hiába beszélsz / .
Estéli vendég meghál.

Eső lesz, fürödnek a verebek a porban.
Esik a hó, meg a dara, fázik öreganyám famra.
Egy koldús, egy háználkül megél / = elvagyok nélküled /.
Faképnél hagyta, mint szent Pál az oláhokat.
Fót hátán fót, tű ebben sose vót. / = káposzta /.
Fecskét láttam, szeplőt hánytam.
Földúzta az orrát / = megharagudott /.
Följött már az ekecsinap / = hold /.
Fűbeharapott / = meghalt /.
Gyors tűz, gyors szakács.
Hallgat mint szamra a gyamban / = csendben van /.
Hálni jár bele a lélek.
Hideg van, mint a farkasordítóban.
Hogy lityeg a fityeg / = hogyan vagy? /.
Igéret szép szó, ha megtartják, úgy jó.
Ílli világát, mint a herélt ló.
Itt már nincs mérge a víznek / = sodra /.
Ittvaló ember / = idevalósi /.
Itt a tollas zsidó, eső lesz.

Jómbixka megsántul.

Jövö"re jobban leszünk szegények /= jobb sorsunk lesz/.

Kacifántos menyecske /= szemre való/.

Kapkod, mint Bernát a menykö"hoz.

Kályhafü"tőnek, pörjehordója nem leszek.

Kopog a szeme, olyan éhes.

Kaptál piroscsizmát?

Keszin csak a papot kell kinálni, a többinek van
magához való esze.

Kert alól jár, mint a patonyi malac.

Két csikót nem jó egyszerre befogni /= ha öregebb
a pap, fiatal tanító való mellé/.

Két kenyér között halt meg /= két aratás között/
Kiáll a rúdja.

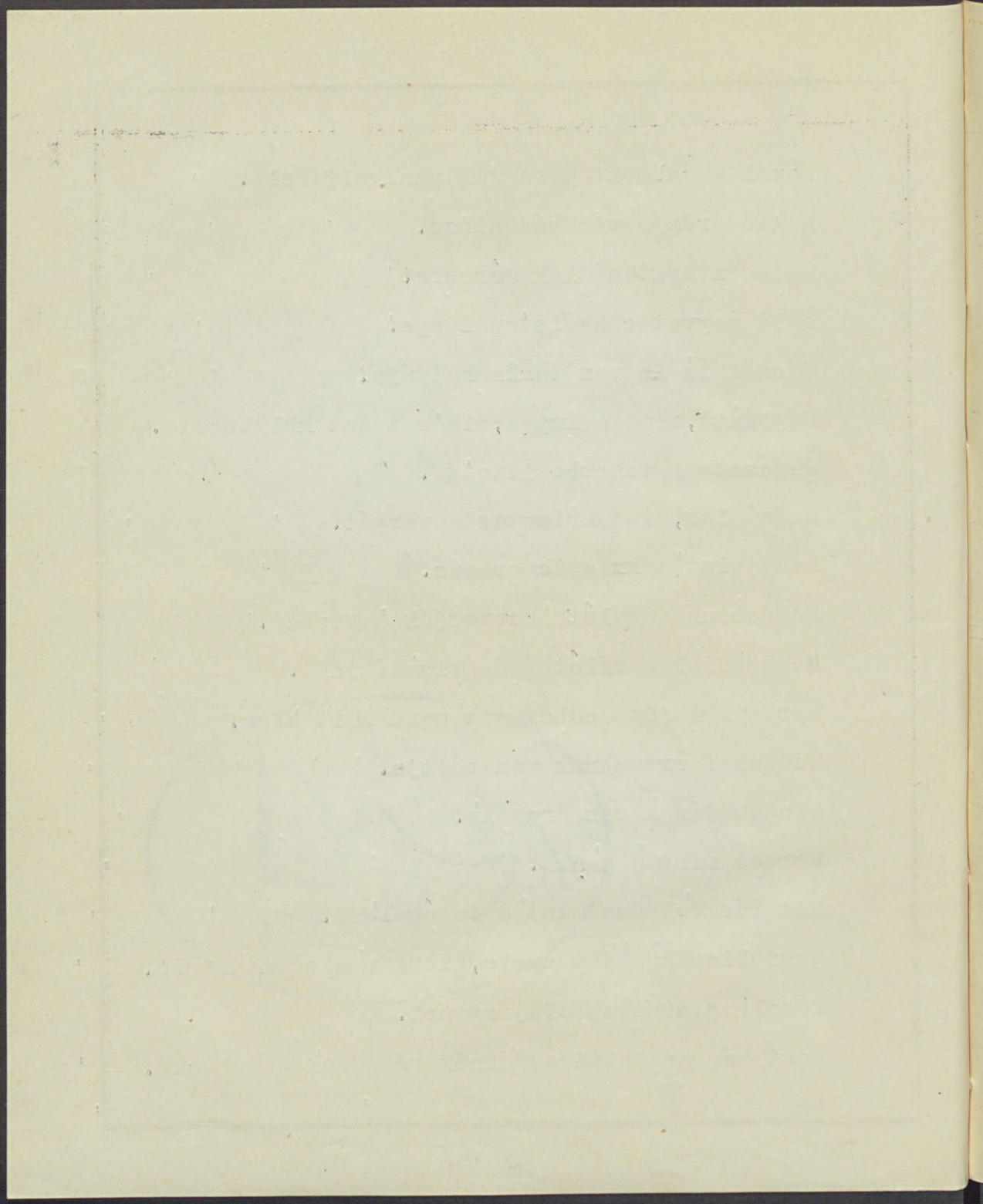
Kuglizik a szent Péter /= dörög/.

Kutyaugatás nem hallik a menyországba.

Lebetegedett /= szülés elö"tt van/.

Lesz még Csicsón búcsú /= fenyegető"zés, találkozunk
még/.

Lovak a zabban! / = reggel van, kelj fel / .
Magad uram, ^{la} szolgád nincs.
Majd én megtanítlak móresre!
Majd megvette az istenhidege.
Másnak is ~~is~~ van tarka kutyája.
Mebánta, mint a kutya, mikor tízet kölykezett.
Megesett / = teherbe jutott / .
Megrázlak, mint Krisztus a vargát.
Megy mint a kukarika csapás.
Megdobjuk a hálót / = bevetjük a vízbe / .
Magszedjük a hálót / = megtisztítjuk / .
Messziről jött ember azt mond amit akar.
Minden farksangnak van böjtje.
Minden fának van árnyéka.
Mérges mint a pulyka.
Mit fészkelődsz mint a tojógalamb.
Madi bicsak, zöd a nyele, kibököm a szemed vele.
Mosolyog mint az olajosganci.
Most még meghalni se érnék rá / = sok a dolgom / .

Minden lében kanál / = mindenhol jelen van/.

Ne búzlóged, hamem csinálád!

Ne csepüld mindig őket!

No ebből sem lesz énekes halott / = szegény/.

Nehéz szó a nincs, de könnyű kimondani.

Nem mondom meg senkinek, csak a gelei papnak / = nagy titok/.

Nem messze esik alma a fájától.

Nem mindig papsajt / = nincs mindig szerencsénk/.

Ne szólj szám, nem fáj fejem.

Nincs ki négyre / = bolond/.

Nyomtató lónak nem kötik be a száját.

Olyan mint a hörcsög / = mérges/.

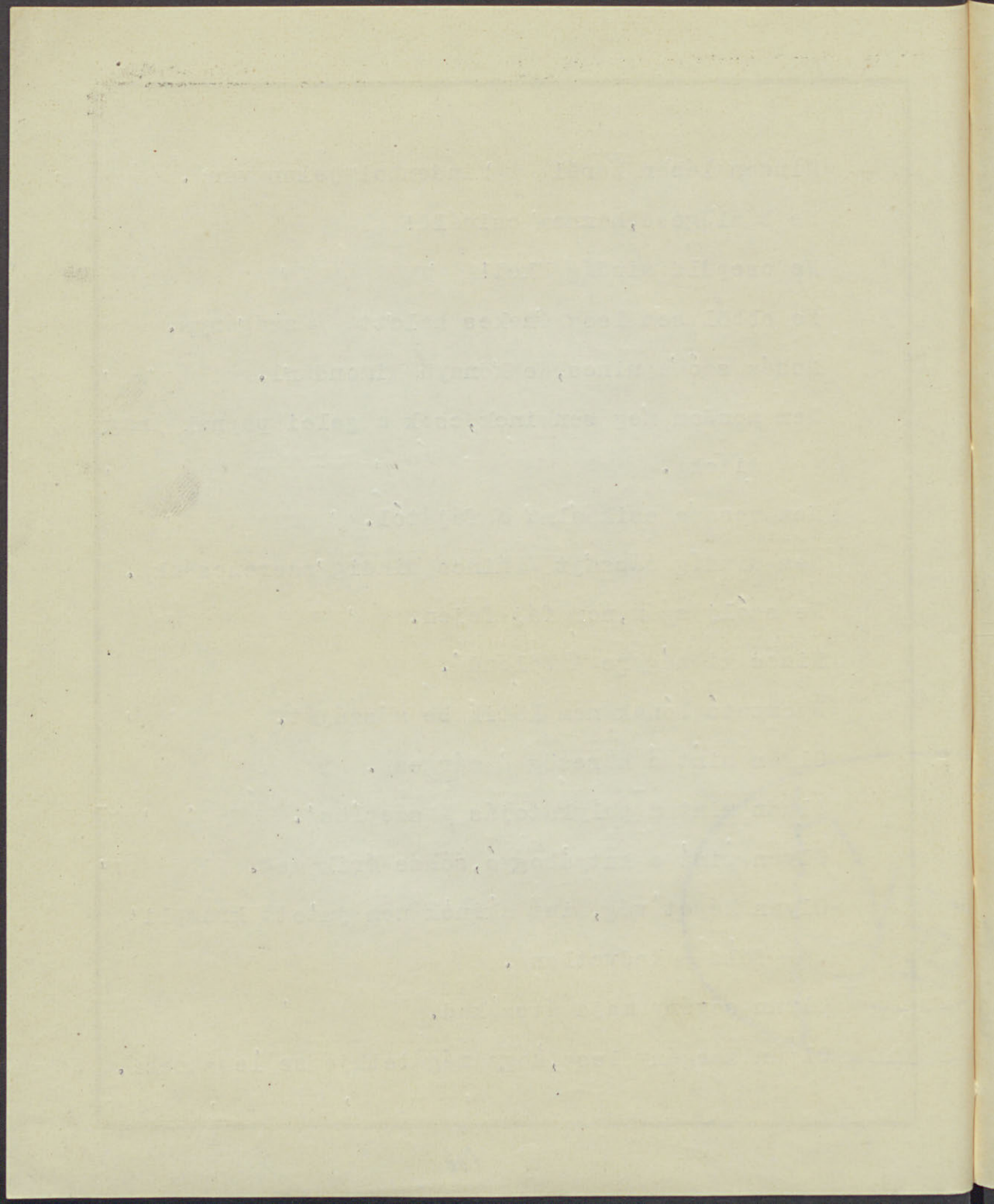
Olyan mint a pulykatozás / = szeplős/.

Olyan mint a kutyabogyó, sohse érik meg.

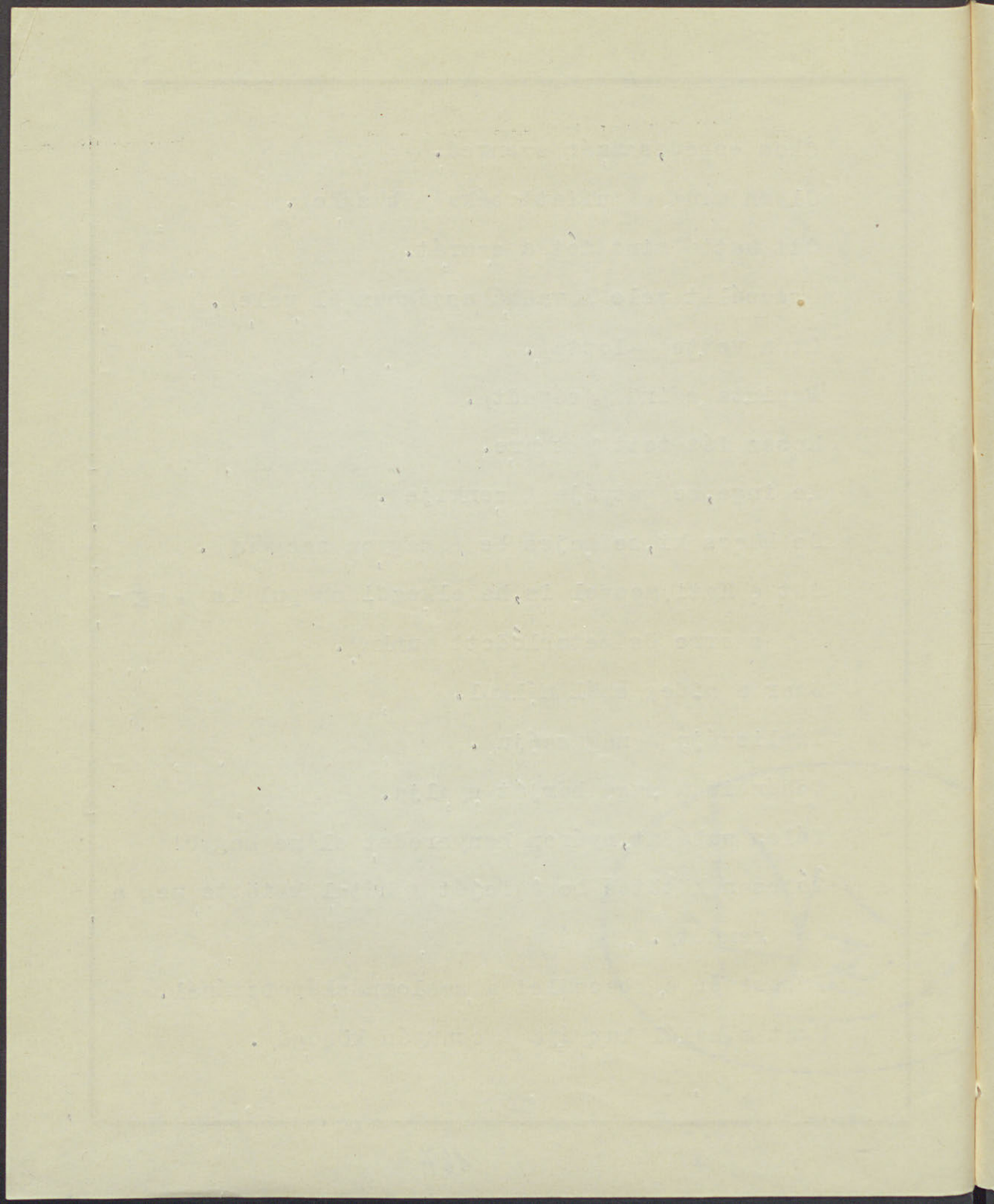
Olyan képet vág, mint akinek nem jutott krumpli föld / = kedvetlen/.

Olyan sovány majd átszakad.

Olyan szegény lesz, hogy még tetüje se lesz neki.

Okos enged, számár szenved.
Olyan mint a puffatt béka / = büszke /.
Ott hatta mint tót a szarát.
Összeállt vele / = vadházasságban él vele /.
Ötön vette / = lopta /.
Pápista színű / = sápadt /.
Rossz fát tett a tűzre.
Se inge, se gatyája / = senkije /.
Se hüccs ki, se hajcs be / = nagyon szegény /.
Süt a Kati, meszel is, ha elkezd szapul is / = egy-
szerre összetorlódott munka /.
Szar a hideg szél nélkül.
Tápliszájú / = nagyszájú /.
Tehén is a maga borját nyalja.
Télen subádat, nyáron kenyeredet el né hagy!
Tótosan kötötte be a fejét / = hátul kötötte meg a
kendőt /.
Többet ér a becsület a szalonnáskáposztánál.
Ugat a halál kutyája / = csúnyán köhögő /.

Úgy aludt mint a bunda.

Úgy gázolt a magyar beszédben, mint marha a kóróban / = törte a magyar szót /.

Új tövében / = nyár elején /.

Úgy nézel ki mint, aki három napja nem evett.

Úgy nézel ki mint a kifordított szerdikeátál.

Varjú a varjúnak nem vájja ki a szemét.

Váltott gyerek / = koraszült /.

Vegye el az Isten, az is legény ember!

Vékony mint az egyéjjeli fagyás.

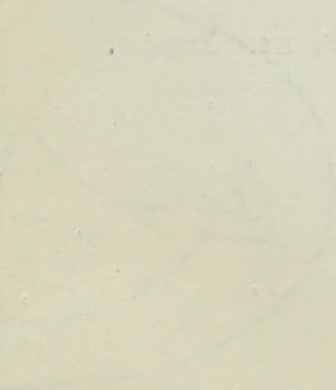
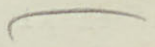
Vén kecske is megnyalja a sót.

Virradattól vakulásig.

Vörös kutya, vörös ló, vörös ember egy se jó.

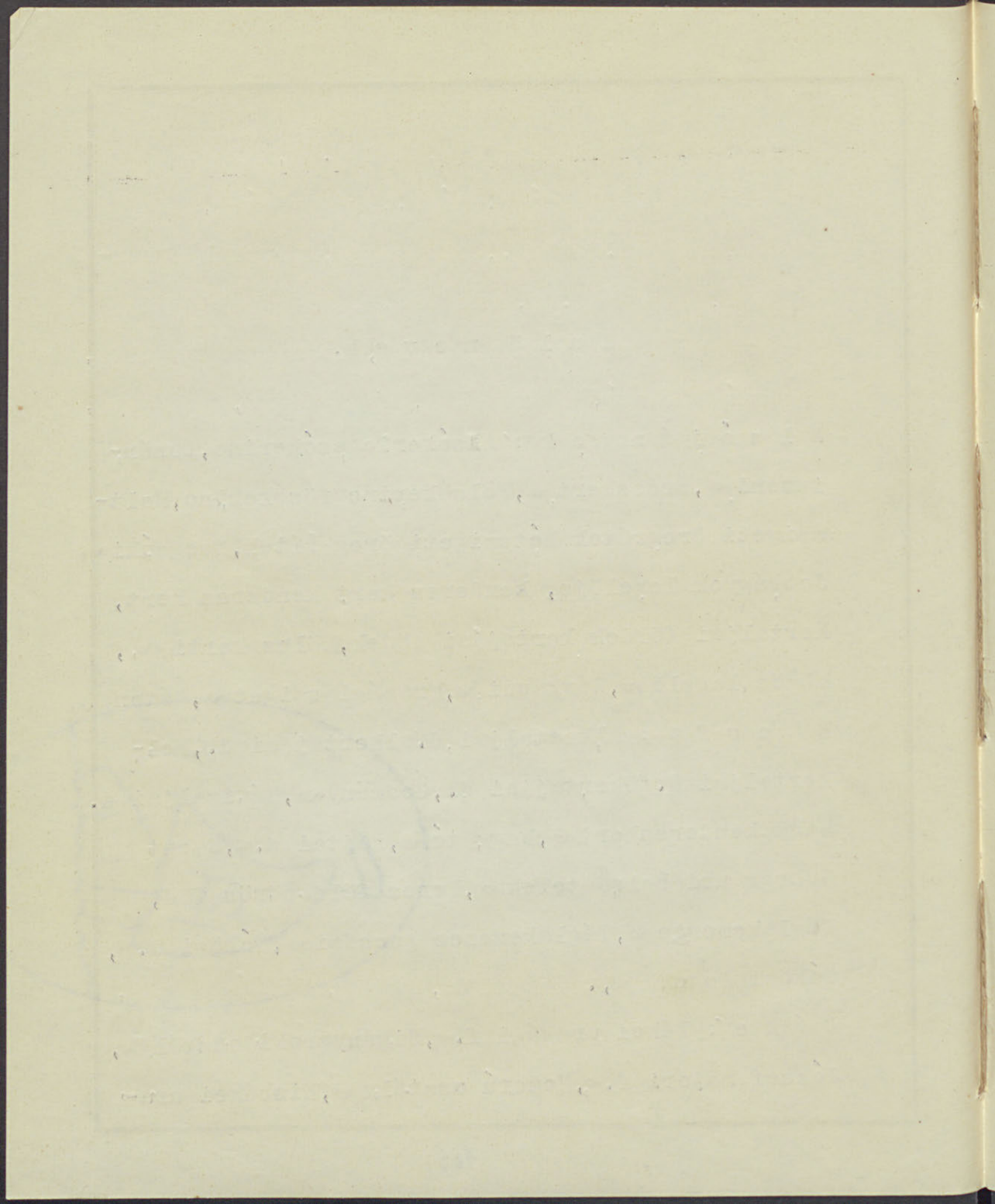
Zsidó lovát eladta, többet vissza nem kapja.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is mostly obscured by the paper's texture and lighting.

D u l ő n e v e k.

A l s ó j á n y o k : Alsókerinc asókerinc, Dunán-
innyi ~, Erdőskert ~, Felsőkerinc fősókerinc, Holt-
szigeti öregrétek hótszigeti öreg rétek, Hosszúki ~,
Jobbágyok legelője, Kenderes kert kendérés kert,
Kertaljai földek kertajjai földek, Köles kerti ~,
Közös legelő ~, Révkapui ~, Urasági sziget ~, Zátony ~,
B a c s f a : Alkertaljai d. alkertajjai d., Fel-
kertaljai d. főkertajjai d., Godmány ~, Hévizaljai d.,
Nagy kendereskert ~, Nagy tó ~, Pajtai d. ~, Szent
György uri belső telek ~, Peres föld pörös föld,
Téglakemence ~, Téglakemence gacsfai ~, Tóközi d. ~,
Tóközi legelő ~, .
B é k e : Békei urasági f. ~, Cigányároki osztály ~,
József majori f. ~, Homorú osztály ~, Kisbékei ura-

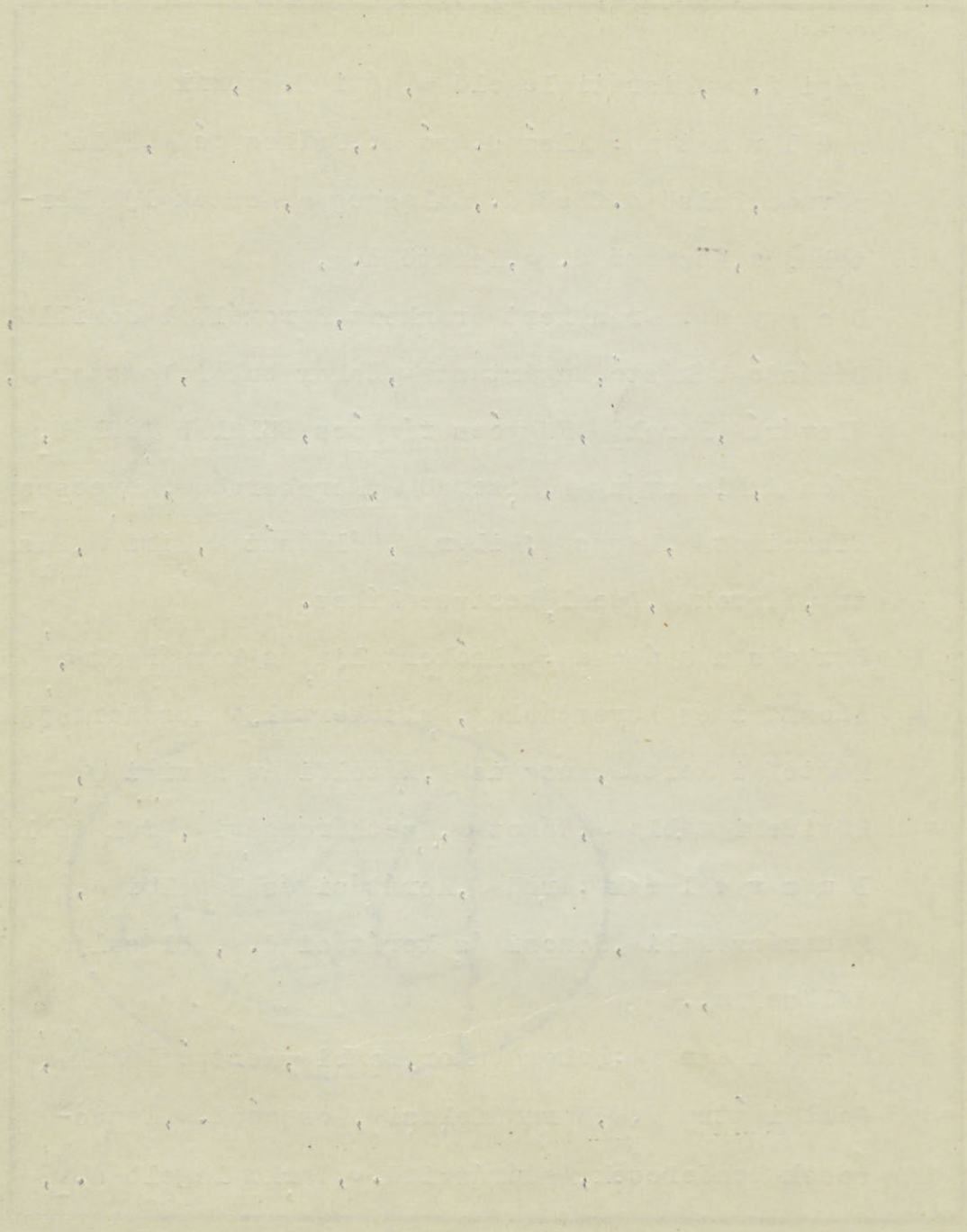
sági f. ~, Kisréti legelő ~, Réti f. ~, Bék

B é l v a t a : Alsó d. asó d., Csíkos tó ~, Falu
udvar ~, Felső d. főső d., Gulaszeg ~, Kertekalja ker-
tekajja, Középső d. ~, Temető d. ~,

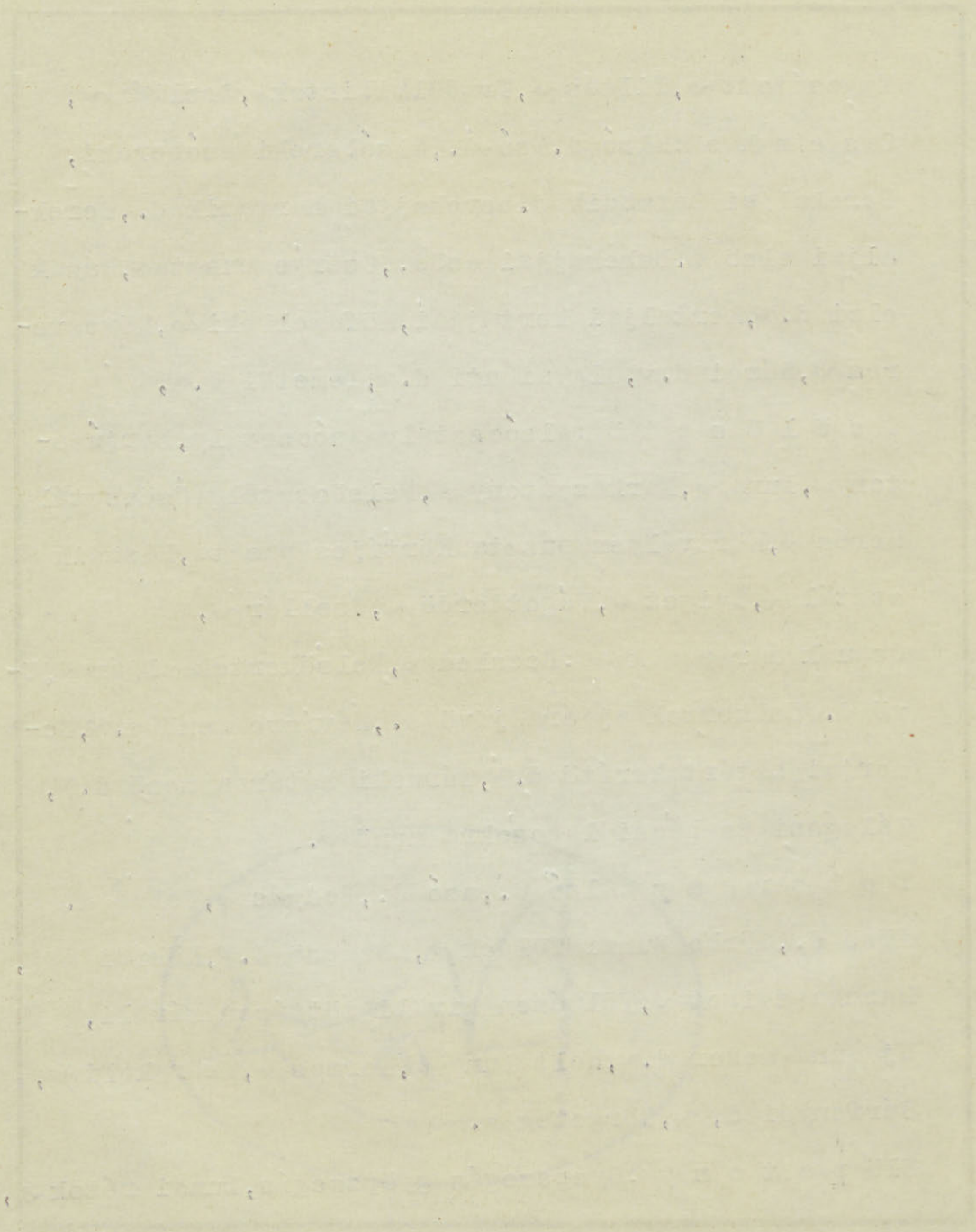
B o g y a : Aranykert arankert, Baromélő baromillő,
Békástó békástó, Bugártasta ~, Bokor bukor, Domszer ~,
Elevér ~, Farok ~, Fűgyócs fűgyócs, Földláb földláb,
Kécs ~, Kisörvény ~, Kiserdő ~, Kerekerdő ~, Kövecses
Kissziget ~, Lapos ~, Milér ~, Pálmásút ~, Piri ~, Tas-
ta ~ Torok ~, Zsemlékes zsemlíkes.

B u c s u h á z a : Alsókertalja és kormányok ~,
Bácsközi és kövestábla, Felsőkertalja fősőkertajja,
Körtefai kert ~, Kusztás ~, Rételői és hévizi ~,
Rövideki tábla ~, Sámot ~, Szetháromsági ~, Urak táblája,
B ú s t e l e k : Erdő ~, Kerítési és legelői ~,
Madarász falu ~, Somosi és kerítési d. ~, Tölösálja
tölösajja, .

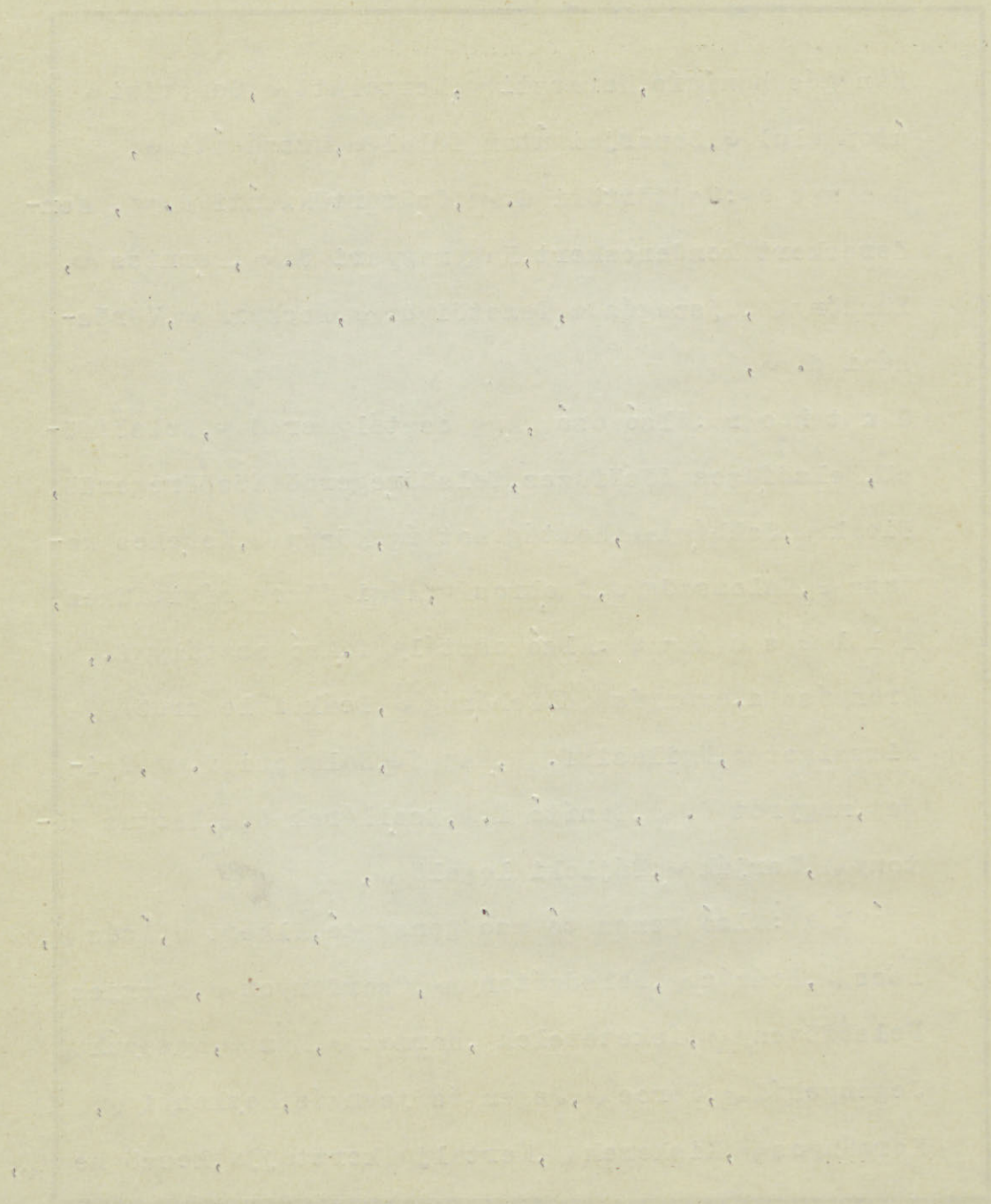
C s á k á n y : Bokor bukor, Dombi ~, Kertpótlékok ~,
Gombai útra d. ~, Harmadfeles ~, Hosszú d. ~, Kende-
resek kendérésék, Madarászi d. ~, Tarka legelő d. ~,

Tagosított ~, Tiltás ~, Uradalmibirtok ~, Zsellér ~,
 C s e n k e : Alsó d. Asó d., Alsóbereki asóbereki,
 Berekaljai harmadik d. berekajjai harmadik d., Bereka-
 aljai első d. bekekajjai esőd., Csörge puszta ~, Házak
 elei d. ~, Kertaljai kertajjai, Köfamelléki ~, Kövesve-
 rem ~, Sárdi d. ~, Olgyai uti d. ~, Temetői d. ~,
 C s ö l ö s z t ö : Alsóosztály asóosztály, Borjúzá-
 tony ~, Duna ~, Farkaszátony ~, Felsőosztály főosztály
 Herés ~, Körtvélyes puszta Körtíjés puszta, Második
 osztály ~, Sziget ~, Vágotterdő ~, Zsellér ~,
 C s u k á r p a k a : Becsked ~, Felsőkertek aljára jö-
 vő d. Felsőkertek ajjára jövő d., Hévízre menő d. ~, So-
 morjai határt kerítő d. ~, Tárnoki határra menő d. ~,
 Zálogosi és bácsi laposokra menő ~.
 D o b o r g a z : Alsó d., asó d., Bodzás ~, Felső d.
 fő d., Görbe Dunai földek ~, Középső d. ~, Kőhídi d.
 Macska sziget ~, Töltésen kívüli töttísen kívüli,
 Új duna-meder d. ~, Holt Duna ~, Kormos ~, Ökörakoli ~,
 Sérfenyői d. ~, Görgeteg ~.
 Elő p a t o n y : Gyepszegés gyöpszegís, Dunai rétek ~,

Hanégés hanígis, Haraszi ∞, Kertalatt ∞, Somorjai
 úton alul ∞, Somorjai úton fölül ∞, Országúti ∞,
 G o m b a : Csütörtöki d. ∞, Csütörtöki úti d. ∞, Ken-
 dereskert kenderéskert, Nagymagyari d. ∞, Parnics ∞,
 Pürhöny ∞, Újszegés ∞, Temetői d. ∞, Pechara ∞, Vörös-
 házi d. ∞,
 G u t h o r : Alsó asó, Agg osztály erdő ∞, Felső fő-
 ső, Felsőfüzes fősőfüzes, felsőöregerdő fősőöregerdő
 Ficak ∞, Jobbágy ∞, Holtág hottág, Közép ∞, Kerekes ko-
 pasz ∞, Halomszög ∞, Szobros ∞, Régi füzes régi füzes
 I l l é s h á z a : Alsó osztály f. Asó osztály f.,
 Aranyász d. aranyász d. Fehérág ∞, Déák féle erdő ∞,
 Kissziget ∞, Nyilasi f. ∞, Pap f. ∞, Salamoná f. ∞, Szi-
 get, nagyrét d. ∞, Tanító f. ∞, Zsellérek d. ∞, Bartus zá-
 tony ∞, Sorják ∞, Tájloki legelő ∞,
 J ó k a : Alsó gënsz tó asó gënsz tó, Alkert ∞, Ásás ∞,
 Bács ∞, Bodzás ∞, Belsőzátony ∞, Csordanyom ∞, Eperjes
 Felsőföveny ∞, feketetelek, Harmat ∞, Han ∞, Hosszúk ∞
 Jegenyehíd ∞, Jérce ∞, Jegenyés jegnyés, Keskenyi ∞,
 Kormányos ∞, Kiskerek ∞, Kertalja kerátajja, kesző hegy ∞,

Malomszer *v*, Kissziget *v*, Révelő *v*, Rövidek *v*, Sós völgy.

Zátony *v*, Zsombokos *v*,

K e s z ö l c é s : Csente *v*, Disznós *v*, Felső macskás
fősső macskás, indol *v*, Holt ág *v*, Kövecses *v*, Ódalmacsákás
ódalmacsákás, Öregnádás *v*, Szent Görög *v*, Szilas d. *v*, Vörös
Vörös füzes *v*,

K i r á l y f i a : Alsó d. asó d, Bencsesi puszta *v*,
Gyalogút *v*, Közép d. *v*, Pipagyujtó *v*, Szilvási *v*,
~~Kisvágy~~ Papszéli *v*, Kenderes kenderés,

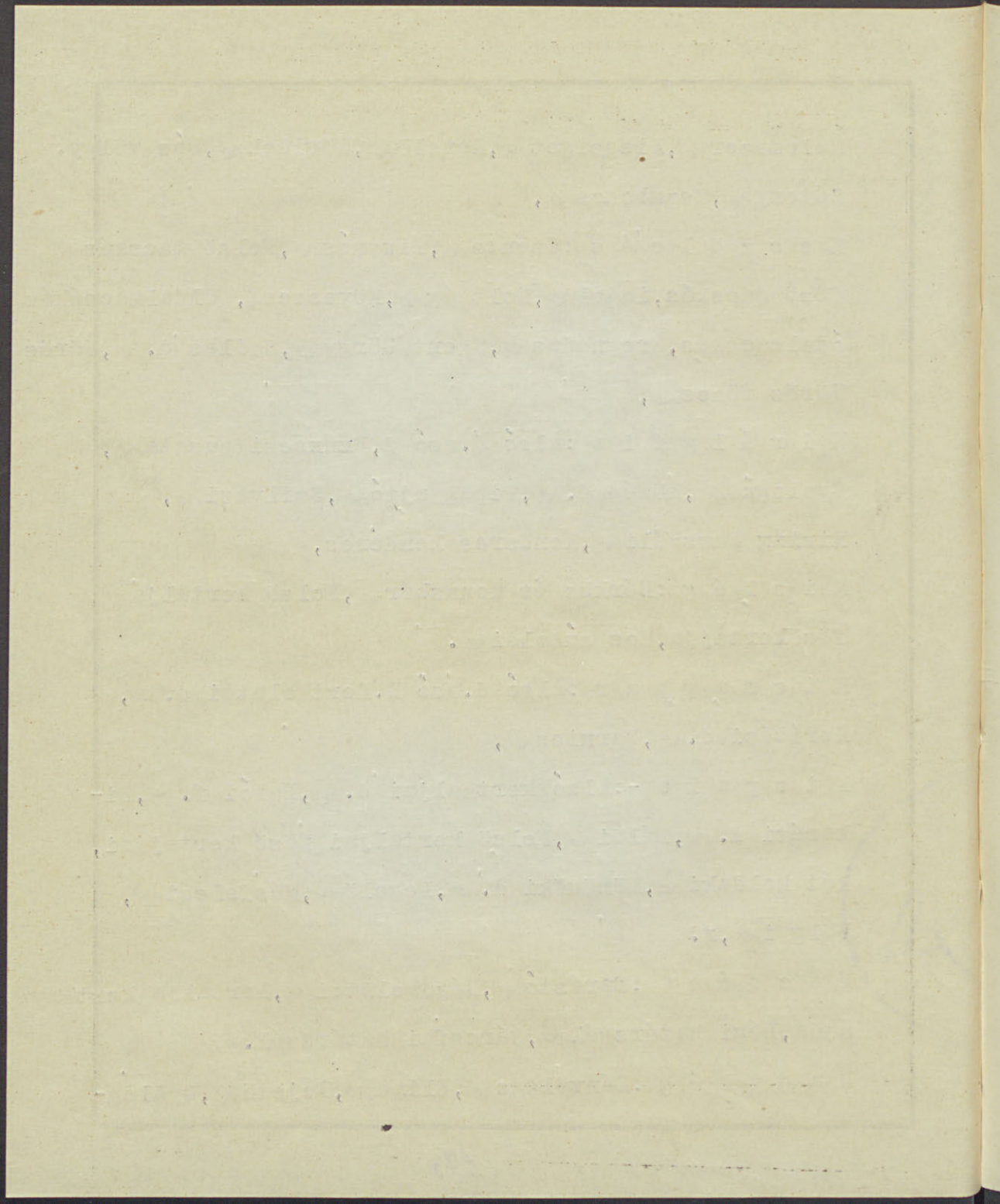
K i s l é g : Bérköz és monasbér *v*, Felső kertalja
főssőkertajja, Hosszúholdi *v*.

K i s m a g y a r : Alsó d. asó d. Kert alatti d. *v*,
Kerítési d. *v*, Parnics *v*,

K i s p a k a - : Alsó kert aljai d. *v*, Bakói f. *v*, Bi-
karéti d. *v*, Délősi *v*, Felső kertaljai főssőkertajjai
két holdaki *v*, Kömödöki d. *v*, Legelő *v*, Másfelesi *v*,
Völgyi *v*, M.

M a c h á z a : Darástó *v*, Háza előttti *v*, Kertalja kert-
ajja, Légi határszél *v*, Sárosfai határszél *v*.

N a g y l é g : Bánvölgye *v*, Elind *v*, Fejető *v*, Gyalog-

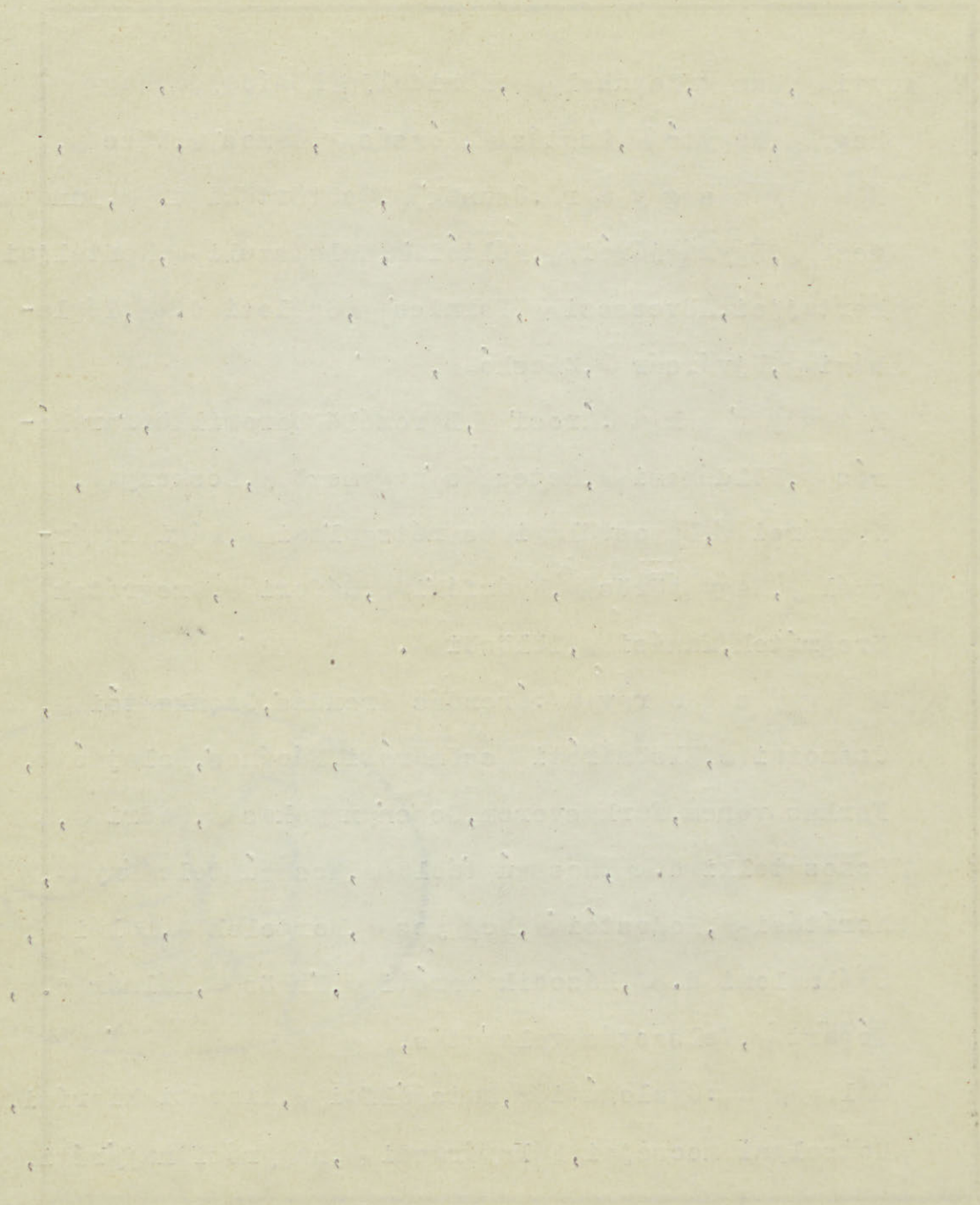

uti ~, Han ~, Kapuhely ~, Köhidajja köhídajja, Nagy
hegy ~, Nagytó ~, Oszlás ~, Rózsás ~, Ramos ~, Töse ~,
N a g y m a g y a r : Csunak ~, Csütörtöki d. ~, Duna me-
mező ~, Egyházjárói ~, Féltoi ~, Halomszéli ~, Kertaljai
kertajjai, Kövecsesi ~, Parnics ~, Szélesi d. ~, Téglá-
házi ~, Ujvársár ~, Zacskó ~,

N a g y p a k a : Árosi ~, Baromélő baromillő, Darakö-
rös ~, Földéheimi ~, Hetes és nagymező ~, Keskeny ~,
Kismérei ~, Laposvölgyi és rétszalmai ~, Légi határ-
szél ~, Nagy pörös ~, Nyárfáki ~, Sáfori ~, Öregrétek
öregrétek, Tamási ~, Tölösői ~.

N a g y s z a r v a : Árendás árendás, Csonka tói ~,
Csomotai ~, Elsőmaróti ~, Másmaróti ~, Fácános, Folajtó ~,
Farkasverem, farkasverem, Gesenyinyakas ~, Gödri ~,
Gonoszteleki d. ~, Hosszú tábla ~, Hosszú televény ~,
Kerítési ~, Hodostói ~, Meggyes ~, Mártelek ~, Paléi ~,
Szélmalomi d. ~, Második maróti ~, Ürmös ~, Kálmár d. ~,
Tópart ~, Velszetás velesztás, .

O l g y a : Gyalogúti ~, hatszálfai ~, Kisréti kisréti,
Motsolyai mocsojai, Félnyárasdi ~, nagyréti nagyréti,

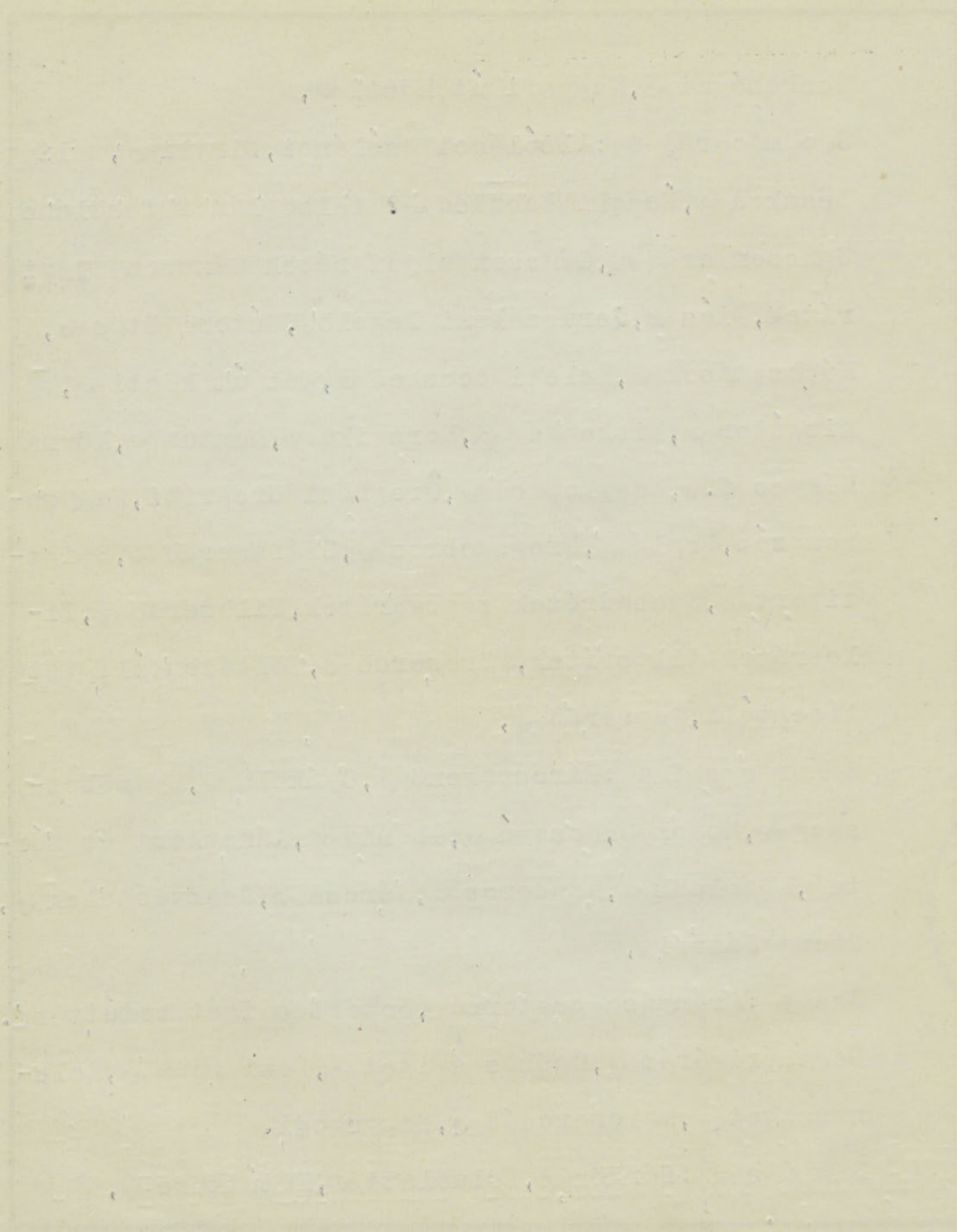
Tonkaházai √, Magyarai út közti √, .

S o m o r j a : Alsólánci asólánci, Birtli √, Déli
becsked √, Északi becsked √, felső" lánci fősólánci,
Gáncson erdő" √, Gáncson aljai rétek Gáncson ajjai
rítek, Diós √, Jeruzsálemi legelő" √, Gútori ötös √,
Káposztások √, Keleti becsked √, Két út közti √,
Kisgútor √, Kiskopasz √, Korszika √, Mantua √, Közma √
Négyes f. √, Nagykopasz √, Öregréti öregríti, Nagysó-
rompó √, Pomlé √, Öregszobros √, Szárazerdő √, Szige-
tipart √, Szabadrétek szabadrétek, Tiloserdő" √, Ti-
losrétek tilosrítek, Pörösendő" √, Töltésentúli töt-
tísentúli, Zapperdő" √, .

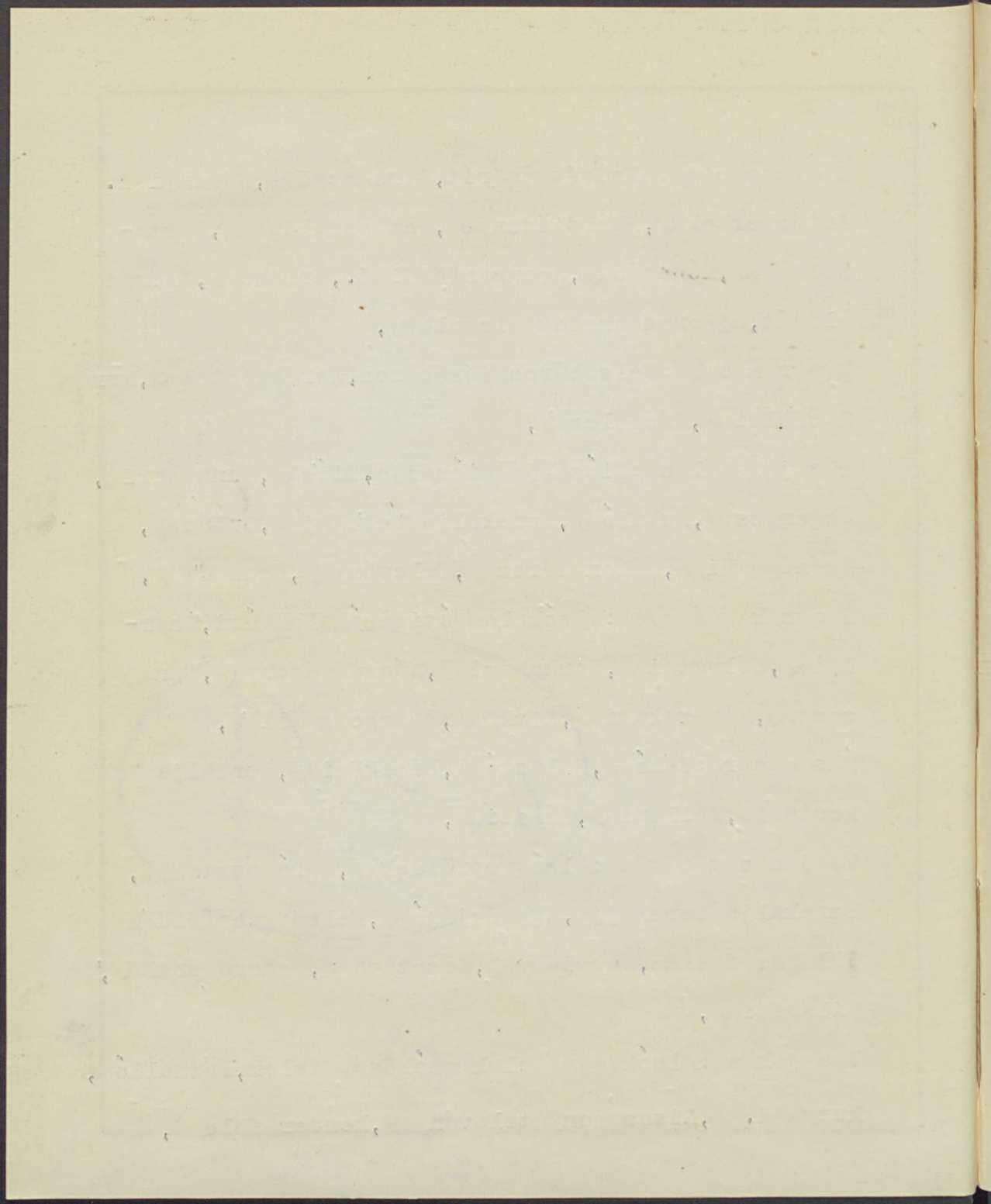
S á r o s f a : Bárcsramenő" √, Gyíkölö" √, Gyümölcs-
szeg √, Homok √, Hosszú √, Ihánta √, Jánoskert és mór-
ta, Kömöldök √, Kondoros √, Sárcsa √, Szarvastelek √,
Szent Jánosi √, .

S z a p : Aranyász csatorna √, Botolt sziget botútt sz.,
Bagamérizárás √, Csökös sziget √, Foki Duna √, Hele-
nasziget √, Malomercséd √, Nagyszegi.

S z á s z : Bérköz √, Falualatt √, Kétútköze √, .

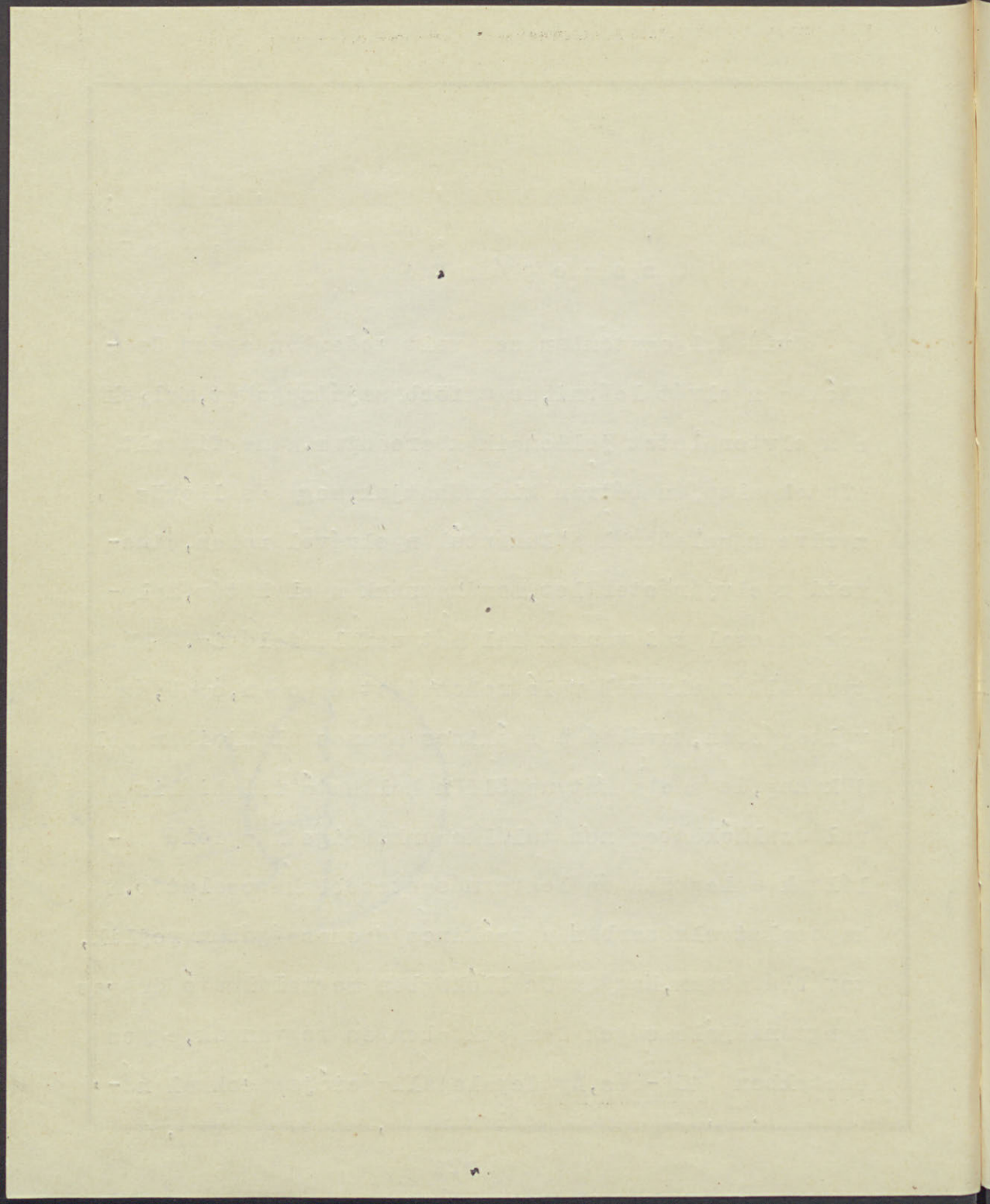

S z e m e t : Elsőrét ésörét, Kerekmező^o, Fövenyi d.
 Irtáskertek^o, Pöröszátony^o, Kettősholdak^o, Kurta-
 holdak^o, Lóherés^o, Szencseföldi d., Ürmösi^o, Előrét
 előrít, ujjonan osztott legelő^o,
 T á r n o k : Felsőbáracs fősbáracs, Heréskertek^o,
 Macföldi^o, Másfeles^o,
 T e j f a l u : Diósalja diósajja, Diós^o, Duna sori^o,
 Jegenyés^o, Kukuló^o, Berekalja bekekajja, Subás^o,
 Szénégetői^o, Tákon Gérem^o, Televény^o, Vesszős^o,
 T o n k h á z a : Alsómalom úti asómalom úti, Csár-
 dai^o, Bélvatai^o, Tonkaházi^o, Kácsa zátony^o, Duna
 szeg^o, Ménesakoli^o, Kiskő^o, Csörge széli^o,
 Ú s z o r : Fakó^o, Halastó^o, Bácsközi^o, Kertalja
 kertajja, Szilfai^o, Sámoti^o,
 V a j a s v a t a : Alsógyepföldek^o, Apró osztály^o,
 Berekalja berekajja, Egyházjáró^o, Felső gyepföldek
 Földház földház, Nagyhegy^o, Sosztara^o, Tekerő erdő^o,
 Világfüi^o,
 V a j k a : Alsóközép telek asóközép telek, Patkálló^o
 kutya d.^o, Kisasszony televény^o, kender föld^o.

Ö s s z e g é z é s .

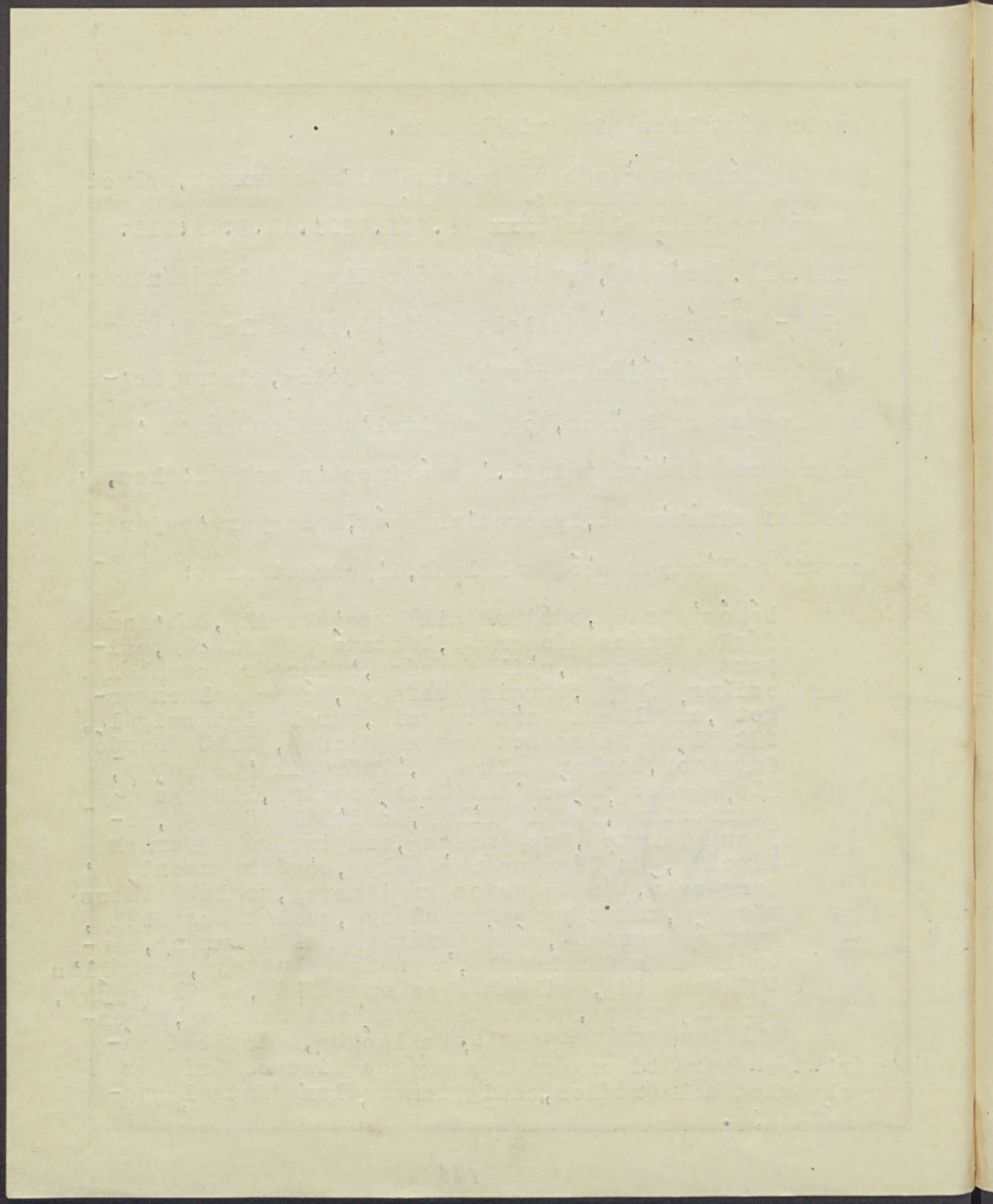
Rövid dolgozatomban nem volt módomban egész Csallóköz nyelvét leírni, de a főbb sajátosságokat, melyek e nyelvterületet jellemzik közreadtam. A megfigyelt adatok alapján bátran kimondhatjuk, hogy Csallóköz nyelve közelebbről a Dunántúl nyelvével rokon, átmeneti nyelvjáróterület, mondhatnánk nyelvhatár, melynek kapcsolatai vannak fel Mátyusföld felé is. A Mátyusföld nyelvével való rokonságot az $o > u$, $é > ö$, $é > í$ változásban, továbbá a szókincs azonos alakjaiban leljük meg, de már a Mátyusföldön hallható illabiális 'a' val Csallóközben nem találkozunk. Szigetköz felé találjuk a legtöbb és legtermészetesebb kapcsolatot. E kapcsolat elsősorban a szókincs azonosságában rejlik, továbbá abban, hogy a Csallóközben megtalálható összes hangtani jelenségek Szigetközben is megvannak, egyes esetekben /"ö"-zés, *ly* depalatalizációja/ sokkal na-

gyobb mértékben mint vidékünkön.

Csallóköz nyelvében észlelt különbségeknek, melyek a szókincsbeli eltérések / I. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. ábrákat/, továbbá az 'é' nyiltabbá válásának Felső-Csallóközben észlelt gyérebb, illetőleg az 'ly' depalatalizációjának sűrűbb volta jelez, pontos meghatározása szükséges, hogy ezáltal a különbségek oka megmagyarázhatóvá váljék. A szókincsben sok érdekes, eredeti elnevezést, ismeretlen szót, a magyar észjárás szerint alkotott szót találunk, ilyeneket mint:

bókós /tetű/, böntörködik /veszekszik/, bábafoha
fésű /takács mácsonya/, baktató /földmérő/, csi-
port /göröngy/, csilla /sás/, csincsár /zsombék/
csikor /fagy/, bórzik /befagy/, bódáz /elhenger-
get/, erdőlleni /erdőt vágni/, fürel /letaszigál/
füttyölék /megkezdett zsák gabona/, görgő /hordó
futtató/, honkor /alkony/, kömörödik /megfagy/
köpönyegesgombóc /töltöttkáposzta/, lippogo
/harmonika/, ludfi /liba/, módiklál /ödöng/, or-
dacs /fekete/, öss /nemes/, pimpiparé /gyermek
láncfű/, pöngőág /száraz galy/, sonda /csont
forrasztó, tán az orvos régi neve/, segláb /búbas"
vöcsök/, rékas /piszkos edény/, sömlék /zsombék/
susnyo /vessző/, sugóz /fát fog ki a Dunán/, sza-
bodik /hasad a kötél/, szerdik /aludtej/, szakál /
tü /horogtü/, szilánk /keskeny föld/, tikfi /tyúk/
törkül /varr/, veleszta /a gabona rendje/, vizen-
ballagó /galuska/ stb. Csallóköz, a további bú-
várlat számára bizonyára még számos kincset őriz és
nyelvünket sok értékes, eddig ismeretlen adattal gaz-
dagíthatja.

M e l l é k l e t .

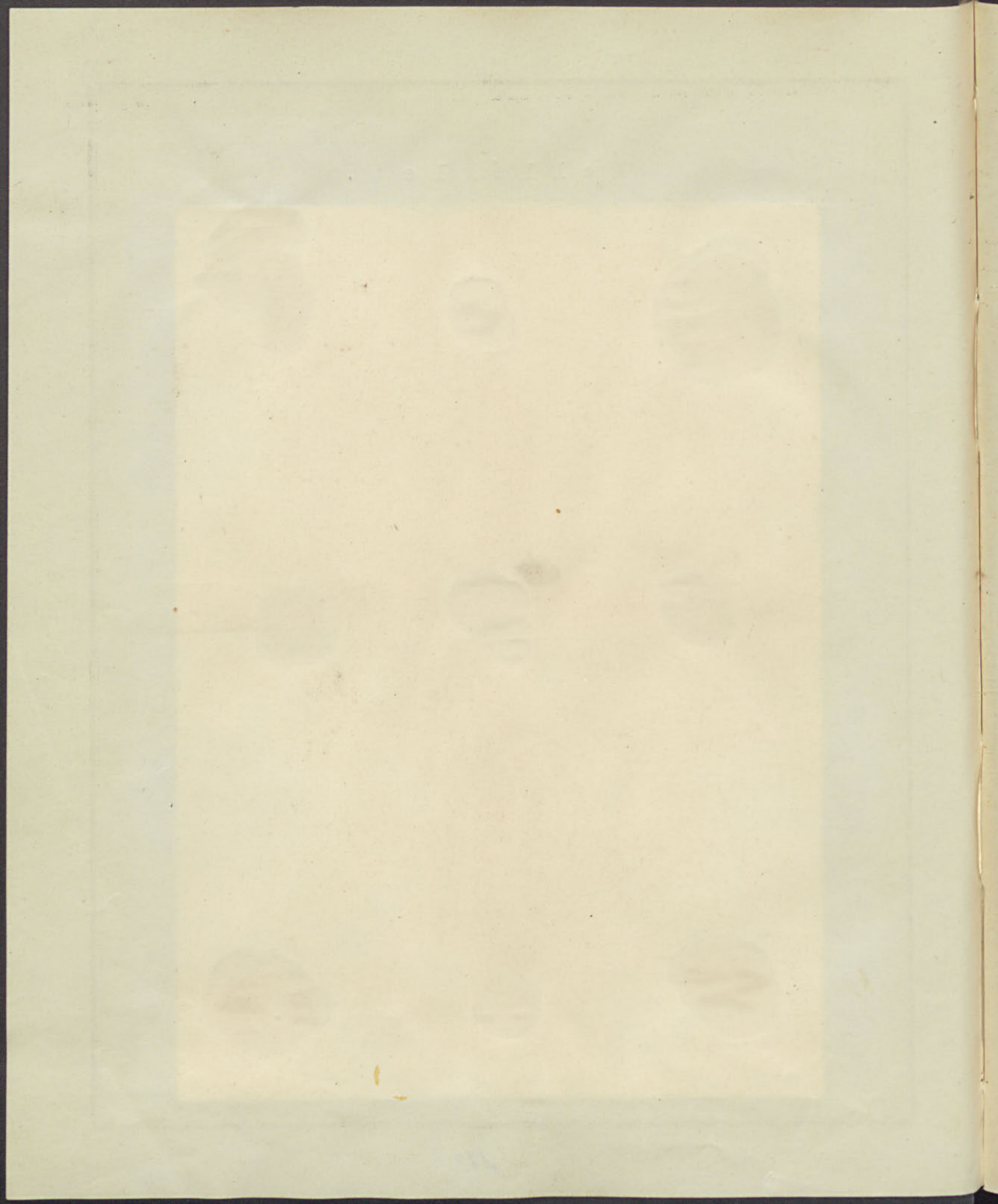
1

2

I. Csallóközi táj: 1. Bogyá, Kanális.
2. Nemes Bogyá, faluvég.

II. Indulás a tanyáról.

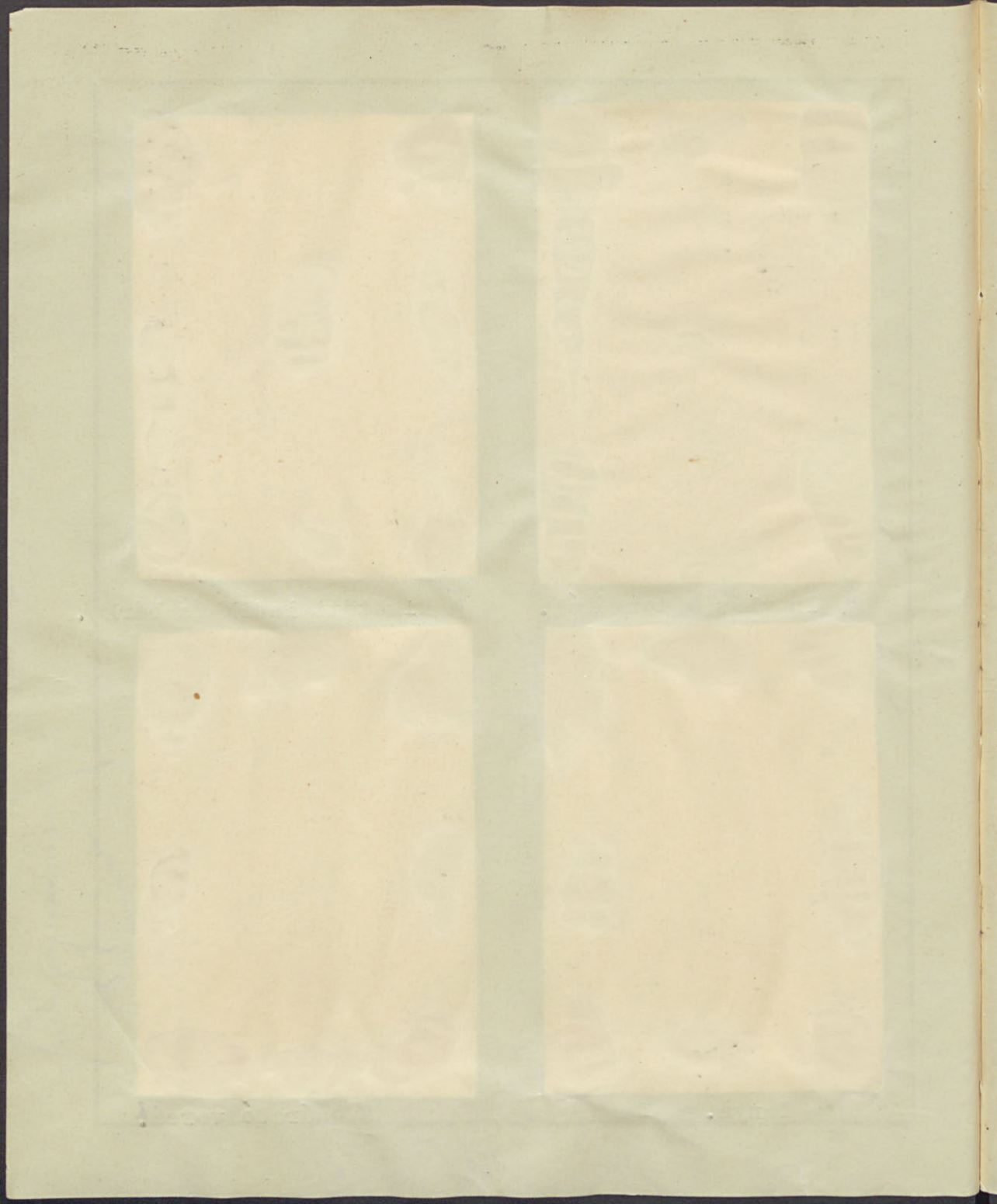
III. Kikötött ladik és bárka.

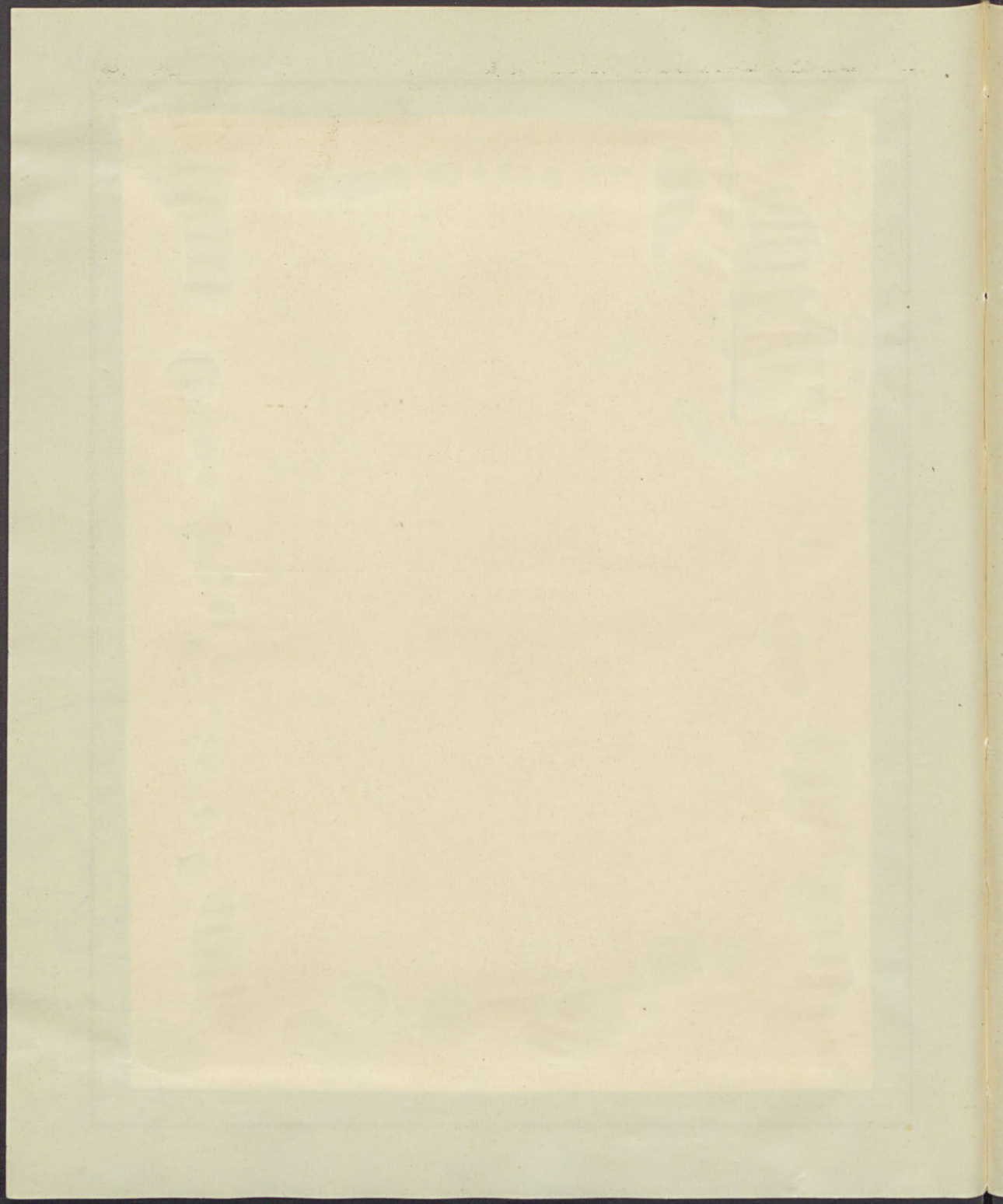

IV. Tanya.

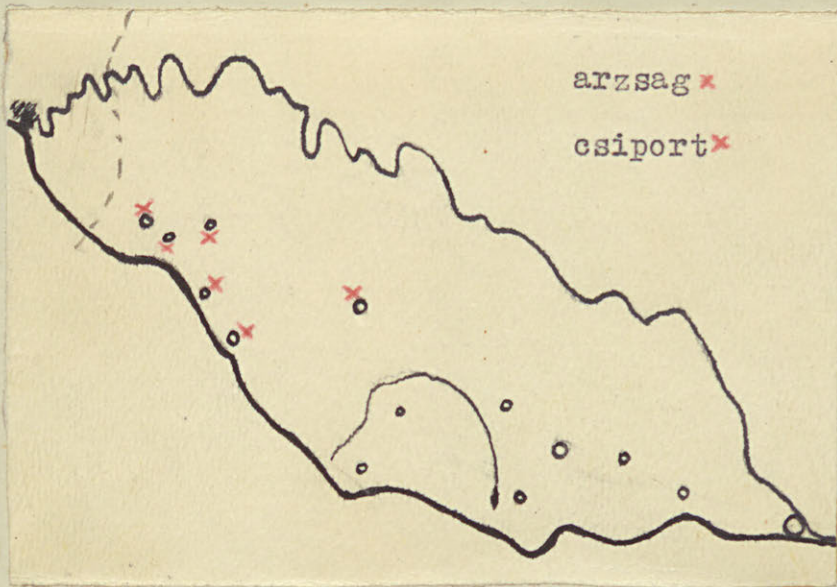

V. Száradó vargók.

VII.

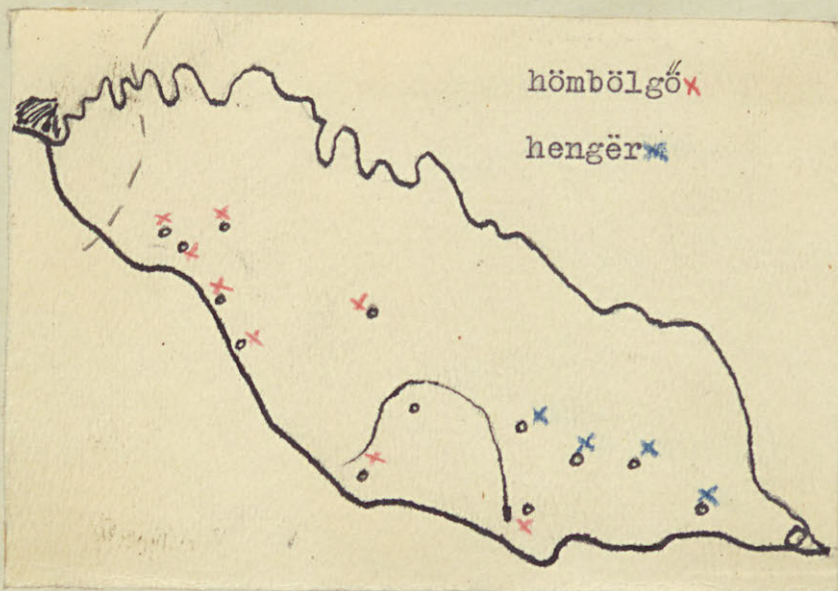

VIII.

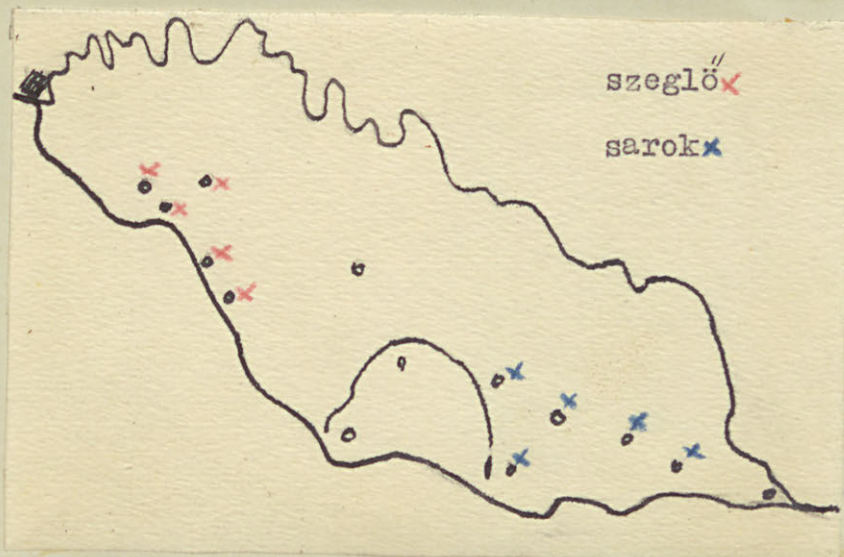

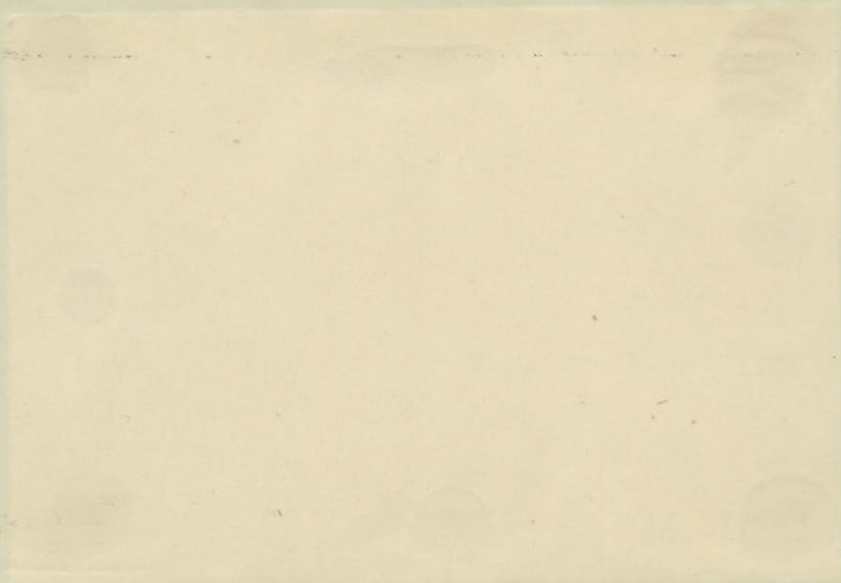

IX.

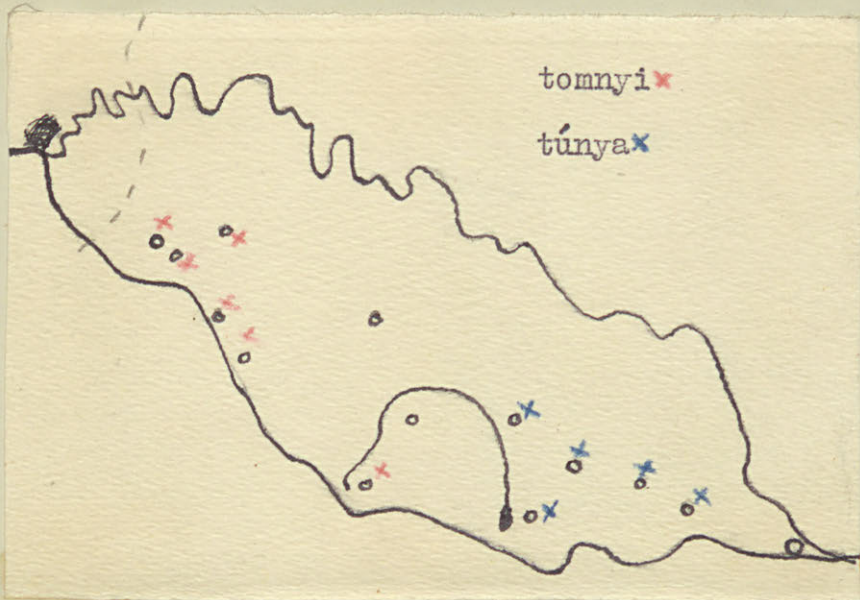

X.

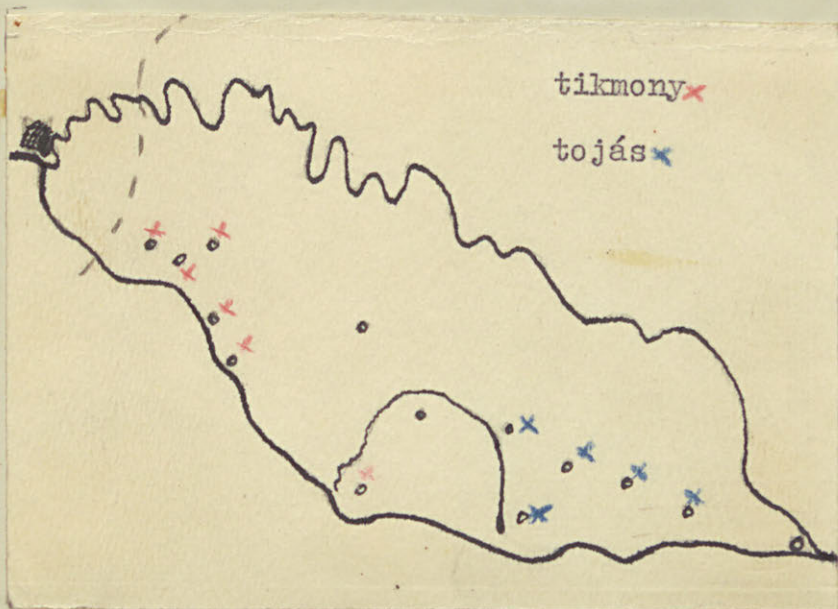

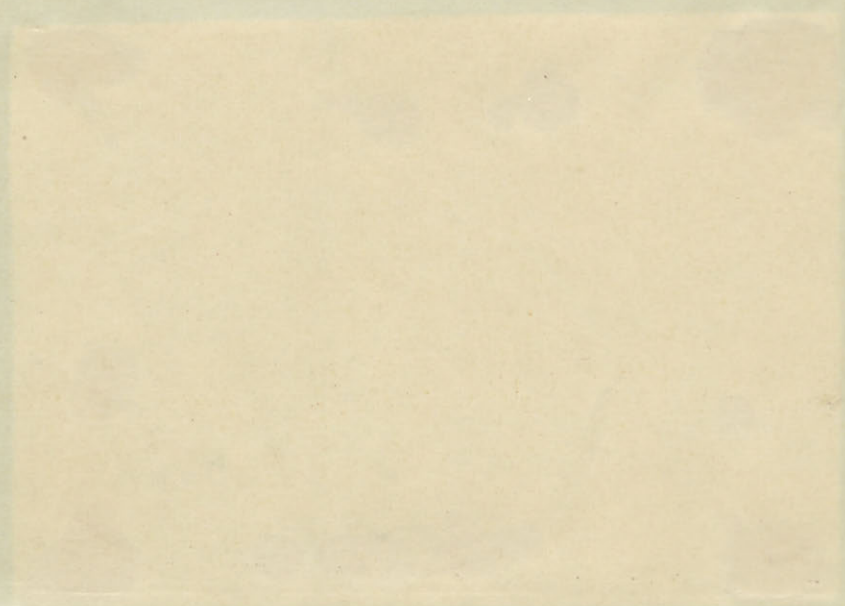

XI.

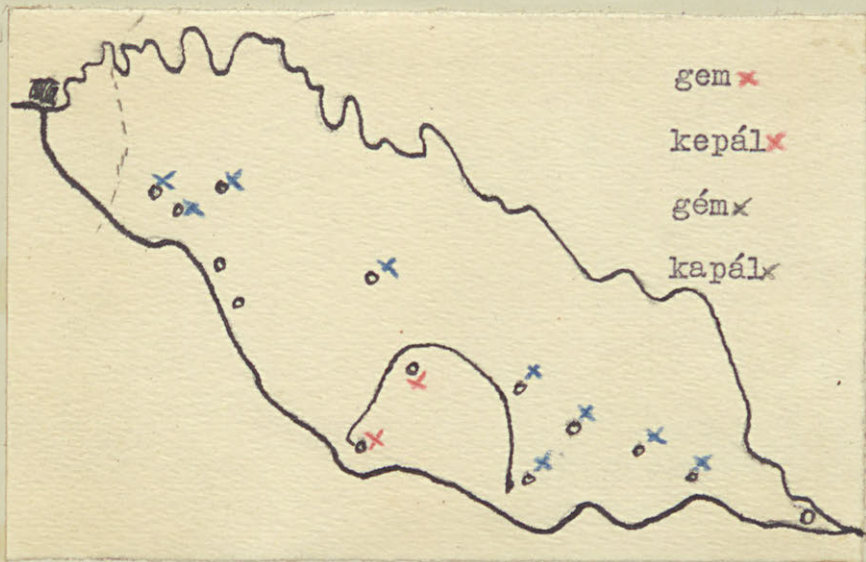

XII.

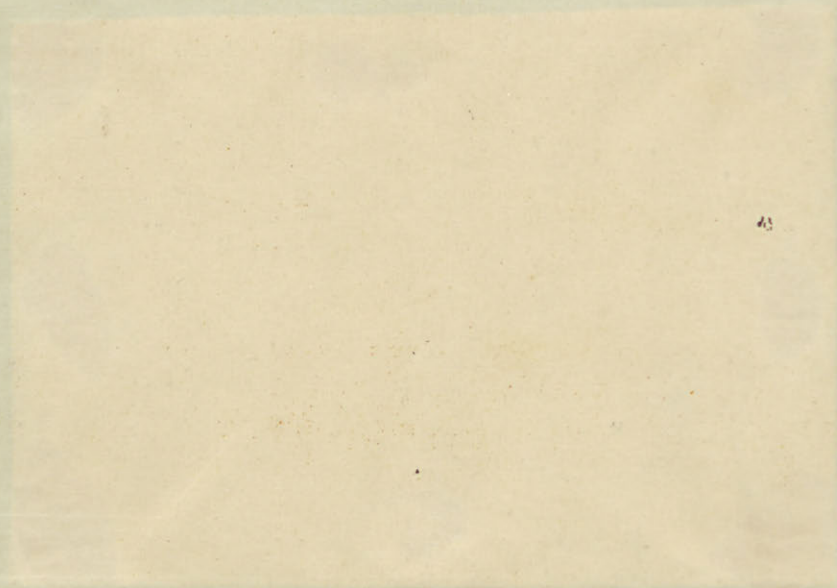
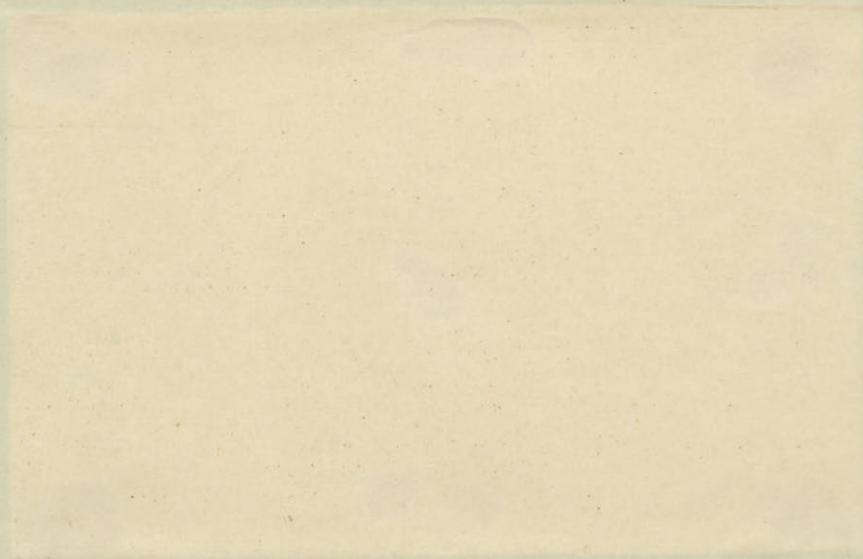

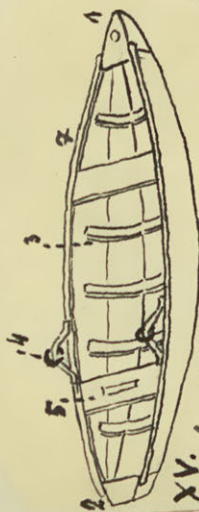
XIII.

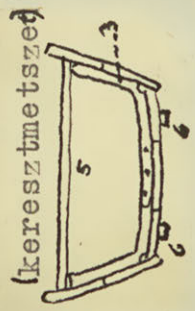
XIV.

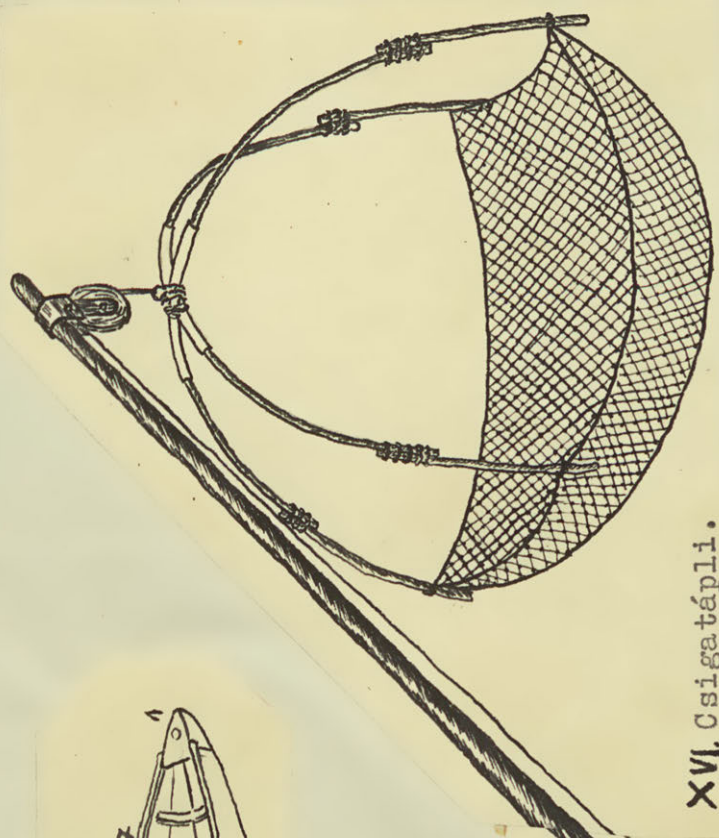

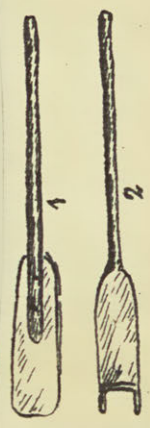
XV. Csónak. Ladik.

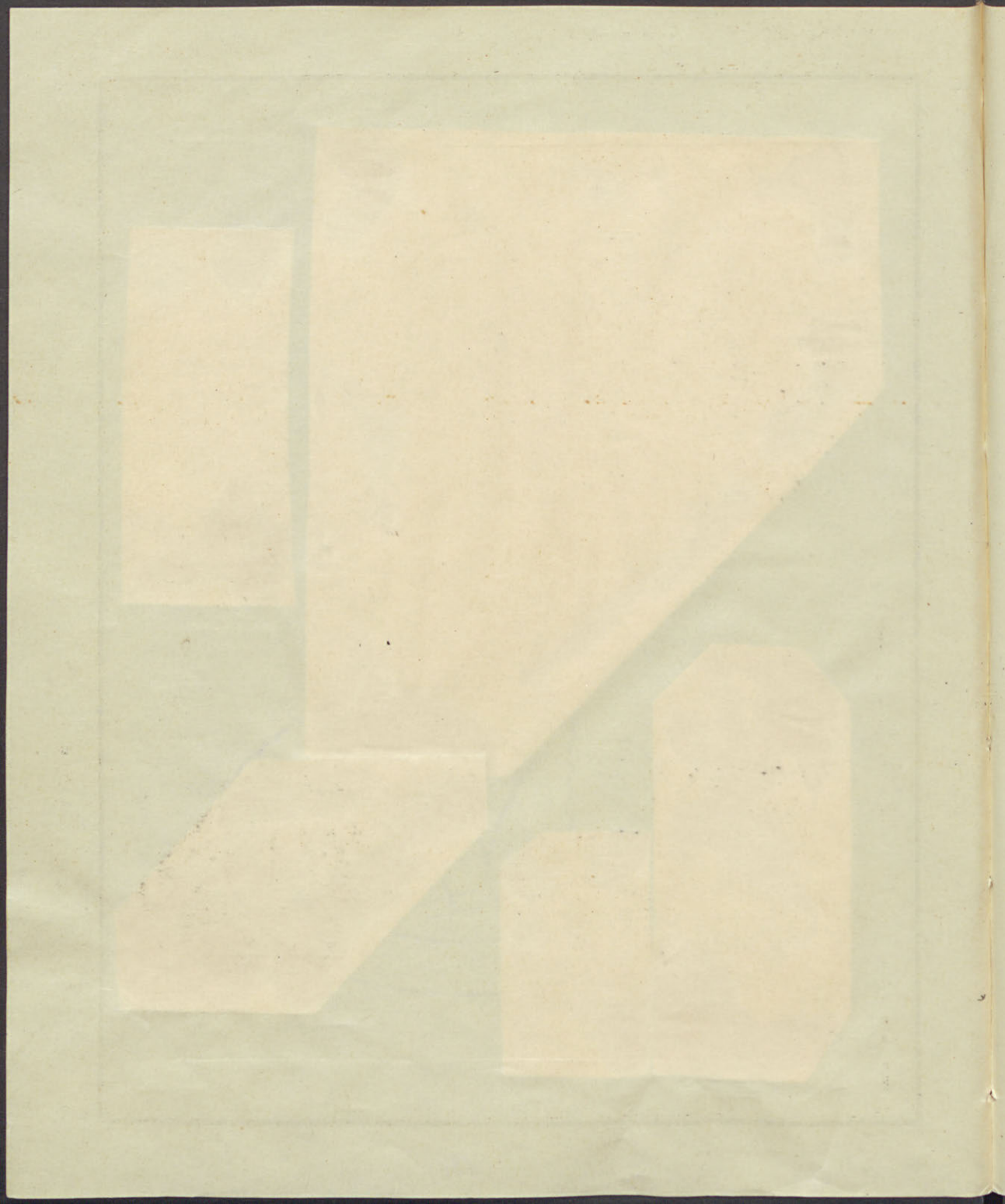
XVI. Csíga tápl.
(keresztmetszet)

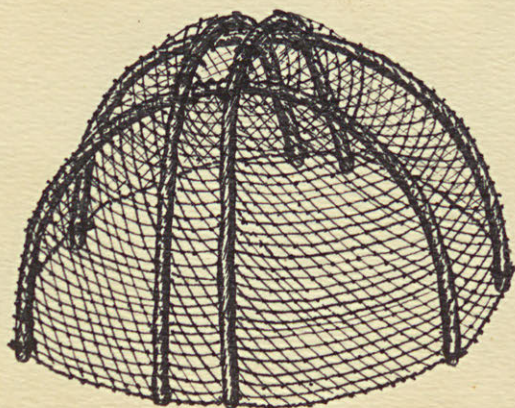

XVII. Evezők.

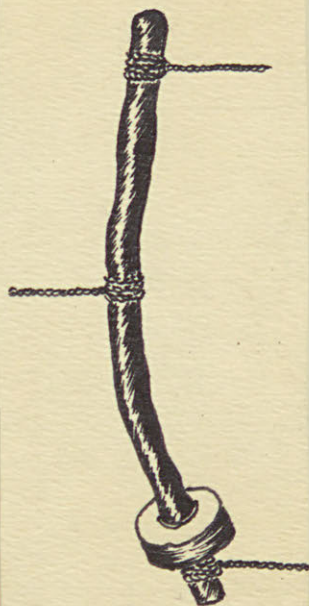

XVIII. Evezők.

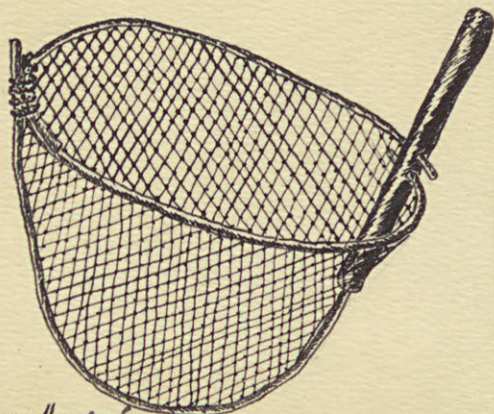

XVIII. Lepő.

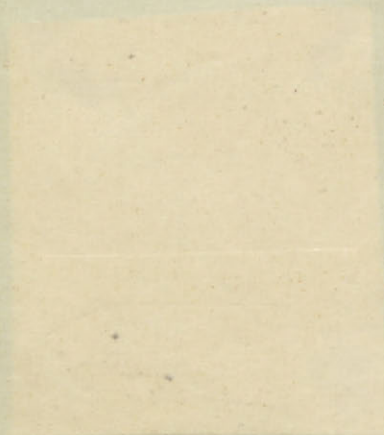
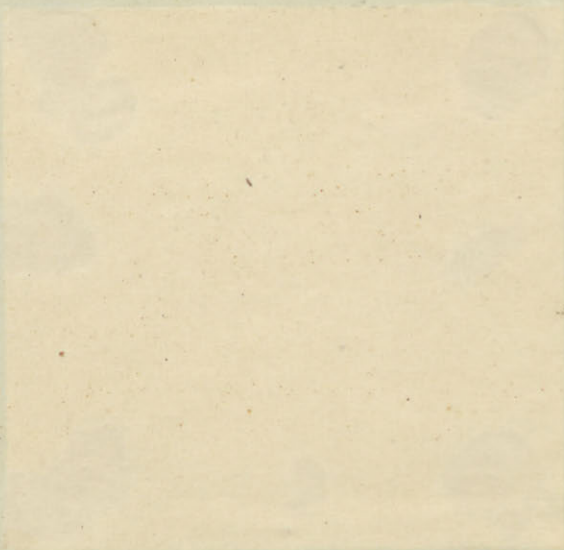
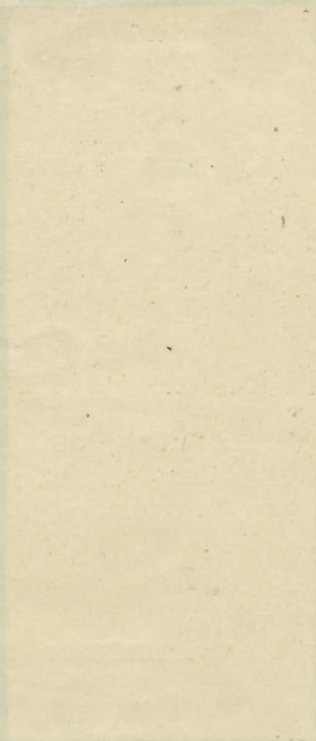
XIX. Apacs.

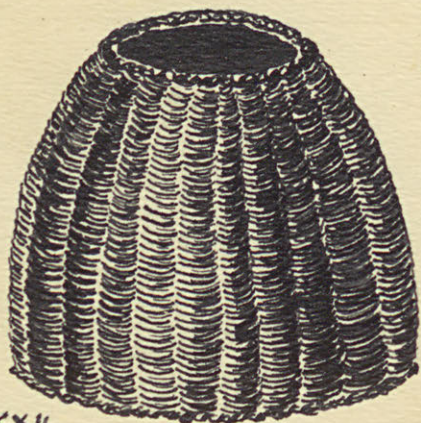

XX.
Főkötőháló.

XXI.
Halmázsalókosár.

XXII.
 Tapogató /Csallóközi
 Múzeum/.

XXIII.
 Vesszőbárka.

XXIV/c

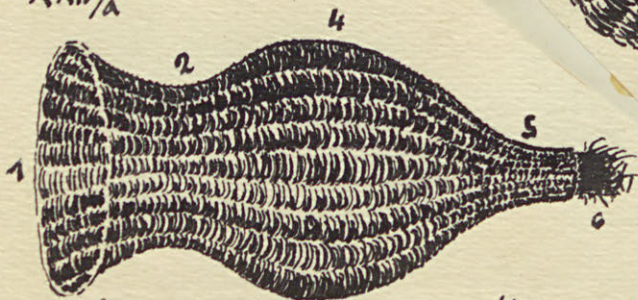
Visza.

XXIV/b

Csíkvarsa
 előlről nézve.

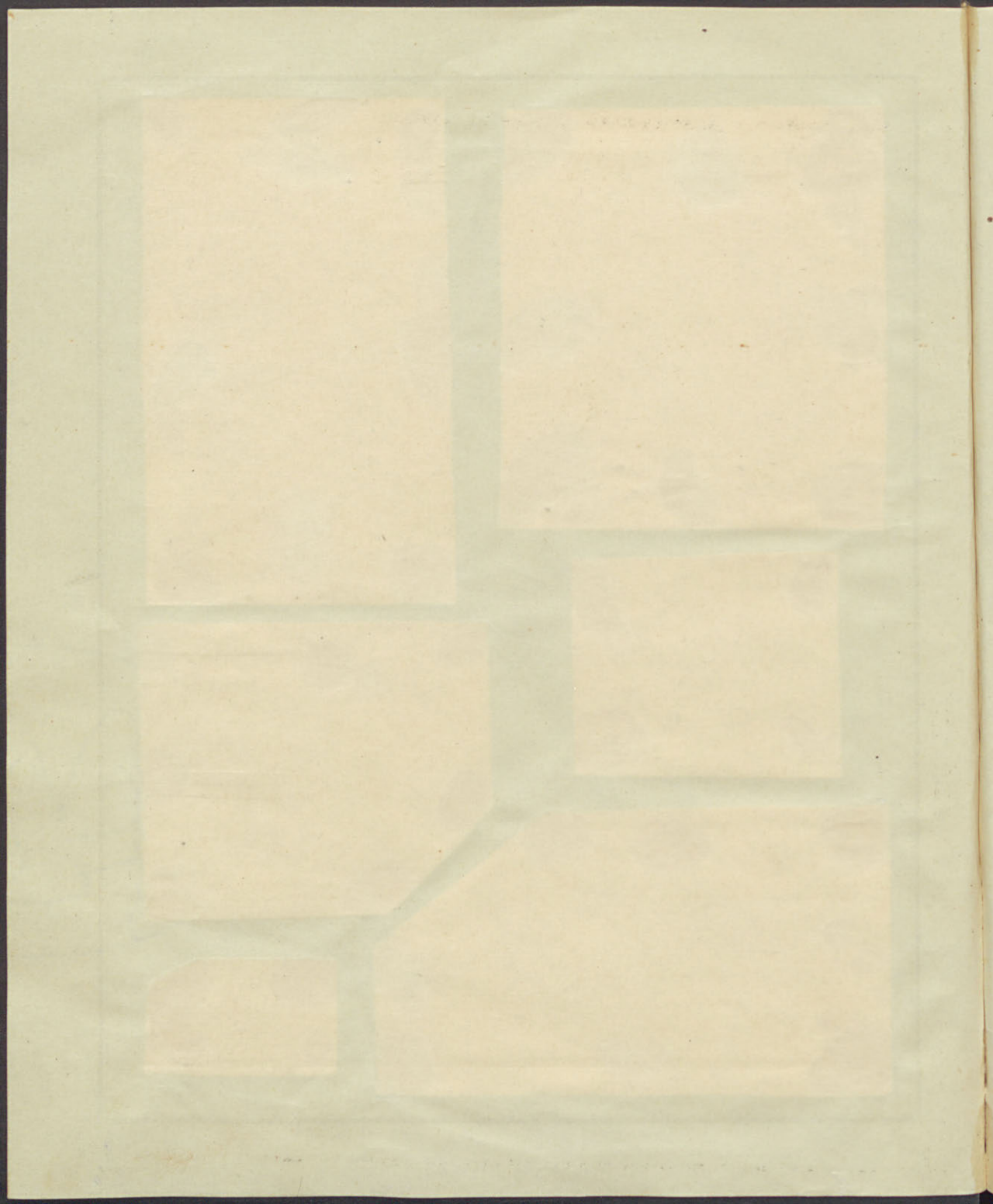
XXIV/a

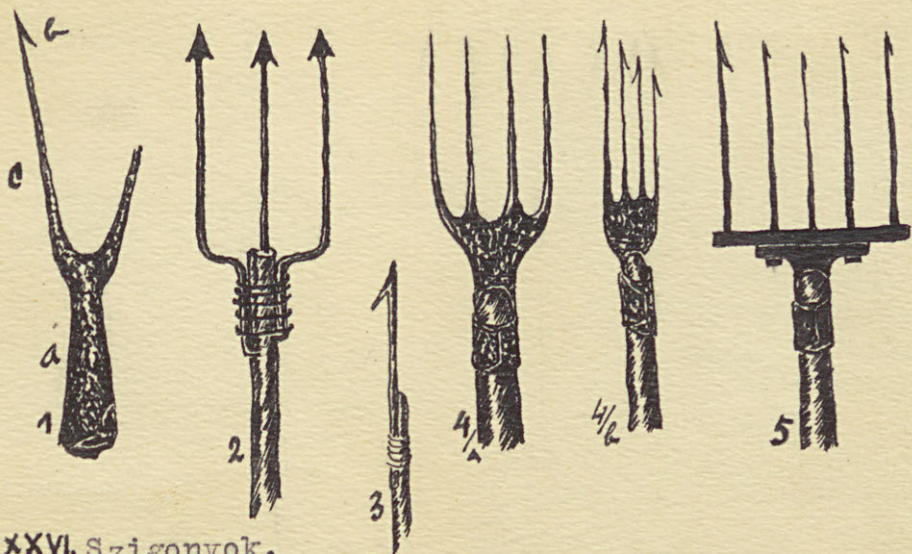

Csíkvarsa /Deresika/. Csíkbas.

XXV.
 Szapoly.

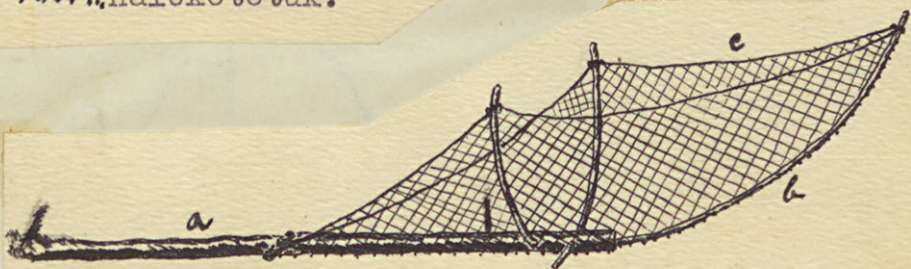

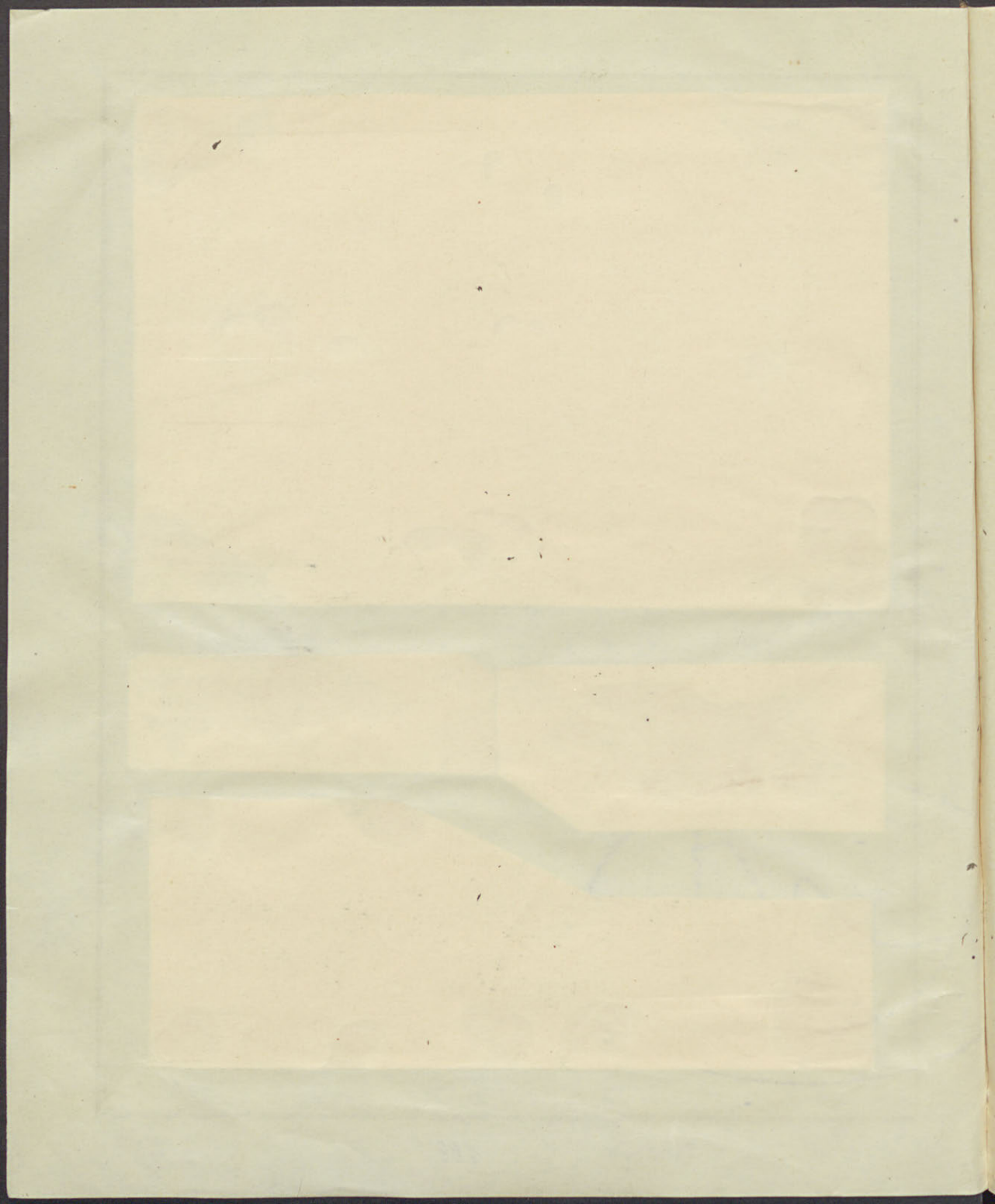
XXVI. Szigonyok.
/a Csallóközi Múzeum tulajdonai/.

XXVII. Hálókötőtűk.

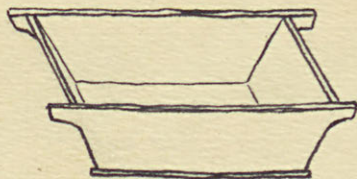

XXVIII. Miling.

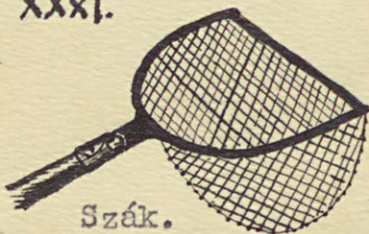

XXIX. Vágóhorog.

XXX. Haltartó.

XXXI.

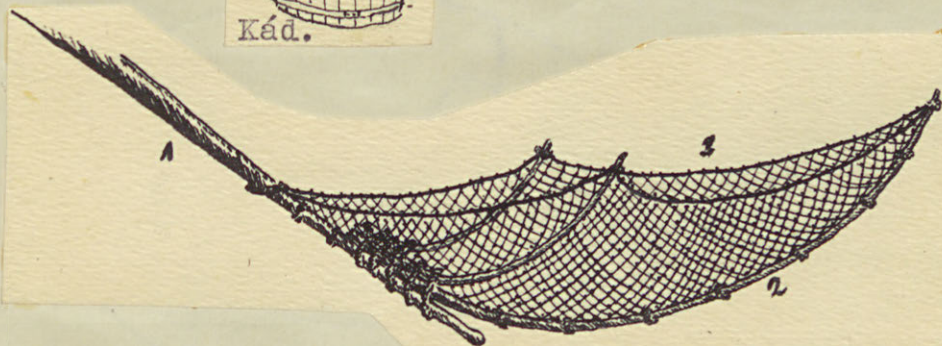

Szák.

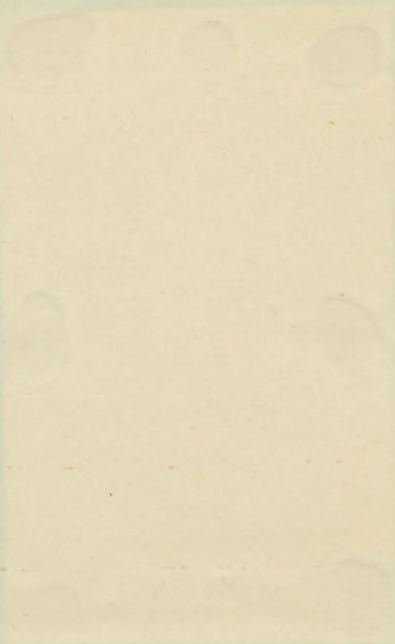
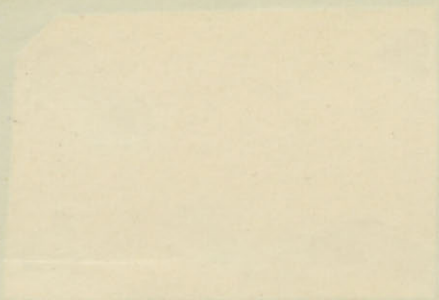
XXXII.

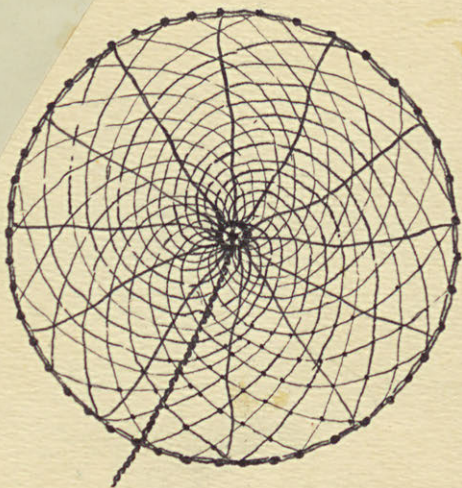

Kád.

XXXIII. Táplí.

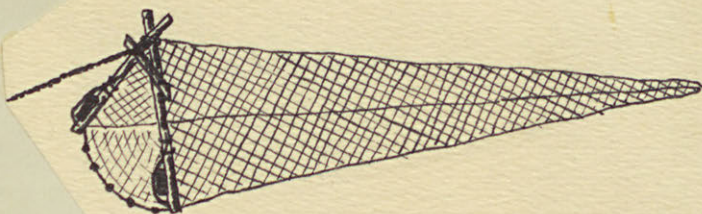
XXXIV. Pendelyháló.

XXXV. Nyargalóbárka.

XXXVI.
Fop! Szák.

XXXVII/a Koca.

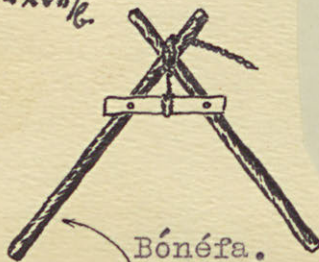

XXXVII.
Bunkó.

XXXIX.
Vasmacska

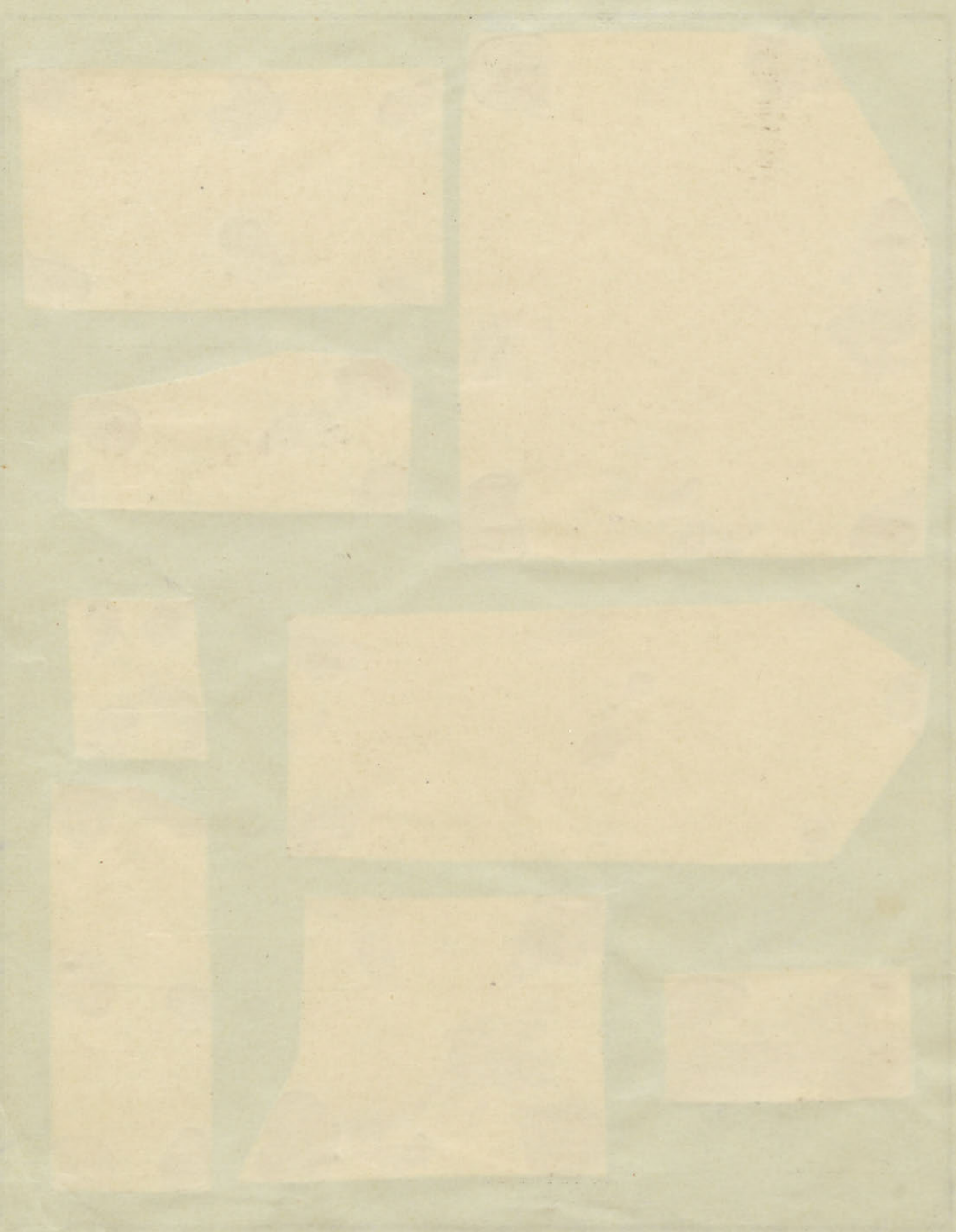
XXXVII/b.

Bónéfa.

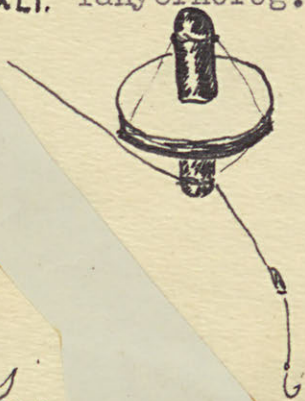

XXXVII/c Bónékő.

XLI. Tányérhorog.

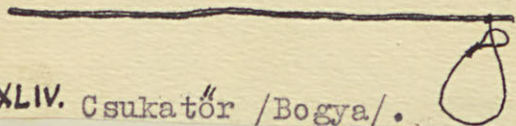
XLII. Vizahorog

Leceshorog.
XLIII.

XLIV. Csukatór /Bogya/.

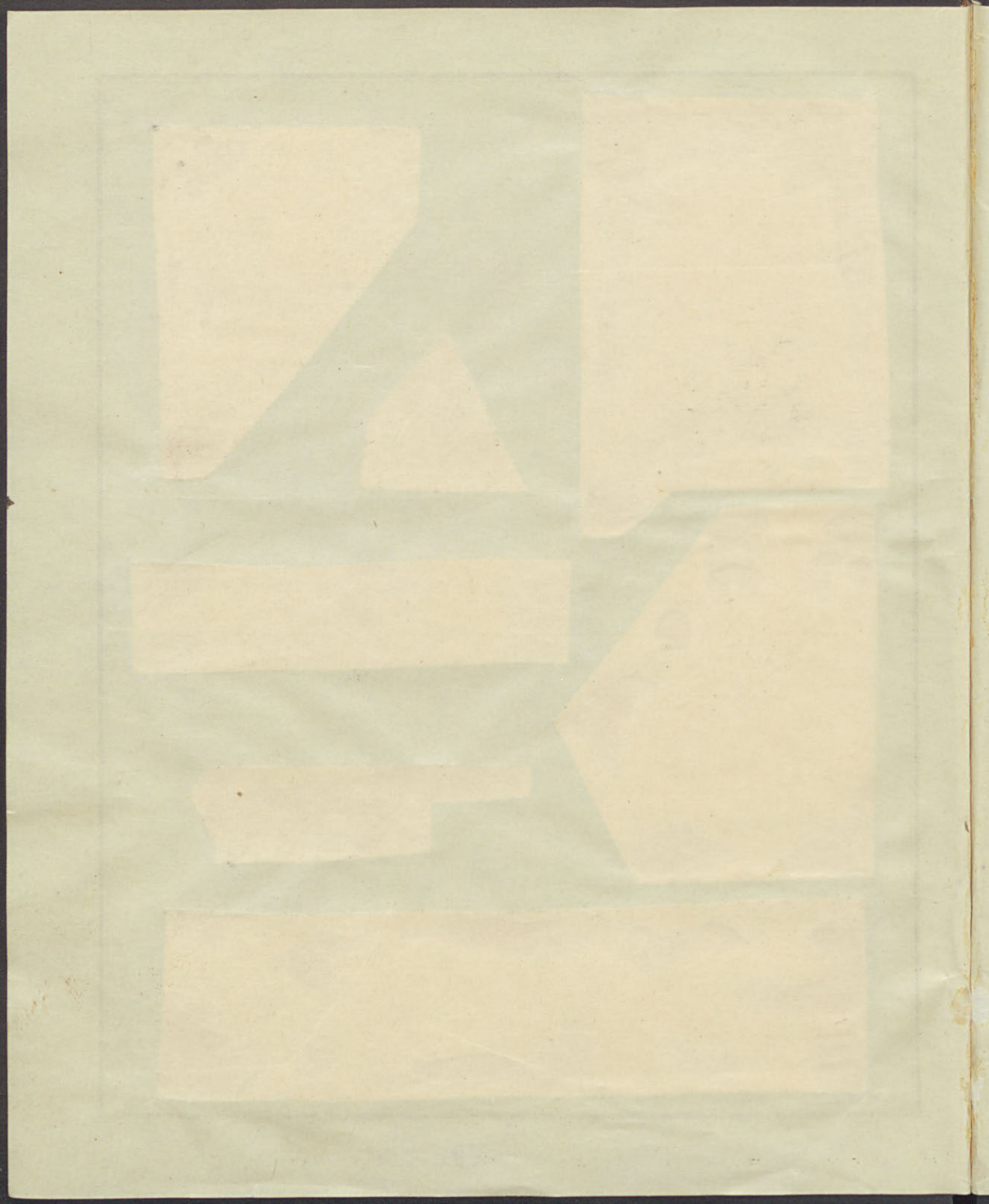

XLV. Szolgabot.

XLVI.

XLV. Köpőce.

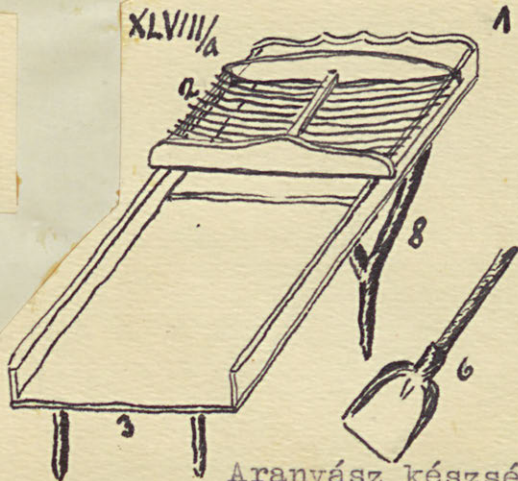

XLIX.

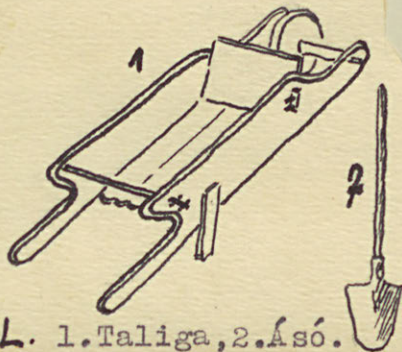

Hibáló

XLVIII/a

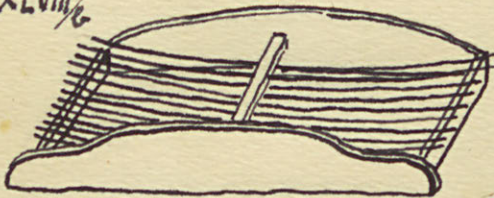

Aranyász készség.

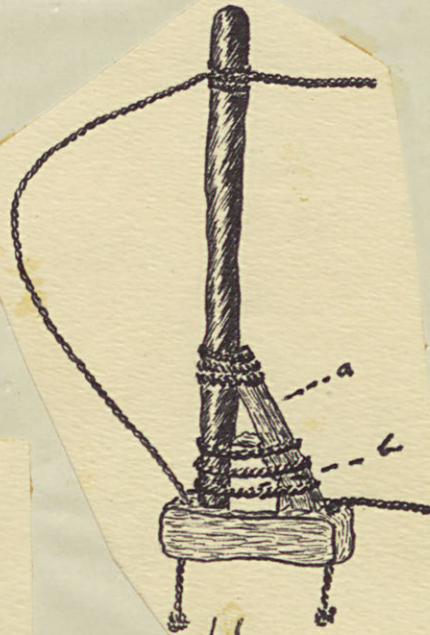

L. 1. Taliga, 2. Ásó.

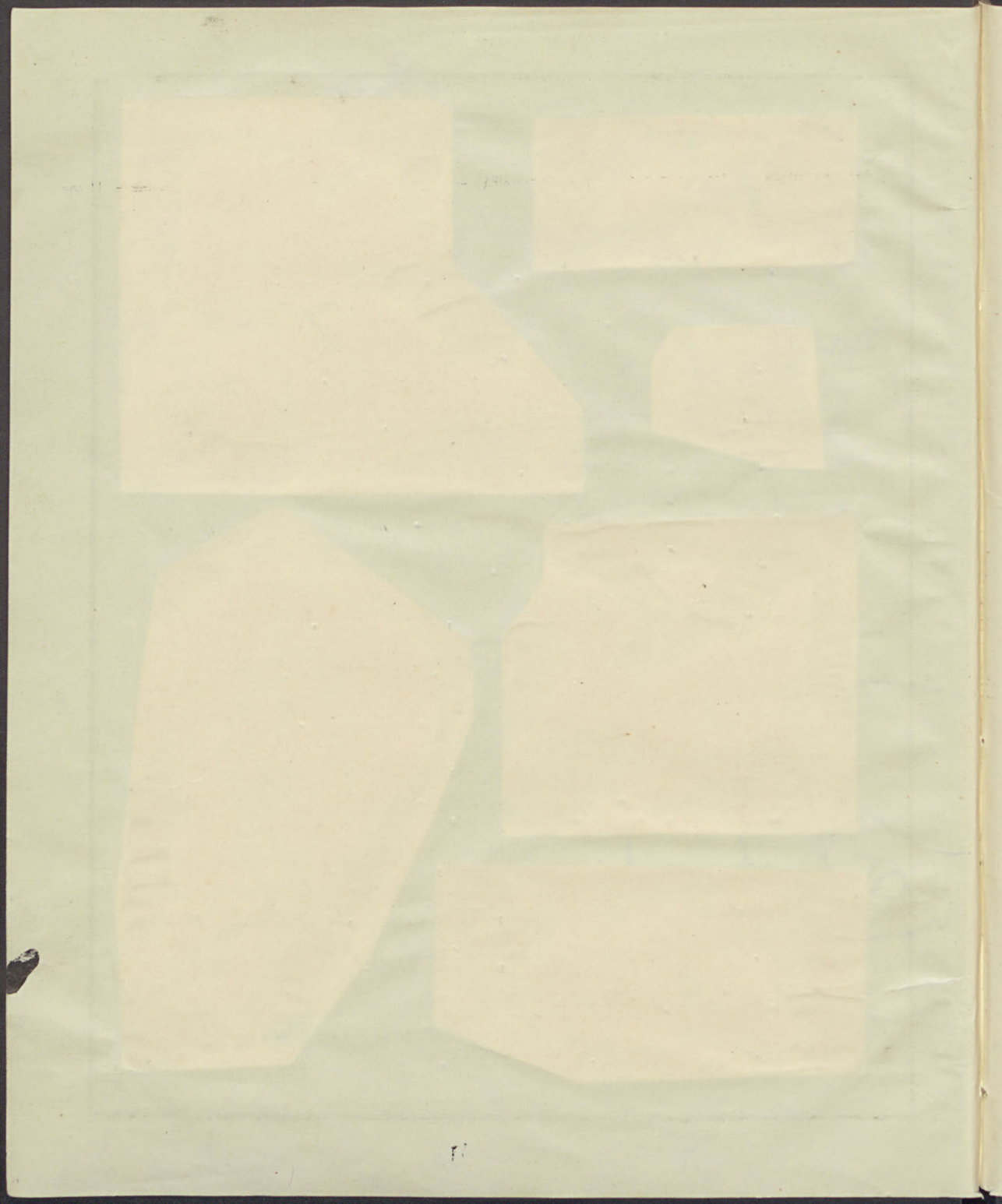
XLVIII/b

Saragla.

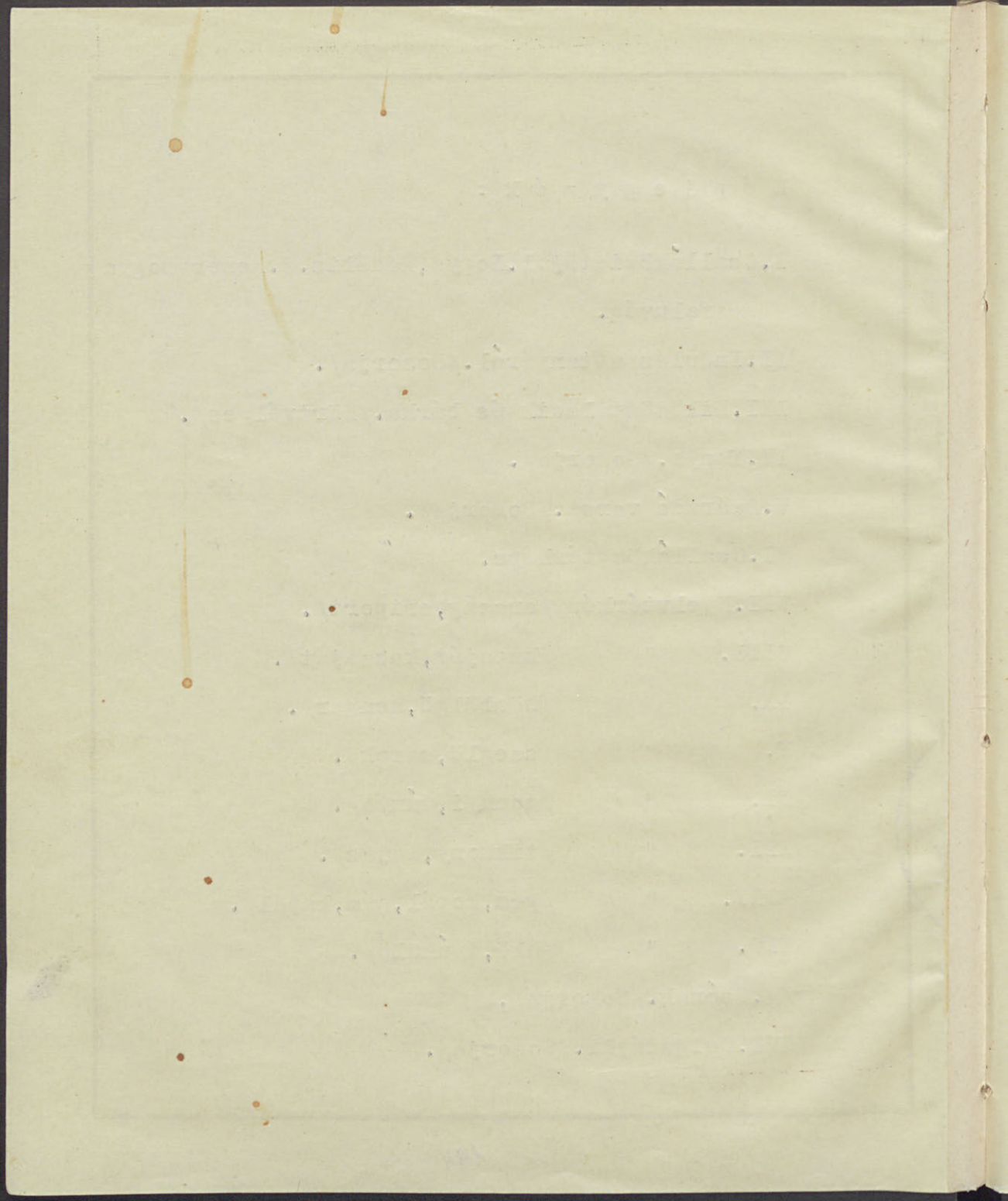

LI.
Apacs.

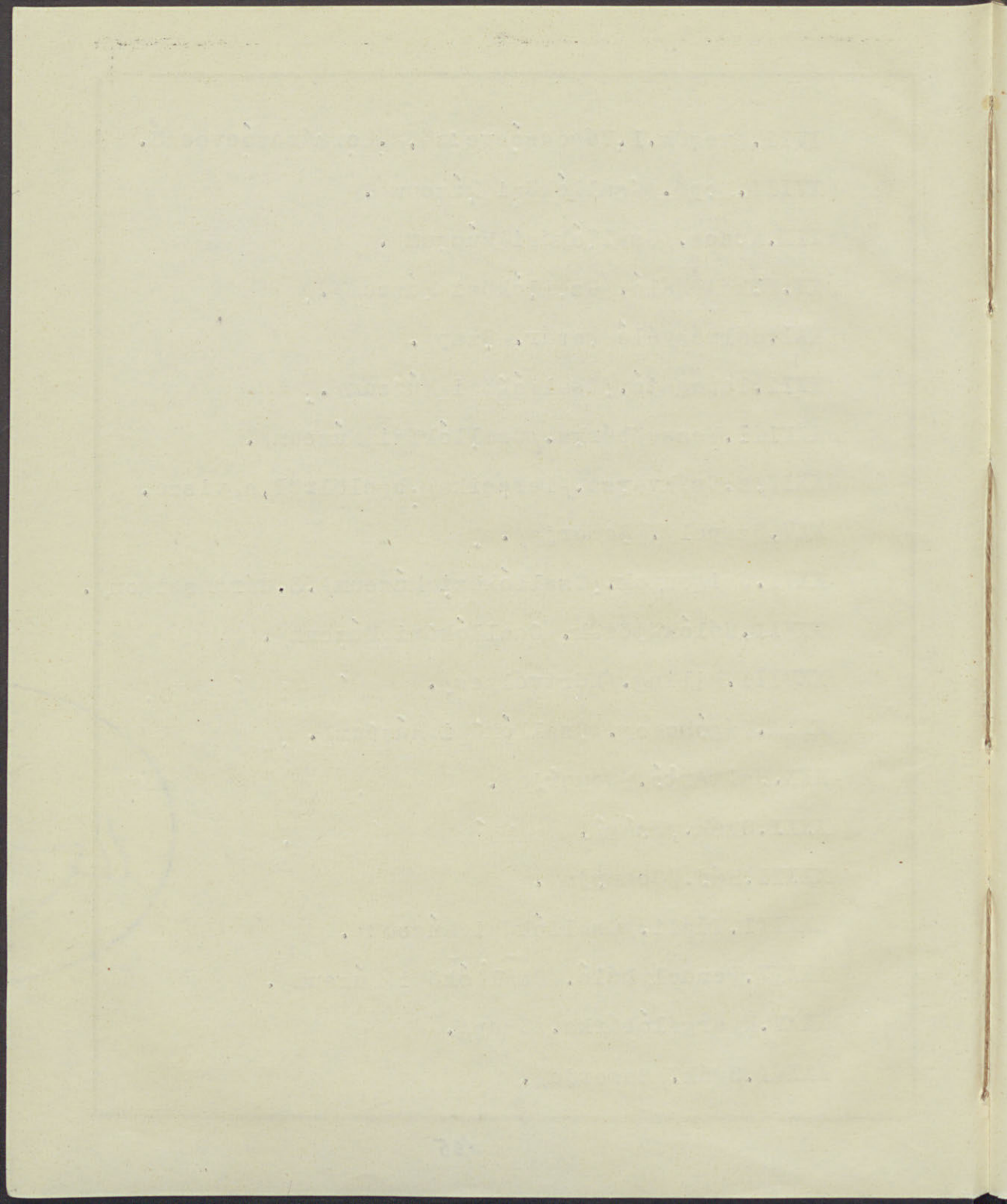

K é p j e g y z é k :

- I. Csallóközi táj: 1. Bogyá, Kanális. 2. Nemes Bogyá faluvég.
- II. Indulás a tanyáról. /Somorja/.
- III. Kikötött ladik és bárka. /Körtvélyes/.
- IV. Tanya. /Somorja/.
- V. Száradó varsa. /Somorja/.
- VI. Csallóköz térképe.
- VII. Nyelvtérkép /arzsag, csiport/.
- VIII. " /kapaját, kaszaját/.
- IX. " /hömbölgő, henger/.
- X. " /szeglő, sarok/.
- XI. " /tomnyi, túnya/.
- XII. " /tikmony, tojás/.
- XIII. " /gem, kepál, gém, kapál/.
- XIV. " /úkö, tyúkülő/.
- XV. Csónak. /Somorja/.
- XVI. Csigatápli. /Somorja/.

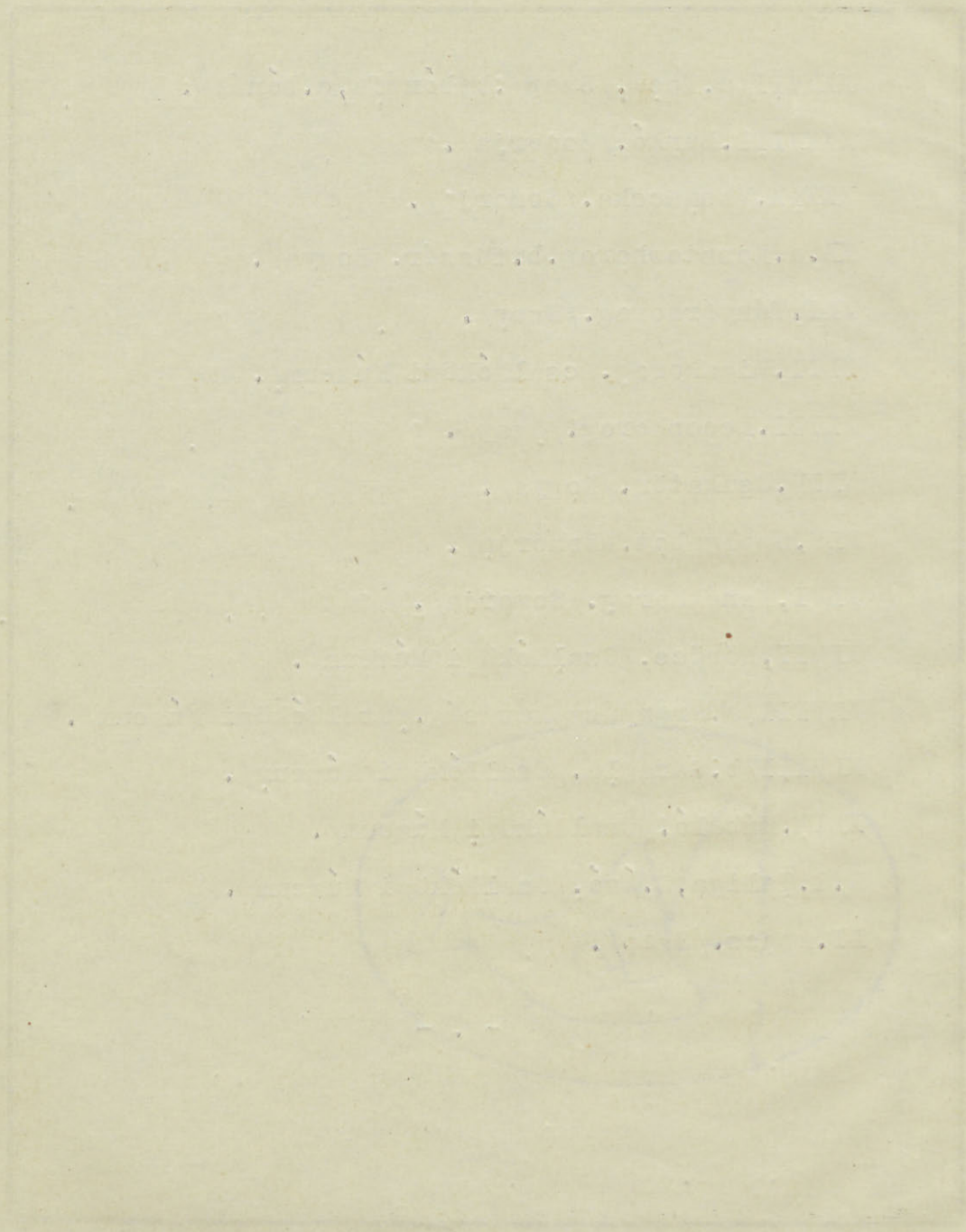

- XVII. Evezők. 1. Vágodzóevezdő, 2. Kormándzóevezdő.
XVIII. Lepő. /Csallóközi Múzeum/.
XIX. Apacs. /Csallóközi Múzeum/.
XX. Főkötháló. /Csallóközi Múzeum/.
XXI. Halmázyáló kosár. /Szap/.
XXII. Tapogató. /Csallóközi Múzeum/.
XXXIII. Vesszőbárka. /Csallóközi Múzeum/.
XXIV/a. Csíkvarsa. /Dercsika/. b/ előlről, c/ vissza.
XXV. Szapoly. /Somorja/.
XXVI. Szigonyok. /Csallóközi Múzeum/. 3. dárdaszigony.
XXVII. Hálókötőtűk. /Csallóközi Múzeum/.
XXVIII. Miling. /Körtvélyes/.
XXIX. Vágóhorog. /Csallóközi Múzeum/.
XXX. Haltartó. /Somorja/.
XXXI. Szák. /Szap/.
XXXII. Kád. /Somorja/.
XXXIII. Tápli. /Csallóközi Múzeum/.
XXXIV. Pendelyháló. /Csallóközi Múzeum/.
XXXV. Nyargalóbárka. /Szap/.
XXXVI. Szák. /Somorja/.

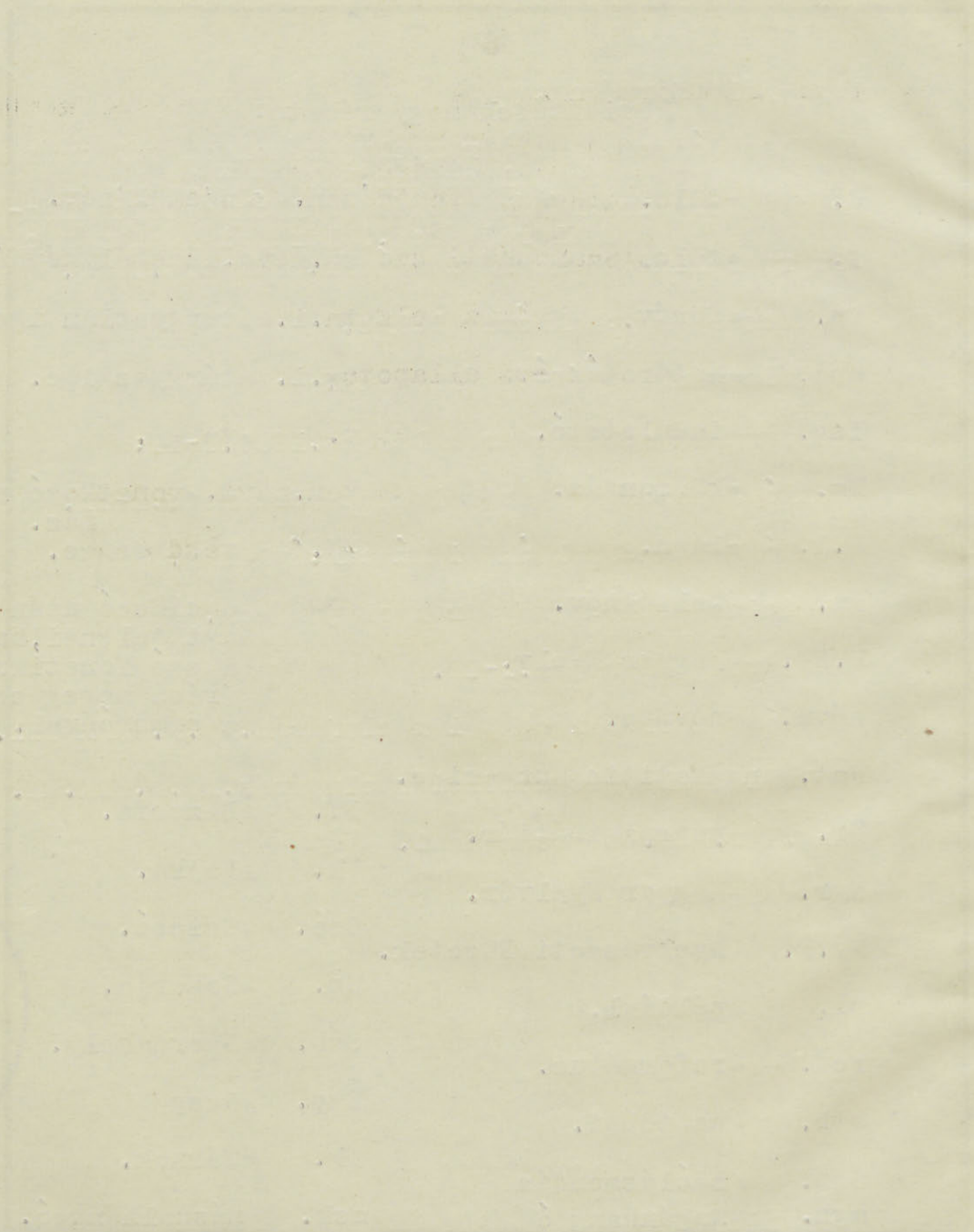
- XXXVII/a.Koca./Szap/.b/bónéfa,c/bónékő.
XXXVIII.Bunkó./Somorja/.
XXXIX.Vasmacska./Somorja/.
XL.a.Kosztoshorog.b.Tűzsér./Bogya/.
XLI.Tányérhorog./Szap/.
XLII.Vizahorog./csallóközi Múzeum/.
XLIII.Leceshorog./Szap/.
XLIV.Csukatőr./Bogya/.
XLV.Szolgabot./Somorja/.
XLVI.Fenekhorog./Somorja/.
XLVII.Köpőce./Csallóközi Múzeum/.
XLVIII/a.Aranyász készség./Csallóközi Múzeum/.
XLVIII/b.Saragla./Csallóközi Múzeum/.
XLIX.Híbaló./Csallóközi Múzeum/.
L/1.Taliga,2.Ásó./Csallóközi Múzeum/.
LI.Apacs./Szap/.

- . -

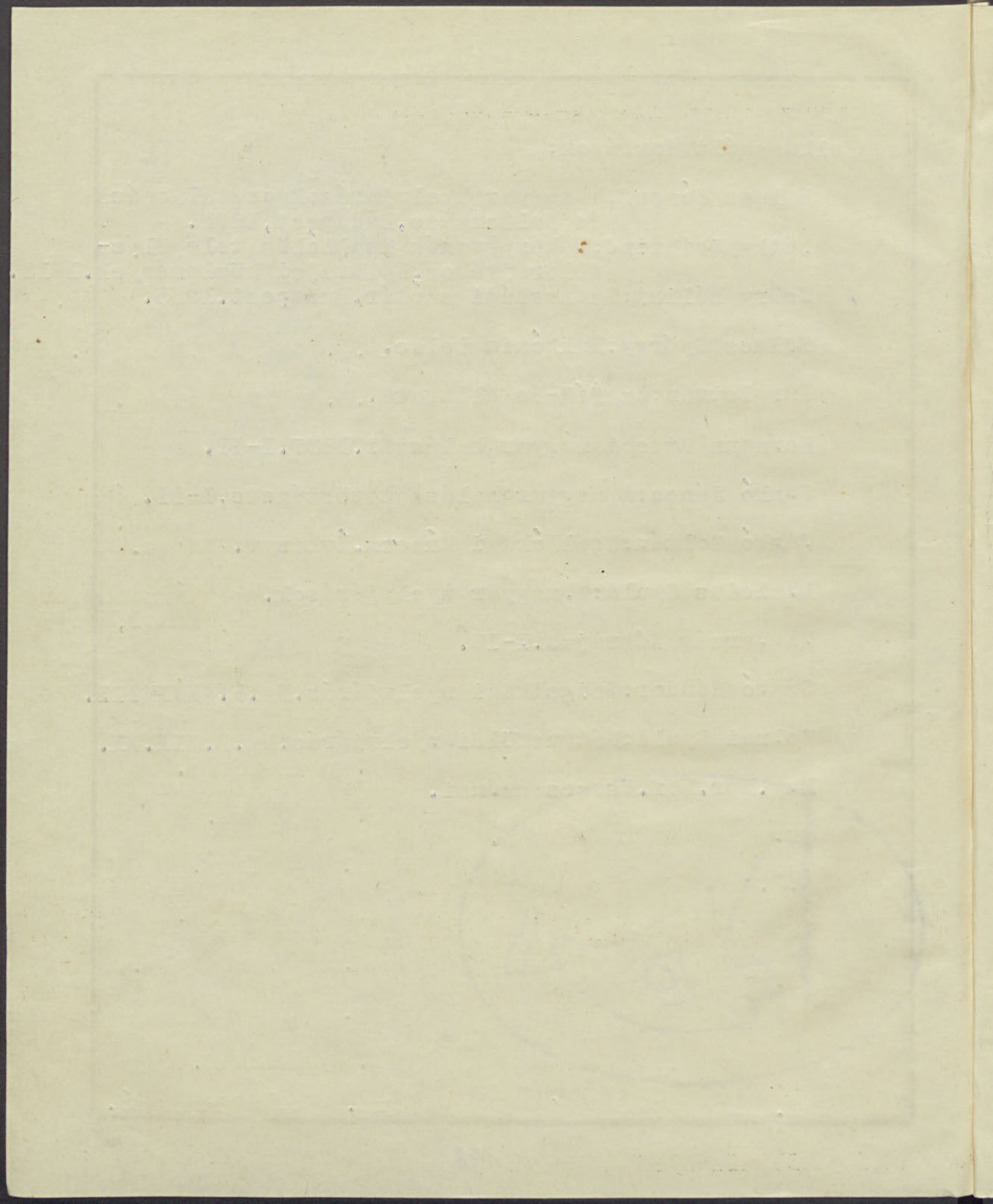
Rövidítések magyarázata:

d.	=dülő.	szn.	=személynév.
f.	=föld.	sz.névm.	=személynévmás.
fn.	=főnév.	tn.i.	=tárgyatlan ige.
hsz.	=határozószó.	ts.i.	=tárgyas ige.
isz.	=indulatszó.	v.	=va-gy.
Km.	=közmondás.	von.névm.	=vonatkozó név-
más.
L.l.	=lásd.	Vö.	=vesd össze.
mn.	=melléknév.	~	a címszó után írva
azt jelenti, hogy
a szó fonetikus
írása megegyezik
a címszóéval.
M.Ny.	=Magyar Nyelv.		
névm.	=névmás.		
Not.Hung-Notitia Hungariae.			
Nr.	=néprajziháttér.	Bf.	=Bamcsfa.
Nyr.	=Magyar Nyelvőr.	Vk.	=Vajka.
Ny.F.	=Nyelvészeti Füzetek.	Csó.	=Csicsó.
pl.	=például.	Sm.	=Somorja.
ref.	=református.	Szh.	=Szerdahely.
stb.	=/s/a többi.	Szp.	=Szap
Szm.	=szólasmondás	Tk.	=Tárnok.
mgh.	=magánhangzó	msh.	=mássalhangzó.

Felhasznált források:

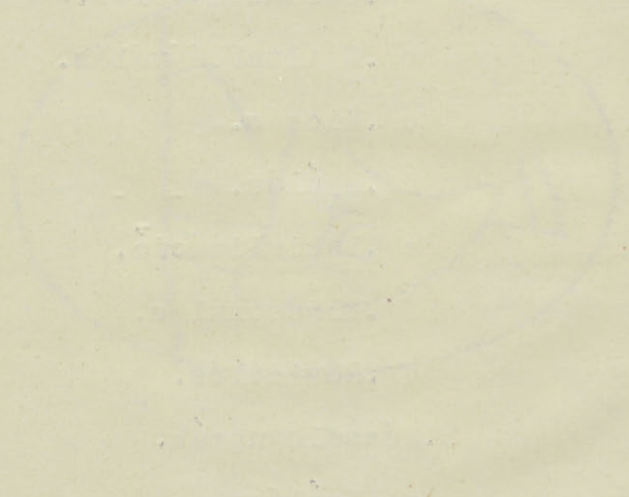
- Balass József: A magyar nyelvjárások osztályozása és jellemzése, Budapest, 1891.
- Bátky Zsigmond: Néhány vonás Csallóköz településföldrajzához, Földrajzi Közlemények. 1918.
- Csúry Bálint: Szamosháti szótár. Budapest. 1935.
- Földes György: Kukkónia lelke.
- Für István: Az "í"-és állapota.
- Hermann Ottó: A magyar halászat. 1887. I-II.
- Jankó János: A magyar halászat története. I-II.
- Jankó Zoltán: Csallóközi Múzeum. Évkönyv.
- Lazicius Gyula: A magyar nyelvjárások.
- Magyarság Néprajza. I-IV.
- Szabó Sándor: Szigetközi nyelvjárás. Ny. F. XXXVIII.
- Zolnai Gyula: Mátyusföldi nyelvjárás. Ny. F. XIX. XX.
- Mny. Nyr. NYf. összes számai.

Tartalom:

Bevezetés.	3. oldal.
Csallóköz.	5. "
Csallóköz nevének eredete.	16. "
Tájnyelv kutatás Csallóközben.	20. "
Szótlár	35x
Nyelvjárási sajátságok.	24. "
1. Hangjelölés.	24. "
2. Magánhangzók.	25. "
a/.Zártabbá válás.	25. "
b/.Nyiltabbá válás.	28. "
c/.Kiesés.	29. "
d/.Nyúlás.	29. "
e/.Labializáció.	30. "
f/.Elhasonulás.	31. "
d/.Rövidülés.	32. "
3. Másalhangzók.	32. "
a/.Nyúlás.	32. "
b/.Rövidülés.	32. "

1877
10th March 1877
Dear Mother
I received your letter of the 2nd inst. and was
glad to hear from you. I am well and hope
these few lines will find you the same.

c/.Kiesés.	32. oldal
D/.Palatalizáció.	34. "
f/.Depalatalizáció.	34. "
Szótár.	35. "
Szólások, közmondások.	160. "
Dülő nevek.	169. "
Összegezés.	177. "
Melléklet.	179. "
Képjegyzék.	194. "
Rövidítések magyarázata.	197. "
Felhasznált források.	198. "
Tartalom.	199. "

A dolgozat nagy noszgalommal készült. Az első fejezetben
exsztrakt mind Csallóköz térségéről, de csak a dolgo-
zat legvégén (ömfogalás) néhány nival a csallóközi gely-
jänniről. Ezzel gely: sajtóságot teo képerett is.
Legjobb rés volna a növény, a növénygyűjtés
meg néhány dűllőneveinsiek östregyűjtése. Nagy kár,
hogy nagy noszgalomra való munkája rendszertelen.
A növényeket Alsó- és Felső-Csallóközről gyűjt-
tette. Okvetlenül jelölmi kellett volna az egyes
növény felfegyvesi helyét. A tolnácsolák gyaloran
nem szabatos. A foretikus irásban is gya-
korlatlan. Néha felületes (pl. Zohrai Gyula
hefett 2. Lajost is). Helyes, hogy néhány,
de-sainos-csak kevés illusztrációt is ad.

Debrecen, 1940. máj. 18.

Eredmény: dicserke.

Osnyó Balint

